

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

n^o Curent ~~1421111~~ ³⁸²⁵⁴ Format

n^o inventar ~~1421111~~ 26865 Anul

Sectia ~~1421111~~ Depozit ^{III} Raftul

Dr. ELIE MIRON CRISTEA

PASTORALE

ȘI

CVĂNTĂRI

ALE UNUI

EPISCOP ROMÂN ÎN ȚARĂ SUB STĂPÂNIRE STRĂINĂ

DONAȚIUNE

..... BUCUREȘTI .....
TIP. „CĂRȚILOR BISERICEȘTI”
..... 1923 .....

Invt. A. 26. 865

Dr. ELIE MIRON CRISTEA

PASTORALE ȘI CUVÂNTĂRI

ALE UNUI

EPISCOP ROMÂN ÎN ȚARĂ SUB STĂPÂNIRE STRĂINĂ

DONAȚIUNE

43817

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
1 9 2 3

CONTROL 1953

Biblioteca Centrala Universitara
"Carol I" Bucuresti
Cota 38264

1956

RC 7/109

B.C.U.-Bucuresti

C43817

BUCHAREST

DONAȚIUNE

PRECUVÂNTARE

Cetind cuvântările și păstoralele din acest volum în împrejurările de astăzi, unele părți și mai ales unele expresiuni din ele vor părea unora neînțelese; alții — cari nu vor voi să fie seamă de situațiunea unui Român din o țară cu stăpânire străină și dușmănoasă — pot deadreptul să condamne îndemnurile la loialitate față de patria, care nu era pe atunci română și de dinastia Habsburgică, care — deși adeseori a sprijinit pe Români — totuși nu în măsura serviciilor făcute. Dar cel ce va judeca drept și cu cunoștință de cauză, va găsi că nu se putea altfel; chiar interesele Românilor cereau aceasta; iară mai ales în firul roșu al deșteptării sentimentelor naționale românești și în alimentarea puternică a conștiinței naționale, ce trece prin ele, va găsi o îndrăzneală, care în forma mai hotărâtă și mai puternică nu se află la nici o altă personalitate oficială din fosta împărăție Austro-Ungară. Definiția patriei, cum se află la pagina 13 e un exemplu clasic despre modul, cum trebuia să te forțezi în căutarea adevărurilor de pedagogie socială pentru a deștepta și întări iubirea de moșia română în o patrie străină. Acest exemplu a întimpinat întru atât complăcerea pedagogilor români din fosta Ungarie, încât a introdus-o în cărțile pentru tineretul școlar și aspra-cenzură maghiară a trebuit să recunoască adevărul din ea.

Păstorală dela Crăciunul 1917 a produs de-adreptul conșter-nare atât în cercurile oficioase ungurești din orașul, unde a fost rostită, cât și în cele din Budapesta; dar pentru satele românești a fost o mângâiere în cele mai grele zile ale neamului românesc. Ea a fost cerută imediat de comanda militară locală, de ministerul de honvezi, de ministerul justiției, de cel de culte și de procurorul suprem dela Budapesta. Iară ministrul de culte substituit, contele Moritz Eszterhazy, a chemat pe autor la Budapesta și după tratative de 2-zile, — pline de imputări — a plecat la Viena spre a face raport împăratului Rege, care însă până azi n'a dispus nimic. Intre astfel de împrejurări nu poți scrie, ce simțesti, ci numai cece e oportun și folositor scopului final.

Cuvântarea

ținută la hirotonirea de Arhiereu, săvârșită în Sibiiu la
20 Aprilie st. v. 1910.

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh...

„Nădejdea mea este Tatăl; scăparea
„mea este Fiul; acoperemântul meu este
„Duhul sfânt: Treime sfântă, Mărire Ție!”
(*Rugăciunea sf. Ioanichie*).

Inaltpreasfințite Domnule Arhiepiscop și Metropolit!
Preasfințite Domnule Episcop!
Iubiți ascultători!

Muma mea, o țărancă inteligentă și înzestrată cu un adânc simț firesc pentru creșterea copiilor, a fost cea dintâi ființă, care a sădit în sufletul meu fraged de copil — pe lângă sentimentele de credință și evlavie — și ideea unui episcop și îndeosebi a unui vlădică românesc.

Ea a fost fericită a vedea, a vorbi și a găzdui în casa părinților ei pe *Acela*, care încă multe veacuri va fi idealul unui arhipăstor român, pe *Marele nostru Andreiu*.

De-atunci sufletul meu impresionabil n'a scăpat de sub înrâurirea descrierilor acestei cu adevărat mărețe figuri din trecutul nostru nu tocmai îndepărtat.

Astfel — văzând odată la roirea unui stup de albine, cum întreg poporul albinelor aleargă și zboară după matca sa cu necondiționată supunere și cu încredere oarecum oarbă, — m'am gândit în naivitatea mea copilărească: cam așa ascultare, trecere și vază trebuie să aibă și un arhiereu la poporul său credincios.

Și iată, Iubiți Ascultători, că această asămănare din viața albinelor o putem susține și acum în vârsta bărbăției noastre, și încă ca *un simbol al puterii arhieresti*.

Dară firește acum — cu judecata noastră de oameni mari — constatăm, că pe când micile albine fac. ceea ce fac, mânate de un *instinct* inconștient, pe atunci un arhipăstor trebuie să întrunească în persoana sa cele mai înalte și mai nobile calități și însușiri, nu întru atâta fizice, cât mai ales intelectuale și morale, cu cari să farmece, să însuflețească și să convingă turma sa, pe credincioșii săi, toți oameni cu judecată proprie; și să-i înduplece a-i da ascultare, a i-se supune și a-l urma cu deplină încredere și cu nemărginită dragoste de fii credincioși. Deci arhierul trebuie să fie un bărbat superior.

*

Examinându-mă din acest punct de vedere pe mine însumi, cu deplină sinceritate trebuie să recunosc și să mărturisesc, că stau foarte departe de măsura acelor însușiri, pe cari cu toții trebuie să le cerem dela un arhipăstor.

Ba dimpotrivă îmi răsare în memorie figura senină și cuminte a lui *Ioan-Gură-de-Aur* — patriarhul de odinioară al Țarigradului — care la început s'a sfiit a primi sfântul dar al preoției, de teamă, că nu va fi în stare a îndeplini — așa cum credea el — această înaltă misiune și sfântă, dară grea și plină de răspundere ca nici una alta.

„*Eu vreau*“ — zicea el — (în Omilia II în Eutropium) „*că nu numai unii, ci toți să se mântuiască, căci de se va pierde numai unul, sunt și eu pierdut.*“ Iară „*Ca să poți curăți pe alții, trebuie să fi mai întâiu tu însuși curățit*“ (Grig. 71, 90), sau: „*Mai curat ca însăși raza soarelui*“ (Criz. VI. 2.). Simțindu-se el, că nu întrunește în deplină măsură această cerință, a fugit de acasă, din Antiohia și a petrecut 4 ani în o celulă de eremiți, în ochiul de pustnic, în munții din apropiere.

Asemenea și *Grigore dela Nazians* — dupăce fără știerea și voia lui, l-a sfințit tatăl său, carele era episcop, de preot, — s'a refugiat de-acasă la prietenul său *Vasile în Pontus*; și o vreme n'a voit să primească — nu demnitatea de arhieru — ci slujba de simplu preot, căci i-se părea și lui cea mai înaltă și mai grea din toate.

Reîntorcându-se acasă, a ținut o vestită cuvântare, în care se apără, justificându-și îngrijorarea și fuga. Într'un loc al acestei prea frumoase cuvântări vorbește astfel: „*De fapt, mi se pare, că a conduce pe om, cea mai variată și deosebită ființă, este arta artelor și știința științelor*“ (Cap. XI).

Și să nu uităm, iubiți creștini, că acești sfinți părinți, acești luceferi strălucitori ai bisericii lui Hristos, tocmai pentru neîntrecutele lor vrednicii și pentru superioritatea lor, au fost numiți „*mari dascăli*“ ai întregii lumi creștine și sunt venerați ca sfinți aleși în toate bisericile.

*

Dacă aceste podoabe ale Sfinților părinți, — căroră unul ca și mine n'ar fi fost vrednic nici a le dezlega curelele încălțămintelor — au fost cuprinși de asemenea îngrijorare: — cum să îndrăznesc eu — până acum un smerit slujitor la altarul Domnului — *chiar numai a presupune*, că însușirile mele sunt la înălțimea celei mai grele din toate slujbele?

*

Dacă totuș m'am încumetat a mă supune cu creștinească resignațiune votului, ce mi-l'a dat soborul alegătorilor din eparhia vacantă, am făcut aceasta întemeiat mai ales pe două împrejurări.

Înainte de toate mi-am pus încrederea în ajutorul preamilostivului Dumnezeu și mi-am zis: „*Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este*

Duhul Sfânt“. Această sfântă Troiță, care și până acum a stat lângă mine și din fiu de țăran m'a ridicat destul de repede, din fuștel în fuștel, până la cea mai înaltă treaptă, ce o poate da poporul nostru românesc din patrie unui fiu credincios al său: — această Treime — zic — nu mă va părăsi nici în noua mea demnitate, când am mai mare lipsă de ajutorul ei, căci „unde-i lipsa mai mare, acolo — zice-se — „este și ajutorul lui Dumnezeu mai aproape“.

Cine cunoaște mai de aproape împrejurările, cari au premers alegerii mele și fazele, prin cari a trecut această afacere până azi, acela — și puțin credincios fiind — trebuie să recunoască, că o mână nevăzută, mâna lui Dumnezeu, mi-a fost aproape, m'a protejat. Adânc smerit și cucernic mă închin deci prevedinței dumnezeesti și mulțumesc Domnului pentru toate câte mi-a făcut mie, încrezându-mă și pe viitor în făgăduința, cuprinsă în cuvintele lui Iisus, fiul lui Sirah, când zice: „*Domnul în mijlocul adunărilor va deschide gura mea și va umplea sufletul meu cu duhul înțelepciunii și al înțelegerii*“ (XV, 5). Nădăjduesc astfel, că Duhul Sfânt mă va învăța ce să zic și mă va povățui, ce să fac.

*

De altă parte sarcina grelei slujbe, ce azi să încarcă pe umerii mei, și răspunderea împreună cu ea, le voi împărți cu corporațiunile vieții noastre bisericesti, așezate pe temelii constituționale. Bărbați luminați și înțelepți, atât clerici cât și mireni, am avut în trecut, avem azi, și nădăjduim dela Dumnezeu a avea și în viitor. Pe aceștia îi voi întruni în jurul meu, sfatul lor îl voi cere, părerile lor le voi asculta, culegând ca albina, din toate cele cercetate, cele de folos și ducătoare la scop, croindu-mi astfel calea, ce duce spre ținta misiunii mele arhieresti, care este: *A lumina clerul și poporul din eparhia ce mi-se încredințează, a ridica moralul și a întări disciplina bisericească pe toată linia, a dezvolta*

toate aşăzămintele bisericesti, culturale și economice ale eparhiei; a echilibra și spori fondurile și fundațiunile centrale; a introduce o administrare ușoară și un control sever în administrarea tuturor averilor bisericesti din parohii; cu un cuvânt a înainta în toate privințele interesele turmei mele; și mai presus de toate a readuce în epurhia de Dumezeu cercată a Severinului sfânta și de toți dorita pace, căci am convingerea că numai Duhul păcii este în stare a produce acea atmosferă liniștită și sănătoasă și acea climă socială, în care biserica noastră, poporul nostru și toate instituțiunile lui, să se poată dezvolta normal, să se poată întări și spori; și toate acestea în scopul mulțămirii vremelnice și a fericirii vecinice a credincioșilor mei.

*

Iară — ca să mă pot apropia de această țintă, voi propovedui cuvântul adevărului, cuprins în evanghelia lui Hristos; și în această privință îmi va ușura mult sarcina faptul, că am devenit arhiereul unei biserici, care păstrează învățăturile legii creștine în toată originalitatea lor apostolică și în toată curățenia; și cari astfel tocmai pentru curățenia lor trebuie să prindă ușor și să se impună orecum dela sine. Nu numai noi, dreptcredincioșii zicem aceasta, ci și alții, străini de legea noastră.

Iată de pildă cum caracterizează de frumos și de adevărat biserica răsăriteană și rolul ei vestitul profesor dela universitatea din Viena, *Dr. Albert Erhardt*, în o conferință ținută la „Societatea Leo“ la 1898, „*Ex oriente lux* (dela răsărit lumina). *O, ce cuvânt adevărat! Răsăritul a fost terenul distins al activității apostolilor și al ucenicilor lor. Răsăritul a dat bisericii întâiele produse ale literaturii bisericesti, pe cei dintâi apărători ai credinței creștine împotriva atacurilor științei celor păgâni, pe cei dintâi teologi și pe cei mai vechi dascăli ai bisericii. Acolo s'a dezvoltat mai întâi organizmul bisericii; acolo a adus pomul vecinic verde al crești-*

nizmului cele dintâi valoroase roade ale vieții contemplative din traiul monahal. Cu un cuvânt, acolo și-a început biserica creștină calea sa de triumf, care a străbătut în curs de veacuri lumea întreagă. Acolo și-a început munca măreață și înălțătoare pusă în serviciul omenimei răscumpărate pentru sfințirea aceleia.

Deacolo au venit în apus cei dintâi vestitori ai mântuirii și au adus cu ei sămânța culturii religioase și spirituale în toți ramii ei, care cultură a reflectat apoi spre apus atât de frumos strălucirea creștinismului, ajungând la o dezvoltare atât de admirabilă. Adevărat, că apusul mai târziu a ajuns la multă independență și a produs îmbelșugate roade; dară un lucru niciodată nu-i iertat să trecem cu vederea: Biserica răsăriteană este mama noastră sufletească și noi suntem fiii epocii ei celei mai înfloritoare“.

Aceste puternice cuvinte ar trebui să și le însemneze bine toți, câți au lipsă azi de întărirea în credința bisericii strămoșești.

*

Mă încurajază mult în noua mea cale și slujbă și bucuria generală, ce a stârnit-o alegerea și mai ales întărirea mea ca episcop în cercuri foarte largi ale obștei noastre românești; chiar și la frații bisericii surori.

Oricât s'ar presupune, că felicitările dela asemenea ocaziuni sunt simple manifestațiuni convenționale, totuși eu am simțul și convingerea, că cele mai multe au izvorit din o bucurie sinceră și o simpatie nefățarnică.

Și tocmai această împrejurare este, care pe deoparte mă înveselește și încălzește, iara pe de altă parte îmi aduce o mare grijă, că mai ales în împrejurările grele de azi și cu puterile mele mărginite, nu voi fi în stare a îndeplini nici barem o parte din multele nădejdi și așteptări, pe care obștea noastră întreagă le leagă de mine.

Făgăduesc însă, că — precum până acuma așa și de aci

înainte — *credința și legea strămoșească, limba și cultura românească, dragostea și înaintarea patriei străbune* vor fi stelele conducătoare ale activității mele.

Deci totul ce-mi va sta în putință voi face pentru biserica mea. Și — dacă bunul Dumnezeu îmi va ține mîntea și judecata — nu mă voi abate nici pe viitor dela calea cinstită de *bun Român*, de *convins ortodox* și de *credincios patriot*, căci aceste forțe puternice m'au înalțat pe mine la o treaptă socială atîta de însemnată.

Mă voi identifica deci în toate împrejurările, atît în bine cît și în rău, cu adevăratele interese ale patriei noastre ale bisericii mele, ale turmei mele și ale poporului nostru, urmînd pilda lui Moisi, carele după zisa scripturii: „*Prin credință jăcându-se mare, s'a lăpădat a se numi fiul ficei lui Faraon, voind mai bine a suferi cu poporul lui Dumnezeu decît a gusta plăcerile păcatului cele trecătoare*“ (Pavel, Evrei, XI 24—25).

Ar fi și un mare păcat strigător la cer, și totodată cea mai mare primejdie pentru biserica noastră națională română, dacă noi, conducătorii firești ai poporului nostru, noi preoții mici și mari, noi arhierii, noi păstorii, ne-am despărți vreodată de popor, de turma încredințată nouă de oameni și de Dumnezeu, de acel popor, care la toate ocaziile ne înconjoară cu atîta dragoste, cum un episcop nu mai găsește la nici un alt popor din lume, de acel popor, prin voia căruia și noi am devenit ceea ce suntem.

Și ziua de azi ne este o vie dovadă, ce mult ține poporul nostru la biserica și la episcopii săi. Țăranii, mai ales cei din satele învecinate, pe cari în excursiunile culturale conduse de mine, precum și la alte prilejuri, adeseori i-am cercetat, povățuindu-i și însuflețindu-i, au ținut să iee parte în număr mare la sfințirea mea de arhieru, prefacînd ziua aceasta, cea mai însemnată din viața mea, în o frumoasă zi de praznic pentru întreg ținutul, ba putem zice pentru întregă biserica noastră.

Această alipire a poporului de biserica noastră, carea după cuvântul lui Eminescu „*a fost mama neamului românesc*,” și de noi, conducătorii lui, trebuie să trezească în sufletul tuturor fruntașilor noștri dorința sfântă, că noi capii poporului și cărturarii — ieșiți din sânul lui — trebuie să fim ca ploaia, care în forma aburilor de apă se evaporază din pământ și se ridică sus de tot, în sferile cele mai înalte ale văzduhurilor, dară nu se pierde acolo, ci — sub înrâurirea curenților naturii — iarăș cade la pământ în formă de ploi mănoase, răcorindu-l, udându-l, stâmpărându-i setea și făcându-l să rodească cu belșug.

Trebuie deci, ca *toți* să îmbrățișăm cu luare aminte toate trebuințele poporului nostru, fie cele religioase-bisericești, fie culturale-școlare, fie economice-materiale, fie artistice și sociale, fie patriotice și naționale, revărsând în toate aceste privințe asupra lui roadele muncii noastre neobosite, căci — întărindu-ne poporul nostru românesc, care după Maghiari este cel mai numeros în țară, — nu numai ne asigurăm existența noastră, ci întărim însăși patria noastră ungară, carea ne ocrotește viața și avutul, și în fine întărim dinastia și tronul, la cari neamul nostru a ținut și va ținea și în viitor cu credință nestrămutată.

Și aceasta, Iubiți Ascultători, este o mare necesitate patriotică, pentru care sântem în drept a cere și a aștepta și ajutorul înaltelor guverne și a organelor lor, și aceasta cu atât mai vârtos cu cât poporul nostru, — pe lângă virtuțile sale religioase — a dat în cursul veacurilor trecute dovezi de rare virtuți și cetățenești, distingându-se în aducerea de jertfe pentru tron și patrie.

*

Simțul de recunoștință mă îndeamnă, ca tocmai în această zi, care ne deșteaptă nădejdea zorilor unei ere mai liniștite în viața bisericească din o eparhie a mitropoliei noastre ortodoxe române, să fiu atât eu cât și noi toți

mulțumitori acelu sobor electoral din episcopia Severinului, care în împrejurări atât de grele — cum în epoca mai nouă a bisericii noastre nu s'au mai ivit aiurea — a stat ca o sentinelă neadormită la locul său, salvând intereresle bisericii, care și pe viitor trebuie să rămână ceea ce a fost: limanul de mântuire a sufletului nostru, propoveduitoarea și ocrotitoarea culturii noastre, scutul de apărare a popoului nostru și deci temelia nebiruită a existenței noastre naționale.

Dumnezeu să lungească viața bătrânului, bunului și gloriosului nostru Domn, Împărat și Rege, *Francisc Iosif I.*, carele prin întărirea alegerilor de episcop a liniștit spiritele îngrijorate la sute de mii de fii ai bisericii noastre și de credincioși supuși ai Maiestății Sale, cari acum prin rostul meu cu omagială supunere îi aduc deosebite mulțumite.

Mulțumesc și înaltei stăpâniri, care a dat tronului sfatul întăririi mele și în deosebi domnului ministru de culte, Excelenței Sale contelui Ioan *Zichy*, pentru sprijinul puternic ce l-a dat bisericii noastre în această cauză.

În fine — mulțumind Preasfințitului sinod arhieresc — pentru toate ostenele avute cu mine și pentru mijlocirea — dela Duhul Sfânt, — a înaltului dar arhieresc: Vă rog Înalt P. S. Domnule Arhiepiscop și Metropolit și Preasfințite Domnule Episcop, să mă primiți și pe mine de azi înainte în preainaltul sfat arhieresc ca pe unul, care își iubește biserica și așezămintele ei cu toată căldura inimii sale.

Binecuvântarea Domnului să vă însoțească cu darurile sale cele bogate și pe voi pe toți, iubiților ascultători, cari ați luat parte la sfințirea mea, precum și pe toți fiii episcopiei mele, cari cu gândul și sufletul încă petrec azi aici în mijlocul nostru.

*

Iară în sfârșit împreună cu sf. scriptură zic: „*Mulțu-*

mită fie lui Dumnezeu pentru darul său cel nespus* (II. Cron. IX. 15); și încheiu cu psalmistul David rugându-mă: „Către Tine, Doamne, înalț sufletul meu“ (Ps. XXV. 1—2). „Tu care ai fost ajutorul meu, nu mă lăsa, nici nu mă părăsi, Dumnezeul mântuirii mele“ (Ps. XXVII 9). „Arată-mi, Doamne, calea Ta, și îndreptează-mă pe calea cea dreaptă“ (Ps. XXVII. 11). „Fii mie stâncă de adăpostire, la care totdeauna să alerg“. „Căci Tu ești nădejdea mea, Doamne, în Tine mă încred din tinerețele mele“ (Ps. LXXI 1—3). Amin.

Cuvântarea

ținută cu ocaziunea instalării sale în scaunul episcopesc,
întâmplată la 25 Aprilie st. v.

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh...

„Nimenea să nu desprețuiască tinerețele tale; ci fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu viața, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curățenia... căci — aceasta făcând — te vei mântui și pe tine și pe cei ce te vor asculta”.

(Așa scrie ap. Pavel către Timoteiu, pe care l'a lăsat episcop la Efes. (I. Tim. IV. 12—16).

Preacuvioase Domnule Mandatar Metropolitan.

Onorațiilor Domni deputați sinodali și Tubiților credincioși!

În curând se împlinesc 2 ani, de când bunul Dumnezeu — cel nepătruns în planurile sale — a curmat zilele de neliniște ale vrednicului și bătrânului meu înaintaș, episcop *Nicolae Popea*, chemându-l într'o împărăție desigur mai fericită, unde lipsesc multele mizerii dintre oamenii pământeni.

Și — dacă cumpănim bine faptul, că în viața bisericii noastre ortodoxe române din patrie n'au mai obvenit de sute de ani vacanțe atât de îndelungate, și mai ales dacă ne reamintim mișcările și vânturile extraordinar de viforoase, cari s'au ivit anii din urmă în episcopia aceasta a Caransebeșului, și împărechierile din viața bisericească a acestui colț de țară, umplând de o justă îngrijorare nu numai sufletele fiilor acestei eparhii, ci și pe credincioșii metropoliei noastre întregi, ba chiar pe toți câți doresc binele bisericilor românești peste tot: — atunci mai ales.

astăzi — când stăm la o răspântie, când eparhia văduvită își primește pe un nou mire de mult așteptat — trebuie să se deștepte cu multă îndreptățire psihologică în toți fiii buni ai bisericii noastre *nădejdea de mai bine*, mai ales că nu se poate să fie cauzele împărecherilor atât de înrădăcinate, încât să nu poată fi desrădăcinate și stârpite.

*

Adevărat, că în lumea de azi — plină de multe interese de tot soiul — este greu a te conduce chiar numai pe tine însuși, dar apoi să mai conduci și pe alții!

Sf. Părinte Grigore dela Nazians declară în o cuvântare zicând: „*Trece peste puterile mele a primi conducerea și supraveghierea sufletelor... mai ales în timpuri ca acestea... când poporeni se ceartă între sine și cea din urmă firmitură de iubire a dispărut și cuvântul preot a devenit un nume gol...*“ (Ps. 107, 40).

Mai cunosc bine și firea omului, care-i — precum observă acelaș sfânt părinte — „mai aplicată a primi și din puțin rău, cât de mult, decât din multa virtute și numai un pic.“ Cu un cuvânt, un pic de rău înrăutățește întreg sufletul, pe care apoi nici mult bine nu-l poate îndrepta; întocmai după cum puțin pelin iute amărăște o cantitate mult mai mare de miere, pe când o măsură îndoită de miere abia poate îndulci pelinul.

*

Știind toate acestea, — o îngrijorare mare ar trebui să cuprindă mai ales sufletul meu în aceste momente sărbătorești, provocată de marea răspundere, ce am în noua demnitate, și de întrebarea: „Dacă îmi va fi dat sau nu, a reda eparhiei liniștea mult dorită și a realiza și numai în parte nădejțile și așteptările, ce le leagă de mine factorii, cari mi-au încredințat acest toiag de păstorire?“

Această îngrijorare mi-o mărește faptul, că pentru în-

tâiași dată calc acum pe pământul acestui oraș al reședinței mele episcopești, și astfel -- ca om strein — încă n'am destule cunoștințe nemijlocite de oameni și împrejurări, ca să-mi pot forma cu ușurință convingeri întemeiate, cari să mă călăuzească la rezolvarea fără greș a afacerilor, ce se vor ivi.

Cu toate acestea nădejdea de mai bine nu mă părăsește, ci ca o licărire îndreptată și totuși luminoasă se ivește înaintea ochilor sufletului meu credința tare, că toată suflarea, tot *natul* din acest mândru Bănat îmi va sări în ajutor întru îndeplinirea grelei misiuni, ce mă așteaptă, căci doar progresul obștesc îl dorim toți.

Această credință și nădejde o justifică și mărețele manifestațiuni de alipire, cari s'au desfășurat zilele acestea în jurul instalării mele în scaunul episcopesc, manifestațiuni, de cari n'am mai văzut, la cari nu m'am așteptat și pe cari le consider ca izvorâte din dragostea nu către mine personal, căci pe mine cei mai mulți nu m'ați cunoscut, — deci nu m'ați putut nici iubi, nici urî — ci cătră sfânta noastră biserică, pe care eu numai o reprezint.

Mai adaogând la acestea și bunele mele intențiuni, cu cari am venit în mijlocul vostru, și dragostea ce-o port în sufletul meu cătră toți fii bisericii — fără deosebire — e cu neputință — ba ar fi chiar nefresc — ca din această iubire împrumutată să nu răsară roade binecuvântate pentru biserica și poporul ei.

*

Eu — iubiți credincioși, carele simțesc căldura dragostei mele pentru biserica, căreia din tinerețe mi-am închinat viața întreagă, — nu pot fi călăuzit în pașii mei decât de gândul curat de a vă închina de aci înainte vouă munca mea și a tuturor împreună lucrătorilor mei — clerici, dascăli și fruntași mireni din întreaga eparhie. Eu vin cu stindardul alb al păcii în mână și — având azi întâiul

prilej a vă vedea în așa număr mare întruniți în acest sfânt locaș în jurul meu, — vă salut cu cuvintele Mântuitorului Hristos, când a intrat la apostolii săi adunați împreună: „*Pace vouă!*“ și „*Pacea mea v'o dau și vouă, ca să vă iubiți unul pe altul*“ și voi, precum eu vă iubesc pe voi pe toți deopotrivă, căci numai atunci veți dovedi, că sunteți adevărați fii ai bisericii, că doriți binele acestei maice sfinte, și nu urmăriți scopuri personale și particulare.

Dar, Iubiți ascultători, manifestațiunile și toate cele de până acum au culminat numai în vorbe frumoase și făgăduințe împrumutate. Inșă îndulcirea *statornică* a raporturilor dintre toți fiii acestei biserici va atârna dela ținuta și faptele noastre din viitor.

*

Eu din parte-mi îmi voi da silința să propoveduesc cu toate prilejurile învățăturile netrecătoare ale împărăției lui Dumnezeu; iară apostolul Pavel zice în scrisoarea către Romani: „că împărăția lui Dumnezeu este dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt“ (XIV, 17). Voi urma deci calea dreptății, căci precum ne spune sfântul Ambrozie: „Dreptatea face desăvârșită vieța creștinului“ (în Psalm. 118): iară proorocul Isaia ne asigură, că „*roada dreptății este pacea și liniștea*“ (XXXII, 17). Iară fericitul Augustin, ne spune că „pacea este o comoară, de cât care nu poți dori alta mai de folos (libr. 19 de Ciril. c. 11), pe când Sf. Vasile o numește „cel mai desăvârșit dintre darurile lui Dumnezeu, după ce ea e o astfel de stare, care aduce sufletul în raporturi normale cu toate“ (În Psalm. 28).

Poporul ne dă nouă, preoților, în raporturile noastre cu el, titlul plin de înțeles de „părinte“. Ce-i deci părintele pentru familia sa mai restrânsă, aceea trebuie să fie preotul — și în măsură și mai mare arhiereul — pentru familia sa mai mare, pentru turma întreagă.

Conștiu de îndatoririle, ce izvorăsc din această frumoasă

numire, voi căuta să urmez în raporturile mele cu fiii mei credincioși pilda apostolului Pavel, despre care ne spune un Sft. Păr. (Grigorie de Nazians); „*Că nici nu devenea molatec în relațiile sale cu prietenii și nici aspru în aplicarea stricteței unde era de lipsă, căci nu căuta ale sale, ci binele credincioșilor săi*“.

*

Impuindu-mi mie însumi îndeplinirea sarcinelor slujbei mele înalte, voi cere și dela toți conlucrătorii mei, atât din centru cât și din parohii, să fie le înălțimea chemării lor, căci fără de aceasta e cu neputință să ridicăm turma, ce s'a încredințat mie ca întreg și preoților și dascălilor împreună-slujitori ca părți singuratice. „*Ceice n'au stăpânire*“, zice Solomon în pildele sale, „*cad ca frunzele, iară mântuirea vine dela mulțimea celor cu bun sfat*“ (XI, 14). Deci fără conlucrători „*mulți și cu bun sfat*“ oricât de bune ar fi intențiunile mele, ele nu vor putea produce roadele așteptate. În urmare toți — fără deosebire — trebuie să fie la locul lor, să-și facă datoria; iară cine nu ne va oferi sprijinul său în aceste privințe, acela nu poate fi adevărat fiu al bisericii și nu poate avea scopuri cinstite.

*

43817
Un vestit și învățat episcop (Spalding din Peoria) scriind în o carte a sa despre biserică, cere — între altele — următoarele : „*Principiul de vicață al bisericii pretinde cea mai înaltă cultivare a individului și prin aceasta a întregii omeniri, dezvoltându-i toate puterile sale, ca să cunoască binele, frumosul și iubirea*“.

Deci răspândirea luminei și mântuirea celor mulți din robia întunerecului, prin aplicarea înțeleaptă a tuturor mijloacelor de cultivare în cele mai largi pături ale credincioșilor noștri, trebuie să fie între întâiele preocupățiuni și străduințe atât ale mele, cât și ale celor pe care-i voi chema la muncă alături de mine; și aceasta cu atât mai mult, cu

cât împrejurările vitrege ale trecutului au pus fiilor bisericii și neamului nostru cele mai multe piedici, tocmai în calea, ce duce spre lumină, încât în multe privințe a rămas în urma altora.

Lumina și cultura adevărată sunt pentru dezvoltarea vieții sociale a unui popor aceea, ce e soarele și căldura lui pentru natură, căci — precum în natură sub influența binefăcătoare a soarelui să dezvoltă toată firea într'o frumoasă armonie — așa numai și un *popor cult* se ridică repede în toate privințele, devenind un factor tot mai valoros al bisericii, al neamului, al țării, al omenimii. Omul luminat distinge mai ușor binele de rău, și odată—cunoscând răul și cunoscând urmările lui— știe a se feri de el, și astfel înaintează mai ușor și cu el țara întreagă.

*

Prin năzuința spre cultură continuăm munca vrednicilor arhipăstori, ce i-am avut, a fericitilor mei înaintași *Ioan și Nicolae*, și lucrăm și'n spiritul tradițiilor din trecut, mai îndepărtat al bisericii noastre din aceste părți.

Întreagă cultura noastră românească a izvorit pretutindenea din biserică, și astăzi cultivarea poporului nostru se face mai ales la noi prin biserică și prin așezămintele susținute de ea.

În evoluția culturii românești și-au dat și Bănățenii tributul lor, începând cu acel „dascăl de dascălie“ din Caransebeș *Efrem Zacan* și dela tovarășii săi *Ștefan Herce* și *Moisă Pestișel*, cari au colaborat la traducerea Păliei din Orăștie (1582), până la luminații bărbați și apărători ai bisericii, pătrunși de însemnătatea hotărâtoare a cărții românești, cum era catehetul *Țichindeal*, profesorul *Diaconovici-Loga*, și mult zbuțiatul *Paul Iorgovici*, care în așa chip exprimă nădejdea sa în viitorul scrisului românesc: „*De nu vor plăcea fraților rumâni de acum scrierile mele, am nădejdea că între urmașii noștri se vor afla și de aceia, că-*

vora le va plăcea aceea ce este al nației și al limbii noastre“.

Și cum credința noastră strămoșească a crescut la olaltă în biserica noastră cu limba românească, această cultură, propoveduită de biserică, numai națională românească poate să fie. Adevărata cultură a unui popor nu se poate mijloci decât în limba proprie.

Nemuritorul poet *Eminescu* în un articol din 1876 constată convingător, că „fiecare are nevoie de un tezaur sufletesc, de un razim moral într'o lume a mizeriei și a durerii, și acest tezaur îl păstrează limba sa proprie în cărțile bisericești și mirene. În limba sa numai i-se lipesc de suflet preceptele bătrânești, istoria părinților săi, bucuriile și durerile semenilor săi. Și chiar—dacă o limbă n'ar avea dezvoltarea necesară, pentru abstracțiunile supreme ale minții omenești,—nici una însă nu e lipsită de expresia concretă a simțirii, și numai în limba sa omul își primește inima pe deplin“. Iară apostolul Pavel întărește acest adevăr, când zice: „Voesc mai bine să vorbesc 5 cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât 10.000 de cuvinte în limbi“ streine. (I Cor. XIV, 19).

*

Dar un vestit dascăl al creștinătății (*Grigorie de Nazians*) zice: „Mai întâi,.. trebuie însuși să fii o lumină, ca să luminezi pe alții, să te fi apropiat de Dumnezeu, ca să poți atrage și pe alții; să ai mână, ca să poți conduce pe alții; să ai pricepere, ca să poți da sfaturi“.

Cer deci preoților, învățătorilor, fruntașilor și tuturor dascălilor firești ai poporului, să se străduiască a-și câștiga mai întâi ei înșiși o cultură cât mai temeinică, pătrunsă de firul roșu al creștinismului și de tradițiile bisericii noastre îndeosebi.

Prin aceasta nu voi să zic, să vă încărcăți sufletul și Einta cu o sumedenie de cunoștințe, de știință abstractă

fără legătură cu viața poporului nostru. Intelectualismul platonice, care să mulțumește numai cu cunoștințe abstracte, și nu are simț pentru realitate, pentru acțiunile din viață, nu-i încă de noi și de starea, în care ne aflăm. Asemenea intelectuali nu vor ridica cultura poporului cu nimic.

Căci pe-o treaptă mai înaltă de cultură se poate ridica un popor numai atunci, când singuraticii membri ai poporului—câștigându-și elementele de cultură ca singuratici — au pricepere largă pentru trebuințele obștei întregi atât în cele religioase, cât și sociale, politice, economice, în artă etc.

O astfel de cultură având toți — preoți, dascăli, cărturari etc. — nu vom dezvolta cunoștințele noastre numai între 4 pereți, nu vom ascunde sub obroc lumina aprinsă, ci ne vom coborî în masele largi ale poporului, cuprins de întunec, ca să lumineze tuturor, să-i pornească la acțiune, cari mijlocesc progresul lor și al țării întregi.

Viața omului și așa se mistue clipă de clipă, și după vorba lui Șaguna, „omul din clipa când se naște, începe a și muri;“ deci cel puțin să se mistue fiecare luminând pe alții și îndemnându-i spre acțiuni de folos.

*

Progres adevărat în toate privințele se poate numai acolo unde e *muncă continuă*. Deci *muncă* conștiințioasă pe terenul bisericesc, școlar și economic voi cere dela toți supușii mei și îndeosebi dela ceice au dela sf. biserică poziție cinstită și frumoase mijloace de trai.

Orice muncă adevărată făcută după zisa scripturii „în sudoarea feții noastre“ este sfântă, are ceva divin în sine. *Labore est orare* ziceau vechii călugări, adică munca e o rugăciune. Vestitul scriitor *Toma Carlyle* zice în cartea sa: „A lucra și a nu dispera“: „**Munca este misiunea omului pe acest pământ... Munca este evanghelia viitorului. Biserica ei este catedrala nemărginirii, care are de cupolă și coperiș calea laptelui, iar**

de așternut mozaicul verde al câmpurilor și al mărilor. Altarul ei este tronul de stele al Celui Vecinic. Slujbele din ea sunt faptele nobile, acțiunile și suferințele eroice pentru idei mărețe... Cântăreții ei sunt vânturile vechi și oceanele și glasurile nearticulate, dară instructive ale sorții și istoriei“.

Este deci o adevărată plăcere a te ruga în acest măreț templu al muncii din întreaga fire, adevăcă a munci în sudoarea feței tale, cum toate din fire se mișcă, fac, dreg și muncesc.

Și în această catedrală a muncii pe toată linia adeseaori voi chema cu clopotul poruncilor mele arhipăstorești întreg clerul, toată dascălimea și pe toți frunțașii, și pe toți credincioșii, căci:

„Omul într'atât e om
Cât în al neamului său pom,
E ramură înfloritoare
Și foarte darnic roditoare“;

Iară — după cuvântul scripturii — creanga, care nu produce roadă, se taie și în foc se aruncă.

În munca voastră, iubiți preoți, dascăli și cărturari, să aveți în vedere toate trebuințele poporului, fie acelea bisericesti, culturale, economice, sociale etc., căci progres adevărat e numai acela, care dezvoltă în mod armonic toate forțele unui popor. Dară îndeosebi să nu perdeți nici o clipă din vedere munca pentru cele ideale, căci *un popor fără ideale e pierdut*.

Deci — fără a neglija faptele economice, importante și ele — să cultivăm religiozitatea, moralitatea și toate gândurile și ideile mărețe, ca frățietatea și buna înțelegere cu toate confesiunile și neamurile, cu cari Dumnezeu ne-a răscădit pe același pământ, în aceeași patrie comună; apoi egalitatea, libertatea, îndurarea de cei lipsiți și bolnavi, filantropia, jertfirea de sine și multe altele.

Celebrul istoric german *Carol Lamprecht* constată în valoroasă conferență a sa, ținută mai anii trecuți, următorul adevăr :

„La noi nu continuă să existe economia națională a vechilor Inzi, dar continuă să existe basmul indic, transmis nouă de memoria atâtor sute și sute de generațiuni, cari l-au păstrat. Nu raporturile economice sunt cele mai însemnate în lume, ci raporturile omenești cele mai însemnate sunt religiunile universale, pentrucă numai gândul, ideile mărețe, fie păstrate în memorie, fie în forma poeziei, muzicii sau a oricărui fel de scrisoare biruește totul, gândul singur străbate totul. Vă veți da seama de acest adevăr și veți avea și un sentiment istoric admirabil, dacă veți azista vre-odată la o piesă de Sofocle, — *Antigona de pildă* — și veți pleca de acolo cutremurați și vă veți întreba : Unde-i pulberea celuice a făcut toate aceste minuni?... Ea nu să mai găsește nicăiri, *dar toate gândurile minunate, pe care le-a gândit el, trăesc și acum.*“

Câte bogății fabuloase nu s'au pierdut în noianul uitării, fără ca cineva să mai știe ceva de fericitul și de toți pizmitul lor posesor ?

În șirul acestor ideale aștept îndeosebi dela toți fiii episcopiei mele — preoți și mireni, cărturari și țărani, tineri și bătrâni, bărbați și femei — ca să păstreze și să cultiveze, și pe viitor dragostea de patrie cu toate virtuțile cetățenești, cari au distins pe părinții și strămoșii lor din aceste locuri istorice ale patriei noastre, unde s'a plămădit poporul nostru și unde ni s'au păstrat cele mai vechi urme despre traiul patriarhal al strămoșilor noștri. Pământul acesta atâtia viteji români l'au îngrășat veacuri de-arândul cu trupurile lor, murind — îmbrățișați într'o vecinică frățietate cu vitejii celorlalte popoare din ținut, maghiari și nemți — pentru patrie și tron, precum și pentru crucea amenințată de semilună, prefăcând adeseori crucea în mănunchiu de

sabie și luptând lupta sfântă a credinței mântuitoare, ca să se adeverească și pentru Românii din părțile acestea ceea ce spune atât de frumos măestrul *Vlahuță*, că „*la toate cumpenele, în toate înlămplările mari, găsim stalornic în istoria poporului nostru amestecul celor sfinte cu cele lumesti,—adecă nestrămutata legătură dintre cruce și spadă.* (România pitorească, pag. 24).

Iubirea către glorioasa casă domnitoare și în deosebi către preabunul Împărat și Rege Francisc Iosif I și cătră legiuții săi urmași, iubirea cătră patria comună, izvorită din pildele frumoase ale strămoșilor noștri, încălzească-vă și pe voi și pe nepoții voștri și însuflețească-vă pentru cele mai înalte jertfe, ce tronul și patria le poate cere dela fiii săi credincioși.

Când vă cer cea mai înflăcărată iubire de patrie, nu pot trece cu vederea a vă îndemna cu tot dinadinsul să vă iubiți și apărați *vatra și moșia voastră părintească*, precum *legea și limba voastră românească*. Și nici nu se poate altcum, căci adevărata iubire de patrie este strâns legată de ali-pirea cătră aceste comori ale sufletului nostru.

Căci cum va putea cineva iubi patria — țara întreagă — pe care în întregimea ei niciodată nu o poate vedea, dacă nu va iubi mai întâi acea *vatră părintească*, unde pentru întâiașdată a văzut lumina lumii? Unde zîmbetul plin de farmec al iubitoareii mame ne-a încălzit și — ocrotindu-ne la sânul ei — ne-a crescut; unde de atâteaori ne-a adormit în sunetele duioase ale unei limbi dulci și sonore, al cărei farmec din buzele ei l-am supt, și unde tot mama pentru întâiașdată ne-a împreunat cele 3 degete dela mâna dreaptă și — învățându-ne a face semnul sf. cruci și rugăciunile — ne-a sădit în sufletele noastre fragede simțăminte de evlavie și dragoste cătră biserică.

Patria deci este și *casa noastră părintească și vatra ei*, cu întreaga lume de amintiri, cari ne leagă de ea.

Iubirea patriei este și *iubirea grădinei* și a locurilor din *satul natal*, de care ne leagă sute de amintiri din nevinovata zburdălnicie a copilăriei noastre.

Este și iubirea bisericei și a școlaii, pe cari le cercetăm.

Este iubirea *hotarului*, a căror delnițe brăzdate în sudoarea feței au oferit părinților belșugul lor, ca să vă poată crește mari, voinici și sănătoși, și să vă facă oameni de folos țării.

Este iubirea *izvoarelor*, *plaiurilor* și a *codrilor*, de cari sunt legate neîntrecutele noastre poezii și cântece populare.

Iubirea patriei este și iubirea *gliei de pământ*, care acopere pe neuitații noștri părinți și strămoși, cari cu sângele lor o au apărat și îngrășat, și iubirea idealurilor, pentru cari ei și-au jertfit viața.

Este iubirea și stima cătră toate *așezămintele* de orice soi din țară, cari ne înaintează toate interesele bisericești, culturale, economice și sociale, și cari ne apără viața și avutul.

Numai cine iubește toate acestea, este un adevărat patriot, căci noțiunea de patrie fără aceste note este o noțiune goală, și cine nu cunoaște simțămintele înșirate mai sus, acela manifestă un patriotism fără cuprins, fals, cu care urmarește scopuri particulare, ce nu pot fi numite sfinte.

Cum poți să iubești omenirea întreagă, dacă nu te înduri, nu iubești pe semenii cei mai deaproape, cu cari ai crescut și trăești zilnic împreună ?

*

În toate aceste direcțiuni voi cere să lucrați, atât *învățând* cât și *jăcând*, căci pe unii îi mișcă cuvintele cu duh și convingătoare, iară pe alții îi înduplică la bine numai faptele, exemplele bune; și atunci — după cuvântul ev. Mateiu: „*Ceice vor face și vor învăța, vor deveni mari în împărăția lui Dumnezeu*“.

Dară și până să-i cheme Dumnezeu la sine, în împărăția cea cerească, pe cei cinstiți, pe cei zeloși și muncitori,

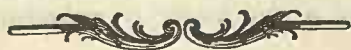
pe ceice la darea de samă, ce le voiu cere-o, vor dovedi că au „înmulțit talanții“, au sporit în succese pastorale, și eu însumi cu consistorul meu îi voiu aprecia, îi voiu lăuda, îi voiu distinge, peste mai multe îi voiu pune, — fiind ferm convins, că „*celce multe face, mult trebuie să și sufere*“; iară Carlyle zice „*că prin suferințe devenim mai perfecți*“, deci mai vrednici de orice distincție.

De încheiere mulțumesc măritului sinod eparhial și veneratului conzistor diecezan, pentrucă în timpul îndelungatei vacanțe a cârmuit, sub conducerea P. C. Sale vicarul *Filaret Musta*, naia bisericei.

Cu omagială supunere mulțămesc atât în numele meu, cât și a numeroșilor credincioși din eparhia Maieștii Sale Împăratului și Regelui Francisc Iosif I, pentru părinteasca întărire a alegerii mele, precum și Înaltului guvern al Majestății Sale și în deosebi Escelenței Sale ministrului de culte și învățământ, contele Ioan *Zichy*, pentru bunavoința cu care a respectat autonomia bisericii, propunând tronului aprobarea alegerii.

Dumnezeu să vă binecuvinteze pe toți ceice ați luat parte la actul atât de sărbătoresc și splendid al instalării mele în scaunul episcopesc al Caransebeșului, precum și pe credincioșii din întreaga eparhie, cari cu sufletul petrec azi între noi.

În sfârșit mă îndreptez către Tine, Dumnezeul îndurărilor, cerându-Ți ajutorul preaputernic, ca — sprijinit de sfetnicii consistorului și membrii sinodului eparhial, de întreagă dascălimea, de toți cărturarii mireni, de toți conducătorii bisericii, precum și de organele civile, binerepresentate chiar aici în biserică în frunte cu Ilustritatea Sa comitele Caraș-Severinului dr. Medve Zoltán, și de reprezentanții celorlalte comitate — să pot înainta cât mai bine toate interesele noastre obștești spre folosul bisericii, a popoului nostru și al patriei comune. Amin.

MIRON

din mila lui Dumnezeu și voința clerului și a poporului drept-credinciosul Episcop român al eparhiei Caransebeșului.

Tuturor cetitorilor și ascultătorilor binecuvântarea Noastră arhipăstorească.

O deosebită și adâncă durere a stârnit în sufletul Nostru și a sfetnicilor Noștri dela stăpânirea bisericii trista veste, că în săptămâna trecută s'au deslănțuit asupra celor mai multe părți și ținuturi aparținătoare eparhiei Noastre astfel de ploi furtunoase, împreunate cu rumperi de nori, cari au zdrobit nu numai belșugul mult promițator din părți întregi a câmpiilor și hotarelor, în cari ați muncit și în cari v'ați pus toată nădejdea, ci au stins și multe vieți de om. Încă n'avem în toate privințele date sigure, dară să vorbește, că numai în comitatul Caraș-Severinului au căzut jertfă câteva sute de inși, pe lângă multele case, cari parte s'au prăbușit, parte au fost rase fără urmă de pe suprafața pământului.

Ploile scormonite de vijelii puternice au umflat râurile, vălcelele și văile altădată liniștite; iară apele turburate — rostogolindu-se cu furie sălbatică — au inundat hotarele, rumpând și zdrobind tot, ce le-a stat în cale: arbori, holde, iarbă, poduri, case, clădiri economice, vite, turme, necruțând nici oameni, cari — ne mai având timp a se mântui — au fost înghițiți de valurile lor furioase.

Indemnați de această jalnică întâmplare a ispitii scripturile, am dat de cuvintele lui Moise, pe când era încă în Egipt: „Domnul a dat tunete și grindină și fulgere fugeau

pe pământ și plouă Domnul grindină preste tot pământul Egiptului. Și eră grindină și foc arzător în grindină așa de mare, cum nu s'au mai pomenit în pământul Egiptului, de când a locuit popor în el. Și ghiața a bătut în țara Egiptului tot ce a fost pe câmpuri, oameni și vite, nimicind bucatele din țarine și rupând pomii din hotare“ (2 Moise IX. 25). Iară Psalmistul David adaugă: „Și Domnul a tunat din ceriu și Cel-prea-înalt a slobozit tunetele sale cu grindină și fulgere... Și s'au pornit vărsare de ploi, acoperind fața pământului (XVIII. 13—16). „El a trimis în pământul lor ploi de grindină și foc de fulgere, bătând grădinile și pometurile lor și rupând arborii cuprinsului lor“ (105. 32—33).

Reamintindu-ne aceste plăgi din îndepărtata vechime, am ajuns la convingerea, că pe locuitorii din acest ținut i-a ajuns amenințarea prorocului Ezechil, când zice: „Voi... trimite preste tine un mare potop, ca să te acopere ape mari“ (XXVI. 19).

Cumpănind adecă cu sânge rece această nefericită întâmplare, ne-a răsărit în minte gândul, că deastădată Părintele nostru cel ceresc ne-a certat pentru păcatele și greșalele noastre. El ni-a descoperit pe această cale mânia sa față de cei ce l-au uitat și au nesocotit povețele lui, precum zice Isus fiul lui Sirah: „Și Domnul va arătă puternicul său glas, ca să se vadă mâna lui întinsă de mânia amenințătoare... cu fulgere și ploaie tare și cu grindină (XXX. 30).

În fața acestor lovituri se naște acum dela sine întrebarea: „Oare fost-au mulți vrednici de ele?”

Scrutând mai deaproape viața și faptele fiilor bisericei noastre din ținuturile, cuprinse de mânia lui Dumnezeu, trebuie să recunoaștem, că mulți — ba foarte mulți — s'au întors de cătră Dumnezeu și biserica lui, i-au uitat poruncile și bunele îndemnuri și s'au dedat la fapte rele și potrivnice învățăturilor creștine. Mulți sunt așa cum zice dreptul Iov: „Dumnezeu tună cu tunetul său grozav... și totuș nu-l cunosc“ (IX. 13).

Tare mulți din fiii bisericei noastre au scos din sufletul lor acea putere a **iubirii creștinești**, care închiagă pe oameni într'o obște mare, care să ajutorează împreună. Mulți — în loc să se iubească ca frați — se îndușmănesc până la cuțite, merg la judecăți până-și pierd averea agonisită de părinți cu multă sudoare, se urăsc unii pe alții și caută să-și strice unul altuia, în loc să fie conduși de vorba scripturii: „Ce ție nu-ți place, altuia nu face“.

Unii **nu își aduc aminte de biserică** decât numai atunci, când au lipsă de vr'un loc de cinste în sânul ei, și aceasta nu ca să muncească pentru binele ei și a așezămintelor ei, ci ca să-și poată întocmi mai cu înlesnire treburile sale proprii. Incolo habar n'au de tot ce-i lucru bisericesc. Ba, chiar și unii dintre preoți nesocotesc poruncile Domnului și se ocupă cu lucruri chiar oprite de învățăturile creștinești.

Alții **trăiesc în nelegiuire**, în concubinată, fără a fi primit binecuvântarea bisericii prin taina cununiei, și stricând astfel bunele orânduiri ale legii și credinței noastre creștinești și strămoșești; ba tocmai în aceste părți este lăsat obiceiul rău și necunoscut aiurea, că **tineri nevrâstnici** — spre mirarea lumii întregi cu învoirea părinților — se dau la olaltă și duc un traiu nelegiuit, care e împotriva nu numai a poruncilor lui Dumnezeu, a așezămintelor bisericii, ci și împotriva firii, căci un asemenea traiu are de urmare sleirea puterilor trupești a tinerilor încă ne dezvoltăți deajuns; fiii lor — dacă peste tot au — devin piperniciți — iar părinții și mai ales femeile se prăpădesc cu zile, înainte de vreme.

Alții sunt cuprinși de alte **păcate și patimi**. Deci cum să nu ne ajungă mânia și bătaia lui Dumnezeu? Ba, pentru cei răi, îi ajunge și pe cei buni.

S'a întâmplat cu noi ceea ce mai astă primăvară s'a întâmplat cu vestitul oraș din lume, cu Parisul din țara Fran-

cezilor, unde însăș stăpânirea lumească a țării — cuprinsă de un rău duh necreștinesc și împotriva bisericii lui Hristos, a pornit goană sălbatică asupra bisericii și a slujitorilor ei; și de aceea trimisu-le-a Dumnezeu potop, ca să umble cu luntrea pe cele mai frumoase ulițe ale împodobitului oraș, dar plin de păcate, ca astfel să-și vină în fire și să-și aducă aminte de Dumnezeuul cel uitat.

Să ne întoarcem deci iar la Dumnezeu și la biserica lui. Cei buni cu cuvinte blânde, cu pilde alese, cu sfaturi înțelepte, să căutăm a abate pe cei răi dela calea greșită, pe care au apucat, ca astfel să împlânzim mânia lui Dumnezeu, căci el e bun și iertător și iarăș primește la sine pe cei pocăiți, după făgăduința sa cuprinsă în cuvintele lui Isus Sirah: *„Am întors în o clipă de mânie fața mea de cătră tine; dară cu milostivire veșnică mă voiu îndurà de tine, zice Domnul, mântuitorul tău“*. (54. 7 și 8). In deosebi preoții să-și vadă de biserică și de împlinirea chemării lor apostolești mai ales acum, când li-se îmbie acest nenorocit privilegiu.

Să îndreptăm deci rugăciuni din adâncul sufletului nostru, cuprins de pocăință cătră cerescul părinte, ca — deși lucruri vrednice de pedepsire am făcut și dreapta lui judecată ne-a ajuns — totuș în nemărginita lui bunătate să ne ierte, să-și întoarcă de cătră noi mânia cea cu dreptate pornită asupra noastră, și iarăș să ne arate curcubeul împăcării și al milostivirii sale spre noi.

E lucru cunoscut, că Bănatul este — când vrea bunul Dumnezeu — o foarte mănoasă parte de pământ a țării noastre. Grâul lui este vestit în toată lumea. Și totuș o mare mirare trebuie să ne cuprindă, că în tare multe biserici din acest Bănat plin de belșug nimenea nu duce o singură **prescură**, făcută din acel grâu vestit la sfânta biserică, ca o mică jertfă din prisosul, cu care l-a dăruit Dumnezeu după seceriș. Din contră, biserica din al ei trebuie

să dea plată la o anumită persoană, carea să pregătească prescurile de lipsă în cursul anului.

Să ne întoarcem deci la vechiul obicei, de a duce din întâiele roduri ale pământului o mică jertfă **și ca prinos** Celui-prea-înalt, care ne-a rodit pământul și ne-a umplut hâmbarele de bunătați.

De altă parte cei cu stare bună, cari aveți din darul lui Dumnezeu jitnițele pline de bucate și bunătați, cei avuți, să săriți cu ce puteți în ajutorul celor păgubiți și lipsiți, în ajutorul celor rămași orfani și fără sprijin, ca astfel îndurarea Celui-de-sus să nu vă părăsească barem pe viitor; ci să ne ferească pe noi toți, și câmpurile și hotarele, de ploi prea multe ori vijelii turbate, de secetă mare și de toate relele.

Noi cunoaștem poporul nostru. Știm, că este milostiv față de cei bolnavi, de cei săraci, de cei flămânzi, goli și ajunși în nefericire. Prin multe sate de-ale noastre sunt tipuri cunoscute de săraci, cari trăiesc zeci de ani din mila vecinilor și a celorlalți locuitori.

Deci suntem convinși, că și fără cuvântul Nostru părintesc s'au găsit și până acuma și se vor găsi și de aci înainte oameni, cari din îndemnul lor propriu au venit și vor sări în ajutorul celor strîmtorați, ocrotindu-i în casele lor, îmbrăcându-i, săturându-i, legându-le ranele și mângăindu-i.

Cu toate acestea nu va fi de prisos, dacă — cuprins de îngrijire pentru cei năpădiți de lacrimile suferințelor — vă îndemn și din parte-ne, ca de astădată în măsură îndoită să vă arătați simțul vostru de ajutorare, ca astfel să se stâmpere foamea celor flămânzi, **până se va porni și încheiă o mișcare mai mare, carea să adune mijloace mai mari și dela cei îndepărtați.** Indeosebi cei din satele scutite de năpasta potopului, să se grăbească a ajutură pe cei bătuți de soartă din satele vecine. Acest ajutor

să li-l dea ca un prinos, că bunul Dumnezeu s'a îndurat de ei și i-a ferit din gura valurilor nesăturate. Ceice se îndură de cei năcăjiți, vor fi și ei miluiți de dreptul Răsplătitor din ceruri.

Pot să fie între cei ajunși în lipsă copii orfani fără părinți. Pe aceștia să-i ia la sine oamenii, pe cari nu i-a dăruit Dumnezeu cu copii, ca astfel să nu rămâie — sărmanii — ai nimănui; și — crescându-i mari — pot să le devie un sprijin la bătrânețe, ca și copiii proprii.

După acestea cu lacrimi de pocăință să făgăduim îndreptare și să ne rugăm toți cu genunchile plecate: „*Nu lăpădă, Stăpâne, până în sfârșit pe poporul Tău, celce a greșit, și nu depărtă mila și îndurările Tale dela mine, ci — ca Cea ce ești adâncul îndurărilor și noianul milostivirii — primește rugăciunile noastre și ne mântuește pe noi de mânia și nevoia ce ne-a cuprins; ca Cea ce ești însu-Ți lesne iertător și milostiv*“.

Iară pentru cei înghițiți de valurile apelor — pe lângă Noi — să vă rugați și voi, ca Domnul Dumnezeu să așeze sufletele lor în loc de odihnă și cu dreptii să-i numere.

Cu arhierescă binecuvântare am rămas

al Vostru de bine voitor

Dr. E. MIRON CRISTEA

Episcop.

Caransebeș, în Lunea sfintelor Rusalii 1910.

CIRCULAR

cătră toți protopopii, preoții și învățătorii și cătră poporul din eparhia ortodoxă-română a Caransebeșului.

Între îndatoririle de căpetenie ale preoților și învățătorilor și peste tot ale tuturor cărturarilor noștri dela sate și orașe este și aceea, ca să răspândească în toate privințele lumină în sânul poporului, ce-l păstoresc și conduc. Deaceea îi numește sf. Scriptură pe preoții și bătrânii poporului „**lumina luminii**,” ca să lumineze celor din întunec, adecă să le înmulțească cunoștințele și să le dea tot felul de învățături, cari deoparte să-i abată dela rele și păcate, de altă parte să le ușureze traiul vieții și lupta pentru existența în mijlocul unor neamuri mai înaintate ca noi.

Cine vede și cunoaște relele, acela mai ușor le ocolește; iară cine — de pildă — știe lucra mai bine pământul, câștigă mai mult rod după el; și cine ține un soi de vite mai bun, acela are mai multă dobândă din ele; și așa mai departe.

În privința luminării poporului român din patrie, biserica și școala și slujitorii ei sunt foarte mult ajuturați de marea însoțire culturală dela Sibiiu, cunoscută sub numele „*Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român*”, întemeiată la 1861 de nemuritorul nostru mitropolit **Andrieu Șaguna** cu ajutorul altor fruntași români de pe atunci. Această însoțire și a câștigat multe

vredniciei pentru înaintarea culturală și economică a poporului român din patrie, căci

1) de 40 de ani publică o gazetă, în care se scot la iveală multe lucruri frumoase din trecutul strămoșilor noștri și din istoria țării ai cărei fii și cetățeni suntem ;

2) susține o școală de fete, care an de an este pentru sute de viitoare mame un izvor de bună creștere și de cultură românească ;

3) a clădit un „muzeu istoric și etnografic“, care adună cu sârguință și păstrează dovezi și lucruri, ce privesc trecutul și starea de azi a poporului nostru. Dacă vom spori acel muzeu, el va deveni o oglindă, în care se va reoglin-di întreagă viața poporului nostru și în care vom admira neîntrecutele noastre porturi țărănești, uneltele făcute de mâni măestre, fără să fi învățat vre-un meșteșug, apoi obiceiurile, datinele, jocurile, cântecile și multe, multe altele. Străinii, cari au cercetat acel muzeu, au rămas uimiți de ce lucruri frumoase are Românul și au lăudat mult însușirile, cu cari l-ă dăruit bunul Dumnezeu.

4) Insoțirea aceasta are și fundațiuni, din care dă ajutoare la tineri, cari învață la școli sau la vre-un meșteșug ;

5) Trimite cărțurari și oameni învățați pe satele noastre, cari să dea poporului îndrumări culturale, economice și în toate privințele.

6) Tipărește o mulțime de cărticele de folos pentru popor, scrise de cei mai luminoși fii ai neamului. Acele cărticele privesc toate trebuințele țăranilor noștri. De pildă ne povestește o cărtică trecutul poporului nostru, cine au fost strămoșii noștri, câte au pățit, prin câte necazuri au trecut, până să ajungem ce suntem astăzi ; altă cărtică ne arată relele de cari să ne ferim ; alta ne învață despre lucrarea pământului, creșterea vitelor, cultivarea legumelor, despre stupar și multe altele.

Conducătorii de azi ai acestei însoțiri ne arată prin scri-

soarea lor Nr. 782/1910, că dela anul nou încolo asemenea cărțile de folos vor apărea 10 la an și în fiecare toamnă și un călindar pentru popor cu sfaturi și povețe.

Aceste cărțile le capătă — începând cu anul 1911 — tot natul, care se va face la acea însoțire **membru ajutător, plătind la an taxa neînsemnată de 2 coroane.** Va să zică pentru 2 coroane capeți la an 10 cărți de folos și un călindar lucrat cu îngrijire. În urmăre abia pot fi bani mai bine folosiți, decât aceste 2 coroane.

*

Intemeiat pe cele spuse până aici, aflu că-i spre binele fiilor noștri credincioși a vă da tuturor următoarele sfaturi și îndemnuri:

1. Preoții sunt poftiți să cetească acest circular poporului în una din Duminecile sau sărbătorile viitoare, când vor fi mai mulți oameni adunați la sf. biserică, dând și din partea lor lămuririle cuvenite, ca toți să înțeleagă rostul acelei însoțiri și scopurile ei. Apoi să îndemne pe toți cei ce știu ceti, să se înscrie de membri ajutători, căci nu le va părea rău de cele 2 coroane cheltuite la an.

2. Din parte-mi încă vă îndemn din toată inima pe toți să urmați acest sfat. Acuși vin serile cele lungi ale iernii, când veți avea mai bun prilej a ceti înșivă cuprinsul cărțicelilor, ce le veți primi; iară alții veți putea pune pe copiii sau nepoții voștri să vă cetească din ele lucruri de folos pentru voi și pentru gospodăria voastră.

Românul zice „**cine are carte, are parte**“; deci să cetați și voi, iubiților Noștri fii sufletești, cărți alese și bine scrise, ca să aveți și voi parte de lumină cât mai multă și de înaintare cu pași mai repezi în toate privințele.

3. Protopopii sa împartă din **apelul**, aici alaturat sub ./. în un număr corespunzător, la fiecare preot câte un exemplar, iar preoții și învățătorii să înscrie membri, tri-

mițând la timpul său „lista de abonament“ la adresa „Asociațiunii“ în Sibiu dimpreună cu banii solviți.

Unde parohia e vacantă se dă apelul învățătorului, eventual și altui cărturar cu nădejde.

Ne-am bucura mult, dacă fiii Noștri ar petrece o parte din ceasurile lor slobode cu cetirea de asemenea cărți, în loc să stea prin cârciume și să cheltuiască banii pe băuturi stricăcioase sănătății și pungii.

Cu arhierasca binecuvântare am rămas

Al vostru de bine voitor
Dr. E. MIRON CRISTEA m. p.
episcop.

MIRON

din mila lui Dumnezeu și voința clerului și a poporului, drept-credinciosul episcop român al eparhiei Caransebeșului.

Voauă tuturor credincioșilor din eparhie și in deosebi ascultătorilor acestor cuvinte pastorale: har și pace dela Dumnezeu, Părintele din ceruri, iară dela Noi salutarea și binecuvântarea Noastră arhipăstorească!

„Hristos se naște... măriți-L,
„Hristos din ceruri... întâmpinați-L,
„Hristos pe pământ... înălțați-vă!

Din catavasiile Crăciunului.

Cu deosebită bucurie așteaptă tot Românul sosirea praznicelor bisericești, așezate de sfinții părinți spre preamărirea lui Dumnezeu și a cucernicilor săi mucenici, cari au suferit chinuri, azi aproape necunoscute, și chiar moartea, pentru zelul lor întru lățirea mântuitoarelor învățături ale Domnului.

Bucuria ne-o aduce deoparte faptul, că după mai multe zile de muncă grea și istovitoare a puterilor noastre trupești și sufletești, tot insul își depune unealta de lucru, — **țăranul**: toporul, hârlețul ori furca, **meșteșugarul**: ciocanul, sula sau rindeaua, iar **cărturarii** condeiu și celelalte, spre a-și odihni trupurile obosite de greul muncii.

De altă parte la sărbătorile cele mari se întrunesc la olaltă toți membrii din cele mai multe familii, părinții cu fiii, frații cu surorile, și petrec împreună cu rudeniile venite adeseori din mari depărtări și cu ceilalți împreună viețuitori ai satelor și comunelor noastre, unde să îmbie tuturor

binevenitul prilej de a mai pune la o parte gândul dela veșnicile nevoi și greutateți ale traiului și de a-și mai înălța cu răgaz mintea și inima la cele dumnezezești, la cele propovăduite de biserică și de slujitorii ei, cari sunt chemate a ne alina sbuciumările vieții, a ne mângâia și a ne întări.

În ajunul unor asemenea sărbători și inima noastră părintească este atrasă spre toți fiii Noștri sufletești și spre toți credincioșii încredințați păstoririi Noastre.

Cum însă turma Noastră, familia Noastră, este mare, deci nu Ne este cu puțință a cerceta pe toți și a petrece sărbătorile cu toți împreună: inima Noastră caută a vă descoperi, pe calea acestor cuvinte pastorale, dragostea ce-o simte pentru toți credincioșii bisericii și a vă trimite barem gândurile și povețele sufletului Nostru, care astfel prin cetirea acestor cuvinte arhierești petrece împreună cu voi cu toți.

*

Astăzi, Iubiților fi credincioși, serbăm Nașterea Domnului. Cu nașterea Mântuitorului Hristos s'a început pentru omenime viață nouă, a răsărit lumii lumina cunoștinței, ieșind astfel omul din întunericul și orbia credințelor rătăcite de până atunci, făcând cunoștință cu învățăturile dumnezezești, pe cari urmându-le ajungi la mulțumirea sufletească. Fără de ele viața e un chin, iară viitorul o cimilitură (enigmă), ce nu se poate deslega, o taină, ce nu se poate pătrunde. Legea lui Hristos însă ne-a adus lumină în toate și ne-a arătat calea spre o mulțumire vremelnică și spre fericirea cea de veci. Căci despre El a zis Mântuitorul (Ioan VIII. 12), „*Eu sunt lumina lumii: cela-ce vine după mine, nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieții*“. În învățăturile și povețele cele netrecătoare ale legii lui Hristos, toți, adecă sărac și bogat, bolnav și sănătos, slugă ori stăpân, își află îndrumările, după cari au

să-și întocmească viața atât spre îndestularea lor, cât și a deaproapelui lor.

Lucru mare e acesta; învățături *neîntrecute* sunt cele date de Hristos. Minte omenească, oricât este de iscusită, nu le-a știut născoci. Omul — lăsat de capul său — a căzut din o rătăcire în alta, s'a izbit ca barca fără cârmaci din un loc în altul. Fost-au, ba mai sunt și azi oameni, cari pentru un moment se depărtează de la Dumnezeu și cred a nu avea lipsă de el, ba uneori sunt ispitiți a pune chiar la îndoială existența Lui; dar mai târziu se conving de greșeala și rătăcirea lor și pocăiți să întorc iarăș la Dumnezeu cel nepătruns de mintea omenească. De aceea un bărbat adânc cugetător (vestitul naturalist Ampère) dă unui învățat mai tânăr aceste povețe: „*Ferește-te de-a te ocupa „numai și numai cu știința, cum ai făcut până acum. Studiază, scrutează, ce e pe pământ; datorința aceasta o „are fiecare bărbat de știință. Dar privește numai cu un „ochiu la lumea celor văzute, iar cu celălalt privește ne- „întrerupt la lumina cea vecinică. Cu o mână examinează „natura, cu cealaltă însă ține-te de colțul hainei lui „Dumnezeu, cum se ține copilul de haina tatălui său“.* Așa e! Și oamenii cei mai învățați n'au putut statori învățăturile, cari să ducă la deplină mângâiere sufletul omenească, doritor de liniște și mulțămire.

A trebuit să se nască în lume Fiul lui Dumnezeu, ca să ni-le dea. Deaceea îngerul Domnului, care s'a arătat după naștere păstorilor, le-a strigat acestora; „*Iată vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi la toată lumea, că astăzi vi s'a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul“.* (Luca II—10).

Avem deci cuvânt îndoit a ne bucura, decâteori ne reaminteste roata vremii, — vecinicurgătoare, — nașterea lui Hristos, întrunindu-ne cu toții în sfintele bisericii, și *preamărindu-L*, în psalmi și cântări de laudă, pentrucă — născându-se — a

dorit să fie „*pre pământ pace și între oameni bunăvoire*“, înțelegere, și ne a dat putința a ne împăca cu Ziditorul nostru și a dobândi iertarea greșalelor și mântuirea sufletului.

Preste 19 veacuri s'au strecurat în noianul vecinicieii, dela Nașterea lui Hristos. Destul de dese sunt prilejurile, la cari ni se amintesc învățăturile Lui și ale sfinților Lui apostoli, ucenici și urmași.

Indeosebi noi Români, dintre toate popoarele lumii ne numărăm între cei mai vechi creștini, căci noi, urmașii vechilor Romani — amestecați cu Daci — ne-am pomenit deodată *Români și creștini*. Deci ar trebui, ca mai mult decât alții să fim pătrunși de adevărul povețelor creștinești, de măduva învățăturilor lui Hristos, care este *iubirea creștinească*, pe urma căreia trebuie să răsără pacea și bună-înțelegerea. Sf. Ioan zice în l-a sa scrisoare (IV. 9—11): „*Intr'aceea stă iubirea, nu că noi am iubit pe Dumnezeu, ci că El ne-a iubit pre noi, și a trimis pe Fiul său spre împăcarea pentru păcatele noastre*“. „*Iubiților! Dacă ne-a iubit pe noi Dumnezeu, și noi trebuie să ne iubim unul pre altul*».

Cu toate acestea — cu durere — trebuie să constatăm, că în foarte multe comune de ale noastre nu numai că nu există pace și înțelegere între oameni, ci adeseori nu găsești acolo nici cea mai neînsemnată umbră de dragoste creștinească. Poporul în multe locuri e sfâșiat, împerechiat, împărțit în tabere îndușmănite una cu alta până la cuțite.

Și de ce? Pentrucă fiecare vrea să fie mare și tare, pentrucă nu ne știm supune unul altuia voința, și cu toții laolaltă binelui obștesc, spre care trebuie să ținim, lăsând de multe ori la o parte trebușoarele noastre deosebite și vârnarea numai după interesul nostru particular. Mulți gândesc, că numai ei să trăiască, numai ei să iasă totdeauna deasupra; de ceialalți ce le pasă? Mulți se călăuzesc în

pornirile și făptuirile lor numai de maxima necreștinească „*interesul poartă fesul*“; iară nu de povețele creștinești: ca să fim iertători unii altora, să fim îngăduitori unii față de alții, să avem în vedere nu pururea numai binele nostru, ci și al altora, să nu râvnim toți de-a fi mari și tari, a-suprind pe cei mai slabi, ci să ne aducem aminte de vorba scripturii, că cel mai mare trebuie să caute a fi slugă tuturor.

Această poruncă a scripturii o vom putea împlini, numai dacă vom avea întru noi *dragostea creștinească, căci dragostea toate le iartă, dragostea nu pizmuește*, ci vrea binele tuturor.

Așadară, Iubiților Credincioși, când la asemenea praznice mari și Noi ne coborîm cu sufletul și cu gândul la voi cei de prin toate comunele eparhiei Noastre, de cari ne leagă viitorul nostru, ascultați povața Noastră, a părintelui și stăpânului vostru, ca la timpul său să vă fie de folos sfatul și îndrumarea noastră.

Acest sfat merge de astădată într'acolo, ca să primiți în sufletul vostru cea mai mare poruncă a legii lui Hristos, a cărui naștere o prăznuim din nou, porunca *iubirii*, porunca dată ucenicilor lui și prin ei nouă tuturor, zicându-le: „*Așa să vă iubiți unii pe alții, cum v'am iubit eu pe voi; și de pe aceasta va cunoaște lumea, că sunteți ucenicii mei*“. Adecă să arătăm, că suntem creștini nu numai din gură, ci cu fapte de ale dragostei creștinești.

Astfel purcezând cu toții, praznicul Crăciunului și toate celelalte cu adevărat vor fi praznice de *bucurie*, așteptate cu dor din partea tuturor. Atunci nu se vor uita unii cu ochi răi la ceilalți, ci *pacea și bunînțelegere* se va sălășlui între noi.

Și de această pace și înțelegere avem mare lipsa, căci fără ele nu există înaintare, nu este progres în cele bune și de folos. Și cum noi Românii suntem în multe privințe

rămași mai înapoi decât alții, avem lipsă să fim mult mai pătrunși de adevărul celor de mai sus, și de primirea sufletului, ce vi-l dau din toată inima.

Mântuitorul Hristos a iubit mult omenimea; așa de mult, încât **pe sine însuș** s'a jertfit pentru ea. Dela noi se cere mult mai puțin, de tot puțin: ca să nu ne gândim numai la noi, ci și la deaproapele; și în deosebi la cei în necazuri, în sărăcie, în boale, în mizerie, căutând a le ușura soarta, a le alina durerea, a-i ajutama, ca să aibă și aceea o clipă mai mulțumită și mai dulce în viața-le amărîta.

Un bărbat al bisericii a zis odată: „*a fi creștin însemnează a fi mântuitorul altora*“. Deci să cântăm a fi și noi creștini buni, mântuind pe câți putem de greutatele ce-i apasă până la îmbrâncire. Astfel mângâind și întărind pe deaproapele, ne întărim cu toții împreună și asta va fi spre folosul de obște al poporului, din care facem parte. Ascultând aceste povețe, praznicele bisericii vor fi cu adevărat zile de obștească bucurie și veselie, de cari omul în viață are lipsă.

*

Astăzi, Iubiților credincioși, biserica ne reamintește **nașterea** Mântuitorului Hristos, pe urma căruia s'a revărsat atâta dar, atâta bine și atâta lumină asupra întregii omenimi, încât nicicând nu vom fi în stare a-i fi deajuns mulțumitori. Deci **măriți** în cântări de laudă și mulțumită venirea Lui în lume, ea să ne împace cu Ziditorul nostru, pe care nu L-am ascultat și de care în cursul veacurilor ne-am depărtat; făcându-ne din ce în ce mai răi.

Astăzi biserica ne arată venirea lui Hristos din **cer**; deci cu inimă smerită și curată plecați-vă arătării Lui și **întimpinați-L** cu sufletul deplin pregătit și însetat de a primi învățăturile Lui, cari în toate Duminecile și sărbătorile vi să propoveduesc din acest loc sfânt, în care vă aflați.

Lăsați ca acele învățături să străbată adânc în sufletul vostru, să prindă acolo rădăcini și să vă călăuzească în toate făptuirile din viitor pașii voștri; și atunci să fiți siguri, că nu veți rătăci, ci veți merge pe calea adevărului, căci însuș Mântuitorul a zis despre sine: „**Eu sunt calea, adevărul și viața; nimenea nu vine la Părintele meu, decât numai prin mine**“ (Ioan XIV. 6).

Astăzi biserica ne reamintește, cum Fiul lui Dumnezeu a primit trup de om, spre a petrece pe **pământ** și prin învățăturile Sale cele neîntrecute și neajunse de minte omenească, a ne **înnălța** pe noi cu gândul la cele **în-nalte**, la cele **cerești**, la cele ce ne ridică din lumea păcatelor și ne îndeamnă la îndeplinirea de fapte bune de cari atârnă mântuirea sufletului.

Să deschidem deci largă poarta inimii noastre, ca să între în ea toate sfaturile mărețe ale evangheliei lui Hristos, ca acolo în fundul inimilor voastre — înflorind acele evanghelicești învățături — să vă facă buni, iertători, milostivi, blânzi, iubitori de aproapele, gata la jertfe pentru casa Domnului, pentru biserica și așezămintele ei, adecă să vă înnalțe spre cele ideale.

*

Nașterea Domnului ne reamintește și pe cei 3 crai dela răsărit, cari — văzând steaua Lui la răsărit — au venit să se închine Lui. Și au venit nu numai cu gândul cuprins de smerenie și pocăință, ci după obiceiul vremii — „**deschizându-și vistierile lor — au adus Lui daruri: aur, smirnă și tămâie**“ (Mateiu II—11).

Urmând acestui frumos obicei, strămoșii noștri — ca buni creștini. — n'au întârziat a duce și ei din toate fructele, cu cari i-a dăruit Dumnezeu, și la biserică o părticică, ca jertfă și prinos de mulțumită pentru darurile, de cari Cerul ne împărtășește an de an. Acest obicei creștinesc s'a susținut până în zilele noastre în toată întinderea locuită

de Români creștini. Cu părere de rău însă trebuie să amintesc aici, că în eparhia Noastră ducerea darurilor la sfânta biserică s'a împuținat, ba în unele locuri s'au șters de tot, a încetat, căci — se vede — a secat în inimile multora și izvorul dragostei creștinești către biserică și altarul ei.

Ne cuprinde o adevărată îngrijorare, convingându-ne din preliminariile bisericilor din eparhie, că în cele mai multe locuri se cumpără din banii adunați — adeseori de înaintașii noștri — atât **făina pentru prescuri**, cât și **vinul, untul de lemn, tămâia, smirna** și multe altele, de cari avem lipsă la slujbele sfinte.

Acest obicei, acest uz nou, nu corespunde bine scopului ce se urmărește prin acele jertfe. Nu biserică, ca atare, are lipsă de sfintele slujbe, ce se îndeplinesc cu ajutorul acelor prinoase, ci noi — singuraticii creștini — avem lipsă de slujbele ce se fac pentru noi, pentru iertarea păcatelor noastre și pentru mântuirea sufletelor noastre; deci și noi — singuraticii — trebuie să dăm și ducem acele prinoase și să vedem lumina arzând, tămâia fumegând și așa mai departe.

De aceea ar fi de dorit, și eu vă îndemn din tot sufletul, să vă întoarceți la obiceiurile cele vechi, cele din bătrâni, la pilda strămoșilor și a părinților noștri, ducând voi înșivă — singuraticii creștini, — prescuri, lumini, unt de lemn, tămâie și pârgă din toate roadele voastre în sfânta biserică.

Duceți voi, soțiile și copiii voștri, la sfânta biserică ca jertfă, ca prinos, prescură, vin și din toate roadele, ce vi le dă Dumnezeu, ca astfel preotul — sfințindu-le, — să se roage pentru „*immulțirea roadelor pământului*“ și pentru umplerea hambarelor și jitnițelor voastre cu de toate, de câte aveți lipsă.

Duceți la tăierea stupilor, **miere** și la culesul viilor **strugurii** viței, — ca rugăciunile preotului să vă îndulcească

amarul vieții și să vă ușureze sufletul, umplându-l de mângâierea atât de trebuincioasă în traiul vieții. Duceți **luminile de ceară și untul de lemn**, cari — arzând — să vă lumineze calea întunecului și prin rugăciunile preoților să vă ferească a cădea în prăpastia păcatelor și a rățăcirilor. Duceți **smirnă și tămâie**, ca pe fumul — ce iese din cădelnița purtată de preoți — să se înalțe rugăciunile rostite la altar, la părintele cel milostiv, la jertfelnicul lui cel mai presus de ceruri, și ca acolo rugăciunile voastre — întrunite cu ale preoților slujitori — să afle ascultare, primire ca și jertfa lui Avel, și să vă aducă binecuvântare și iertarea păcatelor.

Nu sunt acestea lucruri trebuincioase la îndeplinirea sfințelor slujbe bisericesti singurele jertfe, ce trebuiesc aduse de creștini; ele sunt numai semnele văzute, cari ne îndeamnă a ne ridica sufletul la Dumnezeu și a ne închină lui cu „**duhul și cu adevărul**“, adică cu umblarea pe căile dreptății și cu îndeplinirea de fapte izvorite din duhul dragostei către Dumnezeu, către deaproapele și către noi înșine.

*

Împreunați deci, Iubiților fii credincioși, rugăciunile voastre cele din adâncul inimii cu ducerea de prinoase la sfânta biserică, cu îndeplinirea de fapte bune, cu sprijinirea bisericii și a tuturor așezămintelor ei.

În această nădejde vă doresc tuturor, ca :

„*Nașterea lui Hristos*”

„*Să vă fie de folos.*”

Caransebeș, în 6 Decembrie 1910.

MIRON

din mila lui Dumnezeu și voința clerului și a poporului, drept-credinciosul episcop român al eparhiei Caransebeșului.

Tuturor dignitarilor bisericești, deputaților sinodali, asesorilor consistoriali, protopopilor tractuali, comitetelor parohiale din singuraticile comune bisericești, întreg clerului pastoral și iubitului popor credincios din eparhie.

**Dar și milă dela Dumnezeu, părintele nostru
cel din ceruri!**

Simțul răspunderii mari, ce Ne apasă umerii pe urma grelei chemări, încredințate Nouă, sfetnicilor Noștri și tuturor fruntașilor, trimiși de cler și popor în marele sfat al întregii vlădicii, numit sinod eparhial, ne-a îndemnat, ca — întrunindu-ne cu toții împreună — să ne sfătuim asupra mijloacelor și căilor pe cari mai bine și mai cu nădejde am putea asigura și întări temeliile viitorului bisericii noastre și a credinciosului ei popor.

După lungi și amănunțite debateri am ajuns la acel sfârșit, că așezămintele noastre bisericești și culturale din centrul episcopiei noastre au să se lupte cu cele mai mari greutăți și lipsuri, cari împiedică pe cei dela cârma bisericii noastre dela realizarea unui progres mai vădit, ba uneori stingheresc chiar și mersul normal al afacerilor curente. Și știut este, că **centrul** episcopiei noastre — unde residă episcopul cu sfetnicii și împreună-muncitorii săi, **este capul**

întregului nostru organism bisericesc, chemat a croi planurile și căile pentru nimicirea tuturor relelor în-cuibate în sânul credincioșilor, pentru curățirea holdei sufletesti a poporului de toate buruienile otrăvitoare, și pentru îndreptarea lui pe calea ce duce la înaintarea în cele morale, culturale și economice. Știut este, că centrul episcopiei are să formeze **inima**, care trebuie să încălzească pe toți conducătorii poporului — preoți, învățători și fruntași — și să-i însufletească la muncă neobosită pentru binele celor ce formează biserica cea vie a episcopiei întregi. Astfel — călăuziți de acest adevăr — cu toții trebuie să ajungem la convingerea, că **lipsele așezămintelor din centrul episcopiei trebuiesc grabnic delăturate**. Toți — cu mic cu mare, singuraticii, precum și comunele bisericesti și toate corporațiunile din ele — trebuie să ne sară în ajutor, căci **acolo unde este capul și cărma bisericii noastre, acolo trebuie să fie puterea și fala vlădiciei întregi**.

Cine vrea să ne cunoască episcopia noastră, vine la centrul ei ca să vadă, ce-i putem arăta?

În hotărîrea măritului sinod eparhial Nr. 45/1910 astfel se zugrăvesc multe din trebuințele episcopiei noastre... **«n'avem de unde îmbunătăți cât de cât salariile profesorilor și ale oficialilor consistoriali de sus până jos,»** și astfel la slujbe cu plată puțină abia se găsesc bărbați potriviți pentru ele; **„n'avem un edificiu seminarial corespunzător ... și internat de Doamne ajută nici pentru elevii din secțiunea teologică, nici pentru cei din secțiunea pedagogică,“** și de aceea mulți fii buni ai eparhiei noastre se feresc de aceste cariere, iară ceice vin la teologie și pedagogie sunt stingheriți în ocupațiunile și traiul lor din seminar, prin neajunsurile ce le întâmpină din lipsa unei clădiri unitare și potrivite; **„n'avem cancelarii pentru trebuințele**

administrațiunii centrale,“ din care cauză se împiedică munca și se întârzie rezolvarea afacerilor; „**n’avem des-tule mijloace pentru ajutorarea școalelor, învă-țătorilor și a catiheților,**“ din care cauză în unele sate sărace tinerimea rămâne lipsită de razele luminoase ale culturii, iară în altele crește fără a se împărtăși de cu-noștințele credinței strămoșești. Și — precum în natură fără lumină și căldură nu se dezvoltă plantele și ierburele, — așa și tinerimea — lipsită de lumina minții și căldura cre-dinței străbune — nu va putea deveni tăria și scutul fa-miliilor, a bisericii, a neamului și a patriei.

Pentru acoperirea succesivă a acestor trebuințe, sinodul hotărăște a se întemeia un **nou fond eparhial**. Temelia acestui fond am pus-o însumi, subsemnatul episcop, cu 5000 Cor. dimpreună cu alți fruntași, clerici și mireni, a căror contribuiri s’au urcat cu sfârșitul anului trecut la în-semnata sumă de peste 70.000 Cor. Din această și până acuma am ajutorat mai multe parohii sărace, ca să-și poată clădi școale corespunzătoare legilor și cerințelor peda-gogice, și ca să nu pierdem aceste așezăminte ale bisericii.

Temelia bisericii noastre celei vii o formează fără îndoială poporul dela țară, credincioșii noștri din singuraticile sate și comune. Viitorul nostru și al bisericii atârnă dela ei. De aceea acestor credincioși trebuie să le deie cei dela cârmuirea bisericii cea mai mare îngrijire, ca să se poată mântui de toate relele și să poată spori în cele bisericesti, culturale și economice, de-venind zidul puternic al bisericii și al tuturor așezămintelor ei, și să crească și patriei cetățeni valoroși, vrednici de ves-tiții lor părinți și strămoși, cari adeseori au format din tru-purile lor zid de apărare a țării contra semilunei turcești. In scopul acesta poporul are lipsă de conducători harnici, isteți, pătrunși de gândul de a-și iubi turma, încât să-și puie și sufletul pentru ea și înaintarea ei. Preoții și învățătorii trebuie deci în prima linie să fie la culmea chemării lor. Lor el

sunt încredințați credincioșii bisericii noastre. Dela pnceperea și zelul lor de păstorire atâră în cea mai mare măsură viitorul parohiilor și cu ele a eparhiei întregi. Iară de altă parte un mare adevăr exprimă un *Sf. Grigorie* când zice: „**Preoții cei răi cauzează decadența poporului.**“

Ca ei să poată îndeplini această grea sarcină, trebuie să se deie tinerimei seminariale, ce să pregătește pentru cariera preoțească și învățătorească cea mai aleasă și îngrijită creștere, atât ca instrucție cât și ca educație.

Preoții noștri din bătrâni n'au avut prea multă carte, dară tăria credinței lor și simțul răspunderii pentru slujba lor de păstori i-a făcut apostoli prețuiți și neuitați ai bisericilor noastre dela sate. Astăzi tinerimea, din care se recrutează elevii seminariale, crescută în școale neconfesionale, este mai expusă ispitelor multelor curente neprielnice bisericii și învățăturilor ei, mai ales că azi lumea e plină de fel și fel de credințe deșarte; de aceea și trebuie muncă îndoită pentru ca să putem crește preoți buni și convinși.

Nu încape nicio îndoială, că **asupra creșterii elevilor din seminar are înrăurire și edificiul, și internatul, unde elevii au să petreacă 3—4 ani.**

Toate bisericile își cresc preoțimea și dascălimea în **internate**, ca toată purtarea, toată ținuta, tot pasul să fie controlat și îndrumat spre ținta, ce se urmărește. Ba în unele țări clericii se cresc în seminarii, unde intră de mici băeți, ca astfel de mici să fie feriți de orice învățături și apucături rele, cari le-ar putea învenina sufletul, căci după vorba *Sf. Ieronim* „**E greu a stârpî aceea, ce a supt în sine sufletul tânăr.**“

Internatul, de care eparhia noastră dispune astăzi, este de tot. necorespunzător. Dar să nu-l descriem Noi, ci să ascultăm glasul elevilor clerici, cari locuesc azi în el. Iată cum îl descriu:

„Sala de studiu, în care au să se facă preparațiile pentru școală, nu e suficientă... așa încât suntem siliți a studia în rectorul umed și rece sau în întunecoasa odaie a servitorului; ba ce e mai mult se studiază și în pod la lumânare, unde vecinic e curent. În o astfel de situație nu numai că nu putem satisface cerințelor Înalților noștri dignitari în ceea ce privește progresul în studii, dar ne atragem și diferite morburi, cari ne îngreunează și mai mult împlinirea datorințelor... Starea zidirii ca atare e sub critică. Pe la ferești vântul intră în liberă voie; la ușe deasemenea. Plafonul ne amenință cu căderea, cuptorul... fumegă. Dormitorul se află în acelaș hal ca sala de studiu cu adaosul, că nu ne putem scăpa de duhoarea infiltrată în pereți. Ne sculăm cu capul turmentat atât de duhoare cât și de fum“.

*

Iată, iubit cler și popor, glasul de tânguire al propriilor voștri fii și nepoți. El trebuie să vă pătrundă la inimă și să vă predisună la jertfe pentru zidirea unui

Seminar episcopesc,

care să facă cinste unei eparhii de peste 400.000 suflete, așezate în aproape 400 comune bisericesti nu din cele mai sărace, ba unele chiar cu bună și înfloritoare stare materială.

Iată, iubiților Noștri credincioși, cuvântul pentru care Noi ținem de una din cele mai arzătoare trebuințe a episcopiei noastre zidirea unui seminar.

Dacă atâtea comune bisericesti de ale noastre au școale și biserici din cele mai mărețe în întreaga noastră metropolie, oare aproape 400 de comune să nu fie în stare a face în centrul vlădiciei noastre un seminar, care să ne facă cinste?

Eu zic, că putem, numai să voim, numai să ne știm însufleți unii pe alții pentru mărețul scop.

„Demnitatea preoțească întrece pe ori care alta, deci se recere, ca celce o are să servească tuturor de model“, zice un sf. Grigorie; iar într'un internat ca cel descris, cu greu se vor putea pregăti clericii pentru înalta și greaua lor chemare, ca să devie „lumina lumii și sarea pământului“.

*

Cu deplină încredere în spiritul și iubirea de jertfă a clerului, poporului și a tuturor fruntașilor lui din acest frumos și în mare parte mănos și binecuvântat colț de țară al iubitei noastre patrii, Ne îndreptăm și noi glasul Nostru părintesc către toți fiii vlădiciei noastre, chemându-i pe toți — cu mic cu mare, tineri și bătrâni, bărbați și femei — la contribuire pentru noul fond eparhial și în deosebi pentru zidirea unui seminar episcopesc.

O fac aceasta — îndatorat de concluzul măritului sinod eparhial Nr. 45 din 1910, adus pe temeiul punctului VIII. din „dispozițiunile generale“ ale „Statutului organic“. Anume la propunerea și dorința noastră de a fi însărcinat consistorul eparhial cu îndeplinirea unei colecte generale în scopul întemeierii unui fond nou pentru acoperirea trebuințelor arzătoare atinse mai sus, sinodul a hotărât astfel: „Sinodul eparhial — ascultând cu vie atențiune această nobilă și frumoasă dorință a Preasfinției Sale D-lui episcop Dr. Elie Miron Cristea — între aplauze unanime — cu adâncă recunoștință și mulțumită primește donațiunea de 5000 Cor. și decide, ca Consistorul diecezan să lanseze o colectă-apel spre realizarea dorinței Preasfinției Sale: întemeierea unui fond eparhial special“.

„Unanimele aplauze“, cu cari a fost primită această propunere, ași dori să se prefacă în **unanime contribuiri** ale tuturor credincioșilor din eparhie, și atunci scopul măreț e aproape de împlinire.

*

Un adânc simț de recunoștință Ne cuprinde față de nemuritorii Noștri înaintași în scaunul arhieresc, episcopii **Ioan și Nicolae**, dintre cari mai ales primul episcop național, fericitul **Ioan Popasu**, — luptând cu mari piedici și negăsind în centru aproape nimic, — ne-a creat așa-zicând din nimica și ne-a întemeiat așezămintele și fondurile ce le avem. Neînchipuit de grele, uriașe chiar, și azi de noi aproape neînțelese, erau greutatețile între cari a lucrat el și preoțimea sa. Generația lui și în asemenea împrejurări maștere și-a făcut datorința, lăsându-ne moștenire — pe lângă iubirea nețărmurită de biserică, neam și patrie — și însemnate așezăminte. Binecuvântată să fie în veci amintirea vrednicilor noștri înaintași!

Acum a sosit rândul nostru, a fiilor de azi ai sf. noastre biserici. Acuma deci a sosit vremea, ca să ne arătăm și noi vrednici de nemuritorii noștri părinți și înaintași. Acum ni-se îmbie cel mai bine-venit prilej, ca să dovedim — nu dela gură — ci prin fapte și prin jertfe, cum ne iubim biserica și legea strămoșească.

Iubiților Credincioși!

Dacă în centrul episcopiei noastre n'am aveà lipse mari — precum de fapt avem, — dacă am dispune de cuvenitele fonduri, din cari să zidim un seminar potrivit împrejurărilor noastre, — Noi și atunci Ne-am îndrepta glasul Nostru către toți credincioșii eparhiei. Iată de ce: Noi, vrem ca la seminarul, ce se va zidi, fiecare suflet dreptcredincios român din întreagă vlădicia să deie ceva, ca să aibă toți conștiința, că au contribuit fie și numai cu o cărămidă la ridicarea acestui templu de cultură românească. *Această conștiință va face apoi, ca seminarul să devie în ochii tuturor credincioșilor noștri semnul văzut, simbolul unității noastre bisericești-culturale, închiegându-ne „dela vlădică până la opincă“*

prin dragostea către așezământul cel mai de căpetenie al episcopiei întregi.

*

Ași fi dorit, ca mai de mult să emit acest apel către obștea noastră dreptcredincioasă, dară m'au reținut deoparte vitregile împrejurări, potopul, care s'a deslănțuit peste o parte a eparhiei noastre anul trecut, iară de altă parte am crezut, că tocmai postul **sf. Învieri** este timpul cel mai potrivit, să atrag luarea aminte a credincioșilor Noștri și asupra trebuințelor sufletești ale omului, îndemnându-i la jertfe pe altarul culturii noastre bisericesti. Nici când nu suntem datori mai mult ca tocmai în acest sf. post „**a lepădă dela noi toată grija cea lumească**“ și a urmă sfatului sf. evanghelist Mateiu, care în evanghelia, ce se cetește în **Dumineca** înainte de apucatul postului ne grăiește astfel: „*Nu vă adunați vouă comori pe pământ, unde moliile și rugina le strică... ci vă adunați vouă comori în ceriu, unde nici moliile, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici le fură*“.

Cu aceste cuvinte evanghelice vă îndemn și eu, Iubiților Credincioși, ca să nu vă gândiți numai și numai la adunarea de bogății, de comori aici pe pământ, ci să jertfiți și pentru trebuințele noastre sufletești, pentru așezămintele de cultură, fără de cari nici un neam și nici o biserică nu poate exista. Din câștigul nostru, din bogățiile ce vi le-a dat Dumnezeu, să jertfiți cât mai mult și pentru scopul, ce Vi l'am arătat, și îndeosebi pentru școala cea mare, din care au să iasă povățuitorii Voștri și ai urmașilor Voștri, au să iasă ceice vor lucra pentru luminarea Voastră și pentru mântuirea sufletelor Voastre. Deci — ceace dați pentru seminar și creșterea conducătorilor — vouă înșivă vă dați.

*

Și darul cel mai mic va fi bineprimit, ca și dinarul vă-

duvei din sf. evanghelie: iară dela ceice i-a dăruit Dumnezeu cu stare mai bună, să și cere mai mult.

Cine va scrie la timpul său istoricul zidirii seminarului, acela va cuprinde în cartea sa numele tuturor dăruitorilor; iară numele preoților, fruntașilor, comunelor și corporațiunilor, cari vor dărui cel puțin 1000 Cor. se va săpă cu litere de aur în tablele de marmoră din sala festivă a seminarului, sau dela intrarea principală.

Sumele mai mari se vor putea solvi în curs de 3 ani, încât dăruitorii să nu simtă greutate la plățirea lor.

*

Ca această colectă să aibă succes cât mai bun, dispunem îndeosebi următoarele:

1. Preoții din singuraticele parohii să pregătească întreg poporul atât prin predici în biserică cât și în toate convenirile lor cu parohienii, sau pe calea ce vor crede-o mai corespunzătoare pentru acest scop mareș. Învățătorii, cărturarii și toți fruntașii satelor și orașelor să le ofere tot sprijinul lor.

2. În **Dumineca Floriilor**, în care sperăm că vor fi mai mulți poporeni la sf. biserică — dacă de timpuriu li se va atrage atențiunea asupra acestei pastorale — să se cetească la înțelesul tuturor această pastorală-apel și să se îndemne toți la jertfe după putința fiecăruia. Unde împrejurări locale vor justifica, se poate alege altă sărbătoare, eventual chiar serbarea sf. Paști.

3. În **Dumineca Floriilor**, sau în ziua, când se va ceta apelul, se va purta **un disc** (tas) **anume** pentru scopul acesta. În parohiile vacante, unde s'ar întâmpla să nu fie slujbă în acea zi, discul se va purta în o Duminecă viitoare. Acest disc se repeta **în curs de 3 ani**. Discul acesta

să trimită cu sub ./¹ alăturatul raport oficiului protopopesec an de an.

4. La un termen potrivit împrejurărilor locale se va convoca **ședința comitetului parohial**, unde președintele și preoții vor arăta scopul marelui, ce se urmărește, și vor îndemna pe toți să propună a se vota din averea ori venitele parohiei o parte și pentru acoperirea arzătoarei lipse arătate în această pastorală; căci — ce folos dacă unele parohii, unele membre ale eparhiei, au de toate — iară capul eparhiei, centrul, duce lipse? Suma oferită — întrucât va fi mai mare — se va putea plăti în curs de 3 ani.

5. Tot în comitet se vor stabili amănuntele, **cum să se facă colecta în comuna întreagă**, ca să reușească mai bine. Din parte — Ne dispunem numai în general, că episcopii sau alți încredințați, împărțiți după strade sau părți din parohie, vor avea la timp potrivit — la o sărbătoare — **să meargă câte doi din casă în casă** și să adune dela toți daruri, însemnându-i pe hârtie. Unul înseamnă și celalalt adună banii. Lăsăm la bună-chibzuiala membrilor să afle și statorească timpul cel mai potrivit pentru faceerea colectei generale la toți credincioșii. Sumele adunate se vor predă episcopului primar, în prezența preotului, care va induce ofertele în consemnările tipărite. Consemnări se trimit de aici în număr de ajuns în alăturare sub ./²

6. Pe fruntașii mai cu stare, **mari proprietari, avocați, medici, oficiali, neguțători, întreprinzători, arendași** și alții, sunt îndatorați înșiși preoții a-i cerceta și a-le solicita ajutorul, explicându-le scopul. *In deosebi să fie îndemnați a jertfi pentru fiii eparhiei aceia, pe cari Dumnezeu nu i-a dăruit cu fii proprii.*

7. Sumele întrate le trimit episcopii sub controlul preoților fie la oficiul protopopesec concernent, fie direct **la cassa consistorului diecezan**, iară în cazul din urmă protopopului îi comunică, cât a trimis și când? Prima colectă

este a se expediă îndată după încassarea banilor și cel mult până la **1 Octomvrie 1911**.

8. La **vară** și la **toamnă**, după culegerea rodurilor, să se facă pe o cale ducătoare la scop — pe lângă colecta generală — și o **colectă de bucate**: grâu, secară, cucuruz, ovăs etc. Cele adunate se vând cu cuvenitul control al comitetului parohial și banii intrați se aștern cel mult **până la 15 Decemvrie 1911**. Amănunțele colectării le va sta-tori comitetul parohial. Consemnări pentru „colecta de bucate“ se alătură sub ./³

9. Unde comuna zidește biserică, sau școală și deci pu-terile ei sunt sleite, acolo colecta generală la popor se face la alt timp mai potrivit, d. e. la anul. Asemenea și în co-munele greu lovite de potopul anului trecut. Intre frun-țașii cu stare însă colecta este a se face în anul acesta.

10. **Preoții** se îndatorează cu toată stricteța a îngriji de cea mai conștiențioasă îndeplinire a celor dispuse în acest ordin; iară **protopopii** vor controlă executarea lor, ținând în evidență specială comunele, cari și-au făcut datorința și îndemnând cu graiul și în scris pe ceice ar fi făcut vr'o întrelăsare. *Preoții și epitropii, etc., cari se vor distinge prin zel deosebit întru buna reușită a colectei, se vor face vrednici de recunoștința Noastră și a superiorității bisericesti.*

Nădăjduim, că toți credincioșii bisericii și în deosebi organele bisericesti de sus până jos, vor înțelege și ascultă glasul Nostru rugător; iar de altă parte mai mișcător decât Noi credem, că-i va îndemna pe toți **însuș mărețul scop** și-i va însufleți, ca în fiecare comună să se facă o colectă frumoasă. In deosebi îmi pun încrederea și în preo-țimea noastră, îndemnându-o să caute a imită în această privință clerul mult mai sărac al arhidiecezei, care la zi-direa catedralei metropolitane a dat dovezi de **rară însu-flețire și de neașteptate jertfe**. Preoții, învățătorii și

frunțașii să premergea cu exemplul lor, înscriindu-se în fruntea colecte lor.

Iubiților Credincioși!

Tocmai acuma natura din afară, firea întreagă — văi, câmpii și păduri — a reînviat spre o nouă viață, adunându-și nouă puteri și pregătindu-se, să dăruiască la toamnă omenimii roduri din belșug.

Iară cât de curând vom serba praznicul sfintei Invieri, care prin învierea din morți a Mântuitorului Hristos ne ridică „dela pământ la ceriu“ ne ridică dela preocupățiunile cele pământești la cele înalte, la cele sufletești, la idealele unui popor, arătându-ne prin învățăturile Celui înviat, cum trebuie să ne îngrijim nu tot de cele trupești materiale, ci și de trebuințele sufletului, de cultura minții și a inimii.

Aceste două împrejurări trebuie să ne îndemne și pe noi — pe toți — ca și noi să **reînviem** oarecum spre o nouă viață, să adunăm nouă puteri și mijloace pentru un așezământ de cultură și pentru celelalte trebuințe bisericesti ale episcopiei.

Adevărat, că pentru scopul atins — deși nu voim să facem lux, ci numai ceea ce e absolut de lipsă — se cer **sute de mii**; dar asta n'are să ne descurajeze, căci în eparhia, întreagă suntem mulți — peste 400.000 suflete; — și dând toți cât pot — și din puținul tuturor se va adună o sumă însemnată, sau după vorba poetului **Coșbuc**.

„**Picurii cu strop de strop**
„**Fac al mărilor potop.**”

Dorind tuturor cel mai bun succes, am rămas cu ahie-rească binecuvântare.

Caransebeș, la 1 Mărțișor 1911.

ÎNDEMN

Către toate oficiile protopopești din eparhia ortodoxă-română
a Caransebeșului.

În urma pastoralei Noastre No. 1263 din 1911, care indica atât de convingător trebuința arzătoare a ridicării unui seminar episcopesc corespunzător cerințelor timpului de azi, s'au grăbit între alți fi ai bisericii noastre mai vârtos și unii preoți din eparhie a să însorie cu sume foarte frumoase. Aceștia au dovedit, că însuflețirea ce o poartă în sufletul lor pentru cauzele nobile și pe care o predică poporului păstorit de ei, este *sinceră*. Ei sunt convinși de adevărul, că acea însuflețire *numai tradusă în fapte are valoare*, altcum rămâne ca o floare care nu produce sămânță. Ei știu, că faptele grăiesc mulțimii mult mai mișcător și convingător, decât orice fraze sunătoare.

Dacă pilda acestor preoți va fi urmată de toți, atunci dela preoți se va însufleți și poporul păstorit și rezultatul colectei trebuie să fie mulțumitor. Cum să și așteptăm, ca poporul să înțeleagă mai mult rostul unui seminar, decât preoțimea, care mai ales reflectează a-și crește fiii în el? Cum să se însuflețească mai mult de scopul măreț un țaran, decât preotul, care trăește dela biserică, care-i dă poziția cea mai onorifică — și în raport cu cualificațiunea și cu munca prestată, și cu împrejurările generale între cari trăește poporul nostru, îi asigură și un trai destul de mulțumitor?

Și cu toate acestea — spre marea Noastră durere sufletească — a trebuit să constatăm, că chiar unii preoți și încă din comune fruntașe și după informațiunile câștigate și cu bunăstare materială — în loc să se înscrie în fruntea listei pentru colecta generală, cu o sumă care să însuflețească și îndemne și pe alții — s'au înscris numai la urma contribuenților celorlalți cu niște litere mici și *cu sume și mai mici*. Așa d. p. unul oferă 2 cor. (zi două coroane) iară altul 1 cor. 50 bani (zi una coroană și cincizeci bani).

Dacă deci termometrul însuflețirii unui preot pentru un scop atât de lăudabil și un lucru ce nu suferă amânare abia se urcă până la una cor. 50 bani, ușor ne putem închipui ce căldură va produce el în atmosfera în care muncește! Iar — precum în natură fără căldura binefăcătoare a soarelui nu să produce nimic — așa și afacerile obștești tânjesc, fiind conduse de oameni fără însuflețire. Chiar oameni străini de neamul și biserica noastră și cu poziții sociale inferioare, au dat mai mult, decât acești preoți ai noștri.

Deoparte spre a asigura un rezultat mai bun colectei escrise, iară dealtă parte și mai ales spre a asigura pe seama *tuturor* preoților locul de frunte, pe care l-au avut în trecut și trebuie să-l aibe și în viitor la crearea tuturor așezămintelor noastre culturale naționale, invit prin aceasta și îndătoresc pe toți conducătorii oficiilor protopopești, ca la viitoarele conferințe preoțești din toamna aceasta să arate clerului întrunit, marea lipsă de a ridica în centrul eparhiei un seminar nou și — cetind în cursul cuvântării și acest circular arhieresc — să facă între preoți colectă numai decât având fiecare a înscrie în consemnarea alăturată sub % suma cu care contribuie și pe care o poate plăti în curs de 3 ani de zile. Timpul de plătire este destul de lung, deci și sumele mai mari se pot plăti ușor.

Cine cunoaște istoricul fondurilor, ce le au eparhiile

noastre, acela știe, că partea leului l-a avut la înființarea lor, clerul. Mai ales s'a distins în această privință clerul din arhidieceză, care e mai sărac și cu totul lipsit de sesii. Mă simțesc dator a aminti chiar la locul acesta un caz rar. Înalt prea sfințitul nostru mitropolit m'a emis când eram asesor în consistoriul arhidieceșan să fac colecta pentru catedrala mitropolitană în mai multe părți, între altele și în conferința preoților întruniți la Sighișoara. Însuflețindu-ne reciproc toți au subscris sume frumoase. Atât eu cât și conferința am rugat cu acel prilej, pe preotul notorice cunoscut de sărac—lipit pământului—Teodor Herțoagă din Noul-săsesc să subscrie numai 50 cor. Dela el era prea mult și atâta; dară, văzând el că nici un coleg de ai lui n'a oferit sub 100 cor. a declarat, că nu vrea el să strice lista de colectare și reputația preoților din acel ținut. Va face, ce o putea, și în 3 ani va plăti și el.

Nădăjduim, ca și majoritatea covârșitoare a clerului nostru va fi la înălțimea unor asemenea pilde frumoase și demnă urmașă a preoților din trecut, dela cari am moștenit ceea ce avem azi.

Vrem și doresc, ca istoricul de mâne să poată prezenta preoțimea de azi pe care am fericirea a o conduce ca arhipăstor, ca pre o preoțime vrednică de înaintașii ei, cărora în însuflețire și fapte nobile nu le-a rămas înapoi, ci pe cari i-a întrecut, lăsând urmașilor vrednice pilde de urmat.

Oficiile protopopești vor completa consemnările cu subscrierea tuturor preoților și cari eventual vor lipsi dela conferință și astfel le vor transpune Consistoriului la timpul său.

Preoții, cari au subscris în coalele parohiale, vor indica aceasta în rubrica „Observări“ precum și aceea dacă au plătit sau nu o parte sau toată suma iscălită.

MIRON

din mila lui Dumnezeu și voința clerului și a poporului, drept-credinciosul episcop român al eparhiei Caransebeșului.

*Vouă tuturor credincioșilor din eparhie și în deosebi
ascultătorilor acestor cuvinte arhieresti: har și
pace dela Dumnezeu părintele din ceruri.*

„Toate sunt cu putință celui
credincios“, Marcu IX. 23.

August, împăratul strămoșilor noștri Romani, cari stăpâneau pe atuncea aproape toată lumea cunoscută, dăduse poruncă supușilor săi, ca să se conscrie populațiunea din toate țările împărăției sale, precum bunăoară și azi să numără locuitorii țărilor cam din zece în zece ani.

Iosif și cu **Maria** încă au plecat în urma acelei porunci la **Betleem**, căci își trăgeau originea din Judeea, din sămînția lui David. Cum însă orașelul era plin de lume, Iosif și cu Maria au trebuit să se adăpostească și sălășluiască afară la câmp și într'un grajd de rînd să petreacă noaptea.

Aicia s'a întâmplat minunea cea mai presus de fire, că preacurata fecioară Maria în ieslea dobitoacelor, împremuită de cea mai nepretențioasă sărăcie și străjuită de evlavioși păstori, cari pășteau turmele lor în apropiere, să nască pe pruncul **Iisus**, carele mai târziu cu învățăturile sale netrecătoare a schimbat fața pămîntului, punând temelii noi și nebiruite pentru desvoltarea socială, culturală și în toate privințele a întregii omenimi. Nu s'a pomenit nici

până la nașterea lui Iisus și nici după aceea, ca cineva să fi înrâurit în așa măsură uriașă mersul lucrurilor din lume. Întreg modul de gândire și de lucrare al omenimei s'a schimbat, a luat alt curs. Toate au primit pecetea legii celei noi, a creștinismului.

Mulți oameni învățați, numeroși bărbați luminați și înțelepți, au trăit și în vremurile de demult (dară nici unul nu s'a ridicat cu sfaturile și învățăturile sale până la acea înălțime neajunsă, la care stau învățăturile și povețele lui Iisus. Și nici de aci înainte învățură mai sublimă, nu va putea da nimenea, decum este de pildă porunca lui Hristos, când ne zice: „*Să iubim pe Dumnezeu mai pre sus de toate; să iubim pe deaproapele, ca pe noi înșine; ba să iubim și pe dușmanii noștri, și pe cei ce ne urăsc pe noi, aruncând cu pâne în cei ce ne lovesc pe noi cu pietre*“.

De aceea un bărbat învățat zice foarte nimerit:

„*Poate propăși cultura sufletească oricât, pot să se extindă științele naturale oricât de departe și de adânc, și spiritul omenesc să-și lărgească oricât de mult orizontul, totuș nu vor întrece niciodată sublimitatea și cultura morală a Creștinismului, cum strălucește și luminează în Evangheliile lui Hristos*“.*)

Atâta noblețe, atâta bunătate, numai din capul și inima lui Iisus au putut izvorî. Și nu-i nici o mirare!

Căci pruncul, ce se născuse, nu era om de rând; ci era Dumnezeu-omul, eră însuș fiul lui Dumnezeu, cel făgăduit de proroci a veni în lume, a lua chip de om, **ca să împace iarăș omenirea cea căzută** prin păcatul strămoșilor Adam și Eva **cu preamilstivul nostru ziditor**, a cărui poruncă au fost nesocotit-o, pierzând raiul mulțămirii și dându-se stricăciunii, ei și toți urmașii lor.

Eră deci de tot îndreptățită bucuria, cu care un înger

---

*) Eckermann. Convorbiri cu Goethe.

a vestit păstorilor întruparea lui Iisus, zicându-le „*Iată vă vestesc Vouă bucurie mare care va fi la toate popoarele. Că s'a născut vouă astăzi Mântuitor, carele este Hristos Domnul...*“ (Luca II, 10—11).

Dară bucuria aceasta nu privește numai pe bunii păstori, cari cu sufletul plin de credința, că noul-născutul este cu adevărat fiul lui Dumnezeu, adânc smeriți și cucernici s'au dus îndată **să-i-se închine**, ci ne privește și pe noi pe toți, pe toată omenimea, carea — primind evanghelia lui Hristos— are putința a se ridica iarăș „din moarte la viață“.

Preabunul nostru părinte cereșc ni-a zidit după chipul și asemănarea sa. Sufletul nostru este schintee din dumnezeirea, carea ni-a creat să fim fiii săi și moștenitorii săi, ca să fie între noi și el legătura care este între părinți și fi. Dară prin păcatul strămoșesc, prin căderea din raiu a omului, prin vătămarea bunului părinte și călcarea poruncilor lui, această legătură s'a rupt; omenimea a căzut dintr'o rătăcire în alta. Însă preaînduratul părinte nu și-a întors pentru totdeauna fața sa de către neascultătorii săi fi, ci „când a fost plinirea vremii“ le-a trimis pe unul născut fiul său, care prin povețele sale să ne arate calea, ce duce la împăcarea omenimei cu Părintele cel vătămat. Acest făgăduit Mântuitor astăzi s'a născut; iară când a început a propovedui dumnezeieștile sale învățături a spus tuturor: „Eu sunt calea și adevărul și viața. Nimenea nu vine la tatăl fără numai prin mine“. (Ioan XIV. 6). Și „Celace îmi urmează mie, se va mântui“.

Deci cum să nu fie „mare bucuria“ vestită de solul cereșc păstorilor și prin ei nouă tuturor, căci astăzi ni s'a deschis poarta drumului, care ne duce la reînnoirea legăturii cu părintele nostru.

Isgoniți dela sânul părintelui, eram lipsiți de ce omul are mai scump, mai drag; eram lipsiți de adevărata bucurie

care ni-o cauzează încrederea, că îngrijirea părintească plutește deasupra pașilor noștri.

Sf-ta scriptură ne spune, că „**cuvântul trup s'au făcut,**“ adică fiul lui Dumnezeu a devenit, ce suntem noi, ca pre noi să ne facă ce este el. El s'a întrupat, ca să deștepte în noi iarăș schintea Dumnezească și conștiința apartinerii noastre, a înrudirii noastre cu dumnezeirea, spre care trebuie să tindem, nizuindu-ne a deveni din zi în zi mai desăvârșiți, mai perfecți, a ne apropia tot mai mult de ea.

Prin nașterea lui Hristos ni s'a descoperit, ni s'a revelat, fiul lui Dumnezeu, ca prin el să recunoaștem iarăș pe Tatăl cel ceresc, care l-a trimis, și ca „**prin credința cea întru Hristos Iisus**“ să devenim iarăș „**fii ai lui Dumnezeu**“ (Galat. III. 26).

Iată revederea cea mai plină de bucurie!

Sufletul nostru, viața sufletească a omenimei, era până la nașterea lui Hristos, cuprinsă de o neliniște, de un chin statornic, mereu nutrit de gândul și întrebarea: „Ce se va alege de noi?“ „Unde vom merge după moarte?“ Legea lui Hristos ne-a luminat, ni-a clarificat, ni-a redat sufletului mult dorita liniște. Și prin aceasta ni-a făcut un mare bine, căci **precum are trupul lipsă de aer, ca să nu se înădușe, așa are sufletul nostru lipsă de liniștea și de mângâierea, ce ni-o dă evanghelia lui Hristos** cu privire la viața pământească și mai ales la viața de veci.

E lucru știut, că nici bogățiile sau comorile, nici pozițiile înalte împreunate cu venite oricât de mari și nici chiar strălucirea tronurilor împărătești, nu fac pe om **fericit**. **Locuința fericirii este în inima omului;** prin urmare fericirea nu poate izvorî decât din inimă; iară inima noastră se poate simți fericită numai atunci, când e liniștită. îndestulată și e împăcată cu simțemintele, ce se mișcă în ea. *Și o astfel de liniște și îndestulare statornică ne-o poate da*

numai credința în Dumnezeu, în dumnezeirea lui Hristos și în legea creștinească întemeiată de el.

Cel credincios cu răbdarea lui **Jov** suferă toate neajunsurile, câte se pot descărca preste noi, plin de nădejde că după rău iarăș va urma bine, cum urmează după ploaie senin. Iară fără credință creștină, omul iute și la cel mai mic năcaz își pierde răbdarea, desnădejduiește și devine un nefericit. Și sf. **Augustin** zice „**Fericit este cel ce crede cu tărie, nefericit, cel ce a părăsit credința**“.
(Serm. de fide, spe et charitate).

Deci numai spre binele, spre mulțumirea și spre fericirea noastră vremelnică și vecinică poate fi, dacă cu desăvârșită încredere ne apropiem în gândul nostru de eslea dobitoacelor, care cuprinde pe cel neîncăput în lume, pe fiul lui Dumnezeu; dacă urmăm pilda păstorilor plini de pietate, cari la vestea descoperită lor de înger și-au deschis porțile sufletului, ca să intre în inima lor credința, că cel născut este Mântuitorul cel promis. Această credință i-a umplut de bucurie, că pot ei mai întâi să grăbească la colibă și să i-se închine pruncului, încunjurat de lumina sfințeniei sale.

Aceeaș credință i-a îndemnat și pe cei trei magi dela răsărit, din Persia, ca trecând preste „mări și țări“ și biruind toate primejdiile unei călătorii atât de lungi, să vie să i-se închine, ba să-i aducă și daruri: aur, smirnă și tămâie.

Ce frumoasă pildă ne-au dat acești învățați bărbați noauă tuturor, cum trebuie să ne îngrijim și de sufletul nostru, cum trebuie să punem toate la o parte și chiar cu înfruntarea celor mai mari greutăți să mergem la locul de închinare, unde știm, că petrece Domnul. **Steaua** de sus i-a condus ca o lumină sfântă, călăuzindu-i în calea lor.

Intocmai ne strălucește și noauă celor de azi — ca o stea — crucea din vârful turnului bisericilor noastre, și

strălucirea ei — însoțită de „glas de clopot chemător“ — ne invită la plecarea spre biserică, spre altarul sfânt, unde nevăzut petrece Domnul, deasupra celor adunați spre a i-se închina lui.

E nu numai o datorință a noastră, ci o trebuință a sufletului nostru, a veni regulat la biserică, a ne deschide larg porțile sufletului nostru, spre a intra în el credința legii lui Hristos, cea vestită în cărțile, rugăciunile și cântările sfinte, cari ne liniștesc, ne mângâie și întăresc.

*

Dară, Iubiților credincioși! ceea ce auziți în sf. biserică în zile de sărbători din cetirea cărților sfinte și din predicile preoților, este numai un îndemn, ca și voi înșivă, cari știți ceti să mai deschideți și la voi acasă în oarele libere cartea cărților, în care sunt depuse sublimele învățături ale legii lui Hristos, adecă Sfânta Scriptură, și să cetiți în ea pentru voi și pentru cei ce vă vor asculta preafrumoasele învățături și pilde din viața lui Iisus.

În timpul din urmă s'au sporit și la noi Români numărul celor ce știu scrie și ceti. Aproape în fiecare familie este barem un membru, care poate ceti.

Spre binele vostru, spre îndreptarea moravurilor voastre, Iubiților fii sufletești, aflu de bine a vă îndemna cu tot dinadinsul și a vă sfătui, să folosiți mai ales serile lungi ale iernii, pentru cetirea Sf. Scripturi și îndeosebi a Testamentului Nou, unde se cuprinde viața și faptele Mântuitorului Hristos, scrise de sf. săi evangheliști și apostoli. Și să fiți încredințați, că o hrană sufletească mai dulce și mai mulțămitoare nu veți găsi în nici o altă carte din lume.

Căci nici o carte nu ne arată atât de limpede: „ce e omul și care este chemarea lui?“ Nici una nu dă îndemnuri mai puternice și pilde mai frumoase pentru orice împrejurare din viața omenească.

Nu numai noi arhieriei și preoții zicem aceasta. O

zic și cei mai cumiți mireni și cei mai învățați bărbați ai popoarelor culte. Așa d. e. **Taylor**, un fost președinte al Statelor unite din America zice: „**Biblia e cea mai bună carte din toate câte există; și ași dori s'o văd în mâna fiecăruia**“.

Unul din cei mai mari filosofi ai timpurilor **Emanuil Kant** astfel scrie unui cunoscut al său: „**Faci bine, că-ți cauți liniștea în Evanghelie, pentrucă ea este un izvor nesecat al tuturor adevărilor, ceea ce nu se mai găsește nicăiri**“.

Iară un vestit astronom **Mädler**, când s'a mutat odată într'o altă casă, își luă sf. scriptură în mână, și plecând spre noua locuință zise: „**Această carte trebuie să între în casa mea înaintea tuturor**“.

*

În vechime o Sfântă Scriptură costă o avere întreagă; deci n'o putea avea toți, și nici nu era tipărită în toate limbile. Astăzi însă este tradusă în peste 135 de limbi, deci și în limba noastră românească și teascul tiparului s'a ieftinit, încât și scriptura se poate cumpăra ieftin dela librăriile noastre. Deci ușor v-o puteți câștiga toți.

Din ea veți putea zllnic sorbi, ca din o comoară nesecată, hrana răcoritoare pentru sufletul vostru, căci nu este necaz, nu este încurcătură, nu este criză și nici o nevoe sau suferință pământească, pentru care să nu poți găsi în ea cuvenita mângăere și îndrumare. În toate împrejurările vieții, pretutindenea sf. scriptură stă alătura de noi, ne încălzește și luminează.

Marele bărbat de stat englezul **Gladstone** scrie în prefața unei ediții populare a sf. scripturi: „**că cuvintele ei vindecă și alină, îndreptează și îndrumează întăresc și dau îndemn spre tot ce e bun**“.

Și cari dintre oamenii muritori nu ajung în viața lor în situația aceea, de a simți lipsa unei mângăeri, unei

încurajări, unei întăriri a sufletului, copleșit de griji și necazuri?

Atunci fiecare să ia în mână sf. scriptură, să-i deschidă paginile, fețele, și va găsi leacul sufletului său; și cu cât va ceti mai mult, cu atât va prețui și va iubi mai tare această carte, fără de pereche.

Și totuș ce mic este numărul sătenilor, al domnilor și al femeilor, cari să îndeletnicesc cu cetirea paginilor acestei cărți pline de nesecate comori sufletești și învățături neîntrecute?

Mulți și din cei ce știu ceti, prefer o lectură de cărți ușoare, de nimicuri; ba mai ales femeile dela orașe adeseori își pierd vremea cu cetiri de nuvele cu cuprins otrăvitor, în loc să-și adăpe sufletul cu cetirea sf. scripturi, în care totdeauna—de-ai ceti-o și de 100 ori — găsești ceva nou, ceva instructiv. Sfânta scriptură este pentru noi oamenii aceea, ce-i mama pentru copilul, cu care trece peste o punte îngustă. Copilul merge înainte; iară mama îl urmează, ținându-l cu mâna de haină, ca să nu se prăbușească și răstoarne în apă, în prăpastie.

Ca să vedeți, cum și alte popoare râvnesc după această carte fermecată ascultați următoarea întâmplare, pe care ne-o istorisește un misionar englez **Joung**, carele a predicat peste 30 ani evanghelia lui Hristos Indienilor sălbatici din Canada Americii, unde sunt și câte-va sate de Români:

Un indian trecut la creștinism, veni din mari depărtări cu fiul său la pescuit, pe țărmurii unor lacuri întinse. După ce isprăviră bine, să gată de drum. Tata zise fiului: „Băiete, mâne ne întoarcem acasă. Pune în desagii tăi și cartea cerească (Sfânta scriptură), ca s'o avem pe drum cu noi“. Băiatul făcu așa; dară înainte de plecare să întâlnește cu un unchiu al lui, care-i zice: „Imprumută-mi nepoate, cartea cerească a ta, până primesc pe a mea dată

cuiwa, care nu mi-a mai adus-o“. Tănărul i-o dă unchiului, care o ia cu sine în cortul său. În ziua următoare tatăl și fiul pornesc la drum, punându-și la picioare patinele de lemn (ski), cu cari alunecau pe zăpadă. În ziua dintâi merg fără întrerupere 20 de ceasuri. Seara își scobiră o bortă în zăpadă, fripsără un iepure, mâncară, să închinară și se culcară. În ziua următoare după o cale de alte 20 de ceasuri ajung acasă. După convenita odihnă, tatăl voi ca de obicei să cetească o bucată din sf. scriptură și deci ceru fiului cartea. Acesta însă i-a răspuns, că a dat-o unchiului, care nu ia înapoiat-o la plecare.

Tatăl nu zice nimic, ci se culcă întristat. A doua zi se scoală până'n ziuă, își ia merinde și pornește la drum înapoi, și după un drum de alte 40 ceasuri, sau 2 zile, ajunge la fratele său, îi cere cartea și apoi să întoarce acasă cu această neprețuită comoară a sufletului său.

Iată un sărman Indian, care merge **optzeci de ciasuri** cu patinele prin zăpada pădurilor seculare din nord-vestul Canadei pentru a-și aduce biblia *).

Iată la ce ostenele se supun alții pentru de-ași câștiga această scumpă carte.

Eu iubiților Creștini, nu vă cer așa mult, căci voi vă puteți câștiga fără nici o osteneală și cu mici cheltueli această carte, care ar trebui să se afle pe polița fiecărei case românești. Avându-o și cetind în ea, o să-mi fiți mulțumitori, căci zi de zi o să scoateți din bogăția ei nesfârșită câte-o învățătură, care are să vă fie o bună călăuză în calea vieții.

În copilăria noastră găsim mulți țărani, cari purtau rugăciunea așa numită: **Visul maicei Preceste**, legată de cheotoarea cămășii și ascunsă în sân, ca să le fie la îndemână; iară **Ștefan cel Mare** purta asemenea o rugăciune sfântă zi și noapte la gât închisă într'o cutiuță.

*) Vezi „Biserica ortodoxă“ An. XXXIV. pag. 888.

de mare preț. Așa ar trebui să avem și noi în toate casele noastre sf. carte.

*

Iată cum la praznicul Crăciunului vă pun la inimă în deosebi una din multele ei învățături. Anume: să urmați pilda păstorilor. Auzind din gura slujitorilor altarului, a cântăreților și a veselilor colindători vestea nașterii Mântuitorului, să întăriți în sufletul vostru credința în Hristos și legea lui creștinească, căci **„fără credință nu este cu puțință a bineplăcea lui Dumnezeu“**. (Evrei XI. 6). Sf. Ambroziu ne spune, că **„credința este temelia puternică a fiecărei virtuți“** (în Psalm. 40). Iară—având credință—să urmați pilda celor trei magi; să mergeți la locul de închinare, la biserică și în fine să aduceți și voi daruri, nu Mânt. Hristos, celui acum înălțat la cer, căci el nu ne cere alta decât **„un duh umilit și o inimă înfrântă“**, ci să faceți daruri bisericii și așezămintelor susținute de ea.

Din bogățiile voastre materiale să jertfiți cu drag o parte și pentru scopurile noastre ideale, pentru biserică, pentru înfrumusețarea ei pentru toate de câte are lipsă, precum și pentru școala confesională a bisericii noastre și pentru susținerea ei, și pentru toate așezămintele întemeiate pentru înaintarea poporului nostru, a credincioșilor bisericii noastre, căci după cuvântul apostolului Iacob numai **„prin fapte să desăvârșește credința“**, (II. 22).

Cu acestea încheind, vă împărtășim tuturor arhipăstorieasca noastră binecuvântare, dorindu-vă din inimă tuturor fiilor noștri sufletești, sărbători fericite.

Caransebeș, 12 Decembrie 1911

CUVÂNTAREA

rostită la 13/26 Noemvrie în Logoj, cu prilejul sfințirii
nou ziditei școale

In numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh!

„Deci fraților! Răvniți a prooroci (a învăța) și nu opriți a vorbi în limbi“.

Iubiți Credincioși!

Cu cât sunt mai mari greutatele, fie financiare, fie de orice alt soi, pe care le întâmpinăm la ridicarea așezămintelor noastre de cultură, noi — cei avizați exclusiv la puterile noastre proprii — cu atât mai mare și mai adâncă ne este și bucuria ce trebuie s'o simțim, când ne vedem nizuințele noastre încununăte de succesul dorit.

O deosebită bucurie trebuie deci să simțiască și azi — când ne-am întrunit pentru sfințirea acestei cu adevărat frumoase școale populare din apropierea acestei biserici — nu numai credincioșii din parohia Logojului, cari au jertfit și jertfesc banul lor pentru ridicarea, înzestrarea și susținerea ei, nu numai noi — cei dela cârma episcopiei — cari am luat parte la desvoltarea tuturor lucrărilor din jurul acestei clădiri; ci mai mult: faptul că azi închinăm și predăm chemării sale nobile pe cea dintâi și mai frumoasă școală populară din întreaga eparhie, trebuie să stârnească în toți fiii eparhiei un simțământ de oarecare mulțămire sufletească.

Iată motivul, pentru care am ținut să dau ascultare

învitării de a îndeplini eu însumi, în persoană, actul sfințirii acestei școli, folosind totodată acest binevenit prilej pentru de a-mi realiza și *via mea dorință* de a cerceta în calitate de arhipăstor pe credincioșii din această parohie fruntașă.

Și — când fac aceasta — constat că Logojul — cu toate că în multe privințe a pierdut față de trecut — își susține și'n aceste vremuri grele cu vrednicie locul onorific de *întâia parohie* din întreg cuprinsul episcopiei Caransebeșului, ba chiar locul unuia din cele mai fruntașe parohii din metropolia întreagă.

Zelul înfocat, puternica alipire către credința strămoșască a Răsăritului și spiritul de jertfă neîntrecut al strămoșilor voștri, au ridicat înainte cu 150 ani această grandioasă biserică, care până bine de curând a fost cea mai măreață nu numai din episcopie, ci din întreg cuprinsul metropoliei noastre din țară.

Iară acum, Iubiților Logojeni, Voi fiii și nepoții vrednicilor înaintași, ați ridicat *cea dintâi și cea mai frumoasă* școală populară din dieceză, și — pe lângă aceasta — sub conducerea înțelepților voștri conducători — clerici și mireni — ați înmulțit în măsură foarte însemnată averea bisericească, moștenită dela părinții voștri și ați sporit instituțiunile culturale și economice, ce mijlocesc înaintarea unui popor.

Din acest fapt putem concluda, că dragostea Logojenilor către biserică, către neam și cultura românească n'a scăzut, ci a trecut în sângele nepoților, oțelindu-le ambițiunea nobilă de a dovedi prin fapte, că sunt fiii primei parohii din eparhie.

Deci acum — când pentru întâiașdată am fericirea a słuji în acest falnic monument al tăriei strămoșilor voștri — mă simțesc plăcut îndemnat a implora împreună cu voi ajutorul Celui-de sus atât asupra conducătorilor voștri

prea vrednici cât și asupra mulțimii celei mari a întregului popor, rugându-l să facă: ca voi, -- Iubiții noștri Logojeni — să continuați a rămânea și pe viitor fala și mândria episcopiei mele, devenind un izvor nesecat de însuflețire pentru tot ce e frumos, nobil și românesc, de dragoste neșarmurită cătră biserică, neam și patrie, cătră școală și cultura românească, încât din prisosința acestui izvor curat să soarbă însuflețire și îndemn spre toate cele bune toți credincioșii noștri de pretutindenea.

Iubiților Credincioși !

È frumos să fii *Bănățean*, și mai frumos e să fii *Logojan*; dară această ambițiune nobilă și mândrie este împreună și cu grea răspundere în fața viitorimei.

Și această mândrie se va putea susține cu statornicie numai, dacă va avea de temelie puternică și neclătită toate acelea frumoase și alese virtuți creștinești, cetățenești și sociale, cari au împodobit pe părinții și strămoșii voștri: fie fost aceia cărturari inteligenți, măestri iscusiți sau harnici plugari.

Plugarii români trebuie deci să se silească din toate puterile a fi aceiași harnici gospodari și economi, cari cu holdele, cu hotarele lor de model lucrate și cu vitele lor de toți admirate, să întrecă toată împrejurimea; iară din pământul părintesc să nu piardă nici un petec, ci să-l sporească, întinzând tot mai departe cuprinsul lor.

Măestrii români trebuie să desvolte aceeaș iubire de muncă, aceeaș hărnicie, pricepere și istețime, ca și vestiții meșteri Logojeni, cari atât prin numărul lor cel mare — număr mai mare decât al măestrilor din oricare alt oraș cu locuitori români — cât și prin extinsele lor legături comerciale și industriale formau mândria Românilor din Logoj. Atelierele lor trebuie să crească, să se lărgească, produsele mânilor lor să se perfecționeze, căci numai așa

se vor putea susține, ținând pas cu concurența din zilele noastre.

Iară clasa de sus — intelectualii români — are rolul greu de a înlocui mereu acele minți luminate și inimi calde, pe acei bărbați rari, cari au fost nu numai conducătorii voștri, ci îndrumători ai neamului întreg și la strălucirea cărora în atâtea rânduri ne-am însuflețit toți de pretutindenea.

Intru împlinirea acestei întreite misiuni, grele dar frumoasă, veți putea lucra cu îndreptățite nădejdi numai, dacă toți cei chemați veți împlini prima chemare a omeniei și a neamului: de a *întemeia familia* cinstite cu mare spor în copii, căci numai prin ei se poate păstra moștenirea veche și cuceri teren nou; dacă le veți da *creștere bună și aleasă*; dacă veți *munci* cu zel și conștiințiozitate și veți fi cu *cruțare* în toate, căci fără cruțare nu se poate da un pas înainte; și — pe lângă acestea — dacă prin întovărășirea puterilor vă veți încheaga forțele, căci astăzi numai în asociare există progres mai vădit; și dacă prin delăturarea și înăbușirea micilor susceptibilități, cari adeseori se încuibă ca o pecingină urâtă între conducătorii de pretutindenea, veți crea cuvenita armonie și bunăînțelegere, fără de care *lucruri mai mari* nu se pot realiza, mai ales în zilele de azi, când împrejurările s'au înrăutățit și greutățile s'au sporit.

Terminată fiind acum această frumoasă școală, ea va putea revărsa darurile învățăturilor sale asupra acestei parohii numai, dacă vă veți îngriji toți, ca să o umpleți de copii și elevi, cari s'o cerceteze zilnic și dacă veți preferi această școală, oricărei alteia, fiindcă-i a voastră.

Iară voi, iubiților învățători, cărora v'a hărăzit Dumnezeu greaua sarcină de crescători ai mulțimii, dară și plăcerea de a vedea cum micile odrasle zi de zi se des-teaptă și luminează la razele muncii voastre, îndepliniți-vă

cu scumpătate și conștiințiozitate datorințele și misiunea apostolică de a crește tinerimea, căci ea-i nădejdea noastră de mâne.

Impliniți poruncile legilor școlare, ca să rămânem — cum am fost totdeauna — oameni de ordine. Faceți, ca de e. la studiul geografiei elevii să-și iubească glia, moșia și patria; iară la istorie, ca să cunoască pe eroii țării, trecutul ei și să se deștepte în ei sentimentul datorinței de a o apăra, și de a se jertfi pentru ea când va fi de lipsă; faceți-le cunoscută și limba țării, dar pe nici un moment să nu pierdeți din vedere, că scopul adevărat al școlii este acela, pe care l-au statorit luceferii pedagogiei universale: Herbat, Ziller, Rein etc. și care culminează întru a crește omenimei caractere morale.

Nu cunoștințele cuiva — fie oricât de învățat — aduc cel mai mare folos societății, ci cinstea de care e condus omul în acțiunile sale. Cu ce mulțumire cucernică răspunde popa Irimie din poeziile lui Goga la întrebările călătorului drumeț: „Pe cine 'ngropi părinte azi?“ „*Pe un om de omenie*“. Ferice de acela, despre care la moartea sa pot zice, câți l-au cunoscut, c'a fost om de omenie.

Oameni de omenie are să crească școala poporală tuturor popoarelor.

Aceasta se poate ajunge numai, dacă învățătorii-crescători vor ști vorbi tinerimii la inimă; iară la inimă se poate vorbi cu efect mai ales micilor odrasle numai în limbă pe deplin înțeleasă de ei, în limba maternă, căci e nerăsturnabil adevărul exprimat atât de frumos de Eminescu în cuvintele: „*Omul numai în limba sa proprie își pricepe inima*“. Iară acelaș adevăr îl fixează și sfânta Scriptură în cuvintele apostolului Pavel (I. Cor. XIV. 9—11): „*Așa și voi, de nu veți da prin limbă cuvânt cu bună înțelegere, cum se vor cunoaște cele vorbite? Veți vorbi ca'n vânt*“.

Deci, ca să nu vorbim — după vorba apostolului Pa-

vel — *in. vânt*, trebuie să folosim cu zel toate orele admise de planul de învățământ pentru a da tinerimei „*cuvinte cu bună înțelegere*“, ca astfel să asimileze cunoștințele predate și înțelese și să le prefacă în tot atâtea convingeri de folos pentru viața lor de mai târziu.

Iară de altă parte, de câte ori veți privi pe ferestrele acestei școale și veți vedea această măreață biserică, să știți și să înțelegeți, că din rădăcinile bisericii a răsărit pe acelaș petec de pământ și școala această confesională; deci învățăturile acestei biserici și tradițiile legii strămoșești trebuie să formeze temeliile instrucțiunii și ale educațiunii, ce se vor da tinerimii din această școală, ca să iasă din ea *creștini evlavioși, ortodoxi convingși și buni bisericiani*.

Nouă nu ne trebuie oameni învățați, dară jără credință, căci aceia pot deveni mai răi decât fiarele sălbatice, cari te sfășie la marginea codrului.

Numai purcezând așa vor fi învățăturile voastre ca un izvor răcoritor, care va stâmpăra sufletul tinerimii, însetat după învățătură, cunoștințe și progres, precum va alina apa din fântânile, făcute de vrednica matroană binefăcătoare, doamna Maniu în curtea școalei și lângă crucea din piață, setea trupurilor noastre, istovite de munca zilnică.

Iară acum — apropiindu-mă de sfârșitul cuvântului meu, — vă binecuvintez pe toți, rugând pe Dumnezeu să vă binecuvinteze și El cu darurile sale cele bogate.

Vă binecuvintez mai întâi pe voi cei din clasa de sus, dorindu-vă sănătate și spor nu numai în bunăstare și avere, ci și în fapte bune și alese, ca să puteți fi vrednici urmași ai marilor voștri părinți, cari au eșit din această parohie, ori au trăit aici; iară unii cu vrednicie să puteți fi înșirați la timpul său între nemuritorii mari mecenați, filantropi, ctitori și ajutători ai bisericii și neamului, cari — trăind în acest oraș — ne-au dat așa strălucite și neîntrecute pilde de jertfe.

Numele lui Gozdu, Nedelcu, Ana Alexandroviciu vor fi cu recunoscătoare evlavie pururea pomenite de noi și urmașii noștri.

Vă binecuvintez pe voi *meșteșugari români*, dorind ca acul vostru, sula voastră, rindeaua voastră, ciocanul și ileul vostru, să vă aducă belșug în toate, ca să puteți forma o clasă mijlocie puternică și bogată, fără de care un popor nu poate fi deplin încheșat.

Vă binecuvintez și pe voi *harnici plugari*, dorind să fiți temelia neclintită a viitorului acestei parohii.

Binecuvintez și *micile voastre odrasle*, rugând pe Dumnezeu, ca să scoată din ele mulți oameni de talent și de muncă, cari — ca și mulți bărbați ieșiți din această parohie — să devină îndrumătorii vieții românești în toate direcțiunile dezvoltării sale.

Binecuvintez — în fine — și *soțiile și femeile voastre*, reamintindu-le sfânta datorință de a ne da și crește bisericii, neamului și patriei fii mulți și vrednici.

Toți bărbații mari ai neamurilor vorbesc cu multă recunoștință de mamele lor vrednice, afirmând că lor au să le mulțamească în cea mai mare parte, că au devenit aceea ce-au fost. Dacă preste tot, importanța femeilor în viața popoarelor este *hotărîtoare*: și viitorul poporului nostru atârnă în mare parte dela vrednicia lor și dela conștiința ce vor avea-o despre misiunea lor.

Intemeiat pe acest adevăr constat, că una din cele mai simțite trebuințe ale eparhiei noastre este tocmai întemeierea unei *școale superioare de fete române*. Zilnic am ocaziunea să mă întăresc în această convingere.

Iară — cunoscând împrejurările eparhiei noastre — prevăd, că nicăeri nu s'ar putea realiza mai iute această dorință, ca tocmai aici în Logoj, completând în despărțămintele de sus școala, pe care azi o sfințesc, cu câteva clase speciale de fete și cu un curs complementar de cu-

noștințe practice pentru viață, care să ne crească române conștii de chemarea femeiei române, soții harnice și casnice, mame devotate familiei și copiilor lor.

Intru realizarea acestei idei vă atrag atențiunea la toți și la toate, rugând pe Cel de sus să nu vă lipsească de ajutorul său la toate întreprinderile voastre cele bune, fie particulare, fie obștești, acum și pururea și'n vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTAREA CĂTRĂ POPOR

LA SERENADA DIN PRILEJUL SFINȚIRII ȘCOALII DIN LOGOJ

Iubiți Coriști! Iubit Popor!

Viața sufletească a unui popor se compune nu numai din sentimentele sale de credință sau religioase; — nu numai din simțămintele sale de alipire și dragoste cătră casă și părinți, cătră moșie și patrie, cătră datini și obiceiuri, cătră limba sa națională și produsele ei, — nu numai din cunoștințele, ce le are cineva despre ocupațiunile după care trăiește, nu numai din învățăturile câștigate în casa părintească, în școli sau în lumea cea mare; — ci un fel de floricele alese ale lumii noastre sufletești sunt cântecile și doinele noastre. Aceste melodii armonioase au izvorât din inima poporului... unele, ca să ne însufletească în clipe de veselie; altele, ca să ne mângăie la vreme de năcaz. Iară prea frumoasele noastre cântări bisericești sunt în stare să stârnească în sufletul nostru cea mai adâncă mulțumire sufletească și să-l înalțe la cer.

Cine cunoaște viața poporului nostru, acela știe, că doinele și cântecele sunt nedespărțite de Român; și nici nu-i mirare, căci așa cântări frumoase ca noi, puține poare au. „*Privighetori din alte țări vin doina să ne-asculte*“, zice poetul Goga. Și au ce asculta și ele, căci au făcut furoare prin farmecul și originalitatea lor, în Franța, în Rusia, în Orient, la Berlin, unde le-au dus lăutari vestiți. Și Logojul a fost un cuib vestit de prea frumoase

cântări românești. Din tradiția acestora a răsărit *Dr. Tiberiu Brediceanu*, care a salvat dela peire o comoară întreagă de cântări și colecțiile lui vor oferi un material prețios la desvoltarea muzicii românești din viitor. Din aceste tradiții a răsărit și corul acesta, care sub conducerea vestitului vostru maestru *Vidu* a devenit un izvor de însuflețire și entuziasm.

Și eu m'am însuflețit în repețite rânduri ascultându-vă, căci — drept mărturisindu-vă — mi-au plăcut totdeauna și îmi plac și acum cântările noastre; ba cred, că nu poate fi om bun la inimă acela, căruia nu-i plac cântecile noastre. Nu numai Grecii și Romanii afirmau, că vestiții lor cântăreți puteau împlânzi fiarele sălbatice cu cântecile lor, ci și la noi Românii există credința, că sunetul muzicii poate domoli furia lupilor.

Deci nu vă pot recomanda alt lucru mai bun, decât să cultivați și pe viitor cântarea atât bisericească cât și lumească cu acelaș zel, căci poporul nostru are multă lipsă de mângâiere, de însuflețire și de înălțarea vieții sale sufletești și în acest scop cântarea e cel mai bun mijloc.

Vă mulțumesc pentru plăcerea ce mi-ați făcut cu această serenadă. Să trăiți!

Iară vouă, iubit popor, vă mulțumesc pentru simțămintele de alipire cătră mine și biserica pe care o reprezintă, precum și cătră școala pentru care aduceți așa frumoase jertfe. Și până când așa va fi, va fi foarte bine de voi și de noi, de mai marii voștri, că poporul care se silește a avea cele mai bune așezăminte de cultură, acela va fi cel dintâi. Deci și pe viitor să țineți la așezămintele voastre, să jertfiți pentru ele, să le desvoltați: iară bunul Dumnezeu să vă răsplătească jertfele făcute și să vă țină pe voi și pe fiii și nepoții voștri, ca să le stăpâniți din neam în neam! (Urale însuflețite).

S F A T

către toți preoții, învățătorii confesionali și poporul drept credincios din eparhia ortodoxă română a Caransebeșului

---

Biserica creștină a lucrat din cele mai vechi timpuri, nu numai pentru propoveduirea învățăturilor sale și îndrumarea omenimei pe cărările mântuitoare ale evangheliei lui Hristos, ci și pentru **lățirea unei culturi temeinice** în păturile cele mai largi ale poporului. Cu cât omul este mai luminat, mai cult, cu atât mai bine poate pricepe sublimitatea legii creștine.

Și la noi, Români, ca și la multe alte neamuri și popoare, cele dintâi școale românești sau deschis în tinda vechilor noastre bisericuțe de lemn. Un cărturar al satului, de regulă cântărețul bisericii, tâlcuia tineretului tainele încurcatelor slove chirilice din bucoavnele astăzi date uitării. Din aceste mici începături de vetre școlare s'au dezvoltat școalele noastre de astăzi, unde meșteșugul scris-cetitului se învață mult mai lesne, cu mijloace mai înțelegătoare, și — în loc de slovele chirilice — cu litere străbune, adică latine, pe cari în cea mai scurtă vreme le cunosc și știu și copiii cei mici.

Și astăzi toate școalele poporului nostru, în cari se predau învățăturile și cunoștințele de lipsă în dulcea noastră limbă românească — sunt confesionale, adică susținute de biserică și de credincioșii ei. Poporul nostru aduce mari

jertfe bănești pentru susținerea școalelor sale, și bine face, pentru că adevărata cultură este pentru noi numai aceea care se potrivește cu sufletul nostru, adecă cea națională-românească; iară în straturile largi ale poporului numai așa să poate lăți cultura, dacă învățăturile să îmbracă în hainele frumoasei noastre limbi românești, cu care numai limba fraților noștri Italieni se mai poate asemăna în dulceață, sonoritate și frumusețe. Numai o asemenea cultură predată în limba noastră proprie se poate face în sângele nostru, se poate asimila ființei și firii noastre românești, și ne poate ridica la un grad mai înalt de cultură și civilizație, nobilitându-ne și oțelindu-ne tot odată și vechile virtuți creștinești, sociale și cetățenești ale poporului nostru, ca astfel să putem fi tot de mai mare folos patriei și neamului.

Cum însă nu pretutindenea avem școale cu limba românească, iar de altă parte fiindcă în școalele primare abia se pune numai temelia culturii, pe care avem să clădim mai departe, este delipsă ca și după ieșirea din școală să ne nizuim tot mereu a ne spori cunoștințele de lipsă prin **citirea de cărți folositoare, și prin participarea la întruniri, unde se fac asemenea cetiri sau se rostesc cuvântări de cuprins instructiv**, căci doară nici când nu ne putem convinge mai bine — ca tocmai în zilele noastre — despre adevărul cuprins în pilda înțeleptului Solomon. „**Cu știința să umplu cămărilor de toate bogățiile scumpe și plăcute**“, adecă cel cu minte, cel învățat, cel cult, mai ușor își poate câștiga cele de lipsă pentru traiu și-și poate asigura și o stare materială mai bună; iară cine are stare bună, poate jertfi mai mult pentru așezăminte!e obștești, de cari avem mare lipsă.

În privința cultivării celor mari ne face bune servicii marea tovărășie culturală dela Sibiu, numită: „**Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului**

român“, despre care încă în cerculariul Nostru No. 7508 B. din 1910, v'am adus la cunoștință, eă oferă la an 10 cărticele cu cunoștințe de mult folos și un călindar tuturor acelora, cari să fac membrii ajutători, solvind o taxă anuală de 2 cor. Abia că vine 20 fil. de-o cărticică ; iară călindarul e pe de-asupra.

În interesul lătirii învățăturilor de folos în sânul credincioșilor Noștri dispunem deci următoarele :

1. Preoții și învățătorii să popularizeze în comunele noastre **ideea bibliotecii populare a Asociațiunii**, arătând și cu graiul viu poporului folosul, ce poate rezulta din cetirea de cărți bune. În scopul acesta să trimete sub **/. și apelul Asociațiunii**, din care să **/. poate vedea**, ce cărticele se vor tipări în anul 1912. Cu acest apel să adune cât mai mulți membrii și — inducându-i în partea rubricată a lui — să retrimită apelul direct la adresa „Asociațiunii“ în Sibiu. Cunoștințele folositoare, ce le vor scoate cetitorii din cuprinsul acelor cărticele, vor răsplăti din belșug mică cheltuială de 2 cor.

2. În deosebi să îndeamnă preoții și învățătorii a înființa și **cursuri pentru analfabeți**, în cari să învețe a ceti și scrie pe cei mari, cari n'au avut norocul a umbla în tinerețele lor la școală și a învăța aceste lucruri. Nu peste mult cunoștința cetitului și scrisului va da mai ales bărbaților însemnate drepturi cetățenești ; deci este spre binele și folosul fiecărui bărbat a face tot ce-i stă în putință pentru a învăța a ceti și scrie. Vai de poporul, care n'are drepturi ; deci vai va fi și de poporul nostru, dacă fiii săi nu se vor sili a ști ceti și scrie, ca deoparte să capete la timpul său dreptul legat de asemenea cunoștințe, iară de altă parte și ca — știind ceti — să se poată cultiva fiecare pe sine însuș prin cetirea de cărți bune.

Învățătorii, cari vor înființa asemenea cursuri, primesc dela „Asociațiune“, dacă cer, gratuit abecedarul pentru anal-

fabeți lucrat de învățătorul Ioan Bota. Între cei ce vor obține mai bune rezultate „Asociațiunea“ împarte 10 premii de câte 50 cor. Deci așteptăm, ca și'n eparhia noastră să se facă în această privință cât mai mult, fie acum fie mai târziu, când vor fi împrejurările mai favorabile, căci N-rul analfabeților este mare. Gradul de cultură al unui popor se calculează după N-rul celor ce știu ceti și scrie; deci toți trebue să vă siliți a reduce cât mai tare N-rul analfabeților.

3. Dealtă parte așteptăm dela preoții, învățătorii și inteligența mireană din centrele:

Biserica-albă, Bocșa, Bozovici, Buziaș, Caransebeș, Ciacova, Făget, Lugoj, Mehadia, Orșovă, Satul-nou, Oravița, Panciova, Reșița, Teregova, Vêrșeț, Sasca și celelalte locuri mai centrale, ca să se grupeze la muncă sub stindardul „Asociațiunii“. Unde e despărțământ în funcțiune, să fie sprijinit de toți; unde despărțământul e amortit de indiferentism, să fie înviat și pus în activitate; unde nu-i nimic, să se inițieze lucrările pentru o organizare și muncă nouă. Trebuesc puse la o parte orice susceptibilități și interese particulare, când e vorba de cultura neamului. Toți sunt datori să se angajeze la lucru, nu numai ca conducători, ci și ca simplii gregari. Preoții să țină în această privință consfătuiri cu ceilalți frunțași cărturari și să înceapă cuvenita mișcare culturală.

Ne plângem, că nu avem însoțiri, reuniuni etc., iară pe cari le avem nu le sprijinim. Eparhia noastră a arătat prea puțin interes față de scopurile mărețe ale „Asociațiunii“, neglijând luminarea poporului. Abia în câteva locuri muncesc unii frunțași cu zel laudabil. Încolo nu se face nimic; numai la alegeri și în jurul băncilor se desvoaltă ceva activitate. Câți frunțași de-ai vieții noastre publice reflectează la salarii și venite din bănișorii poporului, fără ca barem odată în viață să fi ținut vr'o prelegere de învățătură pentru poporul care-l susține?

Această nepăsare trebuie să înceteze; altcum, ne va judeca lumea și posteritatea de niște oameni, cari nu ne-am priceput chiemarea și nu ne-am împlinit datorițele de fii ai neamului și ai patriei, care voește să aibă cetățeni cât mai instruiți și luminați.

Toți: nu numai preoții și învățătorii, ci și medicii, avocații, oficialii de bănci, etc., trebuie să se coboare jos la sate, în mijlocul poporului și să-l instrueze și învețe toate de câte are lipsă, ca să se cultiveze și să deie înainte.

Deci la muncă toți pentru luminarea poporului, în care scop vă împărtășesc tuturor arhierasca binecuvântare.

Caransebeș, 1 Ianuarie 1912.

I N D E M N

către toate oficiile parohiale și protopopești din eparhia ortodoxă română a Caransebeșului.

MOTTO: Dați tot natul un dinar
Pentru noul seminar.

Absentând subsemnatul episcop în cursul verii mai multe săptămâni deacasă, nu m'am putut interesa mai deaproape de continuarea colectei pentru zidirea seminarului. De altă parte credincioșii eparhiei au fost preocupați de munca câmpului. Aceste împrejurări au slăbit interesul față de această mare și arzătoare trebuință a eparhiei noastre

Acum însă, când iarăș suntem mai legați de casă, datorință aveam a resuscita această afacere, care nu-i iertată să adoarmă până când „**cuvântul trup s'au făcut**“. Și suntem încă departe de întruparea bunului nostru gând, mai ales că nenorocirile potopurilor repetate au atins și anul acesta multe părți ale eparhiei; și asemenea lovituri elementare întârzie cauza noastră.

Ce-i drept mulți credincioși și mai ales preoții noștri — cu puține excepțiuni — au dat ascultare glasului nostru părintesc și s'au înscris cu frumoase sume la colecta noastră. Sumele oferite trec preste 200.000 cor. Dar atât nu-i de ajuns. Fără a face lux sau lucruri de prisos, vom avea lipsă de peste 400.000 cor. mai ales că acum toate să scumpesc încontinuu. Deci nu numai cei ce până acuma și-au făcut datorința în această privință, **ci toți fără deo-**

se bire, toate organele parohiale și toate comunele trebuie să-și facă datoria. Altcum să întârzie mult nobila cauză.

În unele parohii s'au făcut până acum prea puțin ; iar în altele nimic. Au mai fost și cazuri, în cari, loviturile elementare, sau alte motive locale, au reclamat amânarea colectei pe alt timp oportun.

Aflu deci de bine a adresa din nou către iubitul nostru cler parohial și către toți credincioșii aceste litere arhieresti cu rugarea să stăruie cu tot dinadinsul, că acolo — unde nu s'a făcut până acuma colecta sau s'a făcut numai un mic început — să se facă tot ce e cu putință, căutându-se timpul cel mai potrivit împrejurărilor locale.

Îndeosebi preoții sunt îndatorați a ceti din nou cuprinsul punctelor din 1—10 din circularul nostru Nr. 1263 Pres. ex 1911 și a îndeplini toate câte până acuma nu s'au putut. Îndeosebi :

a) Unde nu s'a trimis discul Floriilor din materă și din filii, să se trimită :

b) Unde nu s'a făcut **colectă generală** să se înceapă, stăruind îndeosebi la inteligența mai cu stare și la oamenii fără copii a-și face numele nemuritor prin ofertele lor.

c) **Colecta în naturalii** au dat un rezultat slab, Bănatul cel mănos s'a arătat aci mai puțin darnic. În unele părți le venea unor epitropi un fel de rușine a colecta bucate. Dar a colecta fie și naturale pentru luminarea poporului său, nu numai nu-i rușine, ci o faptă din cele mai nobile.

Tocmai înainte cu 100 de ani iată cum provoacă învâpăiatul preot și profesor **Dimitrie Cichindeal** pe Românii din părțile acestea a colecta pentru nouînființata pe-

---

NOTĂ. Acest circular se citește în biserică în una din Duminicile sau sărbătorile, pe cari preotul o va afla mai potrivită pentru acest scop.

dagogie română dela Arad (1813), de care se țineau și credincioșii din eparhia noastră de azi..... :

„Românilor, mlădițe nobile ale vechilor Romani din Bănat, țara-ungurească și ori unde vă aflați și ori în ce diregătorie: Boieri, stăpâni, magistrii, săteni, păstori și servi sau slugi, cari locuiți în case domnești, și mai proaste, care sunt cu trestie, cu fân și cu păie acoperite.....!..... buzele uscate de atâta amărăciune a neștiinței.... la toți strigă : Immulțiți, puneți, gră mădiți toți de toate laturile această vistierie sfântă și vecinică, care cât și ce puteți și ce de bunăvoie vă îndurați a da, aceea dați — bani, grâu, cucuruz, vin, rachiu, poame, că toate acestea se vor preface în bani“.

„Și veți ști, că nu alții.... ci chiar fiii voștri vor gusta din mila voastră aceste bunătăți și daruri date“.*

Deci glasul acestui apostol al Bănatului, a cărui memorie datori suntem acum după o sută de ani a o reînvia, să vă miște pe toți, ca să nu existe comună, în cari să nu să fi cercat **tot posibilul** pentru cea mai bună reușită a colectei. Unde oamenii cu pricepere și cu voe, vor lua cauza în mână, acolo mai ales colecta în naturalii poate da rezultate frumoase. Mai ales comunele din graniță pot colecta din ceea ce Dumnezeu le-a dat cu prisosință.

Cel mai religios popor din lume e azi poporul englez. Mult a contribuit la asta faptul, că clerul englez stă în fruntea tuturor mișcărilor culturale, de filantropie și umanitate. Chestia religioasă e privită în această lume ca o **idealizare a vieții sociale**. La tot ce e nobil și frumos pentru omenime premerge preotul cu exemplul și cu muncă fără preget. Activitatea clerului englez în direcție filantropică, umanitară și culturală a luat astfel de proporții, încât preotul englez este „unul din principalii agenți ai progresului general“. Rezultatul acestei frumoase activități îl

* Din „Arătarea“ lui Dim. Cichindeal. Buda, 1813.

vădește uimitorul fapt, că în Anglia incurg în scopuri filantropice numai din contribuiri benevole și din interesele donațiunilor circa 500 de milioane franci la an, adică cam 10 fr. de suflet, pelângă că mai încurg și din darea oficială pentru acelaș scop încă circa 11 fr. de cap (550 milioane).

Oare noi pentru o trebuință arzătoare, vitală, să nu putem în 3 ani aduna 1 cor. de suflet?

În Brașov — fiind lipsă a se zidi un nou edificiu pentru gimnaziul săsesc — s'au găsit 13 Sași fruntași, cari au dăruit 124.000 cor. pentru cultura lor.

Asa să știu însufleți fii unui popor, care ține la cultura sa și la instituțiunile ei.

II.

De astă dată — pe lângă cele dispuse în circularul nostru general, amintit mai sus, — aflăm de bine a mai dispune.

1. Preoții din toate comunele — mici sau mari — să poștească la sine pe fruntașii tinerimii locale și cu cuvinte însuflețitoare să-i sfătuiască și îndemne a aranja în scopul colectei pentru seminar fie un **concert** fie o **reprezentare teatrală**, sau orice soi de **petrecere** cinstită. Ca rezultatul material să fie cât mai mulțumitor, să caute a reduce cheltuelile la un minimum posibil. Pentru ținerea acestor petreceri să se aleagă termenele cele mai potrivite și cu deosebire în carnaval.

2. Nu într-o atâta în interesul colectei, ci mai mult ca moment educativ, adevărat spre a deștepta în elevii noștri dela școalele primare sentimentul de jertfă pentru așezămintele bisericești și culturale, precum și spre a le întări simțul apartinerii lor la episcopia noastră încă tânără și avizată la ajutorul tuturor fiilor ei: — îndatorăm și pe toți învățătorii școalelor noastre confesionale din eparhie a face colectă între elevii lor, sfātuindu-i a cere dela părinții lor

după stare și avere fie câțiva bani, fie 4—5 ouă, cari mai ales în cursul iernii să pot valoriza bine.

Preoții, ca directori școlari și conducători ai oficiilor parohiale, să invite la sine pe învățătorii noștri confesionali și să le comunice cele dispuse aici, cu adausul că rezultatul colectei, prefăcut în bani să se predea oficiului parohial spre expedare la cassa diecezană cu raport în cauză. Totodată să le dea învățătorilor un exemplar din acest circular.

3. De foarte multeori o cauză obștească este cu statornicie asigurată, numai dacă s'au știut însufleți și femeile neamului pentru ea. La Francezi femeile au făcut minuni pela anul 1870, având să plătească Nemților cele 5 miliarde franci spese de războiu. Francezele au făcut colecte uriașe. Multe și-au scos inelele de prisos din degete, cerceii din urechi etc. și au dat prețul lor pe altarul patriei.

Ce frumos ar sta femeilor eparhiei noastre, dacă și ele s'ar ști însufleți pentru cauza sfântă a seminarului nostru, unde fiii lor vor fi adăpostiți. Mult onoratele doamne **Ecaterina Tismănariu** dela Dognecea și **Teofania Popoviciu n. Murgu** preoteasă văduvă din Ciclova-română, apoi **Ecaterina Sequens n. Tismănariu** din Caransebeș și **Elisabeta Nedici** din Oravița-montană (cu soții lor) le-au premers cu preafrumoasă pildă, solvind câte 1000 Cor. și preste 1000 Cor., pentru zidirea seminarului. Aceste jertfe laudabile ar trebui să grăiască la inima femeilor din eparhie, mai mult decât orice cuvânt sau sfat.

Ele pot dărui: bani, bucate, pânză sau orice lucru de mână, cari vândute se pot preface în bani.

Spre a convinge pe toți despre ce rezultate frumoase pot ajunge femeile, unde este voință față de cultura națională, aduc o grăitoare pildă, ce-o cunosc deaproape. Subscrisul episcop am o soră preoteasă în o mică parohie cu 809 suflete. Fiind poporul puțin și sărac, abia își poate acoperi cele mai arzâ-

toare trebuințe bisericesti și școlare. Auzind soru-mea, cum să tot luptă membrii comitetului, în frunte cu preotul și soțul ei, cu căutarea mijloacelor pentru trebuințele bisericesti, s'au înțeles cu femeile din sat, să sară ca bune creștine și române în ajutorul bărbaților. S'au adunat toate la sfat și au hotărît a dărui fiecare femeie 2—3 ouă la săptămână pentru biserică. Spre a înlezni încassarea, au împărțit satul în mai multe cuturi. În fiecare cut 2 femei erau designate cu adunarea ouălor, pe cari le duceau la învățător. Acesta purta evidența și împreună cu soru-mea să îngrija de liferarea și vinderea lor.

Mulți vor zîmbi auzind această adevărată istorie a sbuciumărilor noastre culturale; dară vor deveni și serioși când vor afla, că pe calea aceasta s'au adunat în un sat mic și sărac câteva mii de coroane. Iată ce poate face voința tare și fermă.

Deci îndatorăm pe preoți a invita la o consfătuire — pe lângă soțiile lor, și ale învățătorilor, notarilor și a altor fruntași de-ai noștri din loc și a le ceti acest punct al ordinului nostru pe lângă o convenită introducere, sfătuindu-le a face și ele colecta în scopul desamintit, statorind amănunțele cum vor afla ele de bine.

/. În scopul acesta alăturăm sub /. și o coală de colectă spre a le ușura lucrul.

Rezultatul să se predee oficiului parohial.

*

Dacă **toți și toate** vor fi pătrunși de sfânta dorință către biserice, neam și cultura lui, realizarea scopului urmărit nu poate fi departe.

De sine se înțelege, că rezultatul atârână în mare parte delă zelul desvoltat de preoți. Credem, că precum s'au știut însufleți pe sine, că să ofere sume, cari fac cinste clerului epărhiei noastre, așa vor ști să însuflețească și pe popo-

renii lor conform îndrumărilor din circularul acesta și din cel cu Nr. 1263/1911.

Deci preoților le zic împreună cu Cichideal: „**lucrați, îndemnați, îmbărbătați**“ și să nu perdeți din evidență această colectă, ci mereu să o agitați până nu să va fi trimis din parohia fiecăruia :

- a) toate discurile dela Florii;
- b) colecta generală;
- c) colecta de bineate și naturalii;
- d) colecta tinerimii adulte;
- e) colectă elevilor de școală;
- f) colecta femeilor.

Când din toate comunele vor fi sosită aceste colecte, nădăjduim a fi făcut un pas puternic înainte spre ținta ce o urmărim.

Statorirea timpului celui mai potrivit pentru îndeplinirea celor dispuse — spre a asigura un rezultat cât mai mulțumitor — rămâne în grija preoților și a frunțașilor din parohii, în cari au a se consulta.

Incheiu noul meu apel tot cu cuvintele lui D. Cichideal.

„**Și așa — dând fieștecăre ce poate, — binele de comun crește foarte. Și cei ce vor da la fundușul școalelor ori cât vor putea, aceia — să știe că rămân pe tablele inimilor acestor de acum și a celor viitori nepoți și strănepoți cu slovele văpăiei dragostei scrise**“.

Caransebeș, în ziua sfintei Cruci 1912.

CUVANTARE

rostită în biserica din Caransebeș, la adresa
sutelor de elevi români, dela școalele străine de
acolo, la 16 Septemvrie 1912

In numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfântului Duh !

«Cununa bătrânilor sunt fiii fiilor
lor». (Pilde 17, 6).

Iubiți ascultători! Iubită tinerime!

Incheindu-se pela sf. Petru anul școlar de mai'nainte, școlarii de pe la diferite școale din Caransebeș, veniți din comunele eparhiei noastre, s'au împrăștiat pe acasă. Orașul a pierdut prin vioiciunea sa; mai ales biserica aceasta a rămas în cursul verii mai puțin împopulată; iară îndeosebi eu — ca arhipăstor — am rămas — precum am zis în o cuvântare a mea dela deschiderea noului an seminarial — ca un „arbore lipsit de podoaba sa cea mai aleasă, fără crengi și fără frunze“, sau mai bine zis am rămas ca o cloșcă, ai cărei pui s'au risipit în toate părțile.

Acum însă pușorii noștri iarăș s'au adunat în jurul meu; biserica noastră iarăș este plină de odraslele tinere ale credincioșilor noștri din eparhie și mai ales a celor din graniță. Și — când îi văd așa în jurul meu, aici sub aripile ocrotitoare ale maicii biserici — mi-se umple sufletul de bucurie, căci văd în ei nădejdea noastră, viitorul nostru, sau precum zice înțeleptul Solomon: „cununa

bătrâneților noastre“. Văd pe aceia, cari au să ne iee locul — când vom fi gărboviți de mulțimea anilor și istoviți de munca prestată — și să conducă ei mai departe poporul din care au ieșit.

Când mă uit la voi și vă privesc deaproape, iubiți școlari, totdeauna îmi aduc aminte de o scenă, ce s'a petrecut între nemuritorul Șaguna și școlarii români din Sibiiu. Era printre anii 1850—1860. Șaguna era episcop tânăr. Intreaga avere a episcopiei consta din o casă, unde era atât locuința episcopului, cât și seminariul, precum și biserica. Acolo adevărat o odă era prefăcută în capelă, pe care o cerceta în Duminici și sărbători — pe lângă seminariști și puțină inteligența română din Sibiu-Cetate, precum și școlarii români de pe la școalele străine din Sibiiu. Locul era strâmt; publicul — deși puțin — abia încăpea uneori, și astfel băeții de școală erau împinși până la scaunul lui Șaguna, sau chiar se îndesau până în altar, unde se slujia. Crâsnicul căuta a-i împiedeca, dară fericitul pe atunci episcop i-a făcut semn, să le dee pace zicând: **„Lăsați copiii să vie la mine, căci pentru unii ca aceștia este pregătită împărăția lui Dumnezeu“**.

Cu alte cuvinte voia să zică: „Lăsați-i și nu-i opriti să vie aicia și să se îndeletnicească ei — cari cercetează școale străine — cu farmecul credinței și al legii strămoșești; lăsați-i ca ei — cari ascultă prelegerile în limbi străine — să asculte rugăciunile și cântările bisericesti în dulcele grai al părinților lor, care de sute de ani răsună dela sf. altar al bisericilor noastre, căci — dacă n'avem inteligență românească în orașul, unde de curând se așezase episcop român — apoi acești școlari, acești tineri sunt nădejdea și viitorul nostru și ei vin aicia, împinși de dorul d-e-a se alipi de noi, spre a nu se înstrăina“.

Înțeleptul Solomon zice: **„Învăță pe prunc calea, unde să meargă și când vor fi bătrâni, nu se vor**

abate dela ea. „Îndemnat de adevărul cuprins în aceste înțelepte cuvinte, vă zic și eu, — iubiți școlari, — ca și Șaguna, veniți în jurul meu cât de des, căci îmi îndulciți sufletul; cercetați biserica regulat, nu numai fiindcă așa poruncește înaltul ministeriu, ca toți elevii să fie duși la bisericile lor; ci veniți de bunăvoie, cu drag, nesiliți, la sf. biserică, ca să vă obicinuiți cu glasul ei de mamă, ca să vă dedați de mici cu mirosul ei de tămâie sfântă, cu cântările ei, cu obiceiurile noastre bisericesti; și astfel tot ce să petrece în ea să între, să treacă, în sângele vostru, încât în toată viața voastră, în orice împrejurări ați ajunge — să nu vă înstrăinați, ci să țineți la ea, cum ține fiul recunoscător la iubitoarea sa măică.

Veniți la sf. biserică, ca să vă rugați pentru sănătatea părinților voștri, cari v'au născut și vă cresc și adeseori își trag dela gură, ca să aibă cu ce vă susținea pe voi la învățătură.

De aceea, iubiților mei, fiți și voi ascultători de ei: țineți sfaturile, pe cari ca merinde vi le-au dat pe drumul spre învățătură. Fiți silitori la învățătură; adunați din gura dascălilor voștri toate cunoștințele delipsă, învățați-vă prelegerile, ca astfel — isprăvind școlile — să deveniți oameni învățați, oameni cu carte și să puteți ocupa poziții alese în societatea noastră. Înțeleptul Solomon zice: „**Unde sufletul n'are știință, acolo nu-i bine**“. (Pild. 19, 2). Așa și este. Poporul, care n'are oameni învățați, acela oarbe în întunec. Deci înarmați-vă cu armele celei mai temeinice științe.

Adevărata învățătură însă este numai aceea, care să întemeiază pe credința în Dumnezeu, și cu drept cuvânt zice sfânta Scriptură: „**Frica lui Dumnezeu este începutul înțelepciunii**“. De aceea vă îndemn cu tot dinadinsul, ca în timpul studiului vostru să puneți un deosebit pond și pe studiul religiei, cercetând regulat

orele de religie și ascultând cu plăcere prelegerile cateheților voștri, ca astfel să cunoașteți adevărurile credinței părinților voștri; și — cunoscându-le — să vă iubiți legea cu toate așezămintele ei, cercetând mai ales sfânta biserică, atât ca elevi, cât și în întreaga viața voastră, căci numai așa veți premerge cu bun exemplu poporului, care să uită la faptele oamenilor săi cu carte.

Știința fără religie, fără credință, este o primejdie, de care să vă ferească Dumnezeu! E mai de preferit un om prost și credincios, decât un învățat fără credință în suflet. Biserica, neamul, patria și tronul are lipsă de oameni de ordine, credincioși, căci numai aceștia sunt de folos statornic.

Dară — pelângă biserică — avem, Iubiți Ascultători, noi societatea dela Caransebeș, datorința a ne purta cu părintească îngrijire față de acești tineri școlari, cari locuesc și trăesc pe la voi, dându-le povețe și sfaturi alese, ferindu-i de rele, de căi greșite, de alunecări și mai presus de toate întregindu-le educația din școalele cercetate și cu cunoștințele delipsă despre noi înșine, despre limba și literatura noastră românească, despre datinile și obiceiurile noastre și despre toate câte sunt ale noastre și cari sunt de lipsă oricărui cărturar român. Societatea noastră trebuie să fie pentru ei o școală de creștere socială și românească.

Durere însă, că în această privință, însăși societatea caransebeșană este departe de-a putea fi o bună școală românească pentru tinerime.

Poporul nostru țaran din acest oraș este cât se poate de corcit în toate ale sale. Portul țaranilor noștri — atât la bărbați, cât și la femei — este străin, luat dela șvabi. Șuba cea frumoasă bănățenească și cămașile albe au dispărut. Abia le vezi din Paști în Crăciun la 2—3 inși. Opregul la femei e înlocuit cu zdrențe nemțești. Dar

chiar și femeile, cari se mai poartă românește, au părăsit din hainele lor cusăturile și formele vechi bătrânești, cari singure-s românești și au introdus niște forme străine de ornamentica noastră. Limba ce-o vorbește poporul de aci încă-i cât de stricată. Voi d. e. nu călătoriți cu trenul, ci cu „Eisenbonul“, voi nu mergeți la cărțile funduare, ci la „grunbuh“, nu la perceptorat, ci la „staieram“, voi n'a-veți zidari, ci „maueri“ și a. m. d.

Meșteșugarii au firmele lor scrise în toate limbile, numai românește nu.

Clasa de sus, inteligența, încă e în mare parte lipsită de creștere românească, mai ales femeile. În loc să se intereseze de literatura românească, să cetească o carte de folos, unele se interesează de minciunile slujnicilor lor și produc încurcături, cari ne fac de răs înaintea străinilor.

O altă pildă e și mai grăitoare din acest punct de vedere.

Eu aproape ziua întreagă lucru și scriu în odaia mea de muncă. Când mă obosesc, mă ridic dela masă, mă primblu în odaie în sus și 'n jos sau deschid fereastra, ca să mai între aer curat și mă mai uit la trecători.

În vitrina librăriei diecezane de vis-à-vis a fost multe zile expusă icoana unui preot român, purtând dedesupt numele lui.

Publicul românesc, — bărbați, doamne și d-șoare — treceau în sus și-n jos. Domnii se mai opreau și se uitau; dară doamnele și d-șoarele abia ici-colea se oprea câte una. Incolo cele mai multe, treceau nepăsătoare, indiferente... Și m'am gândit atunci: De ar fi puse niște giuvaerice, niște cercei sau pălării moderne, desigur îmbulzeala ar fi atât de mare, încât s'ar împiedeca circulația pe trotuar. Așa însă, ce să-și piardă vremea, privind la un biet popă românesc!

Dară, iubii ascultători, acel chip nu înfățișează pe un simplu preot dela Becicherecul-mic, ci pe vestitul fabulist

Dimitrie Cichindeal, care prin scrierile sale a apărat drepturile poporului său, pe aprigul luptător și naționalist, carele din schinteile învăpăiatului său suflet a aprinș și deșteptat conștiința națională a Românilor din Banat și pe neînfricatul dascăl catihet și „senior“ al preparandiei române dela Arad, care — împreună cu Diaconovici Loga și cu P. Iorgovici — a contribuit în timpul său mai mult ca oricare altul la luminarea poporului român și la răspândirea culturii românești în acest colț de țară.

Insuflețit de numirea lui Cichindeal și a vrednicilor lui colegi de profesor la nou înființata preparandie românească dela Arad (1812) exclamă istoricul *Petru Maior*: „... nu după lung timp este a nădăjdui, că Bănățenii între Români cei mai învățați se vor număra, măcar că nu au episcopi din neamul lor.“

Activitatea lui Cichindeal îndeosebi dela aceea pedagogie, este pentru noi mai de valoare decât pietrile cele de mare preț, căci duhul lui românesc a aprins sufletul la multe generații de tineri, cari toți au devenit pionierii luminii și ai culturii românești în acest colț de țară. De aceea cu drept cuvânt afirma istoricul **Papiu Ilarion**, zicând: „**Cultura Românilor din Ungaria are de-a să mulțumi preparandiei din Arad și zeloșilor ei profesori**“, în fruntea cărora a stat la început catihetul Cichindeal.

Când cetești scrierile lui, epistolele lui, mai ales către episcopul Samuil Vulcan, te cuprinde un sentiment de adâncă admirație față de acel bărbat și îți vine să te întrebi: „De unde a sorbit pe acel timp atâta însuflețire, atâta entuziasm și atâta îndrăzneală și curaj pentru cauza și progresul neamului său?“

Dară și pe când era preot în Becicherecul-mic era neodihnit întru agitarea Românilor spre a-i lumina și deștepta asupra drepturilor lor, stăruind cu multă energie pen-

tru desrobirea lor de sub jugul ierarhiei sârbești, care înghîțise multe suflete românești și amenința a ne stinge pe aici. După moartea martirului *Paul Iorgovici*, fostul fiscal conzist. lângă episcopul Șacabent, dela Vârșeț — pe carele Sârbii îl aruncară în închisoare, — în jurul lui Cichindeal s'a grupat toți anteluptătorii independenței noastre bisericesti și toți fiii vrednici ai Banatului, la munca pentru răspândirea culturii naționale.

Ceeace a devenit azi Banatul-românesc este a se mulțumi și muncii aprige a lui Cichindeal. Cu ce mândrie scrie el în 6/18 Iunie 1814 episcopului Vulcan: „60 de preparamanți acuma la lume, învățători din institutumul nostru cu duhul românesc în numele Doamnei i-am slobozit, și peste 3 luni iarăș atâția se vor slobozi, puindu-le în cap la toți: vlădică românesc să ceară, și — întru același chip cu cât mai îndelung voi fi eu aici, — această și altă aurită poștă în mai mulți se va înrădăcina“.

Știind Sârbii, că el e sufletul mișcător de redeştere națională a Românilor, au tot intrigat în contra lui, până în urma acuzelor ridicate — l-a destituit din postul de catihet fără a fi întreat. *)

Vă întreb acum, iubiți ascultători, putem noi, permis ne este nouă urmașilor, filor și nepoților acestui vrednic bărbat, a trece nepăsători pe lângă icoana lui? Nu, și iarăș nu! Ci o sfântă datorință trebuie să ne oprească în loc cu cucernicie înaintea icoanei, care-l reprezintă, lăsând să se ivească în sufletul nostru un oftat de adâncă cucernicie, însoțit de un sentiment de admirație, de reverință și de închinăciune recunoscătoare față de memoria neuitatului preot român.

Ceice au trecut nepăsători au făcut-o neștiind cine-a fost Cichindeal și ce-a lucrat el pentru noi. Și aceasta e o rușine pentru publicul din orașul cu reședința unui e-

*) Vezi date mai pe larg în Anuarul seminarului din Arad.

piscep român. De aceea trebuie să vă ocupați mai mult cu cunoașterea literaturii, a trecutului nostru și a nemuritorilor noștri bărbați, căci — necunoscându-i și necinstind memoria lor — nu suntem vrednici a mai avea alții asemenea lor.

*

Vestitul istoric **Bonfiniu**, scriind despre țara noastră, amintește și despre noi spunând că: „**Românii sunt un popor care se luptă mai mult pentru limbă decât pentru viață**“ Așa au fost strămoșii noștri. Au ținut morțiș la limba lor, nu și-au dat limba cât au fost vii, ci și-au jertfit mai bine viața. Noi nepoții lor încă ținem morțiș la limba noastră. Poporul român aduce jertfe mari pentru școale cu limba de propunere românească. În anii ultimi am ridicat zeci de școale și'n comunele eparhiei noastre. Multe sute de mii au ieșit din șerparele țăranilor noștri. Chiar și voi Caransebeșenii ați ridicat — după multele mele stăruințe — o școală nouă, frumoasă. Dară nu-i destul cu zidirea. Trebuie să o preferiți față de celelalte școale străine. Să vă dați la ea copiii. Asta însă n'o fac toți, cari n'au destul simț de a preferi cele bisericesti românești, față de orice alt așăzământ străin. Din această cauză noi, cari conducem eparhia, nu suntem în stare a forma pe lângă pedagogia noastră o școală de aplicație de model, căci n'avem atâta școlari, încât să recrutăm elevi pentru cele 6 despărțăminte prescrise de lege. De aci trebuie să deducem, că poporul nostru din Caransebeș nu mai pune pond pe limba sa, așa ca strămoșii noștri despre cari scrie Bonfiniu.

Trebuie deci să vă pun la inimă, ca să introduceți mai mult duh românesc în viața și faptele voastre și să siliți a oferi mai mare sprijin bisericii și așezămintelor ei, ca astfel să vă arătați **vrednici de faptul, că în mijlocul vostru au așezat înaintașii noștri vlădicia românească a Caras-Severinului.**

Nu v'am înșirat acestea, iubiți ascultători, ca să vă mustrez, sau — după cum zice apostolul Pavel către Corinteni I. „**Nu vă scriem aceste spre a Vă înfrunta, ci ca pe niște fii iubiți ai mei Vă îndemn...**“ (IV, 14) condus de dorința, ca voi Caransebeșenii să deveniți cei mai aleși, cei dintâi dintre credincioșii eparhiei mele, cari să fiți și pentru tinerimea care trăește ani îndelungați aici și pentru generațiile viitoare o școală de adevărată și temeinică viață românească, cu toate virtuțile ei bisericesti și patriotice.

De aceea vă zic și îndemn cu cuvintele lui Sion: De aci înainte „*Vorbiți, scrieți, cântați, jucați, simțiți, purtați-vă românește pentru D-zeu*“ acum și pururea și în veci veciorl Amin.

PASTORALĂ DE CRĂCIUN 1912

„Astăzi cerul și pământul s'au împreună.

„Astăzi Dumnezeu pe pământ a venit
și omul la cer s'a suit.

Din cântările dela Crăciun
(Litie. Stihira II).

Jubiților Credincioși !

Iarăș a sosit Crăciunul. Un simțământ de **evlavie** mai adâncă se ivește în sufletul nostru, căci praznicul Crăciunului ne reamintește noauă, oamenilor **păcătoși**, minunatul fapt al nașterii lui Hristos Mântuitorul, Carele pe omul — cel căzut din grația lui Dumnezeu — **l-a împăcat** cu cerul, Carele **ne-a ridicat** sus spre cer privirea, cea până atunci ațintită spre cele de jos și trecătoare, Carele pe omul cel cuprins în mreaja patimilor și a tuturor răătăcirilor, în cari l-a dus mintea-i mărginită, **l-a luminat**, ca să-și vadă și cunoască calea ce duce la binele său vremelnic și la fericirea sa vecinică, **îndreptându-ne** preocupățiunea din cercul cel îngust al trebuințelor trupului, legat prin originea sa de pământul plin de imală și răutate, spre trebuințele unei vieți sufletești mai înalte, spre cerințele unei morale până aci neajunsă, spre idealul, singurele lucruri, cari înconjoară pe om cu aureola unei chemări superioare.

Pe lângă evlavie ne trezesc și o simțită bucurie sărbătoreștile cântece ale colindătorilor și ale băieților cu steaua,

precum și celelalte preafrumoase datini românești; de altă parte ne mărește această bucurie împrejurarea, că s'au întrunit toți membrii familiei în jurul vetrelor părintești, cari sunt atât de scumpe tuturor fiilor buni și cu aleasă creștere.

*

Dară — precum fiii unei familii își întocmesc lucrurile de-așa, încât la astfel de sărbători mari să poată fi după putință împreună cu rudeniile și cu iubiții lor părinți, — așa și noi toți — fii credincioși ai bisericii noastre strămoșești și a iubitoarei noastre maice ocrotitoare — încă ne adunăm — cu mic cu mare — în jurul sfintelor altare ale bisericilor noastre, unde nevăzut plutește deasupra noastră preamilostivul nostru Părinte ceresc.

Și — cum vă văd pe voi, sfințiților **slujitori** ai altarului, îmbrăcați în strălucitoare ornate,

pe voi **dascărilor** și **cântăreților**, cari în imne de laudă măriți venirea Domnului pe pământ,

pe voi nevinovaților **copii** de școală, cari înlocuți corul îngerilor, ce cântau deasupra ieslei dela Vitleem „Mărire 'ntru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace și 'ntre oameni bună 'nvoire,

cum vă văd și pe voi **bătrânii** cuminți ai poporului cu plete ninse de pășaniile vieții,

pe voi **bunice** și **mame** cu nepoții și fiii de mână, ca de mici să-i învățați a-și iubi biserica și legea părinților lor,

pe voi **fete** și **feciori**, nădejdea noastră de mâine,

pe voi harnici **meșteșugari**, în frunte cu **cărturarii**, **domnii** și **conducătorii** noștri firești, ieșiți și ei din șirul poporului dela țară,

cum vă văd așa pe toți în haine de sărbătoare și cu fețele pline de cucernicie: — iată cu sufletul vin și eu între voi, eu arhipăstorul vostru, eu părintele vostru, iubitor, căci voi sunteți fiii mei sufletești, voi sunteți comoara mea

și după zisa sf. ev. Mateiu (VI. 21): „Unde este comoara Voastră, acolo va fi și inima Voastră“.

Comoara mea sunteți voi — turma cea cuvântătoare. Dela binele, fericirea și prosperarea Voastră, atârnă binele și mulțumirea mea; iară necazurile voastre cauzează multă durere și inimii mele părintești.

Deaceea — ca totdeauna — așa și deastădată cu drag îmi îndreptez glasul meu cătră voi, spre a vă arăta calea ce duce la înaintarea, binele și mântuirea Voastră.

*

Venirea pe pământ a Mânt. Hristos a întemeiat împărăția luminii, a milei și a păcii. Popoarele deatunci s'au grăbit a primi botezul și prin aceasta a deveni cetățeni ai acestei împărății: iară miile și zeciledemii de mucenici, cari cu zimbetul pe buze au înfruntat cele mai neînchipuite chinuri și au suferit chiar moartea pentru Hristos, au dovedit cu prisosință valoarea dumnezeiască a legilor, poruncilor și învățăturilor date de Hristos și propovăduite de apostolii și ucenicii săi.

Noi — Românii — suntem dintre cei mai vechi creștini din lume. Alte popoare s'au încreștinat cu sute de ani în urma noastră; deci ar fi cel mai firesc lucru, ca în inima noastră să fi prins legea creștinească cele mai adânci rădăcini, încât noi să fim în toate privințele mai presus decât alții.

Cine cunoaște mai deaproape firea poporului nostru, modul lui de gândire și manifestațiunile vieții sale sufletești, acela cu oarecare mândrie poate constata, că mulțimea cea mare a credincioșilor noștri din cele mai multe părți duce o viață sufletească creștinească și nobilă; pornirile, datinile și obiceiurile lor sunt mărturiile de-o aleasă **cultură a inimii**, cum rar să mai găsește la un popor.

*

În această privință strămoșii din veacurile de mult trecute, au fost și mai presus decât cei de azi. Erău cât mai **iubitori de Dumnezeu** și cinstitori de cele sfinte, pe când azi dăm în unele locuri — nu de necredință — dară de-o nepăsare condamabilă față de cele sfinte. Așa am dat mai deunăzi de-un fecior de vre-o 18 ani, care nu știa „Tatăl nostru“; iară niște prieteni ai mei — călătorind înainte cu 6—7 ani printr'un ținut românesc îndepărtat — a întâlnit la un izvor al satului o fetiță de 14—15 ani cari nu știa să-și facă sf. cruce.

Mai 'nainte **bisericile noastre se umpleau** mai ales în Duminici și sărbători de mulțimea creștinilor, pe când astăzi în multe locuri rămân goale; ba mai an am avut la lucru un meșteșugar bătrân din Caransebeș, care pe mine însumi nu mă cunoștea, dovadă că în curs de 2 ani n'a dat nici odată pe la sf. biserică.

Slujitorii altarelor se bucurau de cea mai **desăvârșită cinste și iubire**, din care a izvorât și numirea de „părinte“, ce li-se dă, ca și celor ce ni-au născut și crescut.

Cei din vechime erau **mai milostivi** față de săraci orfani, văduve și bolnavi; mângăiau pe cei cuprinși de supărări și sprijineau pe cei căzuți în năcazuri; ba atât de departe mergeau în unele părți cu bunătatea lor, încât puneau pe o poliță acoperită dela portița curții sau ogrăzii lor un ulcior cu apă proaspătă pe sama călătorilor drumeti, fripți de arșița soarelui, ca s'o aibă la îndemână.

Imprumuturile, cumpărările și vânzările și toate daraverile dintre oameni se făceau nu cu scrisori și zapise — ca astăzi — ci pe **cuvânt**, care era mai tare decât pecețile de azi.

Românii din vechime erau **cuviincioși** față de tot natul, cinstind mai ales pe bătrâni și **ascultând** necondiționat de mai marii și conducătorii lor firești, cari îi povățuiau în toate treburile lor obștești, pe când astăzi mulți

sunt atât de orbiți numai de interesele lor particulare, încât nu se supun binelui obștesc ; ba unii ascultă chiar de răuvoitorii noștri, de dușmanii bisericii noastre și ai așezămintelor ei, fără a-și aduce aminte că-i va ajunge pe ei sau urmașii lor, blăstămul bisericii părăsite.

Ura, pisma, zavistia erau mai rare ; iar **iertarea și împăcarea** erau virtuți mai lățite. Preotul sau un bătrân al satului rupea judecata spre mulțumirea celor certați și se făcea pace ; iară azi adeseaori pentru un lucru de nimic se poartă procese împreunate cu spese de 2—3 ori mai mari decât lucrul cu pricina.

Strămoșii noștri din veacurile îndepărtate erau nu numai muncitori, ci și mult mai **cruțători**. Bărbații știau face toate uneltele de lucru, mobilele din casă și acaretele de lipsă la economie ; iară femeile lor pregăteau din cânepă, in și lână curat toate hainele de îmbrăcat și țoalele din casă.

Fudulia, prada, risipa și mai ales luxul le erau necunoscute ; și astfel banii, câștigați pe muncă, vite și altele, le rămâneau în punga lor proprie și-i foloseau pentru sporirea moșiei, ca să lase mai mare moștenire urmașilor lor. Iară o bună parte din câștig jertfeau cu drag pentru biserica lor. Astfel în multe locuri sau ridicat în trecut astfel de biserici mărețe și monumentale, pe cari cei de azi — dacă nu le-am avea — nu cred că le-ar mai putea zidi. În câte biserici vechi nu cetim inscripții, cum cutare bun creștin a dăruit locul bisericii, cutare a clădit din al său biserica, cutare a zugrăvit-o pe cheltueala sa și a. m. d. Astăzi asemenea mari jertfe dela creștini **singuratici** pare-că devin tot mai rare ; ba sunt și comune în cari toți credincioșii la oalăta numai cu mari sforțări zidesc o mică școală, și aceea pe datorii făcute cu împrumuturi.

În episcopia noastră pare-că — mai ales între țărani cu

avere, puțini se găsesc cari să facă daruri de preț mai mare la biserică și școală; ba — afară de Brașov — nu cunosc cazuri ca țărani simpli să fi dăruit 100.000 C. și mai mult pentru biserica lor, cu toate că — mulțămită Domnului — avem acum și țărani cu preafrumoase averi.

Fundațiunile frumoase, ce le avem pe la centre, sunt făcute toate de domni de-ai noștri din clasa inteligentă.*)

*

Cu un cuvânt Românii veacurilor vechi, trecute, erau mai pătrunși de învățăturile evangheliei lui Hristos și își întocmeau mai mult întreaga lor viață după povețele și îndemnurile creștinismului. De aceea bunul Dumnezeu ia și încărcat pe strămoșii noștri cu multe bunătăți, îndeosebi și cu o comoară de fii mulți și buni, cari în cursul timpurilor au umplut țări întregi și ținuturi mari din cele 8 țări și împărății, în cari astăzi locuiesc în număr de sute de mii, ba chiar de milioane, frați de-ai noștri ca cetățeni loiali și viteji.

---

*) La Caransebeș să adaug următoarele. In alte biserici să pot aminti alte inscripții locale potrivite.

In biserica din mijlocul „mormintelor“ dela Caransebeș ne spune o inscripție, cum „în anul 1788 în resmința cea cu Turcul a fost tare stricală zugrăvitură bisericeii ațeștea de Turci, pentru aceea acuma de a doaua oară . . . . cu toată chelnuiala Dumnealui, jupânului Munuilo Stancovici și a jupănesei Dumnealui Marta născută Ioanovici iară s'a preinoit la anul dela Christos 1808 Octombre 15.“

Știți cu toții, că această biserică cu toate întocmirile ei dinlăuntru se află într'o stare atât de dărăpănată, încât ne aprinde rușinea în obraz de căteori întrăm în ea și mai ales la înmormântări de-ale frunțașilor, când o cercetează și străinii, cari ne judecă apoi după rânduelile slabe ce le avem și le văd.

Vă întreb acum, lubiților Credincioși, unde vom găsi astăzi pe acel nobil și evlavios „jupân“ care s'o repareze din al său, și pe aceea rară „jupăneasă“, care să pue mai pe sus de gâteala ei proprie, împodobirea bisericeii? Pare-că sunt mai mult ca sigor, că nu se va găsi; de aceea am vorbit cu Doamnele din fruntea „Reuniunii femeilor pentru îngrijirea cimitirului“, ca să inițieze la timp potrivit o colectă, ca astfel din ce vom da toți să facem aceea, ce a făcut înainte cu 100 ani familia Stancovici singură, să reînnoim biserica.

Nu-i vorbă, vor fi fost și în vechime multe patimi, păcate și întrelăsări, ea și azi, vor fi fost multe buruieni urâte în holda vieții sufletești a neamului nostru, dară în cursul atâtor veacuri de viață creștină, asemenea cazuri trebuiau să devie tot mai puțin și credincioșii să devie tot mai buni.

Dară -- întrucât unele din virtuțile creștinești ale credincioșilor noștri au mai slăbit în unele părți față de trecut — aceasta își are cauzele sale.

Vitregitatea timpurilor și îndeosebi valurile oardelor barbare, câte s'au strecurat peste hotarele și satele strămoșilor noștri, i-a stingherit rău în frumoasa lor viață, i-a scos din așezările lor, și pe unii i-a alungat la codrii, unde s'au mai sălbătăcit moravurile lor, iar alții s'au amestecat cu neamuri păgâne, cari i-au mai înrăutățit și pe ai noștri. Ba în amintirea credincioșilor eparhiei noastre s'a păstrat până azi urme de-ale stăpânirii turcești, întocmai precum mai vedem semiluna cusută pe spatele pieptarelor, ce le poartă femeile din multe sate ale Banatului.

Astfel nu-i mirare, că mulți din credincioșii bisericii noastre au apucat pe căi rele și greșite.

*

Deci spre a nu cădea și Voi, Iub. Cre., în rătăcirii, iară — întru cât ca oameni păcătoși, cum suntem toți — ați căzut în ispita multelor păcate; — urmați calea bisericii; întăriți-vă sufletul cu puterea dumnezeeștilor învățături ale evangheliei ca să puteți mai cu ușurință învinge aplicările spre rele și păcate și ca prin primirea și mijlocirea sft. taine ale bisericii să vă puteți înnoi sufletul cu haina tuturor virtuților creștinești, precum s'au împodobit și strămoșii noștri, pe cari nici moartea nu-i putea despărți de biserică și legea lor.

Iară pe cei ce s'au îndepărtat dela calea bisericii, fie că au părăsit-o, fie că n'o mai cercetează, fie că trăiesc în

concubinaj, fie că prin alte fapte ale lor dovedesc a fi creștini răi, atât preoții cât și părinții, rudeniile, cunoscuții și toți câți pot fi de vr'un folos în această privință, să-și deie silința a-i readuce pe calea cea bună, cum s'a întors și fiul rătăcit, după ce a ajuns la cunoștința păcatelor și greșalelor în cari a căzut.

Induplecați-i pe toți a se întoarce până nu-i prea târziu, căci nu știm „ziua și ceasul, în care fiul omului va veni“ și spre nenorocirea noastră poate să ne afle nepregătiți.

*

Iubiților Creștini! Să vă istorisesc o întâmplare potrivită pentru scopul nostru. Un om cu stare mare din Olanda avea un fiu. Ca mulți oameni bogați, așa și acesta n'a știut să deie creștere adevărată fiului său. *Eu am zis adeseori și o repet și acum, că părinții — oricât de avuți ar fi — trebuie să crească copiii așa, încât să-și formeze convingerea, că averea și banii se câștigă cu foarte multe sudori, și de aceea ei trebuie cruțați, legați cu 7 ațe și dați numai pe lucruri de folos. Altcum — fără asemenea convingere — copiii ușor devin cheltuitori, prădători, risipitori, încât — moștenind ei averea nu le ține — nici câțiva ani, chiar milioane să fie.* (Așa a murit mai lunile trecute la Paris destul de tânăr un baron din țara noastră, care moștenise câteva milioane, și la moarte i-au aflat — precum să scrie — 10 centime (bani) în buzunar, și acelea câștigate din cerșit.)

În lipsa acestei creșteri, fiul apucase pe căi greșite, ca și fiul cel pierdut din evanghelie. Fugind de acasă a trecut în India. Acolo — cei drept — nu ajunsese încă la porci, însă intrase între soldații indieni, ceea ce — precum se spune — era mai rău. De aici a scris părinților săi după bani, ca să aibă ce pradă din nou. Tatăl său îi răspunde; fiul deschide scrisoarea, dar — neaflând în ea

nici o urmă de parale — o îmboti și aruncă la o parte fără a ceti cuprinspl. In urmă se îmbolnăvi rău, de moarte. In chinul durerilor să cugetă la ai săi, la părinți. Cum ar dori să știe ceva despre ei înainte de-a muri! Iși aduce aminte de scrisoarea tatâne-său. Ingrijitorul i-o căută, și cetește. In ea sta scris, că părinții și rudeniile îl iubesc și doresc; îl cheamă acasă, unde îi vor cumpăra și dărui o moșie. Căpitanul vaporului cutare are toate pregătite, ca să-l ducă acasă. Dară ce folos? Era prea târziu! Boala s'a agravat. A murit. „Putea avea de toate, dar le-a pierdut toate“.

Evangheliile și Apostolii, ce ni-să cetesc în sf. noastre biserici, sunt totatătea scrisori, dela iubitorul Părinte cescă cătră „fiii săi rătăcitori pe pământ.“ Ele au un cuprins de mare preț și de mare folos pentru ceice le ascultă și urmează în viață, căci acestora le dă un mare ajutor: în această lume mulțămire sufletească, iară în cealaltă, fericirea cea vecinică, lucruri cari nici pentru milioane nu se pot cumpăra.

Iară ceice ocolesc biserica, vin la biserică fără a pătrunde în înțelesul cântărilor, rugăciunilor și a celor ce se cetesc în ea, — pentrucă nu le sosește ajutorul iute și degrabă în forma cum așteaptă ei — sunt ca și tînărul ce n'a voit să cetească cuprinsul scrierii tatălui său, decât atunci când a fost prea târziu.

*

Ca să nu ajungă nimenea din fiii bisericii noastre soarta aceluia, biserica — ca o maică duioasă îi cheamă cu drag pe toți la sînul ei, căci „Dumnezeu nu voiește moartea nici a celor mai păcătoși, ci ca să se întoarcă și să fie vii“.

Impreună cu sf. apostol Pavel (cătră Coloseni III 1—15) vă zic și eu, Iubiților Creștini: **„Când se va arăta Christos, atunci omoriți mădulariile voastre cele de**

pe pământ, desfrânarea, necurătenia, patimile, poftele cele rele și sgârzenia, care este slujirea idolilor... Lăpădați... mânia iuteala, răutatea, hula, cuvântul de rușine din gurile voastre... fiindcă v'ați desbrăcat de omul cel vechi. dimpreună cu faptele lui.

„Imbrăcați-vă... în inimă de îndurare, în bunătate, în amilintă, în blândeță, în îndelungă răbdare, îngăduind și iertând unul altuia... precum și Hristos a iertat vouă.

„Iară peste toate acestea îmbrăcați-vă în iubire, care este legătura desăvârșirii. Și pacea lui Dumnezeu să domnească în inimile voastre, la care sunteți chemați **ca membre ale unui corp**“, căci de aceasta avem atât de mare trebuință spre a întări biserica, școalele și toate așezămintele noastre din parohii și prin ele spre a întări întreaga episcopia, ai cărei fi suntem.

În nădejdea — că sfaturile părintești, ce le dau astăzi credincioșilor noștri din episcopie prin această pastorală, le vor fi de folos, Vă doresc tuturor **Sărbători fericite și la mulți ani cu sănătate ! Amin.**

Caransebeș, 16 Decemvrie 1912.

CUVÂNTARE

rostită în biserică din Cadar la înmormântarea fruntaşului
român Baron G. Duca. 13 Februarie 1913.

Falnici Ascultători!

„Când dobândim lumea,

„Atuncea în groapă ne sălăşluim.

Cântare bisericească.

Rar întâlnim în viaţă un caz de moarte, care să ilustreze cu atâta putere tristul adevăr din citata cântare bisericească, ca şi în momentul acesta, când stăm înfrânţi de durere în faţa sicriului cu osemintele reci ale scumpului nostru credincios, cunoscut şi prieten **Baron Duca**.

Bărbat în floarea vieţii, având abia 46 ani.

Era născut din vestita familie Duca, care prin veacul XI a dat imperiului bizantin sub împăratul Isac Comnenul pe un primministru, mai târziu pe el însuşi împărat ca **Constantin X.**,* iară mai târziu pe imperatul bizantin **Ioan III.** şi mulţi alţi înalţi dignitari civili şi militari. După căderea imperiului bizantin, familia macedo-română Duca nu s'a prăpădit ca celelalte familii nobile ale imperiului, ci prin v. XVII aflăm urmaşi de-ai ei pe tronul Moldovei şi al Munteniei. Un timp apoi s'a întunecat originea princiară a Duca-eştilor; dar în jumătatea a II a veacului XVIII reînvie vitejia veche în sângele tânărului cadet-inginer din Reg. româno-iliric Nr. 13, **Petru Duca** († 1822) care ca

* A domnii 1050—1067.

soldat al monarhiei noastre devine o celebritate militară, raportând în luptele ultime contra Turcilor din Banat (1788—1789) și în luptele contra lui Napoleon multe strălucite biruințe, pentru cari a câștigat nu numai ordul Mariei Terezia, avansări repezi până la rangul de mareșal-campestru, titlul de baron, ci și ca diplomat iscusit încrederea nețărmurită a împăratului Francisc, care în 1814 l-a trimis la Lusigny, ca să încheie cu Napoleon armistițiul. Tot dela domnitor a obținut ca dar moșiile Cadar și Sipet, pe cari — nefiind însurat — le-a moștenit dimpreună cu titlul de Baron nepoții dela fratele său. Unul dintre urmași este scumpul nostru repausat. Dară această nobilitate ereditară primia în persoana repausatului un adevărat lustru în urma nobleței sufletului său, plin de o rară bunătate și de înalte calități și idealuri, cari îl călăuziau și preocupau.

Crescut cu cea mai mare îngrijire pentru misiunea grea și încălțată de diplomat, ocupase importante oficii în cadrele diplomației monarhiei noastre la București, Atena, Lisabona, Belgrad, Stuttgart, Constantinopol, Haga etc. și tocmai în lunile trecute primise un nou semn al grației împărătești din partea Maiestății Sale Regelui, care-i dădu titlul de „*ministru plenipotențiar*“.

Conducându-se de gândul de a face conaționalilor săi Români servicii nemijlocite, se hotărî a-și întrerupe pe un timp cariera-i diplomatică, spre a-și oferi bisericii sale naționale serviciile pe diferitele ei terene de activitate, începând dela prezidenția comitetului parohial din această comună bisericască și până la deputăția în sinodul eparhial și în congresul național-bisericesc și spre a intra în parlamentul țării. Dealtcum era și membru cu drept ereditar în casa magnaților.

Trăind ca bărbat sănătos de ani în fericită căsătorie cu o aleasă fică a bisericii noastre ortodoxe, cu Baroneasa

Jeannè, fică a baronului Fedor Nicolici și verișoară a fostului Rege al Sârbiei din familia Obrenoviceștilor, cea cu mult sânge românesc, avea și o înfloritoare stare materială, pe care mai ales în deceniul ultim prin muncă înțetită el însuș o înmulțise cu preste 6000 jugăre; iară în zilele viitoare tocmai avea să-și înceapă sub conducerea lui, o mare întreprindere pentru exploatarea ferului, înființată de el cu capitalul unei societăți franceze de 12 milioane cor.

Cu un cuvânt, avea din belșug toate condițiunile pentru de-a putea exclama cu profundul nostru poet Vlăhuța...
„c'a trăi-'i o fericire“.

*

Dară, Jalnici Ascultători, precum vedeți, nu i-a fost dat a gusta până la sfârșit această fericire și-a folosi calitățile sale sufletești, ajutate de-o bună stare materială, pentru binele obștesc, căci tocmai acum, când **„dobândise lumea“** atâtor frumoase poziții, distincții și mijloace, iată-l sălășluit în acest strâmt sicriu la marginea mormântului rece.

Vântul unei boale repentine și mortale i-a stins flacăra vieții, spre a se întări din nou adevărul cuvintelor ap. **Petru** (I, 24. 25): **„Căci tot trupul este ca iarba și toată mărirea omului ca floarea ierbei. Iarba se uscă și floarea cade“.** Vestea neașteptată a morții sale a îndurerat nu numai inima neconsolatei sale soții și a rude-niilor, ci a zdrobit de jale și sufletul nostru al cunoscuților și prietenilor săi, nimicind frumoasele nădejdi, ce le croirăm din nobilele sale intențiuni și planuri, pe care le cunoșteam.

Rugatu-s'a în gândul său cu psalmistul (103, 24): **„Dumnezeul meu, nu mă răpi la jumătatea zilelor mele“**, și avea încredere în succesul rugămintelor sale căci simția ce puternic îi bate în inimă dorul de a fi

— în lipsa de copii proprii — folositor bisericii, neamului și țării sale.

Trăind în atmosfera diplomației europene, care mișcă țășanile lumii, el a simțit, că *nu poate fi departe timpul, când și popoarele mici trebuie să-și realizeze visurile încă neîmplinite, dară de multeori visate, și când în șirul acelor va veni rândul, ca și Românii din patrie să-și primească răsplata credinței mai mult decât milenare față de acest scump pământ al patriei și față de tron și domnitor și mai ales binemeritata și de mult așteptata răsplată a vitejiei contra Turcilor necreștini și a strălucitelor biruințe ale strămoșului său Petru și a bravelor regimente grănițărăști și românești, și preste tot pentru toate jertfele fiilor lor, recunoscându-li-se nu numai îndreptățirea lor de-a trăi în iubita lor patrie ca români cu firea, cultura și legea lor proprie, ci și fiind ajuturați de factorii competenți în aceste nizuințe ale lor.*

De aceea — intrerumpându-și cariera diplomatică — veni între ai săi; și ca bun creștin își începu noua sa activitate, rezidind după pilda vechilor boeri cu cheltueli de zeci de mii această frumoasă biserică, pe care tocmai ne pregăteam, ca în vara viitoare s'o sfințesc eu însumi în cadrul unei frumoase festivități nu numai familiare, ci și ale parohiei acesteia și ale întregului ținut. Și vai, Jalnici Ascultători, în locul acestei cu nerăbdare așteptate bucurii, s'a împlinit cu noi vorba dureroasă a proorocului **Amos**, când zice (VIII 10); „**Voi preface sărbările voastre în jale și toate cântările voastre în plângeri,**“ căci iată-ne întruniți aicea fără voe — în loc de-a prăznui cu veselie ridicarea noului Sion — ca să slujim prohodul celui ce l-a reînnoit, a ctitorului său, carele cu osemintele sale acum reci, dară odinioară atât de încălzite de dragostea către biserică strămoșească, va întări temeliiile ei, dormindu-și în cripta de sub ele somnul de veci.

Dar încă pe când mai era în funcție de diplomat, a primit a fi ales deputat în sinodul eparhial al eparhiei Caransebeșului, în care calitate mai ales în vârtejul luptelor vehemente, cari au dăinuit câțiva ani, a fost un element de mare valoare; și s'a simțit atât de fericit, că a putut contribui în mod însemnat cu partea sa de muncă, pe care istoria o va constata la timpul său, la rezolvarea conflictelor din jurul alegerii de episcop spre mulțumirea sa.

Iară deatunci încoace până în preajma morții cu atâtă drag își oferea serviciile sale și intervenirea sa la locurile competente pentru rezolvarea spre binele bisericii a diferitelor cauze curente și pendente.

Și mai presus de toate noi, prietenii lui, cunoscătorii nobilelor lui gânduri, cărora adeseori descoperea laudabilele lui intențiuni și planuri, putem cu inima plină de durere constata, că am pierdut în repausatul un mare binefăcător al bisericii și culturii neamului nostru, pe care moartea subită, neașteptată și nebănuită l-a împiedecat a-și împlini și desăvârși misiunea.

Conduc de aceleași gânduri alese, s'a hotărât a păși și pe terenul politic, intrând în camera țării ca deputat guvernamental, ca pe baza legăturilor mai strânse cu cercurile hotărâtoare să poată mai nemijlocit contribui la clarificarea cauzei românești și la pacinica ei rezolvare. El însuș ne spune aceasta în cuvântul său către alegătorii cercului Sasca, zicând între altele: profitând de toate conexiunile și conjuncturile, pe cari le oferă legăturile de partid, să cultive acele fire, cari duc la o *înțelegere cinstită între guvernament și acei fruntași ai poporului român*, cari nu numai sunt *depozitarii încrederii politice a poporului*, ci și tind la o *transacție cinstită și sinceră, contopind armonice exigențele iubirii de neam cu postulatele credinței către patrie*.

Era la începutul activității sale în aceste direcțiuni. Munca cinstită și absolut dezinteresată și-o oferise cu drag;

dară coasa morții nemiloase a curmat firul abia început al nădejdiilor sale, la porunca providenței dumnezeiești, ale cărei planuri rămân nepătrunse de mintea omenească, căci „pe cât este de înalt ceriul de pământ, așa sunt de înalte căile mele de căile voastre și gândurile mele de gândurile voastre“ zice despre Domnul prorocul *Isaia* (55. 8—9).

*

Deci — oricât de mare ar fi durerea în fața acestei pierderi și a nădejdiilor noastre sdrobite și căzute în țandări și bucăți — cu creștinească resignațiune trebuie să ne consolăm și mângăiem, cu cuvintele prorocului *Ieremia* (Plângeri III—31): „**căci Domnul nu părăsește pentru totdeauna, ci de întristează, iarăș se milostivește după mulțimea bunătății sale**“. Astfel cu deplină încredere în atotînțelepciunea lui Dumnezeu „**celui drept în căile sale**“ (psalm 154—17), carele „**scutește străinii și orfanii și susține văduvele**“ (ps. 146—9) — luându-ne ultimul rămas bun dela scumpul nostru prieten adormit în Domnul, — să ne alegem din acest trist caz cu învățătura de-a folosi fiecare ceas și zi și a trăi nu numai pentru noi, ci și pentru binele obștesc, căutând a face fără întârziere cât mai multe fapte bune, căci „nu știm ziua și ceasul“ în care nu vom mai putea face nimic, fiind prea târziu. Apoi să rugăm pe milostivul Dumnezeu, ca răposatului să-i facă loc în ceata celor drepecți, și pe cei rămași să ne mângăie, înlocuind pierderea mare cu alți fii vrednici.

Iară voi, Iubiți jalnici creștini, atât români cât și cei de altă limbă și credință, cari v'ați adunat din apropiere și din mari depărtări, ca să-i dați ultima cinste, păstrați-i amintirea în deplină convingere, că noi toți am pierdut precum un bun creștin-ortodox și român așa și un distins cetățean.

În fine înainte de despărțire zice scumpei sale soții cu cuvintele împăratului David „Eu merg pe calea lumii; iară tu mângăie-te și fii bărbat(ă), așteptând scutul Domnului“ (I. Imp. II. 2—3) acum și în viitor. Amin.

13 Februarie 1913

CUVÂNTARE

la sfințirea bisericii din Vârșăț, 23 Mai 1913.

„Când eși din Egipt Israel.....
din mijlocul unui popor străin,
Iudeii făcutu-și-au altarul lor
Israel sfăpânirea sa.....

Și atunci de bucurie
Munții săltară ca berbecii,
Colinele ca mieii, (Ps. CXIII. 1-4.)

Un moment de însemnătate istorică nu numai pentru Românii din acest oraș și din acest mănos și binecuvântat ținut, nu numai pentru toți credincioșii din eparhia Caransebeșului, ci peste tot pentru întreaga metropolie ortodoxă română din patrie, prăznuim astăzi aicia, în orașul Vârșăț, când sfințim și predăm întreitei sale misiuni — creștinești patriotice și românești — această sfântă biserică, unde mai înainte n'am avut nici parohie, nici biserică românească, ci credincioșii și cu ei mari interese vitale ale neamului ni s'au pierdut în marea străinismului.

Accentuez **moment istoric**, pentru că în urma împrejurărilor — între cari au răsărit aceste nouă scumpe ziduri pe acest teritoriu de frunte din centrul orașului — această biserică este menită să fie nu numai un loc de închinare și de rugăciune pentru credincioșii parohiei române înființată la 1912, ci și o strajă, o sentinelă neadormită a legii noastre strămoșești cu toate tradițiunile trecutului ei plin de lupte și de suferințe și un sfânt simbol, care cu tărie să mărturisească tuturor, *cumcă și'n membrele cele mai răsele și mai extreme dela marginea metropoliei noastre na-*

ționale s'a deșteptat cu elementară putere conștiința ortodoxismului român, creându-și acest așezământ de manifestare a propriei sale vieți sufletești și dovedind lumii și prin acest caz, că iubirea poporului nostru pentru legea sa creștinească îmbrăcată în haina limbii sale naționale poate fi înăbușită pe un timp mai scurt sau mai lung, dară de stins nu se stânge, căci focul ei sacru arde latent sub spuza nădejdi de-a se aprinde spre o nouă viață.

Grandioasele manifestațiuni din jurul acestei sfințiri, afluența atâtor mii de credincioși nu numai din loc și jur, ci și din cele mai mari depărtări, cum n'am mai văzut niciodată — deși am sfințit multe biserici atât ca călugăr simplu cât și ca dignitar bisericesc și arhieru — cu un cuvânt toate câte le-ați văzut și cari nu se pot descrie, ci trebuesc văzute ca să înțelegi deplin impulsul și rostul lor: — toate acestea sânt cele mai grăitoare și mai convingătoare dovezi despre dragostea nețărmurită ce o are poporul nostru cătră credința-i răsăriteană atunci, când adevărurile ei se îmbracă în graiul dulce și plin de farmec al limbei sale românești. Această iubire de lege și limbă — exprimată atât de elocvent de apostolul ginților Pavel — când zice, „**că mai bine 5 cuvinte în limba proprie, ca să înțeleagă toți, decât 10.000 de cuvinte în limbi străine**“, i-a îndemnat pe toți să iee parte cu atâta sete și dor la întâia slujbă românească, oficiată de însuș arhipăstorul lor, asistat de cei mai înalți sfetnici ai săi, precum și cu concursul cântăreților vestiți în întreg cuprinsul locuit de credincioșii bisericii noastre.

Insuflețirea, ce s'a deslănțuit cu o elementară forță în sufletul tuturor ne face să ni-să pară și nouă — privind prin apa cristalină a lacrimilor de bucurie, ce ne-au poididit ochii — că acum — când ni-am ridicat acest Sion propriu — și însăș natura ia parte la praznicul nostru de

bucurie, precum li-s'au părut și vechilor Ovrei, eșiți din mijlocul unui popor străin din Egipt, că — atunci — când le-a ajutat Dumnezeu a-și face altar de închinare — după cuvântul figurat al psalmistului — „**munții săltară ca berbecii, iar colinele ca miei**“.

Astfel când toate fibrele internului nostru sânt pătrunse de fiorul mulțumirii sufletești, că ne-a învrednicit bunul Dumnezeu a ridica această preafrumoasa biserică într'un timp atât de scurt, cum abia am fi așteptat, și-a o înzestra și împodobi cu strălucirea, pe care — cunoscând greutatea începutului și modestia mijloacelor — abia am fi îndrăsnit să visăm : — nu e mirare, că vedem cu ochii noștri sufletești în fiecare cărămidă, ce încheagă zidurile acestei sf. clădiri, un simbol al închegării tuturor credincioșilor noștri din eparhie într'un gând și-o făptuire, pentru că din toate părțile au contribuit la zidirea ei ; că vedem în ornamentica originală, ce-o decorează, un îndemn de-a ținea cu sfințenie la toate câte formează quintesența ființei noastre. Iar sfinții din pictura ei — parecă însuflețiți de viață — ne sfătuesc, ca *buna înțelegere* ce a domnit în sânul puținilor fruntași din această parohie nouă atât în decursul pregătirilor cât și a lucrărilor, ca **zelul** de care au fost animați, ca **interesul** ce l'au știut deștepta în toate cercurile pentru cauza lor cu adevărat importantă și ca mai ales frumosul **spirit de jertfă și de ajutoare**, care ne-a îndemnat pe toți din toate părțile să le sărim în ajutor cu sume mari și mici, ca astfel fără multă zăbavă să isprăvim acest așezământ, de care avem atât de arzătoare lipsă : — să le ținem pururea în vedere ca nobile exemple de urmat de câteori o trebuință bisericească, culturală și de folos obștesc ne cere sprijinul. Și atunci putem fi siguri, că instituțiunile, ce le vom proiecta și planui, vor eși ca din pământ mai iute de cum vom gândi, ca și această frumoasă biserică, care ne sugerează aceste nobile îndemnuri.

Deci adânc mișcat de iubirea firească, ce Ni-au arătat-o miile de credincioși din acest prilej, și din toate cele văzute aici, mulțumesc înaintea de toate bunului Dumnezeu, care ni-a ajutat a ridica această biserică întărind din nou adevărul din cuvintele psalmistului, când zice „**Domnul este scutul celor săraci**“ (Ps. IX. 10). Să-i mulțumim că ne-a învrednicit de această zi de rară însuflețire și nemărginită bucurie, în care nu numai am deschis larg plămâni credincioșilor noștri români din oraș, dându-le puțința a răsufla de aci înainte liberi și a înviora astfel cu ozonul atmosferei din propria lor biserică întreg organismul parohiei, ci am pus cu toții prin această biserică și o temelie puternică pentru dezvoltarea în viitor a ortodoxismului român din aceste părți extreme, și pentru formarea unui centru, de unde sperăm, că va porni acel vânt favorabil, care va sufla spuza de pe conștiința tuturor fiilor încă înstrăinați, reaprinzându-le focul dragostei către biserica românească și așezămintele ei.

Asemenea mă simțesc îndatorat a scoate la iveală satisfacția conducătorului, care are muncitori bravi și isteți, zelul și hărnicia organelor noastre parohiale din acest loc, a membrilor din comitet și-a episcopiei și mai ales vrednicia frunțașilor, dintre cari cei mai aleși sânt protopopul tractului și acum și paroh al nou sfințitei biserici **Traian Oprea** și directorul dela „Luceafărul“ Dr. **Țepeneagu**. Acestora le revine partea leului din munca prestată și ostenețele făcute în jurul acestei clădiri.

Sânt abia câțiva ani, când n'aveam nici un ban pentru realizarea ideii de-a ne zidi o biserică proprie în acest oraș.

Dară, Iubiți Ascultători, care inteligent român n'a întâlnit în cei din urmă 3 ani de atâteaori și pretutindena figura simpatică a protopopului nostru **Oprea**. De călătoreai la sinod ori congres, de te întorceai dela adunarea generală

a unei societăți culturale, de plecai la băi sau de veneai din străinătate, îl aflai într'un cupeu de-al trenului. După cuvenitele cuvinte de introducere, îl vedeai scoțând din geantă sau buzunare un arhiv întreg de scrisori: petiții, documente, planuri și devize, dar mai presus de toate scotea din inima-i plină de însuflețire pentru o cauză nobilă o serie respectabilă de nerăsturnabile argumente despre importanța și absoluta necesitate a acestei sf. zidiri. Graiul său convingător a avut ca și **iarba fiarelor** puterea magică de-a deschide larg punga tuturor. Nimeni n'a putut rezistă. Toți au dat și am dat; iară rezultatul neașteptat ni-l prezintă această biserică, care ca stil, ca ornamentație românească și înzestrare ocupă loc între cele mai frumoase și succese din bisericile metropoliei întregi.

Iată ce poate o voință tare, o stăruință neobosită și zelul apostolic, izvorât din dorința de-a nu trăi înzadar!

Laudă lui și conducătorului Dr. Țepeneag, dela cari biserică mai așteaptă însemnate servicii, precum și tuturor, cari s'au ostenit în scopul acesta; iară dăruitorilor de față și de pretutindenea mulțumitele Noastre, însoțite de rugăciunea către Dumnezeu, ca să le dee sănătate și mult bine și să le umple jitnițele de tot belșugul, ca și pe viitor să-și deschidă inima și punga la glasul de cerere al celor dornici de progres, dar lipsiți de mijloacele de-a ne crea fără întâzieri prea mari instituțiunile, a căror lipsă o simțim. Răsplata aște-o în convingerea că întărindu-ne pe noi, s'au întărit pe ei înșiși.

*

Iubiților Credincioși!

Este știut, că nici o despărțire nu se poate fără oarecare supărări. Formarea parohiei speciale române a produs la în Hristos frații noștri sârbi oarecare susceptibilități, cari — durere — au devenit acute cu ocazia unor înmormântări de credincioși de-ai noștri.

Ceice însă din ambele părți judecă cu creștinească și frățească dragoste acest fapt, trebuie să regrete orice ciocniri, căci — după ce canonul 34 apostolesc cere, ca biserica fiecărei națiuni să fie condusă de un mitropolit propriu de acelaș neam și după ce înaintași preavrednici ni-au exoperat dela legislația țării și Majestatea Sa Regele, reînfințarea vechei metropolii naționale ortodoxe române, — era lucrul cel mai firesc, ca toți Românii răsăriteni să se alipească de biserica acestei metropolii proprii, mai ales că precum la Sârbii din patrie, așa și la noi Românii, cari trăim în și prin biserică, interesele naționale sânt strâns unite de cele bisericesti, și deci conștiința lor națională trezită numai în sânul bisericii lor proprii găsiă deplină liniște și mângâiere sufletească.

Această dorință și tendință, fie și a Românilor celor mai răzleți de pe teritoriul patriei, nu poate fi supărătoare pentru frații Sârbi, ierarhiei cărora ne-au supus trista intoleranță din trecutul, vitreg mai ales pentru ortodoxismul român.

Când deci — în măsura în care conștiința națională a Românilor, încă nedespărțiți reclamă trecerea lor în jurisdicțiunea episcopului român — ne întemeiem câte-o vatră proprie, îi asigurăm pe în Hristos frații Sârbi, că n'avem nici o tendință agresivă și deci nu dăm anză la nici o nemulțămire întemeiată.

Noi nu râvnim nici la sufletele altora, nici la avere străină, ci — după vorba lui Eminescu — noi ne apărăm „sărăcia și nevoile și neamul“.

Deci — de câteori fiii neamului întâmpină greutăți în asemenea nizuințe nobile, ca episcop român trebuie să exclam cu poetul german Schiller.

„Raum für alle hat die Erde,

„Verfolgt nicht mehr meine Heerde!“

Relațiunea dintre noi și Sârbi ne reamintește incidentul dintre vechii Israiliteni și seminția lui **Ruben** și **Gad** și jumătate din seminția lui **Manase**. Cei dintâi s'au așezat în Canaan; iară celelalte 3 semiții au plecat către **Iordan** spre pământul **Galaad**, pe care aveau să-l stăpânească „după cuvântul lui Iehova prin Moisi“ (Isus Navi XX, 9). Și când au ajuns la țărmurile Iordanului, — gândindu-se la Iehova — și-au zidit lângă râu un altar mare, propriu. Auzind aceasta Israilitenii s'au aprins și era să-i atace; dară — sfătuindu-se asupra lucrului — au esmis 10 soli în frunte cu preotul **Fineas**. Aceștia — sosind în pământul Galaad și trăgând la răspundere pe fiii lui Ruben și Gad — asupra afirmativului „**păcat făcut împotriva lui Iehova**“ (v. 16) de-ași ridica altar propriu — au primit ca răspuns, că e „**departe de ei gândul... să se abată dela Iehova prin zidirea unui altar**“ (v, 29) propriu; dară de aceea și-au făcut loc de închinare — ca nu cumva fiilor și urmașilor lor să le facă fiii Israilitenilor imputare, că vin a se închina la altarul lor și astfel — nemergând bucuros acolo, unde primesc imputări — **să înceteze a se teme de Iehova**“ (v. 25), adică să slăbească în credința părinților lor.

Preotul **Fineas** și solii frunțași au rămas mulțumiți și — spuind acasă starea lucrului — Israilitenii „**nu mai insistau să meargă cu război în contra lor**“ (v. 33)

Prezența între noi a marelui preot al coreligionarilor Sârbi, a Preasfințitului episcop **Gavriil Zmeianovici** al Vârșățului, carele — pătruns de curată dragoste creștinească și frățească întru Hristos a asistat la serbările noastre — este cea mai grăitoare dovadă, că arhipăstorul eparhiei sârbești este călăuzit de duhul tolerant al celei mai frumoase echități și drepte judecăți.

Din dragostea și tăria, cu care ne alipim noi și fiii seminției noastre de altarul propriu, se va fi convins, că ni-

zuițele noastre n'au o nuanță agresivă, ci urmăresc exclusiv scopul măreț și creștinesc de-a da fiilor neamului nostru putința a se închina și ruga pentru mântuirea sufletului în biserica lor în liniștea și mulțumirea, ce i-le oferă altarul propriu, întărind astfel legătura dintre biserică și credincioși și păstrând în aceeaș curățenie credința răsăriteană comună.

*

Mulțumind în Hristos fratelui **Gavriil** pentru cinstea, ce ni-o face prin prezența sa și pentru considerația ce arată frumoasei și mult iubitei noastre limbi, folosească totodată această ocazie, — când pentru întâiașdată slujesc în acest și pentru noi istoric centru — ca în calitate de ierarh român să exprim mulțumita și recunoștința bisericii noastre pentru binele, ce ni l'au făcut nouă și bisericii mulți înalți arhipăstori ai Sârbilor în timpul celei mai triste epoce din viața bisericii ortodoxe române mai ales în veacul XVIII, când am fost lăsați pe largul mării înviforate ca o corabie fără cârmaci, fără păstori și episcopi. „Bătuți“ luați, ni-au fost păstorii și — dacă turma părăsită nu ni s'a risipit — pelângă conservativismul ce caracterizează poporul român și alipirea lui de legea sa — meritul revine în mare măsură acelor arhieriei sârbi, cari mai ales în părțile ardelenе, unde am fost mai atăcați, au desvoltat întru salvarea ortodoxismului o neobosită misiune apostolică.

1. Atât călugărul Visarion cât și popa Șofronie dela Cioara, cari în veacul XVIII, cu atâta succes au mângâiat și întărit turma răslețită, au fost ajutorați efectiv, cel dintâi de mitropolitul sârbesc **Ioanovici Sacabent**, al doilea de vestitul **Pavel Nenadovici**.

2. Administratorii sârbești ai eparhiei ardelenе **Dionisie Novacovici**, **Ioan Gheorghevici** și **Șofronie Chirilovici** și-au dat toată silința a restaura încâtva starea dezolată și deplorabilă a eparhiei.

2. Iară episcopii **Ghedeon Nichitici** și **Gherasim**

Adamovici au îmbunătățit soarta acestei biserici și situațiunea socială și chiar politică a credincioșilor ei. Îndeosebi amintirea episcopului Adamovici ni să înfățișează în culori foarte simpatice atât pentru zelul său apostolesc cât și pentru lupta purtată împreună cu episcopul **Bob** în favo-
rul poporului român. Urmele acestor stăruințe ni se păstrează nu numai în cunoscutul „Supplex libellus Valachorum“ dela 1791, ci și în alte 2 memorande*) ale lui dela 1792, de curând publicate. În unul din acestea spune Adamovici, că — **deși nu e Român, ci de alt neam (ex altera gente natus) — totuș s'a simțit îndemnat să între în luptă pentru această națiune, fiind convins, că nu e intențiunea Maj. Sale, ca soarta cea tristă a acestei națiuni să se perpetueze** („non est intentio Majestatis Vostrae Sacratissimae, ut huius nationis tristitia fata perpetuentur“).

Corespondența sa, publicată în anii din urmă din arhivul dela Carloviț**), ne descopere și stăruința mitropolitului sârbesc **Stefan Stratimirovici** (1790—1837) către Adamovici de-a lucra pentru biserică și poporul român. Astfel îi scrie (Viena la 13 Martie 1791): „**Precum mă bucur, că P. S. V. Vă îngrijiți pentru bunăstarea clerului și a poporului de acolo... rog ca și mai departe să stăruiiți pentru lucrurile acestea mai ales în vremea de acum, când putem aștepta un bine...**“; iar altădată (Carloviț 21 Iunie 1791): „**Dă Doamne ca sfârșitul dorit să răspundă dorințelor și rugămintelor îndreptățite ale sârmanului popor și cler de acolo, ceea ce fără îndoială să poate spera, având în vedere inima cea mai iubitoare de drep-**

*) Vezi Dr. Ioan Lupaș (protopopul Sălistei): «Misiunea episcopilor G. Adamovici și Ioan Bob la curtea din Viena în 1795». Sibiu 1912 pg. 36 și 38.

**) Vezi «Revista teologică» din Sibiu Nr. 14—18 din 1911, pag. 400—423 de Dr. S. Dragomir.

tate a noului monarh și înclinarea locurilor prea înalte“.

4. Acest mitropolit, precum și următorul său **Stefan Stancovici** (1837—1842), merită o evlavioasă pomenire și din partea noastră, căci în școala lor s'a format eliberatorul nostru **Șaguna**, carele a studiat și trăit ca tânăr în acest oraș și al cărui suflet nemuritor desigur tresaltă de bucurie în această zi a înălțării Domnului, când în acest centru începe a fâlfâi biruitor steagul, pe care însuș l-a desfășurat.

5. Deasemenea să cuvine oarecare recunoștință și mitropolitului **Iosif Raiacici** (1842—1861), care a făcut bisericei române, poate fără voia lui, cel mai mare bine posibil. Era vorba, ca Șaguna să ajungă episcop la **Neoplanta**, dară Raiacici s'a împotrivit zicând: „**Pe Șaguna vreau să-l păstrez pentru dieceza Ardealului, căci episcopul Vasile Moga de acolo e bătrân și dieceza aceea va deveni curând vacantă**“. De mergea Șaguna la Neoplanta, poate rămânea acolo și de noi ce s'ar fi ales? Ne înfiorează și gândul de-a nu fi avut pe Marele Andrei.

Cunoscute sânt și vredniciile multor episcopi dela Arad pentru biserica română din acele părți.

În schimb și noi Românii am contribuit mult la întărirea bisericei sârbești. Le-am dat episcopi luminați, cari au muncit pentru binele bisericei sârbești; le-am crescut chiar pe un fel pe George Lazăr, pe călugărul dascăl, mai târziu ministru, **Dosoftei Obradovici** († 1811), care*) a fost creatorul literaturii sârbești noi și organizatorul culturii sârbești“. Acesta însuș ne spune, că — născut în Banat — și-a făcut întâia cultură din cărți bisericești scrise în **limba românească** **) iar episcopul **Leon Giuca**

*) Vezi «Srpski Kujizevni Glasnik», Martie 1911.

**) «Cazania», «Viețile sfinților», «Carte sau lumina cu dreptे doveđiri din dogmele bis. Răsăritului asupra desghinării papistașilor», de Maxim Peloponesianul (Znagov, 1699).

al Romanului (mai târziu mitropolit al Moldovei) i-a fost „**cel mai mare binefăcător**“.

Așa trebuie să se ajutoreze frații în Hristos. Ar fi de dorit, că acest simț de sprijin reciproc întru apărarea credinții comune să reînvie; căci creștini sântem și astfel noi înșine mărturisim învățăturile lui Hristos de a ne iubi nu numai frații, coreligionarii, ci și pe dușmani.

*

În fine, Vouă, iubitorilor poporeni din acest oraș vă încredințez această nouă și strălucitoare biserică, cu îndatorirea ca voi — biserica cea adevărată a lui Hristos, biserica cea vie — să o întreceți în strălucire prin curățenia credinței și a vieții voastre individuale, familiare și obștești și prin cultivarea tuturor virtuților propoveduite de religia noastră răsăriteană, alipindu-vă de ea cu dragostea și încrederea cu care copilul se alipește de sânul mamei sale și iubind nu numai strălucirea și podoabele ei, ci și strictețea poruncilor ce ni-le dă spre binele nostru vremelnic și mai ales spre mântuirea vecinică a sufletelor noastre.

Fiiți mulțămitori Domnitorului Rege și marilor bărbați de stat, cari ni-au împlinit cererea de-a avea mitropolie și organizație bisericească proprie, prin susținerea și întărirea tradiționalei noastre loialități către tron și prin credință către iubita patrie, ale cărei sentinele probate au fost aici, la marginele țării, și strămoșii voștri contra Turcilor.

Cultivați bunul început, aduceți la sânul bisericii toate oile cele pierdute și răslețe și mai ales voi — cei puțini de azi — „**creșteți și vă înmulțiți**“ ca — dacă noi — generația de azi — V'am dat această frumoasă biserică și-am pus această puternică temelie, fiii și nepoții voștri — înmulțiți la număr și întăriți în putere — să poată spori moștenirea, înființând multe alte așezăminte pentru înaintarea noastră.

Iar — ca bunele noastre gânduri să se poată întrupa,

implor ajutorul Celui de sus și — binecuvântându-vă —
Îl rog să trimită asupra voastră și a urmașilor Voștri toate
darurile sale cele bogate, căci prin această biserică și prin
toate așăzămintele noastre Lui voim să-i slujim, acum și
pururea și'n vecii vecilor. Amin.

PASTORALA—CRĂCIUN—1913

«În zilele acelea venit-a Ioan Botezătorul, propovăduind în pustia Iudeii și zicând: Îndreptați-vă, că s'a apropiat împărăția Cerurilor,.... găsiți calea Domnului, drepte faceți cărările lui.»
Mateiu III, 1—3.

Jubiților Credincioși!

Cu aceste cuvinte, cuprinse în Evanghelia dela Mateiu, a îndemnat Înaintemergătorul **Ioan** poporul, când a știut că Mântuitorul Hristos v'a începe în curând lățirea învățăturilor sale, intemeind împărăția iubirii, a păcii, a mîlei, a răbdării și a tuturor virtuților creștinești.

Cu aceleași cuvinte mă adresez și eu, Iubiților Credincioși, către Voi, acum când iarăș ne-a învrednicit bunul Dumnezeu a prăznui venirea pe pământ a fiului său, adică **nașterea cea mai presus de fire** a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Vă zic tuturor: **Îndreptați-Vă, curățiți-Vă** sufletul vostru de întinăciunea, de imala păcatelor, ca astfel cu vrednicie să puteți serba Crăciunul anului acestuia.

Greșalele, ispitele, scăderile și păcatele sunt pe oameni. Nici un om muritor nu se poate lăuda, —ca fariseul— „că nu-i păcătos ca și deaproapele său“, căci „*numai Tu, Doamne, ești fără de păcat*“. Sf. Ambrosie ne spune, că „și sfinții au avut scăderi, dară s'au îndreptat“ (in Lieber de Joseph.) Deci toți oamenii greșesc; dară sfinții părinți ai drept-măritoarei noastre biserici tocmai de aceea au rânduit ținerea diferitelor sărbători din cursul anului, ca barem pe timpul lor „*toată grija cea lumească dela noi*

s'o lepădăm", gândindu-ne la trebuințele sufletului, la curățirea lui și la întărirea voinței de-a nu mai păcătui, de-a ne feri de rele, ca astfel nu numai de formă, ci și de fapt să fim cetățeni adevărați ai împărăției, care prin venirea pe pământ a Mântuitorului s'a apropiat de noi, adecă a acelei împărății, unde stăpânește voia lui Dumnezeu, și unde toți credincioșii să silesc a o îndeplini, trăind după poruncile și învățăturile lui, și rugându-se zilnic, să «vie împărăția Ta și să „fie voia Ta precum în Ceriu așa și pe pământ". Când rostea Ioan Botezătorul predicele sale, atunci — ne spune evang. Mateiu (III, 5—6) — „**ieșit-au la dânsul Ierusalimul și toată Iudea și tot împrejurul Iordanului**", și — primind sfaturile lui Ioan — s'au botezat „**mărturisindu-și păcatele lor**".

*

Așa doresc și eu, ca din toate părțile, cu mic cu mare, să alerge Românimea comunelor noastre la sfintele biserici, spre a asculta sfintele rugăciuni, cântări și povețe, precum și staturile părintești ale acestei pastorale, și — urmându-le — să vă propuneți sus și tare a face toți „*roduri vrednice de pocăință*" (c. VIII), adecă a-vă mărturisi și voi păcatele fie cât mai curând, fie cel mult în cursul sfântului marelui post al Invierii, și a primi taina cuminicăturii, care arde toată întinăciunea păcatelor și murdăria sufletelor înegrite de păcat, cum arde focul lucrurile netrebnice, cari s'au vârat și amestecat în părțile aurului prețios. Și — făcând acestea — veți afla milă și iertare dela Celce astăzi s'a născut și ne-a învățat, că *Dumnezeu nu voințește moartea păcătoșilor, ci ca fiecare să se îndrepte și să fie viu.*

Asupra acestei trebuințe sufletești, trebuie să stăruesc cu atât mai mult, cu cât din unele părți mă informează preoții, că prea puțini sunt aceia, cari se spovedesc și se cuminecă, ceea ce trebuie să o facă bunii creștini în fiecare an și nu numai în preajma morții, căci — după cuvântul sf. scripturi:

„nu știm ceasul, în care Fiul Omului va veni“ și astfel poate să vă afle nepregătiți. Bunele povețe, ce le vor primi toți și toate dela preoții duhovnici, desigur că numai spre binele, sănătatea și mântuirea lor vor fi.

*

Deasemenea este mare numărul acelor, care nu primesc *taina cununiei*, când își întemeiază familia, ci trăiesc așa necununați la sf. biserică și fără a primi binecuvântarea ei. Aceasta este o mare greșală, care va aduce mari rele peste capul unor asemenea soți și a urmașilor lor. Ei ocolesc biserica; ei n'ascultă de învățăturile ei; ei calcă o taină a bisericii, despre care sf. apostol Pavel zice, că „**mare este**“. Sf. *Ioan Crisostom* zice: „**Mai ușor s'ar putea stânge soarele, decât întuneca biserica**“ (Om. 4). Deci — dacă biserica este atât de bine apreciată de cei mai cuminți oameni ai veacurilor, — de ce mulți din fiii neamului și-a bisericii noastre se feresc de ea? De ce nu-i primesc învățăturile? De ce se expun pe ei și pe copiii lor, ca să se lipsească de darurile ce le revarsă biserica și Părintele cel ceresc asupra celor ce-l ascultă și împlinesc voia lui?

Lumea aceasta este ca o mare viforoasă, plină de valuri cu primejdie, cari ne periclitează mântuirea sufletului și dobândirea vieții de veci. Biserica este în această viață, corabia cea sigură, care ne mântuește și ne duce la liman. Sf. *Ieronim* zice: „**Cine nu este în barca lui Noe, acela se va prăpădi în vremea potopului**“ (Ep. 57). Adecă cine nu stă pe temelia învățăturilor lui Hristos și nu primește tainele bisericii, ci le desconsideră, pe acela desconsidera-l-va și Tatăl-cel-ceresc în ziua judecății, la care acum — fiind tare și mare — nu s'a cugetat, dară la care se va cugeta, când i-se va apropia sfârșitul, când însă — poate — să fie prea târziu.

Ni se comunică din o parte trista veste, că un Român

de-ai noștri — vrednic de compătimit — când l-a îndemnat și sfătuit preotul să cinstească obiceiurile bisericești, să nu facă cununie și nuntă în post, căci asta numai în cazuri binecuvântate se poate cu învoirea arhierelui — atunci i-a răspuns: „*Dacă-i așa, părinte, atunci n'am lipsă de biserică!*“ Aceste cuvinte nesocotite, cu care se pregătește pentru focul cel de veci, îmi aduc aminte de vorbele unui Neamț foarte vestit din Germania, care n'a murit tocmai de mult. Până era tânăr, voinic și sănătos, nu voia nici să audă de Dumnezeu de biserică și de cele sfinte. Dar când a dat spre toamna vieții sale, când a început să simță, că i-se apropie sfârșitul, i-a slăbit și curajul contra bisericii. Îl munceau gândurile: „Că mâine voi muri. Lutul ăsta de trup se va odihni; dară bietul suflet, ce se va alege de el dacă în viață a fost certat cu biserica“, pe care o disconsidera. Îngrozit de urmările, ce le prevedea, l-a cuprins un simț de pocăință, și adânc smerit și cucernic a început să vestească tuturor; „**Oameni buni, totuș trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu**“, adevă să ținem la sf. biserică și să urmăm sfaturile și învățăturile ei.

Iubiților mei fi credincioși! Aș dori ca și ceice astăzi se feresc de pragul bisericii, ca și ceice trăesc necununați fără să le stee nici o piedică în cale — să se întoarcă de pe acum la calea cea bună, la calea bisericii, să le vie mintea și gândul cel bun mai înainte și nu la urmă, ca binecuvântat să fie de Dumnezeu traiul lor, familia lor, copiii lor.

Nu numai cătră cei necununați, care poate nici nu sunt la biserică, de față, îmi îndrept sfatul și glasul meu, ci rog pe rudeniile lor: părinți, frați, surori, nănași, vecini, rog și pe toți fruntașii comunei, îndeosebi pe membrii comitetului parohial, ca să-și deie silința a-i aduce și pe aceștia la calea bisericii, ajutorând preoțimea, a reduce numărul celor necununați. Mai ales voi bătrânii satelor, arătați ti-

nerilor, că în vechime nu trăiau oamenii așa necununați ca acum; luați-i de mână și duceți-i la calea bisericei. Prin aceasta veți îndeplini toți o faptă creștinească, făcând celor necununați mult bine, iară bisericei un însemnat serviciu.

Ioan Botezătorul a zis ascultătorilor săi, că — dacă-l vor asculta, atunci Mântuitorul îi va întări cu Duhul său cel sfânt. Așa vă zic și eu, că dacă veți asculta povețele și sfaturile mele părintești, ascultați și ocrotiți veți fi și de Acela, în numele căruia Vă vorbesc, adevă de preamilitivul și multiertătoriul Hristos, învrednicindu-Vă, ca sfânta zi a nașterii sale s'o ajungeți la mulți ani cu bine și cu sănătate.

*

De încheiere am cătră voi, Iubiților Credincioși, o rugăminte. În noaptea sfântă de Crăciun răsunat-au de-asupra peșterii din Vifleem cântările armonioase ale corului îngereșc, din cari se deslușia mai cu tărie îndemnul, să dăm **„mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu“**, căci Căla-ce s'a născut cu smerenie în iesle este Fiul lui Dumnezeu, celce va întemeia împărăția iubirii și a păcii, propovăduind tuturor ca să facă **„pe pământ pace și 'ntre oameni bunăînvoire“**.

Dară multele interese și poște ale singuraticilor oameni și ale popoarelor, precum și gândurile și ispitele de măriri deșarte pun și astăzi multe piedici duhului de pace și frăție; și — unde lipsește acest duh sau după vorba din bătrâni:

„Unde-i dragoste puțină

„Iute găsești pricină;

acolo — degrabă să încuibă vrajba și dușmănia între aceia, cari resădindu-i bunul Dumnezeu pe acelaș petec de pământ — ar fi meniți de soarte a-se ajutora împrumutat și a trăi în deplina bunăînțelegere, împărtășindu-se deopotri-

vă și de bunătățile țării comune, precum împreună poartă și sarcinele ei.

De veacuri îndelungate s'au încuibat ura și dușmănia între poporul românesc din iubita noastră patrie și între conducătorii concetățenilor noștri maghiari, producând certe și neînțelegeri, cari s'au înăsprit rău de tot mai ales în deceniile din urmă, când au început a fi mai tare amenințate și atacate cele mai scumpe comori ale sufletului nostru : legea, limba și naționalitatea noastră românească cu toate însușirile și datinele câte ne fac să fim, ceeace ne-a făcut și lăsat Dumnezeu : Români. **„Legea, limba, vorbe sfinte la strămoși erau“**; de aceea ne spun istoricii vechi, că strămoșii să luptau mai mult pentru apărarea acestora, decât pentru avere și viață. Așa de pildă ne spune contele maghiar **Mikò Imre**, că în 1745, Românii din comitatul Hunedoarei — amenințați a-și lăsa legea — s'au adunat în sațul **Băcia** în jurul localului, unde era întrunită adunarea comitatului, și acolo strigau *„că ei nu-și lasă legea, ci mai bine se mută în altă țară“*. Dară — nevrând domnii străini să-i asculte — unul dintre țărani a intrat în sală și înaintea adunării a început a se desbrăca, lepădându-și „țundra“ și cămașa zicând : *„Ăstea le dau, căci le-am câștigat pe pământul preainălțatei crăiesse... dară pe sufletul și pe legea mea nu-mi poruncește nimeni, că-i a lui Dumnezeu“*. Și au venit timpul, când ni-s'a dat libertatea credinței noastre, cu toate că în anii din urmă iarăși s'au ivit încercări de-a sili fără voia lor pe unii a se ruga în altă limbă și nu în limba părinților lor.

Ca și bunul țăran dela Băcia, cerem și noi libertatea sufletului românesc, adică dreptul național, a ne folosi limba noastră nu numai în biserică, ci și 'n toate școalele și pretutindenea în toate daraverile noastre lumești, precum și sprijinul statului întru întemeierea și susținerea așezămintelor, cari să mijlocească înaintarea noastră în cultură și bunăstare și întărirea poporului nostru în toate prvințele.

După multe sbuciumări și însemnate suferințe ale celor mai buni fii ai neamului, iată se ivesc zorile unui viitor mai bun. Bărbați maghiari de mare valoare, cari acum stau la cârma țării, au ajuns — mai ales în urma ultimelor evenimente politice, întâmplate în țările vecine cu noi — la convingerea pe care noi de mult am mărturisit-o, că națiunea magheară și română, icuite în această parte a Europei. — pe care o locuim împreună — sunt de soartă îndrumate una la alta; deci viitorul și binele amândorora cer, ca să se ajutoreze și întărească împrumutat, încetând dușmăniile dintre ele și întinzându-și mâna frățescă, precum și-au dat-o strămoșii acestor 2 neamuri înainte cu mai bine de o mie de ani, când pentru întâiașidată s'au întâlnit și cunoscut. Acești bărbați maghiari au intrat în vorbă cu noi: atât cu episcopii noștri, cât și cu fruntașii noștri mireni. Iară în anul acesta mai ales Trei Inaintemergători Români, cari posed deplina încredere a întregului nostru neam, au tractat timp îndelungat cu capul guvernului ungar al patriei noastre, silindu-se împreună aaf la, cum s'ar putea pune pace între națiunea română și maghiară și cum s'ar putea împlini cerințele naționale, bisericesti, culturale și economice ale poporului român din această țară? pentru care și părinții noștri au vărsat atâta sânge și în care și un fiu vrednic și viteaz al neamului nostru — Regele Matei cel drept — a ajuns să se așeze chiar pe tronul ei de rege și s'o cârmuiască cu multă înțelepciune.

Dară, Iubiților Creștini, soarta și viitorul popoarelor sunt în mâna preamilostivului Dumnezeu. De va fi și voia lui. El va întoarce spre bine roata sorții și-a norocului nostru, dacă ne vom strădui și noi ca să ne facem vrednici de ajutorul lui.

Cu inima plină de pocăință, și cu gândul curat de-a

iubi biserica și tainele ei, și de-a asculta poruncile ei — să-l rugăm, ca să îmblânzească inima celor dela cârma țerii, să le umple sufletul de duhul dreptății și al păcii, vestite astă noapte de corul îngeresc, iară bărbaților noștri înaintemergători, să le încâlzească atot iertătorul Dumnezeu inima, ca să ierte și să uite mucegaiul robiei suferite pentru neam, și să arate marea dragoste, ce o are poporul nostru către limba și naționalitatea sa, și puternica lui alipire de glia pământului strămoșesc, să gătească calea păcii și „drepte să facă cărările ei“, și apoi — primind asigurările de lipsă pentru libertatea traiului nostru ca Români — se întindă dreapta frăției celor ce cu gând curat ne-ar întinde și ei dreapta lor. Iară obștea cea mare a poporului român — văzându-și: legea, limba, naționalitatea, averea și toate interesele apărute, susținute, întărite și înaintate de cătră conducătorii țării, — va pecetlui pactul încheiat.

Să zicem deci toți cătră Dumnezeu mililor și al dreptății împreună cu poetul Alexandri: „Doamne...

„Fă ca anul, care vine, să aduc' un mândru soare

„De mari fapte roditoare pentru neamul românesc
din iubita patrie, care astfel va deveni tot mai tare. Amin.

Caransebeș, la Nașterea Domnului 1913.

PASTORALA DE CRĂCIUN 1914

Iubiți fii sufletești!

„Si pre pământ pace
„Între oameni bună învoire.

De aproape două mii de ani ne reamintește corul îngerilor — la nașterea Mântuitorului Hristos — aceste sublime și mărețe cuvinte: „**bună înțelegere, pace**“...

Ele însă nici când n'au sunat mai în pustiu, ca tocmai în zilele acestea, când vedem că lumea e stăpânită nu de duhul iubirii, al iertării, al buneii înțelegeri și al păcii dintre popoare, ci din contră în 3 din 5 părți ale lumii s'au aprins focul celei mai sălbatice poftă de răsbunare, de ură, dușmănie, de jaf și ucidere. De luni de zile stau față'n față multe multe milioane de cei mai voinici bărbați ai popoarelor, înarmați din tălpi până'n dinți cu cele mai barbare și mai ucigătoare arme, din câte până acuma a putut născoci rafinata minte omenească. Sălbaticii din neagra vechime se ucideau cu săgeata și cu lănci; până și fiarele sălbatice din codrii se bat bot la bot, două cu două. Pe când popoarele, ce se răsboiesc în zilele acestea — cele mai culte și mai civilizate, — au revolvere și puști cu repetiție, din cari un singur om poate slobozi într'un ceas sute de gloanțe; au mojară cu gloanțe uriașe, cu cari sdrobesc orașe întregi până și fortărețele cele mai întărite cu fer și beton; au chiar mașini de pușcat, cu cari deadreptul cosești companii întregi de oameni, cum cosește cosașul din o trăsătură sute și mii de fire de iarbă verde.

Cad polog cei mai de seamă bărbați ai popoarelor

Unii — loviți deadreptul în cap sau inimă — își dau duhul; alții au mâini și picioare rupte, alții — loviți prin umeri, prin șold, prin gură, prin fălci — oftează, să vaetă, strigă, sbiară, încât durerea lor umple văzduhul și străbate din țări îndepărtate până la căsuța din satul lor, unde stoarce mii de sbuciumări și lacrimi din ochii soțiilor, a copiilor, a părinților și a tuturor rudeniilor nemângâiate, precum și din inima noastră a tuturor, cari resimțim durerea fiilor noștri.

În fața acestei îngrozitoare priveriști ca creștin îți vine să presupui, că s'a înstăpânit diavolul, cu duhurile sale necurate și cu toate răutățile sale, preste omenime, încăierându-o în lupte, cum nu s'au mai pomenit.

În această stare a lucrurilor, m'am tot gândit: ce pot eu — Iubiților mei fi sufletești — să vă recomand deastădată de sfintele sărbători ale Crăciunului? Și — ispitind sfintele scripturi — am aflat, că în aceste zile de urgie nimica nu ne poate fi mai de folos, decât „**postul și rugăciunea**“. *„Intru necazul meu voi chema pre Domnul și către Domnul meu voi striga, și va auzi din biserica cea sfântă a sa glasul meu“*.... Așa ne îndeamnă sf. scriptură (II. Imp. 22.) încă din vechiul testament.

Rugăciunea moaie și inima cea mai împietrită, scoate din ea toată răutatea, tot gândul necurat, și o predispune pentru milă, iertare, iubire, și pentru toate virtuțile duhului creștinesc din evangheliile preamilstivului Hristos. Rugăciunea produce în jurul celor ce se roagă un aer de liniște, de înfrățire și de pace.

Dacă deci lumea cea mare e cuprinsă de vrajba războiului, noi cu **fum de sfântă tămâie, cu post și cu rugăciuni** să încercăm a scoate cel puțin din căsuțele noastre și din jurul vetrelor noastre aceste duhuri necurate ale vrajbii, urii, a dorului de răsbunare și de nimicire a deaproapelui, căci după cuvântul sf. evanghelist **Matei:**

„Acest soiu — (de duhuri necurate) — nu iese afară jără numai cu rugăciune și cu post“.

Dacă în lumea cea mare nu va putea fi la Crăciun liniște și pace, vom mijloci, ca barem la vetrele noastre, în casele, familiile și satele noastre, să se sălășluiască liniștea, iubirea deaproapelui, pacea.

În această atmosferă de liniște să vă rugați — Iubiților Credincioși — toți mai ales pentru **fiii** voștri, **frații** voștri, **cumnații** voștri, **nepoții** voștri, **rudeniile** voastre, duși în război, ca atotputernicul Dumnezeu să le ușureze greutățile și necazurile fără de număr ale drumurilor lungi și obositoare, ce au să le facă, să-i scutească de gerul și viscoalele, ce vin asupra lor în șanțurile, unde au să petreacă săptămâni întregi, să-i ferească de gloanțele dușmane, iară — întru cât au fost răniți — ca Dumnezeu să le aline durerile, să le vindece ranele, să le redea scumpa sănătate, ca teaferi și neschilăviți să se poată reîntoarce în mijlocul nostru, cari cu toată căldura iubirii și inimii noastre îi dorim și așteptăm.

De sigur nu e casă, care să nu aibă dusă în tabără vr'o rudenie — fie mai apropiată fie mai depărtată; — deci toată casa să facă rugăciuni pentru sănătoasa lor reîntoarcere; și după cuvântul dreptului Iov: „*de vor fi curați și îndreptați, Domnul va asculta rugăciunea lor*“ (Iov VIII-6).

În deosebi copiii nevinovați să se roage pentru tatăl lor, frații lor, verii lor, cumnații lor, vecinii lor și pentru toți cei duși în război, căci sufletul lor nevinovat va avea multă ascultare, la Acela, care a zis: „*Lăsați copiii să vie la mine*“.... În scopul acesta mamele să învețe pe micii lor copilași rugăciunile cele mai ușoare, cum este „*îngerelul*“, iară învățătorii și preoții să învețe pe copiii mai mărișori și până la 15 ani rugăciunile însemnate la sfârșitul acestei pastorale. Când va fi bine deprinsă rostirea lor, aceste rugăciuni se vor face în sfintele biserici, în 2—3 Dumineci

sau sărbători, după rugăciunea amvonului dela sf. liturgie, în ordinea prescrisă de Noi.

*

De altă parte, — ca din toate întâmplările din lume, — așa și din acest războiu voi să scot la iveală o mare învățătură și un folositor sfat, pe care să-l pun la inima tuturor, ca să-l urmeze.

Războiul ne-a chemat la arme cele mai puternice brațe ale bărbaților noștri celor mai voinici și muncitori. Unii mai stau gata să plece, îndată ce vor fi chemați; și — cum sfârșitul războiului nici barem prevedea nu se poate — este cu putință, ca și alți bărbați și junișani — apți a purta arme — să mai fie asentați. Astfel vor rămânea și au rămas acasă numai femeile, bătrânii neputincioși și copiii! Între astfel de împrejurări — lipsind brațele de lucru — ne pot rămânea câmpurile nearate și nesămănite, fânețele necosite și **hambarele goale**. Și dacă n'are cine munci și câștiga — de sine se înțelege, — că cele mai mari și mai negre lipsuri și trebuințe se vor furișa la casele noastre. Ne va ajunge vorba poetului: „**la casa de om sărac, s'a gătat făina'n sac**“.

Între astfel de împrejurări mai ales 2 lucruri să impun tuturor.

1. Toți cei rămași acasă să se pue cu **hărnicie pe lucru**, să isprăvească toate, încât — după putință — să nu rămâe lanurile nelucrate și să nu ni-se împuțineze izvoarele de câștig. Cei ce n'au pământul lor, să ajutoreze pe alții, ca să fie și ei ajutorați prin munca mâinilor lor.

2. De altă parte trebuie acum cu tot dinadinsul să se pue toți pe **cruțare**. Firește cruțarea trebuia începută de mult, nu când ajunge mucul la deget. *In zile bune, trebuie cruțat pentru zile negre*. Dară cine n'a făcut'o până acuma, să o facă de-aci înainte.

Mai ales femeile trebuie să cruțe. Se lase toate chel-

tuelile de prisos. Să părăsească fuduliile, prada, mătăsurile, luxul, precum și rumenelele și alte nimicuri, pe cari risipesc paralele scumpe. Este un adevărat păcat strigător la cer ce fac azi multe femei din poporul nostru mai ales cu îmbrăcămintea, cu portul. Femeile cele bătrâne făceau toate hainele și toate câte erau de lipsă pentru ele și copii cu mâna lor, din lână, cânepă, in, semădate și lucrute de ele. Ba chiar și hainele bărbaților și ale slugilor erau făcute acasă. Iară acum aproape tot ce vezi pe femei, e dela dugheanul străinului. **Cânepă și in** foarte multe nici nu mai samănă, nu culeg, nu torc, nu țese, ci duc de-a gata jumătate din câștigul bărbatului, s'au din prețul bucatelor la dugheanul din oraș pe giolgiu, pe năfrâmi de mătase, pe surtucuri, ba chiar și pe sumane întregi din barșon (catifea), de cari poartă toate țigăncile din mahalalele orașelor mari. **In lături cu aceste zdrențe străine și reîmbrăcați vechiul nostru port curat țărănesc și românesc**, pe care cu mândrie îl poartă acum și reginele și princesele din familii domnitoare pentru frumusețea lui, Țărancele noastre îmbracă în locul sumanelor de iarnă, cum se purtau în vechime, tot felul de zdrențe — zise domnești — cu cari își corcesc portul pe jumătate țărănesc. Și nu știu, că haină de iarnă mai frumoasă nu există în toată lumea, ca d. e. **șuba albă** cea lungă, făcută la sate după un croit anumit din lână albă și tivită la grumazi, la mâneci și pe margini cu figuri frumoase de **sărad** (șinor) negru. Am văzut nu de mult o astfel de șubă pe o principesă tocmai când se afla în tovărășia mai multor prinți.

Deci să nu mai risipim banii pe lucruri cumpărate, ci să ne întoarcem iar la ale noastre făcute de noi înșine, mai ales că sunt nu numai neîntrecut de frumoase ci și trainice.

Mama, — că-i mamă de episcop — încă poartă albături de cânepă și in, semădate de ea însăși și lucrute toate

acasă. De ce n'ar putea purta toate țărancele noastre tot așa; iară banii — câștigați de bărbat — să-i cruțe, să-i pue de o parte și să-i folosească pentru a spori moșia, sau a-și crește copilașii?

În această privință să-și ție de scurt bărbații soțiile, părinții fetele, socrii nurorile, căci nu pot câștiga 10 bărbați, ceea ce e în stare să prădeze o femeie risipitoare. Nici un ban să nu mai lăsați a da pe lucruri de prisos. Și se fiți asigurați, că astfel cu multe sute de mii se va spori la an avutul nostru.

Cruțați-vă și bucatele: cucuruzul, grâul, secara, orzul, ovăzul și celelalte. Nu prădați nimic din ce aveți. Nu vindeți pe nimic vitele, căci de acum înainte se vor scumpi tot mereu, încât veți putea face pe ele bani frumoși. Aud că umblă în unele locuri agenți străini fără suflet, cari momesc pe țărani noștri: să-și vândă pe nimica bucatele, și vitele, căci și-așa azi mâine întră cutare sau cutare dușman în țară, care are să le iee cu puterea **pe nimic**. Nu dați crezământ la astfel de înșelători, ci luați-i de guler și dați-i pe mâna primăriei, care vă va ști scăpa de ei.

Și familiile noastre de domni să-și deschidă urechile la aceste sfaturi de cruțare, căci multe și din doamnele noastre își duc bărbații la datorii și sărăcie. Haine peste haine, mătăsuri peste mătăsuri, pălării peste pălării, călătorii, voiajuri, apoi locuințe mari, costisitoare, cu mobile atât de scumpe, încât ai putea să cumperi pe prețul lor o moșie întreagă, care să aducă venit, în loc să plătești camăta grea la bănci după împrumutul luat, ca să le cumperi. *Cruțare* se impune și la familiile noastre de domni pe toată linia, îndeosebi modestie în îmbrăcăminte, în trai, locuințe mai mici, reducere a tuturor lucrurilor de prisos, căci în zilele acestea de război au scăzut aproape la nimic și venitele multor domni. Deci această stare de lucruri trebuie să-i învețe minte pe toți, încât și după ce vor veni zile

măi bune, să nu facă lux, pradă, ci să se pue pe cruțare, cheltuind numai o parte din venite, iară o parte cruțându-o spre a-și plăti datoriile, cari cresc și atunci când noi dormim, sau spre a-și spori averea națională, întărind astfel viitorul familiei lor.

*

De încheiere rog pe bunul Dumnezeu, ca să vă facă parte vouă și nouă tuturor de sărbători mai vesele, de cum sunt cele de azi.

Caransebeș în ajunul Crăciunului 1914.

PASTORALA DE CRĂCIUN 1915

„Spre Tine au nădăjdut părinții noștri; nădăjdut-au și i-ai mântuit pe dânsii“.

Psalm XI—5.

Jubiților Creștini,

Anul trecut—pe vremea asta—când ne-am întrunit, ca să serbăm Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, am crezut, că de astădată vom avea parte de un Crăciun mai vesel. Dar din contră. Glasul gingaș al îngerilor, cari se încearcă astăzi a vesti „pe pământ pacea și între popoare bunăvoire“, este înnădușit tot de urletul infernal al mojarilor ucigașe. Și nici barem în zarea îndepărtată nu licărește vr'o rază de speranță, care să prevestească o apropiată încheiere de **pace**.

Numărul celor duși la război s'a mărit; durerile celor răniți și nenorociți s'au sporit; iară jalea pentru cei căzuți și morți a cuprins tot mai multe familii.

Ne-a ajuns vorba Evang. Luca: „*Erau multe văduve în neamul lui Israil în zilele lui Ilie*“ (IV—25). Așa și la noi. Numărul văduvelor a crescut și cu el și al orfanilor de tată; iar—unde din întâmplare nu-i nici mamă—unii au rămas **copiii nimănu**.

I

În durerea Noastră părintească, ce-o simțim pentru lipsele, mizeriile și suferințele, câte le-a adus războiul pe capul iubiților Noștri fii sufletești, ni-se ivesc și câteva **raze de mângăiere**.

Anume, avem convingerea, întemeiată pe cunoaşterea sufletului omenesc, **că prin suferinţe se nobilează, devine mai bun.** Suferinţele şi necazurile pentru mulţi sunt un fel de foc curăţitor, care arde multe slăbiciuni şi înclinări pătimase din suflet; îl face mai curat, îl perfecţionează şi prin aceasta îl apropie de scânteia divină, dintru care a purces, adecă de Dumnezeu. Deaceea se şi zice, că „**suferinţa e poarta ceriului**“.

În val-vârtejul acestor griji şi necazuri şi sufletul credincioşilor noştri s'a mai muiat; cei răi au devenit mai buni; cei împietriţi la inimă mai milostivi şi cei bogaţi mai darnici. Bisericile noastre s'au mai impopulat, căci vin mamele să se roage pentru copiii lor, soţiile pentru bărbaţi, surorile pentru fraţi, copiii pentru tatăl lor. Aceeaş trebuinţă de rugăciune o simţesc şi ostaşii din tranşee şi de pe câmpurile de luptă, precum şi ceice zac prin spitale şi lazarete. La toţi li se îndoaie acum genunchii spre închinare şi li se ridică mânilor spre rugăciune. Atâtea zecide-mii de **cărţi de rugăciuni** nu s'au trecut nici când—de când există poporul nostru—ca în aceste zile de războiu. Aproape fiecare tipografie românească a scos din tipar multe asemenea cărţicele şi toate s'au epuizat, s'au împărţit.

Cu un cuvânt războiul a **adus pe toţi mai aproape de Dumnezeu.** Inimile—astăzi mai îngrijorate—s'au deschis, şi au devenit mai primitoare pentru învăţăturile neîntrecute ale Celui-ce astăzi s'a născut. Toţi simţesc lipsa a alerga la ieslea Lui, a-l vedea, a i-să închină, a sta de vorbă cu El şi a-i cere mângăiere, întărire în necazuri, scut şi ajutor.

* * *

Şi e bună calea asta, pe care au apucat credincioşii, căci înţelepciunea omenească în asemenea împrejurări uriaş de grele nu oferă nici o mângăiere, nici o uşurare, nici o rază de speranţă; şi numai credinţa în atotbunătatea puter-

nicului Dumnezeu ne poate liniști cu nădejdea, că El va vindeca ranele și va delătura iarăș năcazurile și suferințele din calea celor ce cu încredere și cu iubire se apropie de El, căci după cuvântul Scripturii: „*Bun este Domnul celor ce nădăjduesc spre ei în ziua năcazului*“ (Naum I. 7).

II

Dealtă parte multele griji și năcazuri, în cari au aruncat războiul pe mulți, **ne îmbie tuturor un câmp vast de privilegii de-a face bine de-apropelui nostru**, căci astăzi pe satele noastre în tot locul întâlnim fel și fel de mizerii. De privim d. e. în dreapta — dăm cu ochii la portița casei de un moșneag, care — răzimându și de-o cârje neputința bătrânețelor — te întrebă cu sufletul plin de dor, de mai este oare vr'o nădejde să-și revadă în curând pe unicul fiu, sprijinitorul lui și al babei, care în casă udă cu lacrămile ei cenușa din vatra, unde dă să aprindă un vraf de găteje, ca să-și mai desmortească cele oase trudite. — De te uiți în stânga, dai de o văduvă cu năframa cernită și cu ochii plânși, căci încă nu i s'au uscat lacrămile după bărbatul căzut în iadul dela Doberdo. De mai mergi puțin înainte, vezi copiii orfani ai finului cutare, jucându-se zburdalnici în zăpadă cu copiii vecinului. Îți vine acum **ție** să plângi de mila lor, căci ei — bietii — nici nu știu, că tocmai acuma a sosit la casa satului pecetea despre moartea tatălui lor. Iară la făuriștea cea din capul satului încă dela mobilizare s'au stins cărbunii de pe vatra cu foi, căci meșterul-faur a schimbat ciocanul cu trâmbița, și acum mai bine de un an își însușește pe cele plaiuri străine cu goarna sa ortacii la luptă. Și biata **Mura** — rămasă acasă în coliba-i sărăcăcioasă fără câștig — de mult și-a încredințat droaia de copilași — desculți și golași — Celui ce îmbracă crinii câmpului, de mult și-a încredințat foamea ei și a lor, Celui ce satură pasările ceriului.

Și așa mai departe, câți schiopi, câți ciungi, câți schi-

lavi nu vor mai fi prin multe locuri mai ales la sfârșitul războiului. În unele spitale — unde am cercetat pe răniții români ca să-i mai mângâi — am dat de bărbați în floarea vieții cu amândouă picioarele din glesne tăiate. Le-au degerat astă iarnă în Carpați.

Vedeți, Iubiților credincioși, câte ocazii de-a face bine, dând unuia o haină, altuia o bucatură de pâine, un blid de făină, de bucate, de lapte, brânză, carne, un ban și din toate câte v'a dăruit bunul Dumnezeu.

III

Iubiților Credincioși! În această situațiune am deastădată pentru toți credincioșii eparhiei Noastre un singur sfat părintesc și o singură poruncă arhipăstorească: **Fie-vă milă de toți cei năcăjiți; împărțiți bucatura voastră cu cei săraci și lipsiți; săriți în ajutorul celor neputincioși; ștergeți câte o lacrimă din ochii celor ce sufăr; ușurați cu sprijinul vostru sarcina celor avizați la ajutor străin, cum veți ști voi mai bine; căci nimic mai frumos și mai nobil pe lume, decât când cei bogați miluesc pe cei ce sufăr și când cei puternici sar în ajutorul celor slabi; — căci după cuvântul Psalmistului: „*Ferice de cel ce nu uită pe cel sărac și lipsit; pe acela îl va mântui Domnul în vreme de năcaz*“ (40—2); iară Înțeleptul Solomon zice: „*Cine miluește pe cei săraci, dă împrumut lui Dumnezeu, carele după darea lui îi va răsplăti iar cu bine* (Pilde 19—17). Din contră „*cel ce-și astupă urechile sale, să nu audă pe cel neputincios, — și acela va strigă, dar nu va fi cine să-l audă*“ (Pilde 21—13).**

În deosebi să nu treceți cu vederea pe sărmănele **văduve**, rămase stinghere, fără cap, fără sfat la casă. De multeori le va prinde bine și numai o vorbă de mângăiere, un sfat, o îndreptare sau îndrumare în multele daravări, ce le au.

Ocrotiți și luați sub scutul vostru și pe **orfani**. Ei sunt nepricepuți, neajutorați, avizați la învățatura și sfatul altora, chiar și dacă au ceva avere; căci—după cum zice un proverb străin — „orfanu-i orfan, chiar din aur de i-ar fi stâlpii dela poartă“. Fără o îndreptare pe calea cea bună, pot ușor să ajungă la nimic, să și risipească și ce le-a rămas.

Dar apoi orfanii săraci, fără mila voastră s'ar prăpădi. Deci pe unii luați-i ca servitori. Pe alții îndemnați i să învețe vr'o meserie. Osteniți-vă pentru ei, de le căutați un loc potrivit la un maiestru din apropiere. Până vor ajunge unii vârsta de lipsă, ajutați-i cum veți putea mai bine. Întrucât unde-va ar fi rămas orfani de ambii părinți, îndurați-vă de ei mai ales voi cei ce n'ați avut parte de copii proprii, căci cel crescut de voi vă va prinde bine la bătrânețe.

În una din săptămânile trecute mă primblăm pe ninsoare în grădina de lângă reședința mea. Am niște găini japoneze, mici, albe. Ele încă răcăiau sub o tuie bătrână, rămasă de pe vremea graniței. O găină de acestea avea un pui, scos târziu în toamnă. Deodată — pândind o clipă potrivită — se aruncă din tufișul des al tuiei un uliu flămând, apucă cloșca, o sfășie și o ucide. Bietul pui a rămas orfan. Deatunci însă s'a îndurat de piscuitul lui tot un cocoșel japonez, a luat puiul sub scutul său, îl cheamă de câteori a găsit un grăunte, ca să-l împartă cu el, doarme cu el, îl încălzește sub aripi, încât bietul pui nu mai piscuie; și-a uitat de pierderea mamei.

Dacă deci chiar și la o găină vedem o așa frumoasă pildă de milostivire, cu cât mai mult avem noi oamenii datorința creștinească a face tot ce ne stă în putință pentru orfani.

Dumnezeu vă va răsplăti înzecit din mulțimea darurilor sale orice bine, ce l'ați făcut lor; iară apostolul **Iacob** ne

spune, că Dumnezeu „*va judeca jără cruțare pe cei ce nu au jăcut milă*“ (II—13).

IV

Iubiților Fii sufletești! Dacă războiul acesta și cu multele lui suferințe ne-a făcut pe toți mai buni, mai miloștivi, mai creștini,—am și o rugare fierbinte către voi toți: Să nu fie *trecătoare* această îmbunătățire, această nobilitare a inimii voastre, căci — precum cruzimile acestui război sunt ne mai pomenite— așa să cere și multă milă, multă bunătate și multe fapte bune, până se va putea alina și vindeca mulțimea ranelor de tot soiul, ce le-a cauzat pretutindenea.

Deci astăzi, în ziua sfântă de Crăciun, când—după pilda păstorilor din vechime—ne-am adunat în jurul ieslei Celui-nou-născut, în jurul Celui ce-a întemeiat biserica cu neîntrecutele și sfântuitoarele ei învățături:—Făgăduiți cu toții, că nu de azi pe mâne ci cu statornicie veți scoate din inima voastră toată răutatea, pizma, ura, ca să poată cuprinde loc larg în ea cea mai **curată iubire** față de aproapele și în deosebi față de cei în năcazuri și în strâmtorări, ca astfel să putem împlini în aceste zile amare în măsură cât mai mare porunca apostolului **Pavel**, care în epistola sa către Galateni ne îndeamnă: „*Să facem cât de mult bine la toți, și mai vărtos la cei de-o lege cu noi*“ (VI—10).

Iară pe voi cei nenorociți, cei săraci, cei mai mult atacați de lovitura sorții, Vă mângăi cu cuvintele sfântului **Grigorie**, care ne spune, că „**lipsa bunătăților lumesti este izvorul tuturor virtuților**“; iară sfântul **Ioan Gură de aur** zice, că „**Ilie pentru bogăția inimei și-a ales sărăcia**.“ Știți doară și voi, cum Lazar cel sărac, dar cu inima curată, a fost cu îmbelșugare răsplătit, pe când bogatul cel nemilostiv pedepsit cu suferințe vecinice. Chiar și Cel-astăzi-născut în ieslea dobitoacelor, în

sărăcie, a trebuit să sufere, să pătimească până și moartea pe cruce, ca mai târziu să se poată înălța la cer. Așa și din amarul nostru de azi va răsări dulcele nostru de mâne. Lacrimile voastre de aici se vor preface dincolo în mărgăritare.

Căutați numai, ca să purtați cu răbdare creștinească povara necazurilor, ce v'au cuprîns. Dreptul Iov, când au fost mai mari patimile, ce l'au ajuns, n'a cărtit, ci a preamărit pe Dumnezeu, zicând: „Dacă luăm dela Domnul cele bune, de ce să nu luăm și cele rele?“ Deci „înduplecați spre răbdare sufletele voastre“ (Luca 21—19), căci „vai de cei ce și-au pierdut răbdarea“, zice Iisus Sirah (II—4). În cursul acestui răboiu i-a sosit la o femeie vestea, că i-a căzut bărbatul în luptă. În disperarea ei s'a sinucis; iar la o lună sosește acasă soțul, — crezut mort — teafăr și sănătos; dară și-a găsit casa pustie. Vedeți, unde te poate duce lipsa de nădejde și răbdare.

Deci nici pe o clipă să nu vă pierdeți nădejdea de mai bine, căci cel ce rabdă până la urmă, va birui năcazurile și se va mântui; căci — după cum v'am spus la începutul cuvântării mele—Dumnezeu a făgăduit mântuire celor ce-și pun nădejdea și încrederea întru El.

De încheiere—împlor și din parte-mi ajutorul prea milostivului Dumnezeu asupra tuturor fiilor noștri sufletești din eparhie, asupra celor loviți de soartă cât și asupra celorlalți, ca să-i poată ajutură și milui acum și totdeauna. Amin.

Caransebeș, în ajunul Crăciunului, 1915.

SFAT ARHIERESC

cătră iubitul cler și popor din eparhia dreptcredincioasă română
a Caransebeșului.

Bărbații din părțile Bozoviciului, duși la oaste și aflători pe câmpul de luptă, au înțeles atât din scrisorile, ce le primesc deacasă, cât și dela alți soldați, cari au fost în concediu pe timp scurt prin acel ținut, că mai ales prin comunele din cercul Bozoviciului tineretul dimpreună cu soțiile celor duși în războiu nu prea cercetează sf. biserică, ca să se roage lui Dumnezeu pentru bărbații lor, cari de 18 luni stau în gura armelor ucigașe ale dușmanului. În loc să îngenunche înaintea altarului Domnului și să ceară ca pe bărbații lor și consătenii lor să-i iee Dumnezeu sub scutul său și să-i ferească de moartea, ce în tot minutul îi poate ajunge, fac în toată Duminica și sărbătoarea **joc și petreceri** și să veselesc, ca și când țara ar fi plină de bucurie.

Vestea aceasta de-acasă a umplut de mâhnire sufletele ostașilor, a căror gând din mari depărtări se îndreptă de multe ori peste munți și văi spre vatra familiei lor. In amărăciunea lor iată ce Ne scriu unii din ei: „**Preasfințite al nostru episcop: Sunt multe femei, cari dela începutul crâncenului războiu nu știu de bărbații lor și ele merg în toată Duminica și sărbătoarea la joc, și joacă și-și petrec uitându-și cu totul de bărbații și chiar și de copii lor, pe când unii din noi pe câmpul de luptă și prin cele șanțuri își așteaptă sfârșitul vieții în tot mo-**

mentul ; iar alții zac prin spitale răbdând dureri cumplite“...

La urmă ne roagă pe Noi, să îndatorăm preoțimea, „ca să atragă luarea aminte a femeilor noastre asupra purtării lor necuviincioase“.

Îndeplinim deci dorința îndreptățită a iubiților noștri bravi ostași, când prin aceasta poftim onorații noștri preoți din comunele, unde de fapt ar obveni **asemenea necuviințe**, ca să citească în sfintele biserici acest cuvânt de muștrare al Nostru.

Vremea veseliei încă n'a sosit. Acum trăim în zile de jale și îngrijorare pentru cei mai scumpi și mai iubiți ai noștri, cari acuș de doi ani înfruntă toate greutățile crâncenului război. Deci astăzi nu-i vreme de joc și de petreceri, ci de gânduri grele și serioase. Cum poate cutare nevestă să simtă vr'o plăcere la joc, când știe că soțul ei duce povara grea a luptelor ? Au nu-și aduce ea aminte, că poate tocmai în clipa — în care ea sare într'un picior la joc, — glonțul dușmanului a găurit inima sau capul soțului ei, lăsând-o pe ea văduvă și copiii orfani ? Poate-să Iubiților Credincioși, o necuvință mai mare ca această ? Eu zic, că nu e numai o necuvință, ci cea mai mare **rușine**.

Mă mângăiu cu aceea, că — ceeace ne-au scris bărbații ostași va fi numai pe ici-colea și cazuri rare ; dar ori cât de puține ar fi, Onorații preoți să le combată cu toată asprimea, arătând tuturor, că acum gândul nostru are să fie îndreptat — nu spre joc și libovit — ci spre grijile zilelor grele de azi, silindu-ne cu toții să nu rămâie pământul nelucrat și hambarele goale, ci să ne câștigăm — și 'n lipsa celor mai vânjoase brațe de muncă — cele de lipsă pentru trai, pentru acoperirea datoriilor și a altor necazuri. — Soțiile au să se cugete la soții lor din războiu sau spitale. Calea lor de azi trebuie să ducă în Duminici

și Sărbători — nu la joc și la petreceri — ci la sfânta biserică, unde să-și plece cu smerenie genunchii și să se roage lui Dumnezeu pentru mântuirea din toate primejdiile a bărbaților lor, iară dacă sunt răniți — pentru alinarea durerilor, vindecarea ranelor și însănătoșirea lor, ca să aibă — după încetarea războiului fericirea și bucuria a-i reve-dea iarăș acasă teafări și voinici.

Atunci apoi — când pe toți — cei astăzi atât de îndepărtați și împrejmuiți de primejdii — îi vom strânge cu toată iubirea noastră la sânul nostru — atunci, va fi vremea de obștească bucurie și veselie.

Să rugăm pe Dumnezeu, ca la timpul său să ne facă la toți parte de acea bucurie.

Caransebeș, 15 Ianuarie 1916.

VOREIREA

rostită în catedrala din Sibiu, Luni seara 25 Ianuarie 1916, cu ocaziunea serviciului divin oficiat pentru adormitul în Domnul Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, Ioan Meșianu,

In numele Tatălui și-al Fiului și-al sfântului Duh.

„Dar anii numărași au sosit și voi merge pe calea depe care nu mă voi mai reînnoace“. Iov, XVI. — 22.

*Jalnici credincioși !
Jubiți ostași !*

Toți, câți am avut fericirea a cunoaște pe acum în Domnul adormitul nostru Mitropolit, sau chiar a munci împreună cu el în via Domnului, am admirat adeseaori rara lui sănătate și întregitatea puterilor sale trupești și sufletești, de care se bucura și la vârsta sa înaintată de aproape 90 ani.

Pare că lui anume îi erau adresate cuvintele Psalmistului : „Cu zile îndelungate îl voi sătura și-i voi arăta mântuirea mea“ (Psal. 91—16).

Cu o vioiciune tinerească se interesa de toate și conducea însuș nenumăratele ședințe ale multelor corporațiuni din centrul mitropoliei, ba chiar și în preajma morții a ținut, ca sub presiunea lui să decidă veneratul Consistor al arhidiecezei noastre transilvane înființarea „Orfelinatlui român“, a acestui măreț și umanitar așezământ atât de imperios reclamat de împrejurările zilelor grele de azi, destinat mai ales pentru orfanii vitejilor ostași români.

Dară, întristați credincioși, toate până la o vreme, „Căci.

noi aicea n'avem cetate statornică, ci pe cea viitoare căutăm" (Evr. XIII—14). Deci moartea nu uită pe nimenea dintre pământeni, și după cuvântul sf. apostol Petru: „*Tot trupul e ca iarba și toată strălucirea oamenilor ca floarea. Iarba să vestejește și floarea cade; și numai cuvântul Domnului rămâne în veci*". (I. Petru I—24.25).

Așa și puterea de viață a Inaltului răposat a început să slăbească în timpul din urmă. Moartea, care de aproape 2 ani de zile seceră fără milă pe câmpurile de războiu floarea popoarelor europene, nu mai cunoaște margini; a devenit fără saț, și-și întinde ghiarele sale și asupra celor mai aleși dintre cei rămași acasă. Ea s'a anunțat de câteva luni și la fericitul nostru mitropolit; iară — când în Joia trecută, la orele 5 și $\frac{1}{2}$ d. a. s'a înfățișat înaintea lui, — înșuș și-a zis cu dreptul Jov: Iată! „*anii numărați au sosit și voi pleca pe calea, de pe care nu mă voi mai re'ntoarce*" (16, 22).

*

Plecarea lui pe calea vecinicii aruncă vălul unui greu doliu, nu numai asupra distinșilor membri ai familiei restrânse a fericitului mitropolit, ci și asupra familiei sale celei mari, asupra tuturor credincioșilor mitropoliei ortodoxe române din Ungaria și Transilvania, cari tocmai în aceste zile sânt mai cerniți de grozăveniile și jertfele războiului mondial, decât ori-și-când altădată în lungul trecut zbuciumat al neamului nostru.

Dară jalea generală trebuie să ne-o alineze convingerea tuturor, că Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru *Ioan Mețianu* n'a trăit înzadar.

Ca fost tată de familie, căci în tinerețele sale a fost căsătorit și a rămas văduv, ne lasă o familie distinșă, fii aleși și vrednici. Vrednici nu numai prin înalta lor demnitate a părintelui lor, ci și prin vredniciile proprii și prin faptele pe cari neamul și biserica le mai așteaptă dela ei.

Iară ceea ce a muncit și isprăvit în cursul vieții sale la Zernești ca protopop, la Orade ca vicar episcopesc, apoi în curs de peste 40 de ani ca episcop al Aradului și ca Arhiepiscop și Mitropolit al Românilor dreptcredincioși din Ungaria și Transilvania, este *un șir lung de fapte vrednice*, pe cari nu este în stare a le expune după vrednicie în aceste clipe de proaspăt doliu un cuvântător, și el cu sufletul îndurerat, și cu atât mai puțin un frate în Hristos, care ani mulți i-a stat aproape ca secretar și în urmă ca frate în apostolie.

Activitatea-i multilaterală o va aprecia la timpul său cu răgaz istoricul iscusit și nepreocupat.

Dela mine să vă mulțumiți, jalnici ascultători, cu acest trist prilej, ca să constat ca evanghelistul Ioan : *Fericit cel mort întru Domnul... ca să odihnească de ostenelele lui ; iară faptele lui vor merge cu el*“ (Apocal. XIV—13).

Da! Vor merge cu el, dară nu însăși faptele lui, ci — spre mângâierea noastră a credincioșilor din mitropolie, — îl va însoți pe calea spre dreptul judecător numai *vestea* faptelor lui.

Iar însăși faptele, și mai ales frumoasele și nenumăratele lui așazăminte și instituțiuni bisericesti și culturale, — întemeiate și întărite de el cu conlucrarea înțelepților săi sfetnici și împreună muncitori, pe care i-a avut în decursul timpului, — rămân cu noi și ale noastre, ca să reverse înrâurirea lor binefăcătoare asupra tuturor credincioșilor sfinteii noastre mitropolii.

*

Cât a trăit și a stat în fruntea bisericii noastre naționale am avut cu toții convingerea, că în mâni probate și dibace este așezată cârma naei bisericii strămoșesti; și în toate furtunile și vijeliile câte au trecut peste capul nostru și în cele din urmă 4 decenii. — am avut liniștea sufletească, care ne-a susținut nădejdea de mai bine și ne-a dat pu-

tința de-a progresa, atât pe terenul bisericesc cât și pe cel cultural și economic.

Deci cu drept cuvânt pot exclama cuvintele atât de potrivite, cari, — dacă nu le-ar fi scris Fer. Ieronim cu multe veacuri înainte, — ai crede, că s'au întocmit anume din tristul prilej al morții mitropolitului nostru : „*Fericit arhipăstorul — zice Fer. Ieronim — carele în timpul vijeliei mondiale ne-a fost stâlp puternic bisericeii*“ — (Hieronym, în Psalm. 58).

Acum însă cârma bisericii, cârja arhipăstorească, i-a căzut din mână. Preavrednicul nostru Mitropolit se desparte pentru vecie de noi, dar ne lasă tuturor scumpă moștenire exemplara lui iubire de muncă, dragostea de biserică, neam și patrie, și mai presus de toate cultivarea și propovăduirea cuvântului Domnului, carele singur rămâne în veci.

Cuvine-se deci ca acum la despărțire să-i mulțumim pentru că vreme îndelungată ne-a fost pilda vie a acestor frumoase virtuți bisericești și cetățenești, precum și pentru averea de $\frac{1}{4}$ milion testată bisericii acum la moartea sa.

Folosesc ocazia, când mă aflu în fața atâtor ostași români, a mulțumi cu omagială supunere Maiestății Sale preabunului și bătrânului nostru Monarh, pentru că și din acest trist prilej nu și-a uitat de noi, ci pe calea cancelariei sale de curte ni-a trimis cuvinte de consolare, cari servesc spre marea mângăiere, nu numai mulțimei credincioșilor aici de față, ci întregului său credincios popor român din patrie. Ca patriotică stimă mulțumim și înaltului guvern, nu numai pentru cuvintele de condoleanțe, ci și pentru întreg sprijinul, ce i l-a dat în timpul lungii sale arhipăstoriri întru conducerea bisericii și a credincioșilor ei.

Mulțumită și înalților reprezentanți militari, în frunte cu E. Sa generalul comandant Matanovits, care în fruntea ostașilor români a ținut să iee parte la această slujbă specială. Bine ați făcut, iubiți ostași, că ați venit să depuneți

și voi o lacrimă pe sicriul vlădicului vostru, căci și el mult v'a iubit.

Încheind cuvântul meu, ochi-mi sufletești pare-că văd sufletul înaltului nostru repausat, cum — stând cu încrederea slugii bune și credincioase, care a sporit talanții, înaintea porților ceriului — se roagă de puterile cerești zicând: „*Deschideți-mi mie porțile dreptății, ca să intru și să aduc mulțămită Domnului*“. (Psalm. 118—19) pentru toate câte mi-a făcut mie și bisericii mele, în timpul arhipăstoriei cu care m'a distins.

Să ne rugăm și noi, ca preamilostivul Dumnezeu să-asculte cererea și să-l odihnească cu dreptii săi; iară pe noi și biserica noastră mai ales în aceste zile grele să ne iee sub scutul său, să nu ne părăsească, să ne scape din viforul cumplitelor încercări de acum și să ne povățuiască spre limanul mântuirii, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

PASTORALA DE PAȘTI 1916

„Cel mai bun mijloc pentru a păstra vrednicile cuiva este a-i cultiva amintirea și a ne arăta recunoștința“.

Ioan Gură-de-aur, Omilia 35.

Jubiților Creștini!

Scriu aceste sfaturi arhieresti în zilele sfântului marelui post al **Invierii Domnului**, când tot natul creștin datorință are a mai da la o parte „grija cea lumească“ și a se cugeta în curățirea sufletului și la pregătirea lui pentru lumea viitoare, pentru *învierea cea de obște*.

Toate slujbele bisericești — întocmite de cătră sfinții părinți pentru zilele acestui post — urmăresc scopul, ca fiecare om creștin să-și curețe sufletul, să arate căință, părere de rău pentru păcatele făcute, să-și propue a se îndrepta, a să curăți, ca astfel cu vrednicie să ajungă sfânta înviere a Domnului. Tuturor oamenilor ne zice mai ales în aceste zile proorocul Isaia : „*Spălați-vă, curățiți-vă, ștergeți răutățile din sufletele voastre*“... (1—16).

*

Cred, Iubiților Credincioși, că și voi ați împlinit aceste porunci dumnezești și V'ați gândit la sufletul vostru, încât acuma — ajunși a șerba sfânta înviere — sunteți pregătiți a încheia și încunună îndreptarea voastră cu o **faptă bună** și plăcută și oamenilor, dar mai ales lui Dumnezeu.

Anume voiesc, să vă îndreptez de astă dată luarea a-minte asupra unei împrejurări, care nu-i iertat să ne scape din vedere. Precum — adecă — fiecare om datorință are a

se îngriji de sufletul său și de mântuirea lui — așa trebuie să ne îngrijim și de sufletele celor ce stau mai aproape de noi, a celor ce ne sunt mai iubiți. — Între aceștia la locul întâiu stau aceia, **pe cari acest îndelung războiu i-a luat pentru totdeauna din mijlocul nostru, din sânul familiei lor.**

Nu este comună, care să nu-și aibă eroii săi, căzuți pe diferitele câmpuri de luptă, sau morți prin cine știe ce spitale; ba putem afirma, că acuș nu va mai fi nici o familie, care să nu deplângă pe care-va dintre membrii săi iubiți. Dacă intri azi într'o biserică dela sate — fără să-ți spuie cine-va o vorbă — e destul să vezi mulțimea năfrărilor cernite de pe capul femeilor, ca să cunoști jalea, care a cuprins atâtea case.

È mare durerea, ce-o simțim pentru fiecare mort; dară familia cuprinsă de jale să mai mângâie în sufletul ei îndoliat, când are putință a merge din când în când la mormântul scump, a rosti o rugăciune pentru cel de sub glia rece.

Dar apoi mult mai mare este durerea noastră, când cel ce ne-a fost iubit a murit prin lumea mare, încât rudeniile în veci nu vor putea vedea și cunoaște mormântul lui, — Și mare este numărul acestora! Căci unii au fost cosiți cu sutele din partea mitralierelor, cari împroască mii de gloanțe; și astfel au fost înmormântați laolaltă, într'o groapă comună; alții au căzut prin prăpăstii și păduri, fără a li-să mai da de urmă; mulți s'au înecat în ape și au devenit hrană peștilor; alții — morți prin spitale — au fost înmormântați în locuri străine, departe de-ai lor, departe de satul și vatra lor, departe de pământul scump, pe care de atâtea ori l-au brăzdat și l-au muncit cu brațele lor acum amorțite. Nimenea n'a plâns pe urma acestora în acel pământ străin; și — când le va putrezi și cădea crucea dela cap — suflet de om nu va mai ști, cine zace sub

cea ridicătură de pământ. Poate vr'o pasere va ciripi vr'odată din tufişul apropiat jalea părinţilor, fraţilor şi surorilor sau a văduvei şi plânsetele orfanilor, cari să vor gândi la osemintele fiului, fratelui sau ale tatălui lor, mort pe plaiuri îndepărtate şi străine. Alţii iarăş au fost nimeriţi de un şrapnel, de o bombă care i-a sfărâmat astfel, încât nici urmă n'a mai rămas din trupul lor.

*

La toţi aceştia sboară gândul nostru, când Vă scriu această carte.

Iubirea de părinte sufletesc al tuturor credincioşilor noştri fii din episcopie Ne face, să resimţim şi Noi durerea pentru eroii dispăruţi pentru totdeauna, şi ne impune **creştinească datorinţă** de-a nu da uitării amintirea şi pomenirea lor. — Aceeaş datorinţă trebuie că s'a ivit şi'n sufletul vostru, a rudeniilor — după sânge şi trup — a celor morţi pentru datoria de cetăţean.

In scopul de-a asigura pentru viitor amintirea acestor eroi şi a ne arăta recunoştinţa pentru vrednicile lor, am aflat, că mai potrivit ar fi cu duhul bisericeii noastre strămoşeşti a ridica la unul din locurile noastre sfinte — la una din mănăstiri — un monument bisericesc, o zidire sau un paraclis întru vecinica pomenire a scumpilor noştri morţi. Acolo să se adune numele tuturor morţilor noştri din acest războiu, să se însemneze în pomelnicul sf. mănăstiri: şi — întru cât ar fi cu putinţă — să se sape numele lor şi în piatră trainică cu litere de aur. Acolo cucernicii călugări s'ar ruga pentru ei şi sufletul lor; iar de altă parte am statori Noi o zi sau un praznic anumit din an, — când pelegrinând şi adunându-se la acea sf. mănăstire şi rudeniile eroilor morţi — s'ar sluji un parastas serbătoresc pentru odihna şi mântuirea sufletului lor. — Astfel chiar şi cei morţi jără nici o urmă încă vor avea pe pământul ţării, ba chiar în episcopia lor, un loc, unde se va cultiva cu evlavie, şi recunoştinţă pomenirea lor.

Sfânta Scriptură ne spune, că „**Sfânt și cucernic gând este a ne ruga pentru cei morți, ca să se mântuiască de păcate**“ (II Mach. 12—46) Deci datorință aveți toți cei rămași în viață a asculta această poruncă, și a Vă ruga pentru iertarea păcatelor și pentru mântuirea sufletului eroilor noștri morți, cari în toiul luptelor de multe ori nici n'au avut timp și răgaz a se mai gândi la ei și la sufletul lor. Deci cu atât mai mult trebuie să ne rugăm noi pentru ei.

Și prin aceasta împlinim nu numai o datorință creștinească către vitejii noștri, către fiii, frații, bărbații, părinții și concetățenii noștri repausați, ci și o datorință cetățenească.

Intru întruparea acestui scop creștinesc și patriotic cer ajutorul și sprijinul tuturor credincioșilor noștri din eparhie și mai ales al familiilor celor morți, al soțiilor pentru bărbații lor, al copiilor pentru tata lor, al părinților pentru fiii lor, al surorilor pentru frații lor, cu un cuvânt al tuturor pentru scumpii și iubiții noștri eroi.

Sfârșitul războiului încă nimeni nu-l poate prevedea; și astfel poate să mai dureze mult. Deci datorință creștinească mai avem a ne ruga nu numai pentru cei morți ci și pentru ca bunul Dumnezeu să ne apere de toate relele pe **ostașii cei vii**, să-i ferească de rele și să ni-i aducă sănătoși acasă. Cei dela sf. mânăstiri se vor ruga și pentru aceștia.

*

Invit deci Iubitul nostru Cler, ca a II-a zi a Sfințelor Paști să citească în biserici aceste cuvinte păstorale și să inițieze o colectă întru îndeplinirea acestui gând și plan. Las la aprecierea on. preoțimii a satori după împrejurările locului, modalitățile mai ducătoare la scop. Din parte-ne dispunem numai, ca la un praznic, ce se va afla mai potrivit, să se poarte **un disc, anume al eroilor morți**, și sumele intrate să se **întregească cu colecta făcută**

în comună, și să se trimeată la cassa consistoriului nostru eparhial în anul acesta.

Doresc, ca această colectă să aibă un rezultat cât mai **frumos**, ca astfel cu vrednicie să ne îngrijim de pomenirea acelora, cari pentru noi și-au jertfit ce au avut mai scump, viața lor în floarea vârstei celei mai alése, lăsându-și soție, copii, părinți, frați, surori, casă, masă, moșie, toate avuțiile lor, din cari se cuvine deci să jertfim o părticică pentru pomenirea Celui ce le-a numit până a fost în viață „ale sale“. Din ale celor morți să jertfim noi — moștenitorii lor — câte ceva de sufletul lor, a celor adormiți în Domnul, zicând cu cuvintele sfintei liturgii: **„Ale Tale dintru ale Tale“**.

Rugându-ne de astădată, ca bunul D-zeu se Vă ferească de mai rău, am rămas cu arhierescă binecuvântare.

Caransebeș în ziua Bunei Vestiri 1916.

PASTORALĂ DE CRĂCIUN 1916

„În întreaga metropolie... n'avem nici
„un institut de creștere pentru orfani...”

Din propunerea Noastră
pentru înființarea băncii
culturale „Lumina” dela
Sibiu, 1908.

Jubiți creștini :

Iarăș a mai trecut un an. A fost și acesta un an de greutate și supărări. Deci nici de astădată glasul meu către voi, Iubiților fii sufletești, nu este, nu poate fi, glasul de bucurie, ci numai glas de **părintească mângăere** și de **împreună-simțire** cu cei în necazuri, după cum zice proorocul Isaia: «**Și pe cei smeriți ai poporului său i-a mângiat**» (49—13)... «**în ce chip mângăie pe cineva maică-sa**» (66—13).

În pastora Noastră dela Crăciunul trecut am scos la iveală faptul, că — pe urmele crâncenului războiu, al cărui sfârșit și acum în al treilea an abia se poate prevedea — vor rămâne o **mulțime de orfani**. Totodată am îndemnat pe toți, să nu-și uite de creștineasca datorință de-a ajutator pe acești copii lipsiți și săraci. Sărbătoarea Nașterii Domnului din nou ne îndreaptă privirile Noastre spre acești copii fără de tată. Ați văzut desigur vr'odată și voi, Iubiți fii sufletești, icoana Nașterii Domnului: O peșteră, un grajd sărăcăcios, mai mult părăsit, în hotarul Viffeemului. În ieslea simplă, pe un mănunchiu de paie și în scutice, rupte din vr'o haină, zace noul născut fiu al Mariei. În-fățișarea plină de bogăție, scumpele îmbrăcăminte și daruri

cu cari vin Magii dela răsărit, craii Perșilor, scot și mai tare la iveală împrejurarea sărăcăcioasă a locului, unde s'a născut mântuitorul lumii.

Această icoană ni să re'mprospătează în memorie în ziua Nașterii Domnului. Ea ne îndreptează tot odată privirile spre căsuțele fără foc și fără țoale și fără pânea de toate zilele a multor orfani din cuprinsul eparhiei Caransebeșului. Deci Ne vedem din nou îndemnat a sfătui poporul, să nu întrelase a se îngriji de cei orfani.

*

Dar de astădată nu voesc a da numai îndemnuri de frumoase cuvinte, ci — precum în ziua de Crăciun Fiul-dumnezeu, «**Cuvântul trup s'a facut**» — așa și Noi dimpreună cu Voi, Iubiți ascultători, să **întrupăm o idee măreață, să înfăptuim un lucru bun**, pe care — ca pe o faptă de binefacere — să o vedem cu ochii și aevea să o putem prinde cu mâna. **Adevărata mângăere a celor în necazuri constă în ajutorarea lor.**

I

Ceice cunoaștem poporul nostru știm, că totdeauna s'a arătat milostiv față de orfani, și — desigur — toți cunoașteți cazuri, cum cutare familie a luat de suflet, a adoptat și crescut câte-un orfan rămas de părinți. Această milostivire în zilele acestea grele trebuie să coprindă inimile tuturor și mai ales ale celorce înșiși n'au copii. Până acum sânt în țară peste 60.000 de orfani, a căror tată a căzut în războiu. Intre aceștia vor fi foarte mulți Români. N-rul crește zilnic. Astfêl nu se vor putea adăposti, decât o mică parte, în orfelinatele cele proiectate. Deci este o **trebuință mare**, ca să fie crescuți cât mai mulți orfani în satul, în care s'au născut. In această direcțiune deci trebuie să facem **tot ce se poate.**

I. Mai iute — cred — vom ajunge la scop, dacă preoții

din parohii vor **conscrie** numele orfanilor și mai ales a celor avizați la ajutor străin. Apoi se vor pregăti la o sărbătoare potrivită a ținea la biserică o cuvântare, în care să roage, să îndemne și să înduplece pe fruntașii — pe cari Dumnezeu nu i-a învrednicit de copiii proprii — ca să iee la sine pe câte un astfel de orfan, mai ales care e ceva înrudit cu el și să-l crească. Despre succesul obținut să facă comitetul parohial raport și cele isprăvite să se iee la protocol, având o copie a se trimete la consistor.

2. Unde intervenirea preoților nu va fi deajuns, ei să ceară și concursul comitetului parohial, ivitând pe toți membrii lui și pe toți — câți pot fi de folos, — ca să propovăduiască în parohie ideea adoptării și îngrijirii de orfanii, cari au rămas ai nimănu. Și în cazul acesta comitetul cuprinde la protocol cele împlinite.

În modul acesta se pot așăza mulți orfani și se pot crește de fii buni ai bisericii, neamului și patriei. La apelul, făcut în biserică din partea preoților și a unor oameni de inimă prin sat, se vor anunța desigur destule familii, descoperindu-și dorința de-a lua la sine pe câte un orfan. Se cere numai zelul celor din fruntea parohiilor, cari să facă pașii de lipsă, să stăruiască și să insiste pentru îndeplinirea sfatului Nostru. În ieslea simplă dela Vifleem încă s'a născut nu om de rând, ci însuș celce a devenit Mântuitorul lumii; așa și din orfanii nimănu, crescuți în case bune și de familii fruntașe, cine știe ce oameni însemnați și vrednici să pot alege?

De aceea On. noștri preoți, învățătorii și fruntașii satelor să nu deie uitării acest sfat părintesc, ci să facă tot ce pot întru împlinirea lui, întemeindu-și stăruințele pe cuvintele prorocului Isaia, când zice : „*Frânge celui flămând pâinea ta, și pe săracii cei jără de casă bagă-i în casa ta, și — de vezi pe cel gol — îmbracă-l ; și nu trece cu vederea pe ceice sânt din seminția ta*“ (58 — 5 — II).

II

De altă parte fruntași ai bisericii noastre au luat inițiativa, ca să se întemieze în Sibiu în centrul mitropoliei noastre și un **Orfelinat**, adecă un așezământ pe sama creșterii orfanilor noștri. O vie mișcare s'a pornit în toate părțile pentru a aduna mijloacele de lipsă pentru deschiderea cât mai curând a acestui orfelinat. În scopul acesta s'au trimes contribuiri și din eparhia noastră, precum trebuie să se facă din toate părțile mitropoliei.

Din sumele încurse și din cari se vor mai oferi, succesul va fi la Sibiu asigurat. Deci fără a stingheri succesul celor dela Sibiu, **datorință** avem a nu rămânea **nepăsători** la strigătele de ajutor a orfanilor **dela noi**, cari nu vor încăpea în orfelinatele altora. Deci trebuie nu numai să ne gândim, ci să și **facem** ceva pentru ei, mai ales că cei lipsiți cătră **cei din fruntea bisericii se îndreaptă după ajutor și biserica nu-i ertat să-i răspingă**. Ne îndeplinim deci o părintească datorință, când din nou apelăm la simțul de marinimozitate al tuturor credincioșilor noștri din eparhie: cler, învățătorime, intelectuali, meseriași și țărănime etc., ca să contribuie din inima pentru

Fondul orfanilor

care prin aceasta să înființază în eparhia noastră. Temelia acestui fond am pus-o Noi, solvind la cassa conzistorială — ca început — **una mie** de Coroane. Alții cu stare materială bună și cari n'au de dat în multe părți, sperăm că ne vor întrece.

Am ales în scopul acesta anume ziua sfintei Nașteri când inima tuturor creștinilor — după obiceiul strămoșilor — este mai aplicată spre milostenie; iară de altă parte ca tocmai la aceste sfinte Sărbători aveți toți credincioșii — ca îndemn — pilda celor trei crai dela răsărit, **cari au venit cu daruri** la locul de naștere a lui Hristos. —

Așa și Voi, Iubiților Credincioși, să veniți de astădată la sfânta biserică, unde se prăznuște Nașterea Mântuitorului, nu numai cu inima deschisă spre milostenie, ci și cu mâna plină de daruri, pe cari cu îmbelșugare să le vârșați pe

discul,

care se va purta în cele 3 zile în toate bisericile din episcopie.

Ceice n'au fost pregătiți în ziua primă, vor aduce și oferi jertfa lor în ziua a doua sau a treia.

Școlarii vor merge cu colinde pela casele frunțașilor și darurile primite le vor trimete și ei pentru ajutorarea micilor lor soți orfani.

Iară după sărbători comitetul parohial va numi o comisiune de femei și fete din comună, din care să nu lipsească nici cele din clasa inteligentă, cari vor colecta dela toate casele, dând astfel ocazie, ca toți să poată oferi obolul lor pentru un scop atât de creștinesc și umanitar. — Intrucât preoții și onoratele comitete vor găsi și alte mijloace ducătoare la bun rezultat, lăsăm la aprecierea lor, ca să facă tot ce cred de bine în această privință.

Unde comunele bisericesti sânt în stare bună, așteptăm să jertfească și ele ceva în acest scop frumos.

Eparhia noastră, care are cele mai puține așăzăminte, e datoare să forțeze, ca să nu rămâie înapoia altora, mai ales că azi mulțimea poporului are bani și numai oameni de ispravă să cer, cari să întrupeze ideea. Mulți au câștigat pe deosebite lucruri bani frumoși; deci în belșugul lor să nu-și uite de orfani. Dumnezeu le va răsplăti jertfa ce vor da-o din ceace tot Dumnezeu le-a ajutat să aibă.

Noi — precum am atins la început — încă la 1908 am accentuat lipsa de orfelinat în biserica noastră în cuvintele cuprinse în propunerea pentru înființarea băncii culturale „Lumina” din Sibiu: „*În întreaga mitropolie... n'avem nici*

un institut de creștere pentru orfani...“ Acum însă pe urma războiului acesta lipsă este și în eparhia noastră arzătoare și neamânaveră.

*

Credem tare, că atât iubitul cler cât și poporul credincios vor asculta și împlini cu însuflețire aceste două sfaturi arhieresti cuprinse în pastorală de față. ca astfel cu ajutorul lui Dumnezeu să putem întemeia barem **un fond** din venitele căruia să ajutăm cât mai mulți orfani săraci.

Preotul **Traian Petrișor** din Gușterița delângă Sibiu, acum preot la miliție, a adunat singur peste 6000 C., iară părintele protopop **Dr. Ioan Lupăș** numai în parohia sa Săliște peste 30.000 C. pentru orfelinatul din Sibiu. Oare noi, **o eparhie întreagă**, să nu putem face cel puțin atâta, cât în arhidieceza Ardealului **o singură comună**.

Voință și stăruință să cer numai și succesul trebuie să urmeze.

*

Toți — câți vor osteni în acest scop creștinesc — să fie convinși, că fac nu numai o faptă plăcută oamenilor și lui Dumnezeu, ci vor șterge și multe lacrimi din ochii orfanilor, despre care zice vechiul cronicar Ioan Neculcea, că: *„lacrimile orfanilor nici soarele, nici vântul nu le poate usca, ci numai dragostea creștinilor cu milă“*.

Caransebeș, 10 Decembrie 1916.

PASTORALA DE CRĂCIUN 1917

„Iată pe dealuri grăbesc picioarele unui sol bun carele vestește pacea”.

Proorocul Naum 11—15.

Jubiți Ascultători !

Aceste cuvinte ale proorocului Naum din legea veche — de pe timpul, când s'a risipit cetatea Ninive — ni-le împăspătează în minte cele ce se petrec în zilele acestea în jurul războiului, ale cărui cruzimi acum, în al patrulea an, cutremură și zguduie lumea toată.

Cu adevărat solii țării noastre au trecut dealuri și munți, și — după cum se vestește — au început tratative de pace cu trimișii acelora, cu cari ne-am războit pe fronturile dela răsărit.

Puține case mai pot fi în întinsele țări din Europa, cari s'au încăierat în acest războiu, unde înfricoșatele lupte de până acuma să nu fi dus jale și necazuri.

Deci care om din lume, și mai ales din țările, ce sufer, mai poate avea o inimă atât de împietrită, încât să nu dorească sfârșitul îngrozitorului măcel ?

De sigur milioane de inși suspină, zicând împreună cu Psalmistul: „O, de-ași auzi, că Domnul Dumnezeu a dat pace poporului său“... (Ps. 84—9).

Da ! Pace și reîntoarcerea celor mai iubiți ai lor, doresc părinții, soțiile și copiii ; pace și liniște — să scrie, — că dorește și sufletul rece al celor ce conduc țări și popoare: o pace, care să fi durabilă și să nu cuprindă în sine sâmburele unui viitor război.

Dar, Iubiți Ascultători, oricât de înaintate s'ar părea tratativele de pace și oricât de apropiată sosirea ei: totuș încheierea ei este în mâna și voia lui Dumnezeu, după cum ne spune prorocul *Isaia*, unde zice; „*Eu sunt Domnul Dumnezeu... cela ce face pacea* (45—7); iară Psalmistul ne descopere, că „*ajutorul Domnului este aproape de aceia, cari se tem de dânsul*“ (84—10).

Astfel nădejde deplină de pace putem avea, numai dacă deoparte sufletul și inima celor chemați a o încheia va fi pătrunsă de credința puternică în învățăturile creștine și dumnezeestii ale Celui-Ce-Astăzi-S'a-Născut în numele „*păcii și a binei învoiri*“ dintre oameni.

Temelia acestei bune-învoiri va fi pusă, dacă nici una dintre părți nu va cere dela dușmani aceea, ce nu i-ar plăcea să ceară dușmanii dela ea, sau dacă fiecare parte va primi în cursul tratativelor drept călăuză învățătura creștină, pe cât de simplă, pe atât de adânc tăietoare și în viața popoarelor, — căci cuprinde în sine sâmburile egalității, frățietății și dreptății — și care învățătură se poate cuprinde în cuvintele: „*Ce ție nu-ți place, altuia nu face*“; adecă se va face cu aceeaș măsură deplină dreptate fiecărui popor, după cum cere sf. apostol *Iacob* în epistola sa zicând: „*Iară roada dreptății se seamănă în pace, de către cei ce fac pace*„. III—18). Deci — cine vrea să secere pace — trebuie să samene dreptate.

*

Iubiților Fii sufletești! Tocmai în cursul acestui războiu foarte luminați bărbați ai popoarelor au scos la iveală dela o margine a lumii până la cealaltă, adevărul așa numitei *democrații*. Ați auzit ori cetit și voi despre democrație; deci e bine să știți, ce însemnează ea? Adevărata democrație, nu poate să fie altceva, decât cea mai curată iubire față de popor în toate părțile sale. Duhul acestei democrații, propovedit de un număr mare de învățați și de apostolii

plini de zel și de-o energică voință, au produs în zilele noastre o mișcare atât de mare, un curent atât de viu, încât — ca un vânt puternic — tinde să răstoarne nedreptățile, câte s'au făcut și se mai fac mai ales față de mulțimea uriașă a celor săraci și în parte desmoșteniți de drepturi, sau împiedicați a se împărtăși din binefacerile drepturilor prin legi aduse de o anumită clasă de oameni, care până acuma și-a îngădit interesele proprii. Această mișcare a democrației cere, ca fiecare pătură de oameni: domni și țărani, bogați și săraci, capitaliști și lucrători etc. să ia parte cu cuvântul lor hotărâtor acolo, unde se croește viitorul și soarta popoarelor și a țărilor, ca astfel nu numai fiecare popor, ci — după putință — și pentru fiecare om să se măsoare cu cumpănă dreaptă aceea, ce i-se cuvine, a-se șterge, împruțina cât mai tare de pe pământ nedreptatea și necazurile celor mulți.

Democrația cere, ca — precum sarcinile țărilor stau pe umerii tuturor, — așa *toți* se iee mijlocit sau nemijlocit, direct sau indirect, parte la conducerea lor, stând fiecareuia deschisă calea a se ridica pe scara socială neîmpedecat oricât de sus și până acolo, unde îl ajută cinstea sa, mintea sa, talentul și puterea sa de muncă.

Iară — dacă democrația nu admite, ca o clasă de oameni să-și facă trebușoarele pe contul și spinarea și în paguba altor clase, — tot așa nu admite, nici ca un popor să asuprească și să apese pe celălalt, ci fiecare națiune, fiecare neam, să aibe dreptul de a trăi așa cum cer interesele sale, cu limba sa, cu credința sa, cu portul său, cu datinile și obiceiurile sale, și cu toate ale sale, adecă în *săul său*. Cu un cuvânt cere, ca fiecare națiune, fiecare neam — fie mare, fie mic — să fie stăpân pe sine, să se conducă însuș, spre binele și înaintarea sa și prin sine și spre progresul țării și al omenirii. Asta-i democrația.

Dar — dacă pătrundem mai adânc în tainele adevăratei democrații, numite moderne, (lipsiți de greșelile, de extre-mele și aberațiunile, ce se nasc de odată cu ori ce miș-care sănătoasă mai ales în capetele unor oameni nereali s'au chiar fantăști), ne convingem, că învățăturile, principiile democate mai însemnate și cumiști, se rătăcesc în *vechia* lege a M-lui Hristos; căci cine ne învață oare mai frumos și mai convingător, decât tocmai evanghelești și apostolii lui Hristos, cum să iubim pe deaproapele, ca și pe noi înșine, cum să ne iubim și pe dușmanii noștri, și să dovedim *prin fapte* iubirea noastră, căci tot natul — fie bogat sau sărac, fie împărat sau proletar (cerșetor) — fără deosebire este deopotrivă făptură a lui Dumnezeu, deci fratele nostru, făcut după chipul și asemănarea Lui?

Cine ne atrage mai mult luarea aminte tocmai asupra celor strămtorați, asupra văduvelor și orfanilor, asupra celor săraci și în suferințe, asupra celor goi și flămânzi... decât tocmai legea lui Hristos?

De altă parte, cine a arătat mai lămurit îndreptățirea fiecărui popor la limba și la viața sa proprie națională, decât însuș Domnul Hristos, când — în chipul limbilor de foc — a trimes pe Preasfântul său duh peste apostolii săi, dându-le darul de a învăța pe fiecare popor în *limba* sa; iară sf. apostol Pavel ce convingător vorbește, când îndeamnă pe toți, ca mai bine să vorbească *cinci cuvinte în limba poporului*, ca să înțeleagă toți, decât zece mii de cuvinte în alte limbi?

Putem astfel conchide, că Creștinismul este tocmai re-ligiunea egalității, a frățietății, a celei mai desăvârșite iubiri și deci a celui mai nobil umanitarism. Iară unde este iubire, este și dreptate.

Deci, conducătorii țărilor, diplomații, conduși de duhul democrației moderne, trebuie să fie călăuziți în pașii lor spre pace de adevărurile vecinice ale legii lui Hristos.

care cere: să se dea fiecărui popor ceea ce i-se cuvine și ceea ce-i dă dreptul firii și dreptul dumnezeiesc, adecă să se procedă față de fiecare popor cu *deplină dreptate*. Făcându-se dreptate fiecărui popor, pacea urmează de sine, căci, — după cuvântul proorocului Isaia: „*Roada dreptății este pacea și folosul dreptății va fi liniștea și siguranța*“ (XXXII—17); iară Psalmistul zice: „*Dragostea și pacea se sărută*“ (85—11). Iară o pace fără dreptate nu poate fi durabilă. — Astfel pacea adevărată se va putea pune între țări numai pe *temelia dreptății*, cerute astăzi atât de energic din partea democrației, dar propovăduite de blândul Nazarinean încă cu mult mai înainte.

*

Iară — cât ne privește pe noi și țara noastră — se mai cere, ca să se facă înțelegere nunumai între țări, ci — după cuvântul Psalmistului: „*Pace trebuie să fie și în lăuntrul zidurilor tale și noroc în casele tale*“ (Psalm 121—7), adecă să se asigure pentru fiecare popor dreptul a-și desvolta liber și neîmpedecat naționalitatea sa, dându-i-se sprijin puternic întru promovarea intereselor sale, spre binele său și al țării întregi și comune.

Aceasta trebuie s'o pretindem sus și tare și noi, căci fii poporului român și în deosebi credincioșii eparhiei noastre au fost viteji între cei mai viteji soldați ai monarhiei; și sute de mii dintre Români au sângerat pentru tron și patrie, nu ca să fie restrânși în libertate și în drepturile lor, nu ca să fie împedicați a-și câștiga și ei o părticică din pământul, pe cari cu viața lor l'au apărat, s'au să fie chiar desmoșteniți de avutul lor, ci ca drepturile și libertatea să li-se lărgească, și să devie stăpâni liberi pe avutul lor atât material cât și sufletesc. Mai mult decât cu însăș jertfa vieții — nu știu — cum am putea dovedi loialitate și credința noastră față de patrie?!

*

În acest înțeles trebuie să aștepte fiecare bun creștin mult dorita pace. Și — întrucât filor bisericeii noastre, poporului nostru, nu i-s'ar face parte nici de astădată de dreptate, pe care de veacuri o nădăjduiește, — să se mângâie cu cuvintele Psalmistului, unde zice : „*Când mă u-milești, mă îndreptezi și cearta ta aceasta mă va învăța*“ (Ps. XVII—36).

În urmare să se silească din toate puterile a-și îndrepta toate scăderile, greșelile, păcatele și patimile, ce le avem atât ca singuratici cât și ca popor, întocmindu-și traiul, viața și faptele după poruncile și învățăturile Celui-Ce-Astăzi-S'a-Născut și pe care tatăl l'a trimes în lume, ca să-l ascultăm.

În deosebi este o cerință de existență pentru noi, să înceteze barem pe viitor împărechierile, desbinările, dușmăniile, ura, invidia, pizma și zavistia, cari și întrecut au cauzat nenorocirile venite pe capul nostru. Să ne închiegăm rândurile, conduși de gândul de-a supune interesele noastre personale interesului celui mare *obștesc*, și de a ne îngriji nunumai de trebușoarele proprii, ci și de cauza mare a poporului și a așezămintelor lui și de tot ce-i poate asigura un viitor mai bun.

Și atunci — îndreptați, întăriți, sporțiți la număr și putere, — ne vom face mai vrednici de ajutorul lui Dumnezeu, pus în vedere celor ce se tem de el prin cuvintele Psalmistului unde zice : „*Că celor drepți trebuie să le răsare iarăș lumina*“ . (Ps. 96—11).

Iubiți Creștini ! Astăzi Hristos s'a născut. Ca ucenicii credincioși ai Lui, să rugăm pe milostivul Dumnezeu, ca și în sufletul *jăcătorilor de pace* să nască și așeze duhul legii Lui, că numai atunci vor urma — după cuvântul apostolului Pavel : „*Cele ce sunt spre pace și spre îmbunătățire împrumutată*“ . (Romani XIV—19).

Iară de încheiere, mă rog împreună cu cuvintele îm-

păratului Solomon zicând: „*Fie Domnul Dumnezeuul nostru cu noi, cum a fost cu părinții noștri; să nu ne părăsească pe noi, nici să se întoarcă de către noi. Ci să plece inimile noastre spre sine, ca să umblăm întru toate căile lui, și să păzim toate poruncile, dătinile și drepturile, ce le-a dat părinților noștri*“. (III. Imp. 57—58) acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Caransebeș, la praznicul Crăciunului din 1917.

PASTORALA DE CRĂCIUN 1918

„Trecut-au umbra legii,
„Și darul au venit.
Sifhira Gl. II.

Jubiți Creștini!

Mulți dintre credincioșii noștri își aduc de sigur bine aminte de cuprinsul pastoralei noastre din anul trecut. Nu-i așa mult de-atunci. Și totuș câtă deosebire între atunci și acum!

An — pe vremea asta — am trăit cele mai dureroase clipe ale vieții. Frontul rusesc era prăbușit. Să începuse tratativele de pace dela Brest-Litowsk; și era de prevăzut, că — dacă nu numai Rușii, ci în deosebi și Ucraniienii încheie pace separată — Nemții și Austro-Ungarii — înaintând prin Ucraina — încunjura pe Români și **pe la spate**. Și atunci România întregă ajunge în cea mai mare primejdie, între două focuri; iar frumoasele noastre nădejdi, visul nostru de a fi eliberați, să prăbușește pentru vecie.

Maghiarii căpătaseră curaj mare și întetesc asupririle lor în chipul cel mai îndrăzneț, încât ne-am întărit toți în convingerea, că toate jertfele noastre, toată ținta noastră loială nu numai nu e și nu va fi considerată de loc, din contra din toată pornirea lor se vedea, că hotărâseră extirparea noastră ca neam.

Parecă o grea povară apăsa sufletul tuturor fiilor popoului român.

Era atunci nespus de dureros, să resimțești — ca arhie-

reu și părinte — întreg amarul din inimile fiilor tăi sufletești. Zi și noapte ți să impunea înalta datorință, de a găsi un mod oarecare de încurajare și mângâiere.

Și cu toată vitregitatea împrejurărilor, eu n'am pierdut nădejdea de mai bine; din contra, duhul sfânt mi-a inspirat atunci gândul de-a încuraja poporul meu în chipul cel mai îndrăsneț. În cuvinte energice am ridicat protest în contra tuturor asupririlor și nedreptăților, ce se fac poporului nostru, și am cerut cu hotărâre „să se facă deplină dreptate fiecărui popor“, „având fiecare națiune să devie stăpână pe sine“; căci altcum „**o pace fără dreptate nu poate fi durabilă**“. N'o va suferi-o Dumnezeu. Și nici n'a suferit-o.

*

Din telegramele și scrisorile, ce le-am primit dela mulți, cari au ascultat pastora la Noastră din 1917, am constatat, că cuvintele noastre au vărsat multă mângâiere peste sufletele credincioșilor, cuprinse de-o mare îngrijorare.

Dar — spre a putea mângăia poporul — a trebuit să-mi jertfesc propria mea liniște sufletească, fiind sigur că pășirea mea hotărâtă în acele zile de supremă trufie pentru asupritorii noștri au să-i întărate, au să rostogolească mulțime de necazuri peste capul meu. Așa a și fost.

Intr'un timp curgeau gărlă amenințările de tot soiul. Și — dacă ele n'au avut cele mai grele urmări pentru mine — am s'o mulțumesc bunului Dumnezeu, carele a schimbat norocul războiului în favorul nostru, a celor asupriți.

Astfel — pe lângă multele griji — m'am ales cu un spor însemnat de peri cărunți.

Dară — întemeiat pe povăța Domnului: „*Păstorul cel bun trebuie să-și pue sufletul său pentru turmă*“. — am simți în sufletul meu o mândrie, că pot suferi pentru cauza sfântă a poporului, din sânul căruia am ieșit, și pe care din casa părintească și țărănească am învățat a-l iubi.

Am aflat de bine a Vă reaminti cele de până aci, spre a trage din ele o mare învățătură; anume spre a vă convinge, că omul și în cele mai maștere împrejurări nu-î ertat, să-și piardă încrederea în ajutorul lui Dumnezeu și să despereze; din contră fiecare e dator să conlucre, cât îi stă în putință, la delăturarea răului, așteptând cu *creștinească răbdare* ajutorul celui-de-sus, căci Domnul ne-a zis prin graiul evangelistului Luca: „**Intru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre**“.

*

Noi mult am răbdat, mult de tot. O mie de ani am tot răbdat. Și mântuirea a sosit. Ajutorul D-lui a venit. S'au împlinit cuvintele lui Moise: „**Doamne, dreapta ta a bătut pe dușmani**“ (XV 6—7). Da, a bătut pe dușmanii neamului nostru, totodată dușmani și ai ideelor marelui și sfinte. Și din pacea lor volnică dela București a rămas numai o tristă mărturie a sufletului negru, ce l-au avut puterile centrale și 'ndeosebi stăpânii noștri de ieri.

Și iată, în câte-va luni s'au întâmplat atâtea schimbări spre bine, câte nici n'am visat. Așa-i „*când norocu-și schimbă pasul, n'aduc ani, ce-aduce ceasul*“.

Lunile din urmă ne-au adus unirea Basarabiei și a Bucovinei cu țara-maniă; iară marea adunare dela Alba-Iulia a desăvârșit aceste mărețe fapte istorice, hotărând unirea Ardealului, a Bănătului și a părților ungurene locuite de Români, cu România. Eu și cu alți 3 soli am avut rara fericire, să închinăm acest pământ strămoșesc fraților de dincolo de Carpați: țării întregi și marelui rege Ferdinand I, acum al tuturor Românilor.

Această epocală misiune am îndeplinit-o în zilele primele ale lunii Decembrie, în cadrul unor festivități, cari nu se vor uita, până când va mai bate un suflet de român pe aceste plaiuri strămoșești. Atâtea îmbrățișeri frățești, atâtea

lacrimi de bucurie și fericire, nu s'au vărsat nicicând, ca în acele istorice zile.

Cred—scumpilor mei fii sufletești—că v'ași lipsi și pe voi de-o mare bucurie, dacă nu v'ași povesti, cum am simțit cúlmea fericirii atunci, când—închinând gloriosului nostru rege Ferdinand nu numai pământul strămoșesc, ci și **sufletele** milioanei de Români, cari ni-au trimis—am văzut: cum izbucnesc cu forță elementară din ochii regelui, lacrimi de adâncă emoție. Iară la sfârșitul istoricului act de predare a hotărârii dela Alba-Iulia—întreținându-se Maiestatea Sa timp lung cu noi — cei 4 soli și cu însoțitorii noștri — ochii îi erau permanent scăldați în lacrimi de fericire.

Nu voi uita niciodată în viață aceste și multe alte clipe de fericire. De aceea la despărțire—urmând pilda proorocului David, care i-a zis odată regelui său: „**Domnitorule! Dumnezeu să-Ți deie viață lungă!**“ — am îndrăsnit a-i zice Regelui:

„Sire! Avut-am și noi cei de dincolo de Carpați veacuri dearândul Domnitori; dar Românii n'au avut loc nici în tinda caselor lor. Nouă ne-au fost părinți mașteri. Iar acum ne-a învrednicit Dumnezeu, să avem un rege mare, pe cel mai mare Voivod, dintre câți a avut vr'odată neamul românesc, care a suferit împreună cu noi, și care plânge cu noi de fericirea, ce ne-a ajuns și la venirea căreia așa de mult ai conlucrat, împreună cu adorata noastră Regină. Deci, să trăiești, Maiestate, și să rămâi sănătos! Dumnezeu să deie deplină sănătate și M. Sale scumpei noastre regine Maria și întregii familii domnitoare“.

Atunci Maiestatea Sa mi-a strâns cu căldură mâna și mi-a zis: „**Mi-ați adus inimile la milioane de Români, după cari — de mult oftez — să-i strâng la pieptul meu; spuneți-le, că le trimit și eu inima și sufletul meu și că ard de dorul de-a vedea pe acești noi supuși ai tronului român**“.

Iată, iubiți Creștini, darul de Crăciun, ce vi-l aducem noi, solii voștri dela București: **sufletul unui rege iubitor**, carele — ca un bun părinte — are inimă pentru popor și pentru toate trebuințele lui.

Să rugăm acum pe milostivul Dumnezeu ca, ceea ce am hotărât noi, să întărească — precum am toată nădejdea ; și pe cei chemați a încheia pacea să-i lumineze, ca astfel cât mai curând—nu numai Ardealul și părțile ungurene, locuite de Români—ci și credincioșii noștri din eparhie și din întreg Banatul să poată exclama din toată inima: Și pentru noi **„trecut-au umbra legii și darul au venit“** pentru acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

SCHIȚA CUVANTĂRII

rostită în biserica din Biserica-albă la înmormântarea fruntașului
Ioan M. Roșiu.

Preasfinția Sa scoate la iveală, cum omul — cununa făpturilor lui Dumnezeu — are în viață deplină îndreptățire de a simți în sufletul său cea mai înaltă mândrie, căci sate și cetăți, grandioase monumente de artă și industrie, rezultatele odată neînchipuite, la cari au ajuns astăzi științele, etc., sunt izvorâte din mintea ageră a omului și sunt lucruri de mâni omenești. Ba omul a știut să prindă fulgerui din nori și să-l prefacă în putere electrică, care cu forțe uriașe să mâne cele mai grele mașini din fabrici, sau să lumineze întunerecul nopților. Iată în timpul din urmă au iscodit aeroplanele, cu cari zboară ca norii prin văzduh și submarinele, cu cari cutreeră adâncul mărilor cu ușurința peștilor. Și totuș, — în fața maiestății și puterii lui Dumnezeu — făptuirile omului apar niște „mușinoaie de furnici“; iară însuș omul — când îi vine ceasul — întărește din nou cuvântul scripturii „deşertăciunea deșertăciunilor“. Stând în fața sicriului ne vin în minte cuvintele atât de potrivite ale Psalmistului: „*Omul ca iarba: zilele lui ca floarea câmpului*“ Cade ca un fir de iarbă, se ofilește iute ca o floare. De îi tânăr sau bătrân, sărac sau bogat, împărat sau cerșitor, se alege — în cele din urmă — cu cele 4 scânduri ale sicriului, cari îl trec pe fiecare peste pragul morții, unde domnește egalitatea adevărată pentru toți; sau, vorbind în spiritul timpului de azi, numai în împărăția morții este

adevărata democrație. Putere, avere și toate celelalte bunătați materiale îl lasă pe om, cu ziua morții.

Și numai vredniciile activității sale mai ales pentru binele și progresul obștească, și valoarea sa morală îi rămân și după moarte. Se zice, că omul are în lume 3 prieteni; a) părinții, frați, surori, copii, amici, cunoscuți, cari te pot petrece cel mult până la mormânt; b) banul, averea, ce ți-ai adunat o, pe care încă n'o poți duce cu tine, și c) faptele bune îndeplinite în viață sunt singurele, cari te însoțesc și dincolo de mormânt până la dreptul judecător, unde apăsând în cumpăna judecății ne deschid calea spre fericirea cea vecinică. Astfel, arată tuturor datorința omului de-a face fapte bune, de-a muncii pentru alții și mai ales pentru biserică, neam și patrie. Părintele protopop *Andrei* al Caransebeșului a înșirat în panegiricul său, activitatea și faptele fericitului răposat.

Iar Preasfinția Sa atinge în special *idealismul* laudabil, ce l-a caracterizat pe răposat și însuflețirea rară, cu care se silea pururea să însuflețească pentru cele ideale pe toți câți îl ascultau. A avut până la urmă o inimă tânără, care bătea cald pentru idealuri.

Tocmai deaceia iubea peste măsură tinerimea română de pe la școale. Era mereu preocupat de trebuințele lor. Mereu căuta să convină cu tinerii, cărora le dădea nu numai sfaturi răslețe, ci le ținea și prelegeri instructive, cu adâncă cunoștință de viață. De altă parte se interesa, ca să fie ajutorați cei buni și lipsiți. Înșiră cazuri, din care se vede acest interes, față de studenții români. Prea Sfinția Sa a stăruit mai ales pentru aceasta, ca să fie ales în eforia fundațiunii Gozsdu, ca astfel să aibă putința a sprijini și mai mult pe iubiții săi elevi bănățeni. „Veniți deci tinerilor bănățeni“ — continuă Prea Sfinția Sa — „de vărsați cea mai sinceră lacrimă pe acest scump sicriu, căci voi ați pierdut

pe un bun părinte și sprijinitor al vostru“. La fine a atins Prea Sfinția Sa un moment delicat și totodată foarte mișcător pentru toți asistenții. Răsboiul acesta, care a cuprins în vârtejul său aproape întreaga lume, a atins cu valurile sale și pe în Domnul adormitul. Bănuelile ce se nasc la asemenea ocazii pline de iritație și susceptibilitate, i-au cauzat internarea departe de casă. Firea sa sentimentală i-a cauzat în acest timp suferințe aproape mucenicești, cari l-au înfrânt și i-au accelerat moartea. Te cuprindea o milă, de câteori auziai despre suferințele îndurate în internare. Reîntors acasă, nu mai era om; și îi prevedea sfârșitul. Dar pentru toate să nu cârtim în contra nimănui. „Răsbunarea este a Domnului“, zice scriptura și poate că Dumnezeu a trimis acest război asupra oamenilor, ca focul lui să cristalizeze odată sentimentele lor, și să convingă popoarele, că a sosit vremea să fie toți frați, și deci ca atari au să trăiască unii lângă alții.

Mergi deci — Iubite prietino — de îți încredințează trupul pământului, care te va îmbrățișa cu mai multă dragoste decât oamenii, cari de astădată îl stăpânesc; iară sufletul va afla primire la Acela, care va judeca pe toți cu absolută dreptate. Amin.

CUVANTARI LA DIFERITE OCAZII

CUVANTAREA LA ANUL NOU 1911

*Preacuvioase Părinte Arhimandrite,
Onoraților Domni și Frați!*

Vă mulțămesc și eu din toată inima pentru cuvintele de felicitare și dorințele de bine, ce mi le adresați prin graiul preacuvios al părintelui arhimandrit și vicar episcopesc; dară această corporativă manifestare de alipire o privesc ca îndreptată nu cătră mine personal, — căci timpul de când conduc această eparhie e mult prea scurt ca să existe semne vădite de activitate pentru justificarea ei, — ci ca îndreptată cătră slujba și demnitatea ce-o am în sânul sf. noastre biserici strămoșești.

În slujba acestei biserici stau nu numai eu, ci Dv. toți și cu noi împreună și cei mai mulți din fiii intelectuali ai neamului nostru, căci — strămtorați de pe cele mai multe terene ale activității publice — ni-a rămas mai ales numai terenul bisericesc și cultural oarecum mai liber.

Ar fi acum un lucru de tot firesc, ca forțele, ce trebuiesc să fie în noi, tocmai fiind concentrate pe un teren mai îngust, să producă o energie puternică, care să împingă cu pași repezi înainte carul afacerilor noastre bis. și culturale. Cu toate acestea mersul e încet, ba în unele locuri stagnază de tot. Și oare de ce?

Între altele, pentru că în proporție cu mărimea eparhiei noastre numărul muncitorilor harnici și conștiențioși din via Domnului nu-i destul de mare și pentru că — durere — avem foarte mulți în organismul nostru bisericesc, cari privesc slujba lor numai de un simplu mijloc de trai de azi pe mâne și nu — cum ar trebui să fie — de o misiune înaltă, apostolică pentru desrobirea culturală a unui popor înzestrat cu însușiri admirabile ca puține alte popoare. Ba unora le lipsește chiar și conștiința responsabilității împreună cu slujba, de care s'au apucat. Pe alții i-au împaianjenit preocupările propriilor lor daraveri, și acestea de regulă de ordin material, încât nu mai văd nimic din îndatoririle obștești ale slujbei lor, după care trăesc și care le asigură un loc de cinste și foarte onorific în viața noastră socială. Pe toți aceștia trebuie să-i punem în tălpi și să-i îndrumăm către postata lor de lucru, ce-au umplut-o polomida. În această privință cer sprijinul și conlucrarea Dv., și a tuturor fililor buni ai bisericei și neamului nostru din acest colț de țară.

Și în timpul scurt al petrecerii mele în această eparhie m'am convins, că dispunem de un material excelent; avem un popor bun, ascultător, iubitor de jertfe, adeseori foarte simțite, pentru biserică și școală. Să cere numai ca conducătorii — preoții, învățătorii și intelectualii — să fie la înălțimea chemării și datorințelor lor și să pot ajunge rezultatele cele mai frumoase.

Greutăți sânt — nu-i vorbă — destule. Cele mai multe însă le aflu tocmai aici în centru. Cele mai multe greutăți ni-le cauzează lipsa de mijloace. Aceste lipse produc uneori și astfel de momente de umilire, cari ating interesele vitale ale bisericei.

Deaceea — fără a pierde câtuș de puțin din vederea momentele morale, ideale, ale activității și chemării noastre — **trebuie** să ne punem toți pe întărirea economică a așa-

zămintelor noastre centrale. Toate taxele, toate venitele ce compet fondurilor centrale, trebuie deci până la cel din urmă bănuț încassate. Toate organele din parohii trebuie să ne dea în această privință întreg ajutorul lor. Asemenea așteptăm sprijinul comunelor bisericesti mai în stare, a fruntașilor bisericești noastre, dăruiți de Dumnezeu cu stare materială bună, și mai ales a celor ce în lipsă de familie, trebuie să privească pe credincioșii bisericii de fiii lor. Numai astfel se vor putea întări așăzămintele noastre centrale și vor putea deveni ceea ce trebuie să fie, niște izvoare din cari cu putere să zvâcnească apa curată și cristalină datătoare de viață pentru credincioșii din eparhia întregă.

În aceste direcțiuni, Vă rog, să munciți în anul nou și cei viitori, îndemnând pe toți să ne sprijinească din toate puterile.

Binecuvântarea lui Dumnezeu să ne însoțească pe noi și pe toți fiii eparhiei noastre întru ajungerea scopurilor mărețe, ce le urmărim.

Să trăiți!

VORBIREA

dela încheierea anului școlar în seminarul teologic pedagogic din Caransebeș 1911

Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns din nou la sfârșitul unei postate de muncă din câmpul vast de activitate al acestui institut.

Multe și felurite sentimente trebuie să se nască în sufletul vostru, Iub. elevi, și mai ales în sufletul celorce cu anul acesta părăsiți această școală. Deoparte se va ivi un sentiment de *încredere*, izvorâtă din mulțimea cunoștințelor câștigate în cursul anilor de studiu și întemeiată pe forța armelor culturale, ce le-ați câștigat pentru combaterea relelor ce le veți întâmpina în viață și pentru risipirea întunecului, de care mai e cuprins în multe părți poporul nostru. Iară de altă parte, trebuie să vă cuprindă un *dor de muncă*, o nerăbdare de a Vi să oferi teren de lucru în via Domnului, pentru a desfășura o activitate nouă cu forțe tinere. Dară — pe lângă acestea — nu-i iertat să lipsească din sufletul nimănui mai ales sentimentul de *recunoștință* în prima linie către părinții Voștri sufletești, către profesorii voștri, cari au desvoltat grea muncă și au făcut multe ostenele pentru cultivarea voastră, pentru cualificarea voastră, care vă dă puțința a vă câștiga în sânul bisericei și a neamului nostru slujbe, cari — pe lângă cinstea împreunăată cu ele — vă mai oferă și mijloace de traiu — după împrejurările noastre — mulțumitoare. Profesorii v'au dat în cursul anilor ce au mai bun, o parte din însuș sufletul lor. Și să fiți convinși, că chiar și atunci — când v'au

muștră mai cu asprime — au fost conduși de cea mai curată dragoste către voi, de a vă îndrepta la bine.

Un bărbat înțelept zice, că „recunoștința e o floare, care crește numai în sufletele nobile.“ Să arătați și voi, cari aveți să fiți și altora exemple vii, că sufletul vostru va fi vecinic pătruns de sentimentul de recunoștință către profesorii voștri, precum și către superioritatea bisericească în frunte cu arhiereul bisericeii, cari până acum s'au îngrijit de voi și nici de aci înainte nu vă vor lipsi de bunăvoința lor.

Acest simț de reverință și recunoștință să-l cultivați toți, căci ați comite un păcat strigător la cer, dacă ați urma pilda celor 10 leproși din evangelia de azi dela rugăciunile de mulțumită. Din 10 inși vindecați numai unul a fost mulțumitor pentru binefacere.

Îndemnat de sent. recunoștinței mă simțesc și eu plăcut îndemnat a mulțami atât în numele meu, cât și a conz. eparh., întreg corpului prof. în frunte cu Preacuvioșia Sa d. director, pentru munca grea prestată în cursul anului expirat, pentru luminarea voastră. E un mare adevăr în vorba spusă despre ceice învață pe alții: „Iar tu te mistui luminând“. Așa e! Dascălul bun se mistue pe sine, luminând generații întregi. Le doresc deci în cursul feriiilor deplină recreație, ca la toamnă cu nouă puteri trupești și sufletești să înceapă altă postată de muncă.

Iară când mă gândesc la voi, Iub. elevi, cari părăsiți acest institut, isprăvind studiile, îmi vin în minte cuvintele sf. ev. *Marcu*, unde zice (XIII. 37): „Și cele ce vă zic Vouă, le zic tuturor: Privegheați!“ Adecă fiți cu ochii în patru, cu considerare și atențiune, priveghiați asupra tuturor intereselor poporului, în sânul căruia veți avea să vă dezvoltați activitatea. Siliți-vă a cunoaște toate nevoile și lipsele lui și căutați a aplica cu succes toate mijloacele, cari mijlocesc promovarea acelor interese fie religioase, bisericești, culturale sau economice. Dar în activitatea voastră să vă

feriți a fi cuprinși exclusiv de curentul material al zilelor de azi, care tinde numai la plăți mari. Evangelia dela sf. liturgie de azi — cu păsările ceriului și crinii câmpului — cuprinde în ac. privință frumoase învățături. Plata, ce o primim pentru munca desfășurată de noi toți fiii bisericeii, de sus până jos, desigur nu este un equivalent proporțional. Biserica n., poporul n., fără mijloace suficiente, nu ne poate azi răsplăti munca desfășurată. Deplină răsplată vom afla numai în convingerea, că noi toți trebuie să ne privim de *apostolii* unui neam oropsit încă, neglijat în multe privințe, dară carele, în urma numărului său și a eminențelor sale însușiri și corporale și intelectuale, prin munca neobosită a fiilor săi buni și credincioși, *trebuie condus spre o soartă mai bună*. Iară ridicarea poporului este ridicarea noastră.

Dacă toți veți avea conștiința acestei misiuni apostolice, ea o să vă îndemne la muncă fără preget. Și atunci se vor potrivi și față de voi cuvintele ev. *Luca*, când zice (XII, 37); „Fericiti sânt robii, pe cari îi va afla Dl priveghind... că-i va pune să șadă la masă etc.“, adecă muncitorii cei harnici din via Domnului vor afla recunoștința superiorității lor, precum și a poporului, care va vedea, cum să ridică prin munca și străduințele noastre.

Ba să căutați a vă face datorința chiar și fără a aștepta recunoștința ori răsplata dela cei de azi, ci să căutați mulțumirea în voi înșivă, în conștiința, că nu trăiți în zadar. Un poet român zice, că

„Omul într'atât e om,
Cât în al țării sale pom
E ramură înfloritoare
Și foarte darnic roditoare.“

Siliți-vă deci, ca mai întâiu voi înșivă să fiți muncitori și productivi; iară de altă parte la pomul ce promite roade, cultivați pământul din jurul lui, adunați în jurul trunchiului

țărâna cea mai mănoasă și roadele nu vor întârzia. Feriți-vă de a scormoni și depărta pământul dela rădăcinile lui și de a le desgoli, căci prin aceasta împuținați belșugul roadelor și slăbiți puterea de rezistență a trunchiului.

Greutăți veți întâmpina în activitatea voastră; dară ni-zuiți-vă prin toate ale voastre a strânge și închiega rândurile tuturor celor între cari trăiți, căci prin armonie și bună înțelegere, puterile se vor întări și mări și isprava nu va lipsi.

În nădejdea, că veți urma aceste sfaturi părintești și binevoitoare, vă binecuvânt și vă doresc mulți ani de mănoasă activitate spre binele bisericei noastre, a poporului românesc și a iubitei noastre patrii.

CUVÂNTARE

la hirotosirea noului protopop al Bocșei
Mihail Gașpar 1911.

Prea Onorate și Iubite Părinte Mihaile!

„Pentru aceea te-am așăzat
în Creta, ca să îndreptezi
cele delipsă.”

(Pavel Tit II. 15).

Cu ajutorul lui Dumnezeu și prin pogorârea Duhului sf. te-ai învrednicit, P. Onorate părinte Mihaile, a fi astăzi ridicat la treapta de protoiereu, ca astfel în curând să poți ocupa scaunul vacant de protopop al țărașului Bocșei.

Slujbă însemnată, oficiu important, este oficiul de protopop pretutindenea în biserica răsăriteană; iar în mitropolia ort. rom. din patrie — pe temeiul legii n. fundamentale depuse în statutul organic și în regulamentele emantate din el — oficiul de protopop capătă o astfel de importanță, cum nu o mai are în nici o altă biserică creștină.

Și tocmai din această importanță potențată izvorăște și o mai mare responsabilitate, care îngreună umerii protopopilor noștri.

Din alocațiunea dela începutul actului de hirotosire ai înțeleș îndatoririle de căpetenie ale of. protopopesc. Din parte-mi le completez cu aceea, că — fiind protopopul un esmial al arhierelui și al stăpânirii bis. la fața locului — ai să fi **ochiul pururea deștept** al acestei superiorități din fruntea bisericii, **ochiul ager**, care cu ușurință să observe

întreagă starea și mai ales scăderile poporului din ținutul jurisdicțiunii sale; are să fie **mâna isteasă**, care de o parte să știe prezenta arhierelui și conzistoriului său un tablou fidel al situațiunilor date, să știe recomanda mijloacele practice pentru sanarea relex și pentru promovarea tuturor intereselor credincioșilor bisericeii; iar de altă parte să fie **organul plin de tact**, carele să și aplice cu efect și cu succes mijloacele statorite de superioritatea bis. și să execute ordinele multe și felurite ce vor sosi.

Această *întreită misiune* recere dela un protopop înalte însușiri mai ales sufletești, dar și fizice.

P. On. D-ta ajungi tânăr în această slujbă înaltă; deci zelul, râvna, dorul de muncă nu-ți pot lipsi; din contră trebuie chiar să simțezi un îndemn puternic de a justifica prin muncă îndoită încrederea, ce o punem în Frăția Ta. Iar de altă parte activitatea de până acum, și mai ales scrierile publicate descopăr și frumoase calități literare, adecă sufletești. Cu toate acestea mă simțesc dator a-ți atrage luarea aminte asupra pildelor lui Solomon, care la un loc (III. 5) zice: „*Din toată inima încrede-te în Domnul și nu te sprijini pe mintea ta.*” Cu alte cuvinte, să nu fi niciodată prea încrezut în propriile puteri, cari — desvoltate în mediul zilelor de azi — ușor ne pot seduce să pierdem firul vechilor tradiții bisericești și să ieșim din atmosfera aceluia duh bisericesc, în care au trăit strămoșii noștri.

Mai ales în afacerile mai grave să consultezi corporațiunile, ce-ți stau la dispoziție, căci unde veți fi mai mulți întruniți în scopuri bis., acolo Duhul D-lui vă va călăuzi. Mai presus de toate să fi pururea pătruns de respectul cuvenit către poruncile și ordinele superiorității bisericești și mai ales ale arhierelui tău și de simțul de datorință al promptei lor îndepliniri, urmând în această privință cuvintele psalmistului (119, 56): „*Aceasta este comoara mea, ca să împlinesc poruncile Tale.*”

Câmpul de muncă este extins preste câteva zeci de comune bisericești. Deci sarcina, ce o iai asupra-ți, este grea. Dar să ușurează prin faptul că-ți stau la dispoziție numeroase organe, atât persoane cât și corporațiuni. Ocupându-ți oficiul, fii povățuitoriul binevoitor al acestor împreună lucrători; fii luminătoriul celorce caută lumină; fii mângăitoriul celorce caută alinarea suferințelor, sau după cuvântul prorocului Ezechil (XXXIV, 3—4): „*Paște turma, întărește pe cele slabe, vindecă cele bolnave, leagă pe cele cu piciorul frânt, readu pe cele alungate, și caută pe cele pierdute*“. Fii judecătoria drept și nepărtinitor al tuturor; după zisa scripturii: „*Arată-le calea, pe care au să meargă și faptele, care au să le facă*“ (II Moisi XVIII. 20).

Mult îți va ușura sarcina și faptul, că nu mergi să muncești pe un teren străin, ci mergi în sânul poporului Ție atât de cunoscut, a poporului românesc, din care ai ieșit. Precum Dl a zis odinioară prorocului Ezechil (III 4—5): „*Fiule al omului! Mergi la casa lui Israil, și predică acolo cuvântul meu, căci nu te trimit la popor, care are grai străin și limbă necunoscută, ci la casa lui Israil*“. — Așa și eu îți zic: Pleacă în ținutul Bocșei în sânul dreptcredincioșilor Români din acele părți, și acolo între ai tăi și ai noștri cultivă toate virtuțile creștinești, dragostea de biserica strămoșească și simțul de jertfă pentru așazămintele ei, dragostea de neam și iubirea de patrie cu toate virtuțile cetățenești, cari de veacuri au înfrățit pe Români cu pământul acestei țări, unde și pe viitor vreau să trăiască cu limba și obiceiurile strămoșilor lor, și cu credință cătră patrie și tron, dar și cătră neamul lor.

Binecuvântându-te îți doresc multe succese pastorale, spre binele bisericei noastre ortodoxe române, a poporului ei, precum și a țării noastre. Amin.

CONFERINȚA

citită cu ocaziunea ședinței festive a Societății pentru adunarea unui fond de teatru român, Blaj 1911

Între așazămintele de cultură ale unui popor teatrul național trebuie să ocupe loc de frunte, căci — dacă-i bine condus teatrul, — poate să devină o școală din cele mai însănătate pentru creșterea și entusiasmarea masselor mari ale poporului;

o școală, care pestetot ne nobilitează ca oameni;

o școală, care ne reamintește și prezintă faptele glorioase ale strămoșilor, înălțându-ne astfel cunoștința și mândria națională și oțelindu-ne vârtuțile cetățenești cu toate ramificațiunile iubirii de patrie și de neam;

o școală, care mai presus de toate contribuie la formarea caracterelor, fără de cari nici un popor nu poate ajunge la creangă verde;

o școală, care ne înfățișează viața idilică a poporului cu toate neîntrecutele noastre obiceiuri, datini și cu manifestațiunile ei caracteristice.

Teatrul trebuie să mai cultive muzica, cântările și dansurile cele originale ale poporului, cari sânt comori din cele mai de preț ale Românilui. Și am face o greșală de neiertat, dacă n'am fixa și n'am cultiva și dacă am lăsa să peară aceste însușiri admirabile ale poporului dela țară, pe cari viața modernă din zilele noastre tot mai tare le surghiunește din satele noastre odinioară atât de pline de farmec, de poezie și de viață idilică.

Să nu vi să pară curios, d-nilor și d-nelor, faptul, că

un preot, ba chiar un arhiereu, vorbește despre lucruri; pe cari mulți le țin atât de profane sau lumești: despre teatru, cântări, dansuri sau jocuri. Doară Sfântul Ioan Gură-de-aur altfel de om a fost, — și totuș mai ales în tinerețe — voind a cunoaște toate zbuciumările sufletești ale societății de pe atunci — s'a interesat, ba a cercetat și el teatrul de la Atena.

Eu zic, onorată adunare generală, că și un preot și un arhiereu chiar se poate interesa și poate vorbi despre toate trebuințele unui popor. Atârnă numai ce vorbește și cum?

Mulți din d-voastră veți fi surprinși, dacă vă voiu descoperi adevărul istoric, că dansurile, jocurile și featrul au isvorât din religia popoarelor.

Au existat în trecut popoare, ce-i drept necreștine, și mai există și azi, la cari dansurile nu sânt altceva, decât acțiuni rituale, religioase de preamărire a zeilor, sau de mulțumită și cerere.

În această privință să pot înșira sute și mii de exemple. Dar ajung și numai unele.

Grecii vechi d. e. aveau multe jocuri religioase.

În Delos jucau junii la sunet de flaute și citeră în jurul jertfelor, ce să aduceau. Mai ales pe insula Creta erau în uz dansurile religioase, numite peane, însoțite de cântări. Jucau în semn de mulțumită sau bucurie pentru scăparea de vr'un năcaz sau suferință. Prosodion sau enoplion era un alt joc ritual, de procesiune, când mergeau la vr'un altar, la vr'un templu, sau cu care încunjurau templele.

Procesiunile religioase din zilele noastre d. e. din România și din țările catolice, în frunte cu preoțimea, cu episcopi și cu icoane făcătoare de minuni, sânt rămășițele unor asemenea procesiuni cu jocuri rituale păgâne.

Chiar și Grecii de azi au o sărbare populară, Panigyri, la care poporul — țărani și țărance — joacă și cântă (tra-

goudia) în progadia bisericilor în cinstea Maicei Domnului sau a unui sfânt.

Și în eparhia mea, la Logoj, pe la rugă sau hram, adecă la Sf. Mărie mare, joacă, poporul adunat din tot jurul în curtea bisericii. Cel mai mare preot — protopopul — fie și de 80 ani — începe hora cu cea dintâi femeie din parohie.

Dansurile religioase ce compuneau în vechime cultul păgân al poporului german din Saxonia, Turingia și al Frâncilor, au trecut și în viața religioasă creștină a poporului german. Mai ales jucau în noaptea Crăciunului în progadia bisericilor. Apostolul Nemților, Bonifacius, a pășit împotriva lor (743).

În ținutul râurilor Rin și Mosel erau foarte lăpșite jocurile ss. Veit și Ioan Bot. Focul Sânzienelor, în jurul căruia jucau, e și azi un uz lăpșit la unii Germani și Slavi. L-am văzut astăvară în Istria.

Jucau și preoți. Episcopul Burchard din Worms a dat (1024) circulare de oprire. Totuș s'au menținut și până în veacul 17. Iesuitul Menetrier istorisește (1682), că a văzut în unele biserici fețe bisericesti și copiii din cor jucând prinși de mână și cântând cântări de mulțumită, pline de evlavie.

Jocuri religioase au avut și Romanii. Dela ei au trecut și la noi. Junii din jurul Sibiului și din alte părți joacă călușerul și bătuta etc., tocmai la serbările Crăciunului și Anului nou. Dovadă, că proveniența lor e religioasă.

În biserica „Maicei încoronate“ din Neapole e o icoană pictată de Giotto (1276—1336), care reprezintă o nuntă. Preotul cununa și nuntașii joacă hora, ținându-se de mâini. Și în biserica noastră tot la nuntă — prinzându-se de mâini preotul, mirii și nașii — într'un fel de horă lină — încunjură iconostasul cel mic, sau masa cântându-se „Isaie dântuește.“

Vestitul vizitator al muntelui Athos, Didron, spune în „Ermyneia tys zografykys“ (pag. 327, trad. de Godeh, Schäfer, Trier 1855): „In biserica grecească dansul e o parte întregitoare a serviciului divin... In biserica din Eleusis — zice el — am văzut la botezul unui copil pe preotul, pe nași și pe cei invitați jucând în jurul bapsteriului (cristelniței). In Atena am văzut pe nuntași și pe preoții slujitori jucând în biserică“. Iconografia bizantină, ilustrând fraza psalmistului „toată suflarea să laude pe Domnul“, zugrăvește toate ființele lumii jucând, așa un june joacă cu o jună și un moș cu nepotul și nepoata sa“, chiar și frunza pomilor saltă tremurând (pag. 239).

Aceeaș origine religioasă o are și teatrul. Mulți scriitori ne spun, că la „Greci drama s'a născut din cultul grecesc“.

Iară la popoarele creștine primele începuturi de teatru au fost copiii cu steaua și cei trei crai dela răsărit.

După aceste reprezentații primitive au urmat vestitele producțiuni teatrale religioase, numite misterii. Fiind compuse din elemente curat religioase să jucau în biserică; apoi vărându-se în ele și elemente lumești, preoții le-au scos din biserică și s'au continuat în progădii, de unde iarăș au fost scoase în măsură, în care s'au sporit în ele elementele lumești.

Astăzi atât dansurile cât și teatrul au devenit lucruri aproape exclusiv de distracție, lumești.

Să fiu, onorată adunare generală, bine înțeles! Am făcut această reprivire istorică, nu că doară aş dori să se reintroducă în viața religioasă jocul și teatrul, sau că aş voi să scuz pe unii preoți tineri, cari joacă cum n'ar trebui, ci numai ca să arăt proveniența religioasă a acestor lucruri, ajungând la concluzia: că — precum persoanele — așa și instituțiunile nu-i iertat să-și renege trecutul. Deci și teatrul național al poporului nostru cu toate apartinențele lui

— ținând cont de originea sa religioasă — să caute a să feri de orice exagerări și de degenerare și să se desvolte în cadrele unei educațiuni pururea morale a poporului.

Atunci teatrul nostru — când vom fi fericiți a-l avea — va deveni o instituțiune de mare folos. Ceeace nu pot face biserica, școala și celelalte așazăminte de cultură, va suplini teatrul, ca astfel cultura poporului să fie deplină fără lacune, și astfel în mod armonic se vor cultiva toate facultățile și însușirile cele frumoase, cari formează ființa noastră etnică de Români.

Așa dorește biserica să devie teatrul nostru național și în această direcțiune să se dezvolte și pregătirile, ce premerg înființării.

Ne-am întrunit la o sărbătoare culturală jubiliară a „Asociațiunii“ aci în Blaj. Ca să se ridice splendoarea ei „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“ încă ni s'a atașat.

Cu adevărat pentru prăznuirea jubileului de 50 de ani de existență a „Asociațiunii“ nu se putea statori alt loc mai potrivit decât Blajul. Căci — dacă Asociațiunea s'a plăz-muit la 1861 la Sibiiu, centrul bisericii ortodoxe române sub conducerea lui Șaguna, înconjurat de fiii ambelor biserici românești, înfrățiți sub steagul culturii naționale: era lucru cel mai firesc, ca după 50 de ani să serbăm a-mintirea nemuritorilor întemeietori în cadrele mărite ale unei munci de 5 decenii aci în Blaj, centrul mitropoliei gr. cat. cu frumoase tradiții pentru luminarea neamului.

Până la înființarea „Asoaiatiunii“ erau bisericile române. ici-colea și ziaristica, singurii îndrumători ai culturii poporului; iar în curs de 50 de ani a desvoltat și „Asociațiunea“ și „Societatea pentru fond de teatru român“ însemnată muncă în această privință, sprijinind biserica în niziunțele ei spre luminarea poporului.

Episcopatul român îndeplinește deci numai o sfântă datorință, când s'a decis să fie oarecum corporativ de față

acolo, unde credincioșii bisericilor române s'au întrunit sub stindardul culturii naționale. Unde sânt 2 sau 3 adunați în numele culturii noastre, acolo noi datorința sfântă avem a fi de față, căci nu numai mântuirea vecinică a sufletului credincioșilor noștri, nu numai cultivarea virtuților creștinești și cetățenești sau patriotice este misiunea bisericii române, ci și mântuirea vremelnică a poporului nostru prin armele luminei și ale culturii românești.

Iară în deosebi noi episcopii bisericii ortodoxe am ținut să fim toți de față la această sărbătoare a culturii noastre, ca deoparte să aducem prinos de recunoștință marelui nostru ierarh Andrei, care a avut partea leului la înființarea „Asociațiunii“ și să arătăm, că sântem conștii de misiunea noastră de a urma pilda lui, care a promis a sprijini din toate puterile sale Asociațiunea; iar de altă parte venit-am ca să ne închinăm și noi memoriei acelor mari Români, cari au trăit aci, să ne închinăm memoriei aceluia smerit apostol român, care în desagii săi purta întreaga comoară din trecutul neamului.

Facem aceasta, ca să arătăm tuturor fiilor bisericilor române, că numai înrolându-se „vlădică, până la opincă“ la muncă pentru cultura românească, întemeiată pe vechile tradiții bisericești, putem asigura viitorul poporului nostru, așteptând ca pilda noastră să fie un simbol, un îndemn puternic pentru toți credincioșii noștri pentru a pune la o parte — când e vorba de cultivarea poporului — ori ce fel de separatism, orice susceptibilități, căci în această privință nu putem admite decât o singură rivalitate: de a ne întrece în fapte bune unii pe alții. De altă parte dorim, ca nu numai unii, ci toți cărturarii, de pretutindenea, să simtă datorința a sprijini „Asociațiunea“, „Societatea pentru fond de teatru român“ și toate însoțirile noastre culturale, căci — durere — mai sânt multe ținuturi, unde frunțașii se ceartă pentru nimicuri și mărunțișuri, iar în

alte locuri pentru fraze goale, zădărniciind faptele, cari singure închieagă și întăresc temelile de progres ale poporului.

Nu 2500 membrii ordinari trebuie să aibă „Asociațiunea“, ei cel puțin 10.000. Celelalte societăți asemenea.

Deci — dacă voim să serbăm cu vrednicie memoria marilor noștri înaintași și întemeietori ai așezămintelor de cultură, — trebuie toți de pretutindenea — punând deoparte indiferentismul sau susceptibilitățile de ori ce natură — să ne facem și numai ca simpi gregari datorința către cultura neamului. Așa făcând, toate instituțiunile culturale în frunte cu „Asociațiunea“ vor înainta cu pași mai repezi ; iar poporul se va deștepta, lumina și mântui din întunericul, de care în multe locuri mai e cuprins.

Și fiindcă o manifestație culturală atât de solidară și unitară, în frunte cu lamura inteligenței și cu întreg episcopatul român, n'au mai fost la noi, de când ne am pomenit pe aceste plaiuri și câmpii ; nu aflu cuvinte mai potrivite de a scoate la iveală acest fapt măreț, decât dorința exprimată de marele Șaguna la încheierea constituantei „Asociațiunii“ în cuvintele : „Deie bunul Dumnezeu, ca până la capătul veacului să fie tot așa. Să ne mai întâlnim la masa mamei noastre comune, să ne îndulcim de limba, naționalitatea și de toate câte sânt ale Românului“.

CUVÂNTARE LA ANUL NOU 1912

Anul ăsta mi-a trecut așa de repede, că nu-mi pot da seama, cum a fost cu puțință asta? Doar mi-se pare, că nu de mult am văzut pe cei prezenți la mine, din prilejul schimbării anului, și acum iarăș vă văd spre acelaș scop adunați. Cred să aflu explicarea în împrejurarea, că ocupațiunile zilnice curente, multele ședințe conzistoriale, multele lucruri începute și îndrumate pe cale adevărată de a fi realizate, vizitația canonică de astă vară și astă toamnă, sfințirile de biserici și școale și multe alte preocupățiuni mi-au absorbit întreaga atențiune încât n'am avut răgaz a simți plictiseala timpului, care pentru unii se scurge încet, iar pentru alții trece prea repede. Desigur, că tot așa de repede v'au trecut și d-voastră, căci toți sunteți angajați împreună cu mine la aceleaș afaceri obștești. Și e bine așa, căci activitatea și când privește scopuri particulare încă este — precum zice, nu-mi aduc aminte cine „**un fel de sare pentru viața omului, care nu-l lasă pe om să se dee stricăciunii**“, îl nobilitează și-i ridică valoarea socială, fiind munca, cea mai frumoasă misiune a omului. Iar când activitatea privește interese superioare: bisericești și culturale-naționale, cum e a noastră, atunci munca devine și mai valoroasă, și mai plăcută, căci nimic mai sublim decât a lucra pentru binele altora. Iar îndeosebi la noi Românii interesele bisericești, culturale și economice sânt totodată și **cele mai vitale chestii naționale**. Până când — după mîntea oricărui om cuminte — nu ne vom ridica culturalicește și întări pe teren economic, nu ne vom putea ajunge un viitor

politic asigurat. Deci vă invit și în anul acesta la muncă pentru cele mai sfinte interese ale bisericei și neamului nostru din patrie, ca — precum în trecutul apropiat — în pace bună înțelegere și frățească armonie să facem și'n anul acesta un puternic pas **înainte**. Cer în deosebi ca fiecare în cercul său de activitate să fie zelos și atunci binele obștesc — bisericesc și cultural, — va prospera. Constat cu durere, lupta ce se poartă între frații mireni, (în chestiile politice conducătorii se ceartă rău) — cari sânt îndușmăniți nu să poate mai tare și care — dacă cei competenți nu vor sista-o — va diviza înțelektualitatea noastră pentru decenii în tabere vrășmașe tocmai în timpuri ce promet a deveni epocale în viața monarhiei noastre. De aceea, cel puțin noi, lucrători în biserică, să căutăm a păstra armonia, dragostea. Poftesc celor prezenți fericire și sănătate în anul nou.

VORBIREA

dela deschiderea primei adunări a preoților chemați la centrul
episcopiei din Caransebeș pentru consultare în chestiuni
bisericești 16 Martie 1912.

Jubiților frați în Hristos !

Suntem toți preoți, adică slujitori ai evangheliei lui Hristos ; iară această sf. evanghelie culminează în a lucra pentru binele obșteșc, în a **te jertfi pentru alții**, în a munci pentru fericirea vremelnică și vecinică a turmei, ce ni s'a încredințat,

Abia va fi popor, a cărui preoțime să fie atât de strâns legată de toate interesele credincioșilor, ca și preoțimea poporului nostru românesc. Noi, din cele mai vechi timpuri și până azi, am fost **una cu poporul**, am mers nedespărțiți de el și la bine și la rău. În timpurile cele mai neguroase și mai grele din trecutul bisericii noastre naționale, până și preasfințiții noștri vlădici — reducându-și trebuințele lor la cel mai extrem minim — cu abnegație de adevărați apostoli, și-au făcut datorința față de turma credincioșilor.

Așa de ex. primii episcopi din eparhia Ardealului, după mișcările unirii — Nichitici și Adamovici — ca să poată fi aproape și în mijlocul credincioșilor lor — au locuit în odaia uneia din seamă afară de sărăcăcioase case țărănești făcută din simple bârne de brad ; iară primul episcop național al bis. Ardelene, **Vasile Moga** — îndemnat de datorința-i arhipăstorească de a-și readuna turma reslățită și împrăștiată și aproape un veac rămasă fără păstor — a

cutreerat toate văile neumbrate ale muntosului Ardeal, mergând călare pe poteci înguste și trecând în carul cu boi vadurile fără punți de trecătoare. Și ca să revin la eparhia noastră, vă amintesc numai frumoasa pildă a fecitului episcop **Ioan Popasu**, despre care cu toții știți între ce împrejurări nespuse de grele a trăit aci în Caransebeș, mai ales la începutul păstoriei sale, îndeplinindu-și misiunea de arhieru.

Asemenea rare și neîntrecute fapte au îndemnat preoțimea noastră de pretutindenea să-și facă în toate direcțiile, atât bisericesti, cât și culturale și economice datorința. Și și au și îndeplinit-o, încât liniștiți putem zice, ca până bine de curând, *„toate printr'ânsa s'au făcut și fără de dânsa mai nimica nu s'au tăcut, din câte s'au făcut“*.

Cred, că împreună cu mine și frațiile Voastre aveți conștiința împăcată, că și până acuma ați ostenit cu zel și credință și cu succese, pentru biserică, neam și patrie; iară de altă parte nu veți înceta nici pe viitor a sta cu demnitate la locul, ce vi-s'a încredințat.

*

Pe lângă tot caracterul alturist al misiunii noastre preoțești, — fiind și noi preoții **oameni** cu trebuințe de ordin material, cari trebuiesc satisfăcute, cu gura care trebuie saturată; ba — după orânduelile canonice ale bisericii răsăritului — având preoții de mir chiar mai multe guri, adeseori foarte numeroase guri, cari cer asigurarea viitorului lor: nu ne va putea lua nimenea în nume de rău, că de astă dată v'am întrunit, spre a vă consulta, a vă cere părerea, înîr'o afacere ce privește soarta însăși a preoțimei și a familiilor ei.

Dar chiar și de astă dată nu se gândește preoțimea la sine până e tare și mare, până e sănătoasă și capabilă de muncă, ci scopul nemijlocit al întrunirii noastre de astăzi este crearea unui mijloc de trai mai cinstit pentru văduvele

și orfanii preoților la caz de moarte, sau chiar pentru înșiși preoții la cazuri de incapacitate de-a mai lucra, de nenorociri și neputințe fizice și sufletești, când numai o liniște binemeritată și fără griji mai poate fi răsplata trecutului plin de muncă și osteneli.

È adevărată vorbă de modalitățile, după care să se pue în aplicare fondul de pensiune și de ajutorare, a cărui creare a decretat-o măritul nostru sinod eparhial în anul 1911.

Din publicațiunile oficiale ale sinodului, cunoașteți și frațiiile Voastre, acele momente principiare, cari — după multă aprofundare și temeinică cernere a tuturor împrejurărilor date — cu unanimă însuflețire s'au votat, și pe cari eu — cu experiențele mele de fost referent al fondului de pensiune arhidiecezan — cu toată hotărârea le aprob și le aflu de salutare, ducătoare la scop și corespunzătoare intereselor tuturor, celor pe cari îi privește proiectatul fond.

La toate instituțiunile bisericești trebuie să respectăm principiul **unității**, căci toți: membrii ai Conzistorului, preoți și profesori seminariali **una suntem**. „**Eu sânt vița și voi mlădițele**“. Deci am greși rău, dacă nu am contribui toți la întărirea noastră prin susținerea acestei unități, mai ales că pe această temelie stând, vom sista rivalitățile păgubitoare între preoți, protopopi și membrii consistorului, îndrumând interesul și munca tuturor spre întărirea fondului **comun**, căruia eu îi proorocesc un viitor frumos, dacă toți și mai ales preoții vor fi punctuali întru împlinirea datorințelor față de el; iară membrii și mai ales văduvele și orfanii vor binecuvânta memoria celorce s'au ostenit pentru întemeierea și întărirea lui.

Ajunși acum la statorirea statutelor, cari să formeze temelia fondului, am crezut că e just și echitabil, că în o chestiune, care privește atât de aproape preoțimea și familiile lor, să consultăm un număr mai mare de preoți fruntași din întreaga eparhie.

Aceasta este scopul anchetei de față.

Vă invit deci, ca să ascultați cu deplină luare aminte expunerile, ce le vor face referenții, cari și până aci s'au ocupat cu această grea chestiune, să vă faceți binevoitoarele observări, să vă expuneți cu deplină sinceritate, dar și cu posibilă claritate părerile, care să servească apoi de bune călăuze pentru Sinodul nostru eparhial ca forul legislativ competent a vota definitiv asemenea norme și dispozițiuni, cari privesc întreaga eparhie.

Nădăduesc cu ajutorul bunului Dumnezeu, că prin consultările cu frățiile Voastre, prin sfaturile membrilor consistoriali și ale Sinodului eparhial, unite și cu experiențele mele în această privință, vom putea crea o astfel de instituțiune unitară, care în mod armonic să promoveze interesele **neexagerate** ale tuturor, celorce muncesc în via Domnului.

Mulțumindu-Vă, că ați dat ascultare invitații mele și ați venit din toate părțile eparhiei, declar ședința anchetei deschisă.

CUVÂNTAREA

dela începutul anului școlar — în seminariu 1912.

*Prea Cuvioase D-le Director, Onoraților domni Profesori,
Iubiți Elevi !*

După încheierea anului școlar expirat, îndepărtându-Vă cu toții — profesori și elevi — pe acasă, am rămas ca un arbore lipsit de o parte însemnată a podoabei sale — fără crengi și fără frunze. „**Eu sânt vița și voi mlădițele**“; eu sânt trunchiul și voi crângile, această vorbă a sf. Scripturi se potrivește de tot bine și la raportul dintre mine, sfetnicii mei și voi toți.

Iar acum — când nu numai elevii vechi ci și un număr frumușel de elevi noi — v'ați reînapoiat la acest institut, la acest focar de cultură bisericească și ortodoxă românească, vița reînverzește, arborele își recapătă podoaba sa, care nu-i numai o podoabă platonicească, pentru ochii lumii, ci este pentru mine și Consistorul nostru dela conducerea bisericii o **condiție de viață, de existență** în conducerea eparhiei.

Când vă văd — întruniți în jurul meu — mi-se umple sufletul de bucurie, puterile îmi cresc și nădejtile pentru un viitor mai mănos mi-se întăresc, căci în voi toți privesc pe sprijinatorii mei de mâne, pe împreună muncitorii în câmpul cel vast al înaintării intereselor noastre bisericești — morale, culturale — și economice ale poporului nostru.

Prea cuviosul domn director V'a deschis în frumosul său cuvânt, rostit acum, o zare clară și unele directive spre ținta de ajuns; iar domnii profesori — niște părinți

sufletești plini de iubire către viitorii noștri preoți și învățători — vă vor împărtăși în cursul anului mai multe cunoștințe, sfaturi și îndrumări. Spre a deveni conducători harnici, dibaci, isteți și apreciați de noi, rămâne numai ca voi fiecare clipă petrecută în această școală, s'o folosiți cu zel și conștientozitate, sorbind din gura dascălilor voștri fiecare cuvânt de învățătură, cum soarbe copilul vorba dulce eșită din gura mamei sale, făcând ca toate cunoștințele să le asimilați în sufletul vostru și câștigându-vă armele de lipsă ale științei teologice și pedagogice, fără de cari o isbândă sau un succes în viața practică este imposibil. **Cultura este o mare putere.** Deci să vă nizuiți a vă câștiga din izvoarele de aci o temeinică cultură, ca astfel să fiți înzestrați cu acele forțe și cu puterea, cari singure garantează succesele statornice. Iară mai presus să dovedeți o **purtare întru toate de model** și neexceptionabilă, făcându-vă vrednici de numele de clerici și candidați de învățători, cari au chemarea a se îndrepta nu numai pe sine, ci a fi pildă vie și pentru alții și sarea societății în care aveți să trăiți.

Astfel înzestrați, veți spori în mare măsură forțele de muncă și de progres ale eparhiei noastre; piedicile și bolovanii vor dispărea în urma muncii voastre din calea, pe care ca arhipăstor al turmei din acest colț de țară am să înaintez și sarcina, ce-mi apasă umerii, se va mai ușura; iar succesele muncii noastre se vor vădi înaintea lumii și a posterității.

Însuflețit de asemenea nădejdi, rog pe bunul Dumnezeu, ca să întărească puterile profesorilor voștri să le sporească răbdarea, ca astfel cu părinteasca bunăvoință să stăruie tot mai cu voie în greaua lor misiune, plantând în sufletul vostru sămânța temeinicilor cunoștințe și bunurile sfaturi. Iar vouă să vă dea tărie, sănătate și voia primitoare, ce caracterizează tinerimea cea plină de nădejde a popoa-

relor cu dor de progres, ca să puteți deveni aceeași așteptăm dela voi, adevărați apostoli plini de dor de muncă spre folosul vostru, al bisericii, al neamului și al patriei!

Binecuvântarea Noastră să vă însoțească și întărească în toate lucrările din noul an școlar.

CUVÂNTARE LA ANUL NOU 1913

Înaltpreacuvioase și Domnilor!

Motorul principal a oricărui progres este munca statornică cu sistem, și în toate direcțiunile, cari asigură viitorul unui popor și-a unei țări. Cine privește și urmărește azi cu ochii ne'mpânjăniți de felul vr' unei preocupățuni pătimate, viața bisericească din eparhia noastră, acela trebuie să constate că la noi — pe lângă toate loviturile elementare extrem de grave și influențele păgubitoare ale unuia din cei mai răi ani economici, pe lângă toate greutățile financiare ce le simțim ca episcopie tânără, și cu toată insuficiența puterilor de lucru, de cari dispunem — decurge în multe părți o activitate — să nu-i zicem febrilă — ci satisfăcătoare; și avem nădejdea, că stăruințele ulterioare ale celor dela cârmă vor trezi și pe acei preoți și organe bisericești, cari încă nu-s pătrunși de conștiința îndatoririlor ce le au, și fie prin indiferentismul, fie neactivitatea sau chiar incorectitatea lor în oficiu, ne împiedică în loc să ne ajutoreze.

În deosebi pe terenul bisericesc-școlar, unde avem muncitori cu plată, să lucrează, încât putem fi mulțumiți.

Dară cu regret trebuie să scoatem la iveală tristul adevăr, că în afară de biserică prea puțină hrană sufletească să oferă poporului nostru, și prea puțin să lucrează pentru ridicarea lui. Avem atâtea terene neglijate, cum e cel economic și agronomic, cel al higienii caselor și oamenilor, al cultivării pomilor, al însoțitorilor de tot soiul, al analfabetismului, al alcoolismului, al portului, al lățirii cunoștințelor delipsă pentru

viață prin ținerea de prelegeri, șezători și producțiuni culturale etc. Toate acestea oferă un frumos câmp de lucru și invită pe cărturarii noștri și mai ales tinerimea la muncă culturală universală. Ceeace să face în aceste privințe în unele centre ale episcopiei noastre este prea puțin și restrâns. Mișcarea trebuie generalizată și extinsă peste toate ținuturile.

Dacă vom mai întârzia mult dela inițierea unei asemenea activități extra oficiale, ne va eși vestea, că **nu facem în interesul poporului nici un pas, decât care ni se plătește.** Cărturarii noștri trebuie să fie cuprinși de mai mult altruism în activitatea lor.

Pare-că se ivesc și pentru noi Români zorile unui viitor mai bun; dar desjășurarea favorabilă a împrejurărilor numai atunci va ținea cont de noi, dacă și prin o muncă cu puternice rezultate culturale și economice ne vom ști lumina, organiza, ridica și impune ca un factor vrednic de luat în considerare. Deci mare răspundere zace pe umerii frunțașilor noștri de azi.

Ceeace cer eu se poate atât de ușor iniția și îndeplini în cadrele date ale „Asociațiunii pentru cultura poporului român etc.“ ca să stăm și pe-o temelie legală.

Doresc deci, ca barem de anul acesta tot natul inteligent dela noi să-și iee partea sa de muncă extraoficială pentru luminarea și întărirea poporului și a cetățenilor, din sânul cărora am ieșit, căci prin aceasta îndeplinim și o înaltă îndatorire patriotică întărindu-ne țara, în care trăim. Dacă sfatul meu ar fi ascultat, atunci **nulla dies sine linia,** n'ar fi zi fără a face un pas înainte.

Cum am obținut rezultate frumoase cu abonamentele „Bibliotecii populare“, așa să poate face ispravă și în celelalte chestiuni.

Pretutindenea trebuiesc jăcute începuturi oricât de modeste, căci cu timpul conlucrătorii se vor spori și mișcarea inițiată va lua avânt.

Dar și până când se vor înșira toți la asemenea activitate să facem noi cei dela cârma bisericei și cu noi toți conlucrătorii din parohii tot ee ne stă în putință pentru înaintarea credincioșilor bisericei în toate direcțiunile, susținând atmosfera pacinică, ce domnește azi în eparhie, ca astfel întreagă luarea aminte și toate forțele noastre să le putem pune în serviciul unei munci efective.

Cu aceste dorințe vă salut, D-nilor, la intrarea în anul nou și — mulțumindu-vă pentru felicitările aduse — Vă implor delă Dumnezeu pentru toți sănătate și mulți ani.

CUVÂNTARE

la deschiderea anului școlar 1913

---

*Preacuvioase D-le director, D-lor Profesori!
Jubită Tinerime!*

Voi tineri mai înainte de-a intra în acest seminar, în această școală superioară și de specialitate, v'ați ocupat mai mult de voi înșivă, v'ați adunat cunoștințele pregătitoare, cari au să formeze temelia pentru învățăturile speciale ale carierii ce v'ați ales-o. Preocupațiunile voastre de până acum au fost mai mult personale, individuale, subiective.

Dar dela intrarea în acest seminar trebuie să vă îndreptați atențiunea nu numai asupra voastră ci și asupra altora, căci chemarea învățătoarească și preoțească este cea mai altruistă din toate, având unii să lumineze generațiile tinere ale neamului nostru, iar ceilalți să conducăți poporul, ce vi-să va încredința.

Misiunea aceasta frumoasă, dar grea, o veți putea îndeplini cu succes și unii și alții numai dacă veți avea o deosebită atragere. iubire chiar, unli către elevii și alții către credincioșii voștri. Dece este mama cea mai bună crescătoare a copiilor săi? Pentrucă nimeni pe lume nu-i iubește mai mult decât ea...

Ca și între mamă și fiii trupești, așa veți simți și voi, ca fiii aceluiaș neam românesc, un fel de iubire firească între voi și aceia, pe cari îi veți lumina, conduce și mântui; iubire isvorâtă din legătura de sânge și de descendența

din șirul aceloraș, pe cari mai târziu veți fi chemați a-i conduce.

Dar această iubire firească, acest îndemn de-a munci pentru cultivarea poporului și pentru lățirea în el a virtuților creștinești și celățenești, vor fi cu atât mai puternice, cu cât va fi mai tare **credința** voastră în adevărul religiunii noastre creștine, întemeiate de acel Hristos, care a dat lumii cea mai strălucită și neîntrecută pildă, despre aceea, cum trebuie să iubești și să te jertfești pentru deaproapele, pentru alții, pentru neamul tău, pentru omenime.

Voi, iubiți elevi, în lipsa de licee proprii, conduse de biserica noastră în spiritul cerut de ea și viitorul nostru, poate n'ați avut destule ocazii de a căpăta o creștere cu adevărat religioasă; ba unii veți fi întâlnit și mulți contrari pronunțați ai bisericii noastre strămoșești și ai așezămintelor ei susținute cu mari jertfe și mari încordări. De aceea este cu puțință, ca mulți să fie cuprinși — în loc de-o credință tare, — de oarecari sentimente de îndoială. Această îndoială trebuie să dispară din sufletul vostru. Deci drumul, ce l-ați făcut spre acest seminar, trebuie să fie drumul, ce l-a făcut odinioară apostolul Pavel către Damasc. Viziunea ce i-s'a arătat și l-a inspirat prin puterea duhului sfânt, a făcut din cel mai aprig contrar al lui Hristos, cel mai înflăcărat apostol al legii întemeiate de El. Așa și vouă vă doresc, ca duhul evangheliceștilor învățături, ce le veți auzi din graiul părintesc al profesorilor voștri să vă lumineze, să vă inspire și să sădească în inima voastră o adâncă credință și convingere religioasă, căci numai din o asemenea credință poate izvorî acea iubire de **muncă stăruitoare**, care să ducă nu numai la progres, la succese pastorale ci — după zisa sf. Scripturi — să facă uneori chiar minuni, „să mute munții“, Numai având asemenea credință

veți putea deveni buni și însuflețiți apostoli ai bisericii noastre ; numai așa veți putea munci cu succes în cariera voastră, care recere grozav de multă **stăruință și răbdare**, căci firea omului, fie mic fie mare, este mai aplicată spre rău decât spre bine. Să știe, că un pic de pelin e în stare să amărască un cuant mai mare de miere, pecând o cantitate îndoită de miere nu poate îndulci pelinul. Așa-i și firea omului — precum zice sf. Grigore dela Nazians : „Ce-i bun să prinde greu de om, ca și focul de lemnul umed, ud“.

În nădejdea, că veți primi în seminarul nostru credința, iubirea, răbdarea și stăruința de muncă, cari să recer în chiamarea grea ce vă așteaptă, vă binecuvintez pe voi, pe profesorii voștri și munca din noul an școlar, ce s'a deschis astăzi.

VORBIREA

**dela deschiderea adunării festive a Societății
pentru adunarea unui fond de teatru român
8 Noembrie 1913.**

Mult stimată D-le Prezident.

Onorat Comitet,

Onorată adunare generală!

Trei momente, trei forțe de căpetenie, au înălțat omenimea până la nivelul, la care să află astăzi. Istoria civilizației omenеști le înșiră între marile „bunătăți“ ale omenimei.

Aceste trei bunătăți sunt: Știința, Religia și Arta.

I. Știința, tehnica etc. cu progresele ei neimaginabile îți umple sufletul de mândrie, care izvorăște din conștiința înălțimii, până la care se poate avânta mintea, intelectul omului, descoperindu-ne atâtea lucruri și colțuri până acum ascunse, necunoscute. Dar acest spirit de scrutare științifică — oricât de enorme și mărețe succese ar obține — nu duce la liniștea și mulțumirea omenimii. Din contră, multe jertfe nu-i ajunge și tot mai multe cere.

Trăind omul exclusiv în atmosfera științei, ar duce o viață destul de sbuciumată, dacă nu le-ar atinge zefirul plin de liniște și mângâiere al sentimentelor isvorâte din religie.

II. Religia pe baza adevărilor relevate pe cale supranaturală — de o ființă divină — îl îndeamnă pe om la faptele iubirei creștinești în toate nuanțele sale, la fapte care culminează în iubirea până și a contrariilor, precum și în sentimentul ertării.

Nicicând nu-i omul mai lipsit de demnitatea omenească, mai josnic, ca în momente de răzbunare ; iară de altă parte nicicând nu stă mai sus pe scara demnității sale, nicicând nu-i mai nobil decât când știe erta și celui mai mare răufăcător. „Doamne iartă-le, că nu știu ce fac“ a zis însuș Hristos.

Asemenea fapte nobilează sufletul, înalță pe om sus de tot.

III. Arta cu produsele ei cu adevărat artistice ne îmbogățește viața cu idei și sentimente noi, pe cari realitatea nu ni-le poate oferi. Ea idealizează realitatea și prin aceasta ne și nobilitează sufletul.

Știința, care se ocupă cu produsele de artă, adică estetica mai nouă, zice, că arta — reduce binișor simțul realității, îl scoate pe om din realitatea vieții, cu grijile, necazurile ei și suferințele ei (Volkelt: Sistem der Aesthetik), ridicându-l din atmosfera vieții de toate zilele într'o lume a fanteziei, într'o lume așa numită a „aparenței artistice“. dar care totuș ti-să pare aieva, reală.

O caracteristică a artei este „sinamăgirea conștientă“. Această sinamăgire ne face să oscilăm între realitate și aparență, ce ne-o sugerează produsul artistic plin de frumoase iluzii.

Aceste iluzii barem pe un timp ți-să par reale ; oscilezi între realitate și lumea aparentă din produsul artistic.

Conrad Lange (care cu epocala-i carte — 1903 — mai mult a stăruit a să da generațiilor germane o educați artistică în interesul viitorului neamului german) tocmai în această oscilare, în această sinamăgire află farmecul, plăcerea artistică, deliciul artei.

Iluzia e plăcută până o ai.*)

Iluzia — zice Volkelt — este tocmai jocul dintre realita-

---

*) Deși, când judeci cu mintea rece știi, că rodusul artei nu-ți înfățișează însăș realitatea, totuș el îți susține impresia, iluzia, redința, că-i real.

tea sigură și dintre realitatea închipuită de autor în productul artistic.

Onorat public! Dacă voi aduce un exemplu, mă veți înțelege mai bine. Societatea fondului de teatru tocmai a edat în versuri românești de regretatul St. O. Iosif vestita dramă germană Wilh. Tell, marele viteaz. Mulți veți fi cetit-o în original.

Realitatea istorică ne spune, că un erou cu numele W. T. n'a existat; dar din un basm al mitologiei nordice l-a creat și idealizat poetul Schiller. În urma reprezentării acestei drame toată nemțimea s'a sinamăgit și se sinamăgește atât de bucuros a crede în el și a avea iluzia existenței acestui erou, care formează idealul tinerimei, care însuflețește și produce atâta forță națională. El rămâne vecinic un îndemn, un exemplu pentru ușuratici și pentru poporul întreg de-a-l urma în faptele mărețe.

Un exemplu și mai aproape de noi, Vlaicu. Cât a trăit, a fost — fără îndoială — un fiu distins, un fiu genial, poate în timpul mai nou, cel mai genial fiu al neamului nostru. Dară Vlaicu, — pe cum ni-l'au format scriitorii după moartea lui — nu mai acopere realitatea. E cu mult mai mult. El nu mai e băiatul genial și meșterul iscusit, precum l-am cunoscut în realitate, ci a devenit acum o figură ideală din lumea aparenței artistice, nu întocmai cum a fost, ci cum am vrea să fie.

Domnilor și Doamnelor! Așa-i firea omului și a popoarelor. Spiritul unui om plin de viață ca și sufletul unui popor vital n'are astâmpăr; nu să mulțamește cu realitatea imperfectă și plină de mizerii. Are dorințe, are ideale, acestea-s însă departe, neajunse. Dară omul vrea să le vadă, să le prindă cu mâna. De aceea le concretizează într'unul din fii cei mai buni ai săi, pe care îl face idol. Adică unuia dintre fii cei mai buni ai săi îi atribue astfel de însușiri cari nu le-a avut, dar cari am vrea să le aibă, sau cele-

avute le înalță la superlativul cel mai ideal: îl fac nu ce a fost, ci ce am voi să fie, adică idealizează.

Astfel trecem din lumea realității în lumea artei.

Deci putem zice, că arta adevărată este nizuința spre perfecțiune. Astfel ea sprijinește religiunea, care ne zice: „Fiți perfecti, precum și Tatăl vostru din ceruri perfect este“.

O asemenea idealizare este la orice popor vital o necesitate firească din care rezultă mult bine.

Vai de poporul, care în bărbații săi mai de valoare vede numai eventualele scăderi inerente oricărei ființe omenești și nu însușirile distinse ce le au. Vai de poporul, care zdruncină autoritatea celor mai buni ai săi, căci prin aceasta se slăbește pe sine însuș. Fără autoritate nu să pot produce lucruri mai mari.

Cultivarea și gustarea artei corespunde unor trebuințe omenești generale, cari să pot satisface numai prin îndeletniciri artistice. De aceea aflăm și la cele mai inculte popoare urme de artă cu feluritele ei manifestațiuni, ca un contrapunct la necazurile și mizeriile vieței care fără gustarea produselor artistice ar avea o mare lacună.

Arta dimpreună cu știința și religia îmbogățește, nobilitează, înalță sufletul și îndeamnă spre perfecțiune singuratici și popoare. Ne arată ce-i josnic, ca să ne ridicăm deasupra lui și să ne descopere ce-i înalt și sublim, ca să ne avântăm spre ele.

Astfel contribuie la aceea, ca omenimea să-ș poată îndeplini misiunea-i mai înaltă.

*

Deci să cultive și poporul nostru românesc arta adevărată — căci aceasta numai spre binele și înaintarea lui poate fi. Conducătorii neamului datorie au a nu desconsidera nici acest teren la noi încă atât de înțelenit, mai ales că poporul nostru are multe laudabile înclinări și talente artistice, cari asteaptă deoparte ochiul ager, care să le des-

copere, și de altă parte mijloacele, cari să le cultive și scoată la iveală.

Mult St. D-le președinte! Societatea fondului de teatru, care ne onorează cu prezența ei, tinde a educa poporul nostru prin arta dramatică. Aceasta este o tendință nobilă și națională, care merită sprijinul tuturor. Cum însă drama formează culmea produselor literare și poetice, interpretarea ei și a caracterelor, ce trebuie să le cuprindă, este mai ales în împrejurările noastre anevoiasă.

Dar bărbați valoroși, cari au condus societatea în cele din urmă 2 decenii, au dezvoltat frumoasă activitate, și dacă și în viitor să va pune conducerea în mâni pricepute și de muncă, să vor obține succese nu numai cu privire la sporirea averei, ci și pe terenul artistic.

Premiând acestea, Vă binecuviniez în numele meu și al Caransebeșenilor, cari și în aceste zile de mare criză economică cu frățească dragoste și ospitalitate vă primesc, și în numele Românilor bănățeni, înzestrați cu multe aptitudini artistice, dorind societății dezvoltare și progrese tot mai frumoase până se va ridica la înălțimea artei dramatice shakespeareane, — crescând și dându-ne cât mai mulți artiști adevărați, căci aceștia — ca niște proroci a viitorului — vor înălța și arăta poporului steagul idealelor.

ABECEDARUL și CEASLOVUL

Cuvântare rostită la deschiderea adunării generale a Asociațiunii învățătorilor ortodox români din eparhia Caransebeșului la 9 Noembrie 1913.

O deosebită mulțumire sufletească mă cuprinde, când văd întruniți învățătorii din întreagă eparhia în adunarea generală a Reuniunii lor, spre a se sfătui asupra căilor și mijloacelor mai potrivite pentru împlinirea chemării lor frumoase.

Întrunirea D-Voastră îmi revoacă în memorie un circular al marelui Șaguna dela 1863, când a introdus conferințele învățătoresci. Intre altele dispune, ca toți învățătorii să aducă cu sine „*un Abc. de prof. Z. Boiu, manuducerea acestui Abc., Ceaslov și Octoiul mic*“.

Din această poruncă puteți deduce nivelul științei pedagogice la care au stat acești învățători ai fericitului Andreiu. Iar după $\frac{1}{2}$ de veac — mulțămită muncii marilor ierarhi ai bisericii noastre — învățătorimea noastră este la înălțimea cerințelor pedagogice și poate sta cu cinste alături de învățătoru popoarelor conlocuitoare, cari n'au avut să lupte cu greutățile ce noi le întâmpinăm.

Mai ales generația, care trece a învățătorilor mai bătrâni a avut și mai are și azi reprezentări și tipuri de dascăli români de toată valoarea. Dacă poporul român din Banat e mai știutor și iubitor de carte, mai isteț în lupta pentru existență, aceasta este a se mulțumi în mare parte acelor generații, nu de oficiali cu plată, ci de apostoli ai culturii

române, cari dela începutul până la finea veacului al XIX-lea l-au luminat și cultivat.

*

Când în calitate de Episcop și de suprem inspector al școalelor confesionale române din eparhie pentru prima dată am înaintea mea adunarea tuturor învățătorilor noștri, folosesc ocazia și-mi țin de datorință a mulțumi — atât în numele meu cât și al întregii noastre stăpâniri bisericești — acelor dascăli mai bătrâni, cari au fost model de muncă conștiințioasă și de însuflețire pentru școală și educațiune și cari lasă urmașilor lor mai tineri drept moștenire muce-nicia pentru cultura română, iară față de cei mutați dela noi zic, ca binecuvântată să le fie în veci memoria. În împrejurările grele și vitrige cu plată puțină și mai neregulată ca azi, luptând cu mizeriile începutului, aceștia n'au descurajat, ci au împlântat afund plugul muncii lor în ogorul înțelenit, încât ei predau acum un teren lucrat generației noi de învățători, între cari — durere — se ivesc adeseori și de aceia, cari la prima greutate potignesc, depun arma, ne părăsesc și unii devin chiar contrarii școalei confesionale, care formează proprietatea bisericii care i-a crescut.

On. Adunare generală! Misiunea învățătoarească e grea. Scopul școalei, fixat de știința pedagogică — de a crește patriei și neamului caractere religios-morale și oameni cu cunoștințele necesare pentru viață — reclamă muncă înțetită și cu pricepere. Deci cultivarea învățătorilor prin conferințe și deprinderi practice rămâne o necesitate statornică pentru toți; dar mai ales pentru învățătorii ort. români din patrie, unde ultimele legi școlare — pelângă ținta indicată — a impus școalelor primare și o a doua țintă: de a învăța pe elevi să vorbească limba statului.

Deci, dacă în general slujba învățătorilor e grea, apoi sarcina care apasă azi, umerii dascălilor români se dublică.

În această situație dificilă, în interesul susținerii școalelor noastre, acum nu pot decât să vă pun la inimă conștiințozitate, statornicie și răbdare, ca să faceți — dacă nu ceea ce se cere, cel puțin ce se poate, ca astfel atât în fața autorităților bisericești, cât și a statului, să puteți sta cu conștiința, că v'ați îndeplinit și vă împliniți datoria.

Și toți factorii vor trebui să se declare mulțumiți, căci în cele din urmă — după vorba lui Cicero — și statului și patriei, atunci îi facem cel mai mare serviciu, când îi învățăm, instruim și educăm tinerimea; iară educațiunea patriotică trebuie să *culmineze* nu în cunostința de cuvinte, mai puține sau mai multe, ci în curățenia și forța sentimentilor de iubire de patrie, care trebuie să meargă până la jefirea cu drag și a vieții pentru ea. Căci știut este, că astăzi biruința popoarelor nu stă în vârful suliiților celor ce se luptă, ci în inima și însuflețirea luptătorilor; iară acea inimă înflăcărată de patriotism o formează mai ales școala.

În fine lucru cel mai de căpetenie: Să nu uitați în activitatea-vă școlară nici un moment, că sunteți apostolii școlii confesionale ort. române. Deci învățăturile evanghelice și alipirea către biserica noastră au să fie stele conducătoare ale întregului învățământ. Dacă la începutul cuvântării mele vi se va fi părut unora azi naivă porunca lui Șaguna, de a veni la adunare cu Abecedarul apoi partea a doua: Să nu le lipsească „Ceaslovul și Octoihul mic“, rămâne un simbol vecinic.

Când a învățat mama carte în satul ei natal, avea o singură carte, care începea cu cuvintele psalmistului 33, 32: „Veniți fiilor ascultați-mă; frica Domnului vă voi învăța pe voi“.

Deci în iubirea de neam și de biserică, și în iubirea către Dumnezeu și învățăturile lui să ne creșteți tinerimea, căci după vorba lui Luther, nici nouă, Românilor, nu ne trebuie școală, în care nu domnește duhul scripturii!

Iară de încheere — binecuvântând adunarea generală și lucrările ei — doresc să vă deschideți larg inima, ca să vă sădesc în ea nădejdia, *că trebuie și au să urmeze zile mai bune și pentru limba și cultura noastră românească*. Căci: precum avem credință în alipirea noastră mai mult decât milenară către pământul scump al patriei, precum avem credință în loialitatea noastră proverbială către tron și dinastie, așa trebuie să credem cu tărie și'n viitorul limbii și culturii noastre românești.

CUVÂNTARE DE ANUL NOU 1914

Anul 1913 — cu acest 13 al lui — ni-a insuflat dela început și nouă oarecare îngrijorare, deși nu nis din șirul celor superstițioși. Cum, cum nu, noi — cei din eparhia Caransebeșului — n'avem motive a-l lăuda, pentrucă — deși în afacerile noastre publice am propășit destul de normal — totuș — afară de isprăvirea bisericii dela Vârșeț și a mai multor școale conf., afară de câșigarea vechiului proces Nicolaeviciu, de anunțarea frumoșelei fundațiuni Doboșan, de succesele festivității culturale de aci din centru — abia mai putem înregistra vr'un succes mai însemnat. Asemnarea ajutorului dela stat pe sama centrului conform cererilor noastre — încă merită amintire ca un succes în favorul autonomiei noastre bisericesti. Încolo am întimpinat multe greutăți atât în centru cât și mai ales în parohii — în urma crizei financiare — abia au putut să susține ceea ce aveam.

Un lucru mare totuș ne-a adus și 1913. Evenimentele anului trecut ne-au răscolit și'n sufletul nostru o mulțime de simțeminte, din cari s'a cristalizat **nădejdea de mai bine**. Perderile ce le-am îndurat în deceniile ultime, loviturile ce le-am simțit tot mai des, ne-au fost făcut pesimiști, încât mulți perduseră până și credința în zile mai senine. În asemenea situațiune **nădejdea de mai bine** este o mare binefacere, care ne oțelește răbdarea și ne întărește mult.

Câte din așteptările nedăjdiii de mai bine să

vor realiza, vom vedea în curând. O constatare însă putem risca acum, că viitorul nu trebuie să ni-l mai temem, scepticismului nu trebuie să-i mai dăm loc în sufletul nostru. Sus inimile, căci — dacă nu mâne — nu peste mult — ce e al nostru trebuie să ni-se deie ¹⁾).

Dară și norocul cel mai mare de ne-ar ajunge — fie acum fie mai târziu — nu ne va fi de nici un folos, dacă nu vom fi noi înșine oameni la loc, nu vom ști exploata situația schimbată pentru înaintarea noastră. Deci recomand tuturor cea mai temeinică muncă. Fiecare să facă mai întâiu ordine deplină în casa sa, în oficiul său, apoi — după putință să-și ofere ajutorul la tot ce poate promova interesele bisericii și credincioșilor ei.

Și pentruca și în anul acesta să putem face un pas înainte, aș dori să ne ajute Dumnezeu a întemeia „**Asociația clerului nostru din eparhie**“, care să contribuie la sporirea cunoștințelor, îmbogățirea experiențelor și astfel să ușureze acestor apóstoli împlinirea grelelor lor chemări, dându-le ocazia a dezbate sub conducerea oarecum mai nemijlocită a arhipăstoriului său mijloacele pentru promovarea intereselor bisericii și ale slujitorilor ei. De dorit și de mare lipsă ar fi apoi și o „**Uniune a femeilor române din Bănat sau din eparhie**“, a cărei primă preocupățiune să fie adunarea mijloacelor pentru întemeierea unei atât de necesare școale superioare de fete.

În nădejdea unor succese mai bune în anul nou — mulțumindu-Vă de felicitările aduse. — Vă implor și eu dela Dumnezeu mulți ani cu bine și cu sănătate.

¹⁾ Este semnificativ, cum încă la 1913 am prorocit, simțind că ne așteaptă în viitor mai bun.

CUVÂNTARE

dela începutul anului școlar 1914

*Prea Cuvioase D-le Director !
Onorat Corp profesoral,
Jubită Tinerime !*

Omul — ca individ luat — are o parte esențială, capul, care-l conduce și o parte care-l ascultă și e condusă. Așa și oamenii — ca colectivitate — trebuie să aibă un fruntaș, un cap, care să-i conducă spre binele lor ca indivizi și spre binele obștesc, al tuturor. Asemenea factori dela conducere aveți să deveniți și voi în sânul poporului nostru și a credincioșilor bisericii noastre ortodoxe naționale românești.

A cârmui orice în lume este greu; dară a cârmui oameni formează culmea greutăților, este după — vorba sf. Grigore dela Nazians — arta-artelor, arta cea mai înaltă, și aceasta nu numai pentru superioritatea și rafineria ființei omenești, ci mai ales și pentru leghionul intereselor de tot soiul, cari adeseori se pun deacumerișul în calea celor mai nobile intențiuni și nizuințe.

Iară, — când ne gândim, că ceice veți deveni preoți veți avea dorința a ridica pe credincioși și la o astfel de perfecțiune mai înaltă, care să le asigure nu numai mulțumirea vremelnică, ci și mântuirea vecinică — atunci trebuie să fiți pe deplin conștii, că misiunea preoțească, pentru care mulți Vă pregătiți, apare uriaș de deficilă.

De sine să înțelege, că pentru o atât de grea misiune trebuie să fii înzăstrat nu numai cu cuvântul poruncilor

brute, ci cu superioarele arme ale convingerii. Să fi — după vorba sf. Scripturi: „Lumina lumii și sarea pământului;“ adevă să fi însuși o lumină, ca să poți lumina pe alții, și să fi însuș model de purtare și de fapte bune, cari să dospească în sufletul celor încredințați nisuință spre continuă perfecționare.

Spre a Vă însuși această pregătire, să recere multă muncă, multă abnegațiune și deosebită răbdare.

Deci, Iubiți Elevi, acum — când unii sunteți la începutul, alți în toiul acestei activități — eu nu pot să vă recomand alta, decât: 1) **stăruință în muncă serioasă**; 2) **ascultare și de povețele educative ale dascăliilor voștri**.

Mă bucur, că deastădată, la cursul clerical s'au sporit așa frumos numărul celor cu calificațiune pregătitoare superioară, în speranță, că aceasta va fi temelia puternică, pe care profesorii să continue mai cu ușurință și încredere munca, ce-o au de îndeplinit pentru creșterea unui cler superior.

Cum însă îndeletnicirea cu stihiiile lumești, cu studii profane, îndeletnicirea începută, dar încă neisprăvită, ușor poate stârni în sufletul unora licăriri de oarecare îndoială față de adevăritatea credinții creștine, țin acum la început să vă cer, ca să vă feriți de asemenea ispitiri, căci adevărata știință profană nu eschide credința religioasă; ba — după vorba neamțului Geibel: „**Rezultatul tuturor studiilor noastre este, că trebuie să credem.**“

În anul 1864 s'a împlinit 500 ani dela înființarea universității dela Viena. La sărbarea acestei aniversări a ținut rectorul magnific **Iosif Hyrtl**, vestitul medic și anatom, o clasică disertație despre „**Vederile materialistice ale timpului**“. — Ea cuprinde pasagii și adevăruri pe cari trebuie să le cunoască toți teologii, căci ele sprijinesc cu multă tărie silințele lor.

Iată ce zice la un loc:

„*Increderea, speranța în însănătoșare, sprijinesc activitatea medicului; și câte cazuri nu sânt, unde — isprăvindu-se cu artă și știința omenească — a ajutat credința și a făcut minuni de vindecare. Credința ajută pretutindenea, unde genunchele omului cu venerațiune se închină unei ființe superioare*“.

Iară la alt loc se întreabă astfel:

„*Oare dorința existenței viitoare, care este atât de generală, încât nu să poate nega, să ne fie dată numai spre chinuirea noastră? La întrebarea aceasta stă știința la marginea puterii sale; tace și cel mai ager spirit de scrutare. — Aci intră apoi credința, în drepturile sale sfinte, — credința pe care știința n'o poate nici dovedi, dar nici nimici. Aruncați credința dela voi și aceasta sinucidere a sufletelor voastre vă face din superba cunună a făpturilor un simplu preparat de anatomie, încă neseccionat, o grămadă de gunoiu pentru ogoare. Omul nu va mai fi alta decât cel dintâi animal sugător, dară ceva mai nefericit decât toate celelalte sugătoare, mai având să știe suferi fără mângâiere, să se vaiete fără vr'o rază de mântuire, să despereze și să moară fără nici o nădejde*“.

Dacă astfel vorbește adevărata știință despre religia, care are să fie obiectul studiilor voastre ulterioare, cu cât mai mult trebuie să fim noi pătrunși de inportanța chemării preoțești, ce ne-am ales-o?

Deci d-lor Profesori, sădiți în sufletul acestei tinerimi sămânța curată a credinții noastre creștinești, care este totodată și acea credință strămoșească concrescută prin tradițiunile și suferințele de aproape 2000 de ani cu întreagă ființa noastră de Români.

Oțeliți convingerile religioase ale acestei tinerimi căci

atunci — fiind deplin conștie de înalta-i misiune, — o va iubi, și — iubind-o — va fi tot mai mult pătrunsă de adevărul cuvintelor sf. Grigorie de Nazianz, când zice despre slujba altarului, că *„trebuie să fie un izvor de virtuți, iară nu un simplu mijloc de traiu, având preoții să trăiască mai mult pentru fiii lor, decât pentru ei înșiși“*.

Implor ajutorul lui Dumnezeu asupra corpului profesoral și asupra Voastră, Iubiți elevi, ca să poată face din voi aceea, ce biserica și neamul, — care în toate privințele duce o viață grea — o așteaptă dela voi, luminătorii și conducătorii lui de mâne. Amin.

DINTR'UN DISCURS OCAZIONAL

E frumos să fi Bănăţean, dară aceasta mândrie e împreunată şi cu grea răspundere în faţa viitorului.

Şi aceasta mândrie se va putea susţine cu statornicie numai dacă va avea de temelie toate acele frumoase şi alese virtuţi creştineşti, cetăţeneşti şi sociale, cari au împodobit pe părinţii şi strămoşii noştri, să fi fost aceia cărturari, inteligenţi, măestrii iscuşiţi ori harnicii plugari.

Plugarii români trebuie să se silească din toate puterile a fi aceiaşi harnici gospodari şi economi, cari cu holdele, hotarele de model lucrate şi cu vitele lor de toţi admirate să întrecă toată împrejurimea, iară din pământul părintesc să nu peardă nici un petic, ci să-l sporească, întinzând tot mai departe cuprinsul românesc.

Măestrii româniei trebuie să desvolte aceeaşi iubire de muncă, aceeaşi hărnicie, pricepere şi isteţime ca vestiţii meşteri de odinioară, cari prin extinsele lor legături comerciale şi industriale erau mândria Românilor de pretutindeni. Atelierile lor trebuie să crească, produsele mâinilor lor să se perfecţioneze, căci numai aşa se vor putea susţinea, ţinând pas cu concurenţa din zilele noastre.

Iară clasa de sus, intelectualii români, are rolul greu de a înlocui mereu acele minţi luminate şi inimi calde, pe acei bărbaţi rari, cari au fost nu numai conducători, ci îndrumători ai neamului întreg.

Intru împlinirea acestei întreite misiuni, grele dar frumoase, veţi putea lucra cu îndreptăţite nădejdi numai, dacă

toți cei chemați veți împlini întâia chemare a omeniei și a neamului: de a întemeia familia cinstite cu mare spor în copii, căci numai prin ei se poate păstra moștenirea veche și cuceri teren nou, dacă le veți da creștere bună și aleasă; dacă veți munci cu zel și conștiențiositate și veți fi cu cruțare. Nu cunoștințele cuiva — fie oricât de învățat — aduc cel mai mare folos societății, ci cinstea de care e condus omul în acțiune. Cu ce mulțumire cucernică răspunde popa Irimie din poeziile lui Goga la întrebarea călătorului drumet: „Pe cine'ngropi părinte azi?“ „Pe un om de omenie!“

Ferice de acela, despre care la moartea sa să poată zice, cari l'au cunoscut, c'a fost om de omenie.

ORDIN

pentru întrebuițarea drapelului român 1915

Încă la finea anului trecut a emis înaltul minister de interne o ordonațiune cu privire la dreptul de întrebuițare a culorilor naționale a diferitelor naționalități, cari formează locuitorii patriei, zicând — între altele — următoarele:

„E un simptom al vremurilor istorice însufleșirea patriotică, care unește într'un sentiment sublim întreaga cetățenime a statului. Recunoscându-se primejdia comună, au dispărut toate contrastele. Toți cetățenii statului s'au unit în simțemintele lor și în voința lor, pentru a apăra tronul și patria. Fiecare își jertfește viața și averea pe altarul patriei, cu aceeași voie de jertfire, și nu prin vorbe ci prin fapte neperitoare dă dovadă despre aceea, că el, și binele și răul, numai în patria aceasta îl poate căuta și asia“.

*„Manifestarea externă a caracterului lor etnic, anume prin folosirea **colorilor și insigneilor** istorice“ — continuă acel ordin — nu slăbește patriotizmul. Astfel „nu este motiv, ca statul să nu permită grupelor singuratice a cetățenilor săi folosirea colorilor, cari trec de expresiunea caracterului lor etnic, și pe temeiul tradițiilor și al obiceiului înrădăcinat în popor au fost introduse în uz și au fost folosite și în trecut“.*

*„Mănecând dela această atitudine patriotică declar, că **naționalitățile din statul ungar pot să folosească colorile lor naționale, izvorâte de fapt din tradiții istorice și obiceiurile populare, — întrucât acelea nu sânt indentice cu insignele vreunui stat străin, — în locuri publice și la ocaziuni publice, în mod neîmpedat, dacă în***

acelaş loc şi timp colorile naţionale maghiare se folosească cel puţin în aceeaş măsură“.

„Dispoziţiile contrare de mai înainte să scot din vigoare“.

Considerând marea dragoste, ce a arătat-o totdeauna poporul nostru român faţă de tricolorul său naţional; considerând faptul, că aceste colori, cu cari în zile mari şi-a îmbodobit portul, îşi au rădăcinile în însuşinima poporului român, care bate cu căldură—şi pentru toate comorile, ce formează proprietatea individualităţii sale etnice: — cuprinsul acestei ordinaţiuni va fi cauzat desigur multă bucurie tuturor Românilor din iubita noastră patrie, mai ales că prin aceasta se pune capăt multor neplăceri, ce s'au ivit în trecutul mai recent din pricina acestor colori, cerând chiar şi jertfe de viaţă.

Intemeiat pe acest drept şi apropiindu-se ziua Majestăţii Sale Preainălţatul nostru Impărat şi Rege, dispun :

1. Ca pe edificiile şcoalelor ortodoxe române din eparhie să se arboreze la ocaziuni festive — pe lângă stindardul ţării — şi steagul naţional-român şi îndeosebi la toate acele ocaziuni, când este prescrisă arborarea stindardului ţării.

Tricolorul român **roşu-galben-albastru** trebuie să fie astfel aplicat, încât colorile să cadă **vertical** pe ruda steagului. Ruda trebuie să aibe în vârf o cruce — conform ritului din biserica noastră.

2. Aceste steaguri sânt a se procura pe calea „**Librăriei diecezane**“ de aici, care a pregătit la timpul său şi stindardele ţării pe seama şcoalelor noastre confesionale, şi astfel cunoaşte mărimea şi forma, ce se recere. Librăria a şi primit ordin de a procura materialul de lipsă, ca să poată satisface comenzile, ce vor urma.

Mulţumitor pentru acest drept, să sperăm cu ajutorul lui Dumnezeu, că vor urma încurând şi toate acele conce-

siuni naționale-române și pe terenul politic, cultural și economic, pe care le așteaptă poporul român din patrie dela cârmuitorii țării, și pe care steagul tricolor numai le signalizează ca un simbol pentru curânda lor realizare.

Caransebeș în ziua sfântului proroc Ilie, 1915.

ORDIN

cu privire la pomenirea binefăcătorului Dr. Petre Borlovan

De 2 ani de zile suferă țara și împreună cu ea și credincioșii bisericii dreptcredincioase române mulțime, de greutăți și năcazuri. Pelângă năcazurile generale, am pierdut tocmai în anii din urmă mulți fii aleși ai bisericii.

Intre aceștia numărăm și pe acum în Dl adormitul *Dr. Petru Borlovan*, fost medic în Bocșa-montană.

Născut din o familie de țărani fruntași din comuna **Sălbăgel**, și-a făcut studiile cu hărnicie rară și — câștigându-și la universitatea din Viena diplomă de medic — s'a așăzat între ai săi — ușurând prin istețimea și priceperea sa de doftor vestit, multe dureri și suferințe și redând multora sănătatea atăcată, spre bucuria lor și a familiei.

Prin munca sa neobosită de medic conștientios, împlinită în curs de câteva decenii, și-a câștigat multă trecere, atât la ai săi cât și la străini; iar prin cruțare și traiul cumpătat și-a adunat o avere frumoasă de 200.000 C. în bani și o casă în Bocșa-montană.

Ca fiu de țăran a moștenit iubirea cătră biserica strămoșască și cătră așăzămintele și datinile neamului, din care s'a născut. Studiile făcute între străini și ocupațiunea carierei sale nu i-a scos din suflet aceste alese însușiri, ci din contra, testamentul lui, făcut în 8 Iulie 1910 și întregit prin testamentul supletoriu dela 26 Mai n. 1915, este o dovada vie despre gândurile nobile, ce l-au călăuzit și despre sufletul mare ce l-a avut.

Acest fiu ales al eparhiei noastre a murit la 14/27 Mai 1915 în vrâsta de 60 ani. Deschizându-se — după moarte — testamentul, s'a constatat, că aproape întreaga sa avere a dăruit-o bisericii sale pentru scopuri bisericesti, culturale și filantropice. Anume a dăruit :

1. Frumoasa sa casă cu multe încăperi și în stare bună protopopiei ortodoxe române din Bocșa-montană, având să servească pentru totdeauna de reședință protopopului nostru de acolo. Astfel a făcut protopopiei de acolo un mare bine tocmai în timpul, când cei din fruntea lui se nizuiau să afle mijloacele pentru a prevedea pe protopop cu locuință corăspunzătoare. Casa valorează la 30.000 Cor.

2. 4000 C. dăruiește Bisericii ortodoxe-române din Bocșa-montană pentru a se împodobi din venite edificiul bisericii de acolo.

3. 6000 C. bisericii din locul nașterii sale Sălbăgel, pentru a să acoperi din o parte a venitelor spesele parastasului, ce este a se sluji pentru el în tot anul la Sânt-Petru ; iară din altă parte a se spori capitalul și a se împodobi biserica din satul, de care îl leagă amintirea neuitată a copilăriei sale și dragostea cătră poporul, din sânul căruia a eșit.

4. 4000 C. tot bisericii din Sălbăgel pentru a se ridica și susține acolo, când suma se va fi ridicat la 32.000 C., o școală de fete confesională.

5. 1200 C., tot bisericii din Sălbăgel pentru a mai cumpăra un clopot. Sumele de mai sus trebuie să fie administrate la Conzistoriu.

6. 4000 C., pentru a se împărți venitele între săracii din Bocșa-montană.

7. 4000 C. + 400 + 1200 C. = 5600 C., pentru înmormântare, criptă și cruce.

8. Biblioteca o dăruiește „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român din Sibiiu“.

9. Instrumentele sale medicale dispune se deie unui medic român, care își începe acum cariera.

10. 17.000 C., le testează fratelui său Dimitrie Borlovan, un țaran fruntaș din Sălbăgel.

11. — 100.000 + trei-pătrare din suma, cu care s'au sporit banii săi dela 8 Iulie 1910 până în prezent, ceiace la olaltă face — după detragerea taxelor către erar și a speselor — peste 130.000 C., — are să formeze „**Fundațiunea Dr. Petru Borlovan**“ pentru înființarea mitropoliei ortodoxe române bănățene cu reședința în Logoj, care ar avea să se inactiveze peste 75 ani, când va fi crescut deajuns capitalul peste 3 milioane.

Insuș scrie în testamentul său, ca „Lupta pentru câștigarea dreptului despre nou înființânda mitropolie gr. or. română bănățană să o câștige harnicii următori gr. or. români din Logoj, cari au să facă pașii cuveniți“.

Dacă înființarea ar fi cu neputință, $\frac{1}{4}$ din venitele fundațiunii se va da stipendii la tinerii ortodoxi români din patrie, cari cercetează gimnaziul superior, să poartă bine și au teștimoniu cu eminentă; iar $\frac{3}{4}$ la tinerii ortodoxi români cari studiază la universitate.

La urmă încheie astfel: „Intreaga mea avere ani câștigat-o numai eu din truda mea proprie;... deci nimenea să nu atace... acest testament sau a mea voe din urmă; prin urmare să împlinească voia mea din urmă, care am scris-o și subscris-o eu cu mâna mea proprie și cu mintea sănătoasă...“

Și mai presus de acestea ne lasă moștenire alipirea și dragostea sa nemărginită către biserica strămoșască, așază-mintele și obiceiurile ei, care transpiră din duhul testamentului său.

Judecătoria a aflat de bine aceste dispozițiuni testamantare — fiind făcute după lege și înaintea notarului public, — și astfel la începutul acestui an s'a predat Conzistoriului

nostru eparhial întreagă averea, afară de legatul pentru săraci și pentru criptă.

Fapta aceasta a fericitului Dr. Petru Borlovan este mai grăitoare, decât orice cuvinte de laudă, cu care am scoate la lumină vrednicia lui.

Nefiind căsătorit și neavând urmași, pe cari să-i crească și cărora să le lase moștenire averea, și-a făcut de urmași pe fiu buni dar săraci ai neamului, încredințându-i maicei noastre comune — bisericii — ca din venitele fundațiunii sale să crească pe câți numai va putea.

Astfel din veac în veac și din neam în neam genunchi de oameni vor binecuvânta amintirea acestui mare binefăcător al eparhiei noastre.

Dacă răpusatul într'un chip atât de splendid și-a adus aminte de biserica sa, dăruindu-i tot ce a avut pe această lume, cuvine-să ca și noi — biserica recunoscătoare — se ne aducem aminte de el și de binefacerile lui.

Deci în scopul de-a ne împlini și noi această creștinească datorință — în deplină conțelegere cu Conzistoriul nostru — dispun :

1. Că în ziua ss. apostoli Petru și Pavel din anul acesta să se cetească, după rugăciunea amvonului, aceste litere arhieresti, ca astfel tot natul să audă și să cunoască marea vrednicie a fericitului Dr. Petru Borlovan, și în nădejdea, că frumoasa lui faptă va fi un sfat grăitor, care să îndemne pe toți la jertfe pentru biserica și așăzămintele ei, și mai ales pe cei cu stare și fără urmași să-i înduplece și pe ei a-și asigura nemurirea și vecinica pomenire prin asemenea daruri făcute bisericii strămoșești.

2. Imediat după cetire să se facă apoi parastas pentru ertarea păcatelor și vecinica odihnă a sufletului fericitului fondator. Oficiul parohial din bună vreme să dispue cele necesare pentru buna reușită a parastasului.

3. În anii următori la sărbătoarea ss. apostoli Petru și

Pavel să va intercala în cursul sf. liturghii ectenia morților cu pomenirea fundatorului ; iară la eșirea cu sfințele daruri să va pomeni la locul său și acest bine făcător astfel : „**Pe adormitul robul lui D-zeu Petru, mare bine-făcător al eparhiei noastre, Dl D-zeu să-l pome-nească întru împărăția sa**“.

II

Spre lauda familiei Borlovan fie amintit tot la acest loc, că fericitul Dr. Petru Borlovan a lăsat din banii săi o sumă de 17.000 C., unicului său frate **Dumitru Borlovan**, un țăran fruntaș dela Sălbăgel. Acest fruntaș — inspirat de fapta fratelui său și de bunii sfătuitori, ce i-a avut, nu și-a luat această moștenire, ci — neavând nici el copii și voind a-și asigura pomenirea și nemurirea — a făcut cu Conzistoriul bună înțelegere ca — până trăește el și soția sa — să capete o rentă lunară potrivită — și banii să formeze „**Fondul Dumitru Borlovan și soția sa Persida**,” iară după moartea lor și când vor fi ajuns la suma corăspunzătoare să se folosească pentru zidirea unei biserici catedrale în centrul eparhiei, care astăzi ne lipsește. Astfel acești țărani fruntași vor fii primii ctitori ai catedralei noastre și numele lor încă se va pomeni cu evlavie în sfințele slujbe.

Donațiunea aceasta formează un nou titlu de vrednicie pentru familia Borlovan din Sălbăgel și face cinste țăranilor noștri, îndemnându-i pe toți să sprijinească și ei — ca și badea Dumitru dela Sălbăgel — cu tot ce pot biserica strămoșască.

III

Folosesc această ocaziune pentru de-a atrage luarea aminte a organelor din parohii asupra unui lucru, la care de multe ori m'am gândit. Anume : In multe parohii din

dieceză să află **donățiuni, fundațiuni și fonduri** făcute de binefăcători și binefăcătoare ale bisericii pentru diferitele ei trebuințe. Osemintele lor zac în cimitiriul parohiei. Dară — durere — obvin cazuri, că mormintele unor asemenea binefăcători stau într'o stare de tot neîngrijită și uitate de noi, — moștenitorii lor. — Această uitare sau nepăsare trebuie îndreptată acolo, pe unde s'ar afla, căci nu-i ertat să ne placă numai donățiunea și apoi pe donatori să-i dăm uitării. Din contra tot mereu trebuie să-i pomnim și să-i prezentăm viitorimei ca pilde vrednice de urmat și imitat.

De aceea îndatorez prin aceasta Preaonoratele Oficii protopopești și parohiale din parohiile cu morminte de binefăcători mai mari, ca după primirea acestui circular să cerceteze **în persoană** mormintele și să se convingă despre starea, în care să află; iară — întrucât se vor convinge, că nu-s în bună răduială, ci neglijate și pline de burueni — să prezinte la cea mai deaproape întrunire a comitetului parohial partea a III din acest circular și acolo să se facă cele de lipsă pentru îngrijirea cuvenită a mormântului. Unde fundațiunea e administrată de o Eforie specială, acolo protopopul sau preotul va prezenta eforiei cauza spre regulare în înțelesul testamentului, care adeseori cuprinde în această privință dispozițiuni anume și cari trebuiesc observate.

*

Iară acum să ne rugăm, ca Preamilostivul Dumnezeu să așeze sufletul binefăcătorului episcopiei noastre **Petru** în șirul celor dreپți ai săi.

Caransebeș la 1 Iunie 1916.

CUVÂNTAREA

la încheierea anului școlar 1918.

Jubiți elevi!

Și în anul școlar trecut au existat acele împrejurări, cauzate de războiu, cari în mare măsură au influențat nefavorabil mersul învățământului din toate școalele. Cu toate acestea rezultatul examenelor dela institutul nostru teologic, pe cari tocmai le-am încheiat, a fost în genere luat mulțumitor.

Dar faptul de altcum foarte obositor, că fiecare elev a răspuns din toate studiile, ni-a întărit experiența, că foarte mulți dintre elevi, cari vin la institutul nostru teologic, nu posed acel cvant și mai ales calitatea acelor cunoștințe pregătitoare, cari trebuie să formeze temelia ori cărei școale de specialitate mai înaltă, cum e și școala noastră teologică. Și această scădere provine nu întratăta din lipsa de clase medii, ci de-oparte din lipsa unor *astfel de școale medii*, cari să deie viitorilor elevi dela teologie cunoștințele de lipsă cu considerare specială la viitoarea lor carieră preoțească, să le deie acele *cunoștințe pregătitoare*, cari să le înlesnească și aprofundarea și asimilarea grelelor studii teologice; iară de altă parte provine această insuficiență, cred eu, la mulți și din *lipsa de ambiție* de a-și câștiga și asimila și din cele ce se propun în școalele medii existente și din o lectură bună și aleasă acele conștiințe generale, pe cari le recere acea înălțime culturală, la care trebuie să steie un preot de azi, în lumea plină de curente contrare duhului bisericii noastre creștine.

Deci, iubiți tineri, mai ales vouă, cari încă nu ați terminat studiile, vă zic: *mai multă ambițiune nobilă* întru a vă întregi conștiințele ce vă lipsesc, culegându-le de pretutindenea nu de frica calculilor ci din trebuința reclamată de viața practică și din ambiția de a vă ridica, între oamenii cei mai culți. Domnii profesori vă vor da cu bunăvoință o parte din acele cunoștințe; iar de altă parte sfatul, din ce cărți bune și folositoare să vă întregiți cele-ce vă lipsesc, căci ei simțesc mai mult greutatea lipsei acestei culturi generale.

*

De altă parte aflu de lipsă, să vă atrag atențiunea tuturor și în deosebi a celor-ce ați terminat aci studiile asupra faptului foarte îngrijitor, că la mulți preoți le lipsește adevărata *chiasmă*, adevărata *vocațiune* pentru misiunea grea de preot; și astfel — cuprinși, unii chiar copleșiți, de tot soiul posibil de alte preocupățiuni și daraveri — privesc preoția lor de un fel de ocupațiune laterală, accidentală pe care o îndeplinesc așa de măntuială. Mai deunăzi, în a II-a Duminecă după sf. Rusalii, ne spune evanghelistul Matei, cum a dat Isus la marea Galileii de pescarii *Simon-Petru* și fratele lui *Andrei* și le-a zis: „*Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni!*“. Și mai încolo, chiamând pe alți 2 frați, *Iacob* și *Ioan*, aceștia „*au lăsat luntrea și pe tatăl lor Zevedei și s'au dus după dânsul*“.

Iară *Evang. Marcu* ne spune (VI, 7—8), că — după-ce și-a ales Mântuitorul Hristos pe cei 12 apostoli — i-a trimis în lume *câte doi*, poruncindu-le „*să nu-și ia pe cale nimica, nici traistă, nici pâine, nici bani în pungă*“, ci numai „*toiagul*“ de păstori. Și acești simpli pescari, având în sufletul lor o adâncă *vocațiune* pentru apostolie și simțind marea responsabilitate de-a se face vrednici de chiamarea făcută au ascultat îndreptându-și — liberi de alte preocupățiuni — *întreaga lor energie* întru propoveduirea evan-

gheliei și întemeierea creștinizmului. Tocmai de aceea au avut succese, cu cari au pus lumea în uimire. Biruind cele mai mari și neînchipuite greutăți, necazuri și prigoniri, au schimbat întreaga temelie a lumii, punând baze noi pentru ulterioara dezvoltare a omenimei.

Iubiți elevi! Întocmai și biserica noastră se va putea susține și progresa cu pași siguri numai dacă toți, întreaga preoțime, — nu numai unii — veți dezvolta *mai mult zel apostolesc* întru împlinirea slujbei preoțești, folosind *cea mai mare parte a energiei*, de care e capabil un om, pentru a *învăța, a mângăia, a ajuta* cu cuvântul și cu fapta pe credincioși, cu un cuvânt „*jăcându-vă tuturor toate*“ din toate puterile voastre.

Și pentru acela, care folosește bine fiecare clipă întru acest scop laudabil, rămâne într'o viață de om destul timp și ocazie de a-și vedea și de celelalte trebuințe inerente vieții familiare și traiului de azi.

*

Încheind, vă binecuvintez rugând pe Dumnezeu să vă ajute a împlini aceste porunci; și vă doresc, să puteți toți la timpul său dovedi sporirea talanților atunci, când vă voi *cere seamă*. Amin.

ORDIN

pentru a se pomeni în biserică stăpânirea noastră națională.

Războiul de acum și duhul creștinesc, cuprins în soliile marelui prezident al Statelor-Unite din America, **Willson**, a provocat o epocală prefacere și în vieța națională a poporului român din Transilvania și Ungaria. Astăzi toată lumea recunoaște fiecărui popor dreptul a dispune asupra sa. În consecința acestui principiu fundamental pentru viitoarea desvoltare și organizare a poporului nostru român, **comitetul partidului național român**, ales de marea conferență națională, este recunoscut din partea tuturor factorilor competenți de conducătorul și reprezentantul legal al neamului nostru. Vrednici bărbați ai conferenței și ai comitetului, tăria convingerei lor naționale, munca lor neobosită și suferințele de mucenici ale celor mai aleși fruntași în lupta pentru drepturile poporului român, precum și hotărârile demne ale conferențelor noastre naționale, sau ale marelui sfat, au înălțat cauza neamului și au contribuit în mare măsură la împlinirea aspirațiunilor noastre naționale, a căror întrupare se apropie.

Acest comitet — și până la complectarea sa — a luat numirea de **consiliul sau sfatul națiunii române**.

El este în aceste timpuri de prefacere cea mai înaltă autoritate națională a poporului român, care și în munca din viitor imploră mereu ajutorul lui Dumnezeu.

Sfânta tradițiune a bisericii noastre ortodoxe răsăritene

a fost în slujbele sale totdeauna cu deosebită luare aminte la autoritatea, sau stăpânirea lumească. Cu atât mai vârtos trebuie să o facă aceasta biserica poporului român, față de o stăpânire, pusă pe temelii naționale.

Deci — și până când Preasfințitul sinod episcopesc în deplina sa competență va statorî conform noilor stări de drept definitive ecteniile și pomenirile respective — dispun următoarele:

1. *La Ectenia cea mare dela începutul slujbelor se adaugă la locul cuvenit:*

„Pentru înalta noastră stăpânire națională și pentru marele sfat al națiunii române — Domnului să ne rugăm“.

La ectenia după sfânta evanghelie :

„Încă ne rugăm pentru înaltă noastră stăpânire națională și pentru marele sfat al națiunii române, pentru stăpânirea, biruința, petrecerea, pacea, sănătatea, mântuirea și iertarea păcatelor lor, și pentru ca Domnul Dumnezeu mai ales să le deie spor și să le ajute întru toate lucrurile lor spre binele obștesc“.

3. La eșirea cu sfintele daruri, după pomenirea episcopului :

„Pe prea înalta noastră stăpânire națională și pe marele sfat al națiunii române — Domnul Dumnezeu să le pomenească întru împărăția Sa“.

Caransebeș, în ziua sf. marelui mucenic Dimitrie, 1918.

ORDINUL

Prea Sfințitului Sinod Episcopesc din Ardeal pentru pomenirea primului sfat al Națiunei române.

XXXIII

Ideile mărețe și creștinești din soliile marilor bărbați, pe cari duhul vremurilor de azi i-a ridicat de conducători ai celor mai alese popoare din lume, au produs o epocală prefacere și'n vieață națională a poporului român din Ungaria și Transilvania.

Astăzi toată lumea recunoaște fiecărui popor dreptul de a dispune liber asupra sa. Fostul nostru Impărat și Rege Carol a renunțat la tron, și—deslegând pe toți de jurământul făcut față de tron—, a recunoscut și el pentru fiecare popor dreptul de a-și croi soarta sa.

În conștiința acestui principiu fundamental pentru viitoarea dezvoltare și organizare a poporului nostru român și a situațiunei, ce astfel s'a creat, trebuie să recunoaștem cu toții, că marea adunarea națională convocată, sau mai bine și mai poporal zis

marele sfat al națiunei române,

dela care are să emaneze puterea și dreptul **înaltei noastre stăpâniri naționale**, este chieată să fie cea mai înaltă autoritate națională a poporului român. Acest mare sfat, fiind compus din Presfințiii Episcopi, din dignitarii Bisericii românești, din membrii tuturor instituțiunilor și așezămintelor noastre, din membrele Asociațiunilor noastre de femei, din intelectuali, din meseriașii și muncitorii

industriali-comerciali, din țărani noștri și tinerii de bună speranță, cu un cuvânt din toate păturile sociale ale poporului — **este** însași națiunea întregă, este reprezentantul ei cel mai genuin.

Sfânta tradițiune a Bisericii noastre ortodoxe răsăritene a fost în slujbele sale totdeauna cu deosebită luare aminte la autoritatea sau stăpânirea lumească. Cu atât mai vârtos trebuie să o facă aceasta Biserica poporului român, pusă pe temelii naționale. Neamul întreg și conducătorii lui, mai ales în acestea zile de prefacere, au lipsă de ajutorul Celui de sus. Dreptaceea Preasfințitul Sinod Episcopesc al mitropoliei ortodoxe-române din Ungaria și Transilvania — în scopul împlorării aceluia ajutor — a aflat de lipsă a se întruni, și'n fața situațiunei de azi a dspune următoarele.

1. Pomenirea persoanei fostului Domnitor se omite deocamdată din toate rugăciunile, cântările și cetire **liturgice**.

2. La serviciile divine principale și adevă la vecernie, și utrenie și sf. liturgie **în locul ecteniei pentru Domnitoriu** ne rugăm astfel:

a) La ectenia mare: (*Cu pace Domnului să ne rugăm,*) adaugem: „**Pentru înalta noastră stăpânirea națională și pentru marele sfat al națiunei române — Domnului să ne rugăm.**“

b) La ectenia întreită dela aceleași trei slujbe:

„**Încă ne rugăm pentru înalta noastră stăpânire națională, și pentru marele sfat al națiunei române, pentru luminarea, îndreptarea, pacea, sănătatea, mântuirea și iertarea păcatelor lor — și pentruca Domnul Dumnezeu mai ales să le deie spor, și să le ajute întru toate lucrările lor spre binele obștesc.**“

c) La ieșire cu sfintele daruri, după pomenirea Episcopului: „**Pe înalta noastră stăpânirea națională și**

pe marele sfat al națiunii române, — Domnul Dumnezeu să le pomenească întru împărăția sa.“

3. La toate **celelalte** servicii divine — din toate molitvele, ecteniile, cântările și cetirile. — se lasă necetite părțile, în care se pomenește Domnitoriul și n’au să fie înlocuite de fel. Tot astfel la **proscomidie** se omite scoaterea părții celei pentru Domnitoriul.

4. La toate sf. liturgii — după rugăciunea amvonului — se cetește următoarea *Rugăciune de ingenunhiare*:

Iară și iară — plecând genunchii noștri — Domnului să ne rugăm.

Doamne Dumnezeul nostru! Păcătuit-am Ție și noi și părinți noștri; rătăcit-am dela calea adevărului și lumina dreptății nu ni-a strălucit nouă, și soarele nu ni-a răsărit nouă. Și iată robi suntem în pământul, ce ai dat părinților noștri, spre a mânca rodul lui și bunătățile lui.

Drept ești, Doamne, și drepte sunt judecățile Tale. Drept ești, Doamne, și toate lucrurile Tale, și toate căile Tale sunt milă și adevăr și judecată adevărată, și drept judeci în veac.

Cutremurat-ai pământul, Doamne! Cine este asemenea Ție mărit întru sfinți, minunat întru mărire, făcător de minuni!?

Iată, noi venim la Tine, că Tu ești Dumnezeul nostru, căci Tu ai zis: „O, poporul meu! Rana ta este dureroasă; pedeapsa fărădelegii tale împlinitu-s’a; scoală-te. Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru; Eu sunt cu tine; de voi și nimic toate popoarele, între care Te-am împrăștiat, pe tine nu te voi și nimic. Sfărma-voiu jugul de pe tine și voi rupe cătușile tale; lărgi-voiu hotarele tale; aduna-vă-voiu dintre popoare și vă voi strânge din țările, în cari sunteți împrăștiți; restatori-voiu

judecătorii tăi, ca mai nainte, și sfetnicii tăi, ca la început“.

Si acum, Doamne Dumnezeul nostru, cel puternic, cel-ce păzești legământul și îndurarea; Dumnezeul cel mare în sfaturi, puternic în lucruri, ai căruia ochi pururea sunt deschiși asupra tuturor faptelor fiilor oamenilor; Cel ce înalți pe cei smeriți și ridici la mântuire pe cei ce plâng, care zădărnicești sfaturile celor vicleni, pentruca mânilor lor să nu împlinescă cugetele lor :— să nu se pară mică înaintea Ta toată strămtorea, ce a venit asupra noastră, a părinților noștri și asupra întreg poporului Tău.

Doamne, Tu stăpânești peste vieată și peste moarte, și pogori la porțile iadului și iarăși ridici: — înaintea Ta aducem rugăciunile noastre, nu pentru dreptățile noastre, ci pentru multele Tale îndurări. Scoală-Te întru ajutorul nostru și mântuiește-ne pentru mița Ta. Dă-ne ajutor, ca să scăpăm din strămtorare. Dumnezeule Mântuitorul nostru, ajută-ne nouă pentru mărirea Numelui Tău, ca să se sălășluiască mărirea în pământul nostru, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Acestea dispoziții sunt de natură provizorie până la statornicirea unor raporturi definitive în privința vieții de stat. Arad, din ședința Preasfințitului Sinod Episcopesc al mitropoliei ortodoxe române din Ungaria și Transilvania, ținută la 10 Noemvrie 1918.

MEMORIU

către Consiliul dirigent din Sibiu în chestia
unei mari nedreptăți față de biserica română
din foasta Ungarie.

XXXIII

Onoratul Conziliu stă de sigur în fața multor probleme grele, a căror rezolvare norocoasă reclamă multă muncă și o adâncă judecată, precum și însemnate jertfe materiale.

O astfel de chestie ne luăm voie a vă prezenta și noi Consistorul metropoliei ortodoxe române — în cele următoare. E pe cât de grea, pe atât și de justă.

On. Conziliu și toată obștea românească cunoaște marile merite, ce le are biserica noastră pentru conservarea și salvarea neamului românesc. Din părți atât de competente s'a scos aceasta la iveală și în timpul din urmă. O constată toți istoricii neamului.

Această biserică stă astăzi în fața unei mari nedreptăți istorice, care cere îndreptare.

Tocmai pentru că biserica noastră a fost în ochii Maghiarilor pedecă în planurile lor de extirpare a neamului nostru, dușmanii i-au făcut parte de cele mai crâncene prigoniri. Guvernele țării maștere — fie rom. catolice fie calvine — și dinastia Habsburgică ori principii ardeleni, au căutat mereu căi și mijloace de a o nimici. Astfel nu numai niciodată nu I-au dat domenii ori alte ajutoare mari, ci din contră chiar și preoții au trebuit să deie **dijmă altora**, ba mai mult i-au luat, răpit și puținele danii dela pioșii principii ai principatelor române sau dela alți creștini.

1. Aşa de ex., înainte de Mihai Viteazul un document istoric (1581) aminteşte, că lângă grădina principelui Cristofor Bathory din Albaulia se afla casa episcopului Românilor (domus Valachorum Episcopi) Dr. Ioan Lupaş: „Istoria bisericească a Românilor ardeleni“. 1918 pag. 29). N-o mai avem.

2. Episcopul Sava din Geoagiu avea în Lancrăm casă, curte şi moşie, pe cari — nevoind a se face calvin le-au luat principele Ioan Sigismund la 1570 şi le-a dat superintendentului calvin Pavel, care având neînţelegeri cu Saşii din Sebeş în 7 August 1574 le a vândut Saşilor (Dr. I. Lupaş pag. 44).

3. Episcopul din Albaulia Dosofteiu (1622-28) — venit la stăruinţa voievodului Ştefan Tomşa, din Moldova unde a fost mai marele mânăstirilor, a cumpărat pe seama mitropoliei — desigur cu bani adunaţi în Moldova — o moşie, dar la 1658 a fost luată de un anumit Grigorie Csiszér (Dr. Lupaş pag. 55). Dr. I. Lupaş scrie astfel (pag. 55-56) „că nobili şi alţi străini aveau obiceiul urât de a lua moşiile şi averile bisericilor româneşti, se vede şi din diploma, prin care principele Gavril Bethlen a întărit la 21 Faur 1615 pe Teofil dela Prislop de vlădică. La sfârşitul acestei diplome se face amintire de averile şi moşiile luate dela biserica noastră şi se spune, că cei ce au înstrăinat în trecut sau vor înstrăina ceva în viitor din averile şi venitele bisericeii noastre sau ale preoţilor, să fie siliţi a da înapoi tot ce au luat, căci altfel nobilii vor fi pedepsiţi cu 200 fi. iar oamenii de rând cu 12“. Despoierea noastră s'a continuat.

4. Mitropolitul Ilie Iorest (1640—1643), venit la Albaulia la sfatul lui Vasile Vodă Lupul al Moldovei din mânăstirea Putna, opunându-se calvinismului în senzul hotărârilor sinodului dela Iaşi (1642) — a venit în conflict cu Racoţi Gheorghe. I s'a confiscat averea, a fost bătut cu

bețe și aruncat în temniță (9 luni), de unde a scăpat pentru 1000 taleri, pe cari i-a împrumutat. Archiereii din Moldova i-au dat o recomandăție (2 Iunie 1645) către țarul Rusiei, unde a adunat banii și s'a achitat datoria.

5. La 1658 au pustiit Turcii și Tătarii Albaiulia. Biserica a suferit mari pagube. Mitropolitul Sava Brancoviciu, mergând la țarul Rusiei (31 Maiu și 2 August 1668) a adunat milostenie și „a dres biserica“, a adus ca dar și o mitră de aur. Toate le-am pierdut. Sava Brancoviciu a avut în Albaiulia și tipografie, cu care s'a refugiat la Sibiiu. unde i s'a confiscat totul, de către M. Apaffy. (1680 pag. 77),

6. Biserica mănăstirii din Munkács au zidit'o din piatră la 1661 Constantin Voivodul Moldovei. (Hodinka Antal: A munkácsi gr. kat. püspökség története“ Budapesta 1909, pag. 173). Asemenea zidiri ni sau luat foarte multe.

7. Mitropolitul Varlaam scrie la 26 Iulie 1690, că a cumpărat niște pământuri și le-a dat să fie moșia mitropoliei („Foaia pentru mine, inima și literatură“. 1846 pag. 268). Nu le mai avem.

8. La 1700 Constantin Vodă Brâncoveanu a dăruit mitropoliei ardelenе moșia Merișanilor (jud. Argeș) și câte 6000 pe an „poruncind, ca și urmașii lui să deе în tot anul acest ajutor“ din avuția lor. Dar în urma unirei cu Roma au rămas pierdute. Asemenea am pierdut atunci și tot ce a avut biserica mitropoliei din Albaiulia. Ni s'au luat.

9. Avera episcopului Dionisie Novacoviciu, mort pe neașteptate și fără dispoziții testamentare la 1767 a dăruit-o Maria Terezia în 25 Martie 1770 orfelinatului „Terezianum“ din Sibiiu. (Dr. Lupaș 123). Mai târziu episcopii ortodoxi, trăind în mare mizerie, au locuit nu în palate, ci în o hurubă țărănească la Reșinar, care mai anii tre-cuți era grajd pentru oi.

10. Înainte de unire am avut multe mănăstiri, dar la

1761 generalul Bucow „a poruncit, ca toate mânăstirile de piatră să fie stricate, iar celor de lemn să se dea foc“ (Dr. Lupaş pag. 161). Averile lor s'au pierdut. Abia mai sunt urme din mânăstirea dela Sâmbăta; iară moşia donată acolo de Constantin Brâncoveanu au luat-o Ungurii dimpreună cu proprietara parohie grecească din Braşov şi au supus-o juristicţiunei episcopului sârbesc din Buda.

11. Aşa ni-au luat şi bisericile din Pesta, Mişcolt, Szentés, Hodmezövásárhely etc.

12. Asemenea ni-au luat Sârbii mânăstirile din Banat cu averi de mult peste 10 milioane Cor., preţuite înainte de războiu.

13. Răpirea aceasta n'a încetat nici mai târziu „ba guvernul cel vechiu încă şi moşile comunităţilor noastre, din care să susţineau şcoalele au lăsat a ni se răpi de alte confesiuni religioase, din cauza aceasta împuterniceşte soborul pe P. S. Sa părintele episcop (Şaguna) diecezan de-a purta grija şi a stărui, ca şcoalele noastre cele în acest chip despoiate să-şi redobândească moşile sale“. (Actele soborului bis. resăr. din Ardeal din 1850 — pag. 44—46).

14. În episcopia Caransebeşului s'au luat vr'o 23 sesiuni parohiale pe nedreptul şi nu justiţia ci administraţiunea politică le-a dat greco-catolicilor.

Astfel nouă ne-au luat toţi din toate părţile, încât numai bunul Dumnezeu ştie, cu ce sudori, şi trude ne-am adunat ceea ce avem astăzi.

Toate celălalte biserici au avut perioadele lor de strălucite danii din partea tronului sau a guvernelor. Aşa biserica romano-catolică a primit din pământul ţării enorme domenii, din venitul cărora ş-a adunat în curs de veacuri bogăţii adeseori fabuloase. Mai târziu a primit însemnate averi şi biserica greco-catolică română. Aşa de ex. Impăratul -Carol VI a dat episcopului Ioan Giurgiu Pataki moşia Sâmbăta de jos şi Gherla, care aducea (1715) 3000

fl. Mai târziu după trei ani au fost schimbate aceste moșii cu a Blajului, care aducea 6000 fl. Această danie s'a întărit și prin art. de lege VII din 1744. La 1743 a dispus Maria Terezia a se da preoților uniți porțiuni canonice, loc de casă și biserică. Episcopia dela Oradea are peste 139.000 jugare pământ și păduri. Episcopiei din Lugoj i-au făcut guvernele ungurești catedrală, reședința, seminariu pedagogic, pedagogie de fete, plata profesorilor. La Gherla au dat bani pentru seminar, reședința, pedagogie de fete. Biserica sârbească încă a primit o uriașă moșie la Dálya. Noi ne bucurăm, că frați de ai noștri au fost ajutorați din partea țării, dar cerem cu insistență repararea nedreptății față de noi, fără a fi cu supărare pentru alții.

Iar în timpul din urmă au trăit în această privință Calvinii epoca lor de aur în timpul miniștrilor prezenți ai Ungariei calvini — C. Tisza — Banffy — S. Tisza. Li s'au dat câte 4 milioane din bugetul țării anual, afară de congruă, salarii profesionale și învățătoarești și de dotația normală a bisericilor. Toate bisericile s'au întărit, pe când pe noi ortodocșii ne-au mai supus și Sârbilor asemenea încărcăți de danii și privilegii, ca să ne mai exploateze și aceștia până la 1865.

În veacul al XIX biserica ortodoxă română — după ce și-a redobândit ierarchia și a început a se organiza mai bine, — cu mari greutăți și-ar fi putut aduna dela popor ceva mijloace de existență mai însemnate, dar ea a jefit — aproape tot pentru școalele românești și pentru cultura poporului, lipsindu-se pe sine chiar și de cele mai necesare. S'a îngrijit de cultivarea poporului, căci nu era alt factor s'o facă. A împlinit adecă o misiune a statului.

Acum a ajuns și biserica noastră o eră de libertate; deci ar fi fost sosit și pentru ea o eră de aur. Dară spiritul timpului, care cere rezolvarea chestiei agrare, nu numai va împiedeca, a se da și bisericei noastre o parte cores-

punzătoare numărului sufletelor din pământul țării, ci ne amenință a pierde și puținele moșii, ce și Le-a cumpărat cu mari greutate. Se naște deci întrebarea, când și cine să facă și bisericii noastre dreptate? Căci nedreptatea istorică ce i s'a făcut reclamă o imperioasă reparare justă. Celelalte biserici doar din pământul țării comune au primit donații. Oare noi să nu avem drept la acest pământ?

Pentru cazul, când celorlalte biserici li se va da escontentare în efecte pentru domeniile primite dela stat, biserica noastră nu va putea primi nimic, căci n'are domenii donate. Deci va rămânea și fără domenii și fără efecte. Aceasta nu numai n'ar fi just, ci ar însemna perenarea nedreptății față de noi.

Ba noi nici în deceniul ultim n'am primit milioane de la statul ungar pentru zidire de seminarii și înființarea de pedagogii și plata profesorilor, căci n'am voit a primi condițiunile de a propune ungurește 5-6-7 obiecte de învățământ; n'am voit să cântăm „Himnus-ul“ și „Szózatul“ nici românește, necum ungurește. *Am păstrat în curățenie românească instituttele noastre.* Deci am răbdat în sărăcie, așteptând era libertății. Acum a sosit această eră.

Spre a se repara această nedreptate strigătoare la cer, biserica ortodoxă română crede de sosit timpul, când statul român din moșiile sau averea statului ar trebui să-i deie și ei aceea ce-i compete, ca să nu fie cel puțin în viitor fica mașteră, eschisă dela împărțirea darurilor țării.

Dar a-i dărui acum domenii și pământ, ar însemna a expune biserica noastră la odiul de a fi reacționară și a lua pământul dela țărani, cari cu atâta dragoste și drept așteaptă să devie și ei stăpâni pe glia părinților.

Deci Onoratul Consiliu Dirigent va trebui să găsiască o altă modalitate de a repara nedreptatea din trecut a guvernelor ungurești, dând — bisericii noastre alte valori.

Avem toată nădejdea a presupune, că de aici înainte bi-

serica noastră va primi dela statul român ajutoarele curente, alătura de celălalte confesiuni. Dar asta nu echilibrează raportul dintre aceste biserici, căci celelalte au față de noi o situație mult mai avansată și mai favorabilă, grație sprijinului dela stat. Deci mai înainte de toate celelalte ajutoare trebuie biserica noastră prin o ajutorare extraordinară, care să repareze nedreptatea trecutului, să fie adusă în rând cu celelalte și apoi numai urmează să beneficieze de ajutoarele curente alătura de celelalte confesiuni.

ASOCIAȚIA CULTURALĂ din Banat

Războiul mondial a făcut -- precum pe toate terenele -- așa și pe terenul învățământului ravagii dureroase. Și înainte de război școalele noastre -- mai ales cele primare -- trebuiau să-și mistue cea mai mare parte a energiei lor cu învățarea limbei ungurești; și rezultatul unei chinuri de ani de zile era foarte redus. Ca pretutindenea, așa și la noi în Banat. Ma ales școlile grănițarești, prefăcute în ungurești, n'au produs dela maghiarizarea lor pentru poporul român nici un folos. Păgubă de tot banul, ce s'au cheltuit pentru ele. Din punct de vedere românesc s'au produs oarecari rezultate numai în școalele confesionale. Dar și în ele instrucția este de 5 ani de zile foarte neglijată; iar în multe locuri din lipsa de învățători stagnează total. Lipsa de învățători am avut și înainte de război; acum această lipsă a crescut. Unii învățători au căzut în război, alții mai sunt prizonieri, alții au apucat alte cariere; iară școalele de stat și comunale, au avut învățători neromâni. Altfel deoparte războiul, dealtă parte forța guvernelor ungurești au stingherit mersul normal al școalelor noastre. Unde-ar fi în Banat învățământul primar, dacă bunurile începuturi încă din veacul XVIII ar fi progresat fără piedeci? In timpul din urmă cea mai mare parte a tinerimei române din Banat a crescut de-a dreptul în școalele neromânești, unde i-s'a infiltrat un spirit străin de cultură românească.

În cazul cel mai bun, dacă tinerimea noastră nu s'a ales cu aversiune față de ce-i românesc, a rămas — în ce privește cultura românească — *ignorantă*. Ignoti nulla cupido. Necunoscând farmecul ei, nici n'au dorit-o, nici n'au putut-o iubi. Din contră sunt cazuri multe, că tineri români cu școalele isprăvite nu știu scrie o epistolă românească. În un loc domnișoarele române au cerut după un concert român să le mai cânte și piese ungurești. Să vede că melodiile românești nu le-au fermecat. Ba culmea îngrijorării te cuprindea, auzind că tinerii români își scriu epistole, în cari își descoper cele mai intime sentimente ale inimei lor, în *limba ungurească*.

De mai ținea mult era ungurească, nu știu ce se alegea de noi, căci cultura română — plătândă cum e aici la noi — era atacată în temeliiile ei.

Cultura românească a societății încă-i minimată în general luat. În o mulțime de cazuri, mai ales femeile, vorbeau în limbi străine. Limba maternă nu le era îndemână căci nu cetiau nimic românește. Frumoasa noastră literatură modernă li-e absolut străină. La o librărie românească s'a urmărit ani de zile, câte românce din clasa mai bună cumpără vr'o carte de literatură. Rezultatul e bine nici să nu-l spunem. Poate că au cumpărat de aiurea. Parecă mulți să sfiau, nu cumva să-i vadă lumea oficială, că cultivă limba română. Un medic român înrolat și-a pus tălmăciu pentru limba sa maternă, ca nu cumva oficialitatea să simtă când avea de lucru cu Români, că el știe românește. Cu un cuvânt erau cele mai îngrijitoare *simptoame*.

Acum situațiunea s'a schimbat. Acum duhul necurat — Alpendruck-ul, maghearizmului a dispărut. Toți respiră liber. Toți caută cărți. La aceiași librărie o ladă mare cu cărți — de vr'o 7 mii cor., s'a vândut, — ca piperul. Dorobanțul român a pregătit și aci terenul. Sfiala a dispărut și mulți, se nizuesc să suplinească lipsa culturii românești.

Acum însă avem alt necaz. Nu prea este carte românească mai ales la noi. Trebuie adusă din vechiul regat. În această situațiune ceva mișcare pentru răspândirea culturii românești în Banat este foarte binevenită.

În scopul acesta s'a format la Caransebeș, în frunte cu Preasfinția Sa episcopul Dr. E. Miron Cristea, un comitet care fără multe formalități și șș-i să promoveze interesele culturii românești, cum va putea mai bine și să inițieze o organizare stabilă.

Prilejul binevenit în această privință ni l'au dat venirea în Banat a învățătorilor din județul Mehedinți și a d-lui profesor dela Universitatea din București Dr. Traian Lalescu, originar din Cornia, lângă Băile-Herculane.

La aceste băi convenind Preasfinția Sa episcopul Dr. E. Miron Cristea cu DȘa, carele s'a interesat de starea culturii române și a școalelor din Banat — au constatat ca rezultat al discuțiunilor lipsurite cele multe.

Școlile sunt acum în mâna noastră, dară trebuie romanizat duhul lor, nu exteriorul. Deci cea mai eminentă trebuință este acum la începutul anului școlar prevederea lor cu manuale românești, adevărate și nu de cele trecute prin cenzura friserilor lui Apponyi. Asemenea manuale se află azi numai în vechiul regat. Deacolo trebuiesc aduse și puse la îndemâna școalelor.

Rezultatul consfătuirii dela Băile Herculane a fost, că Prea Sfinția Sa a convocat încă în luna lui August 1919 un număr de bărbați dela școalele din Caransebeș și câți-va învățători dintre cei dela Mehedinți, în frunte cu revizorul școlar Manliu Stăncescu, învățătorii G. Buică și I. Blaja în scopul de a preciza și cristaliza cele de făcut întru întărirea culturii românești în aretul Banatului și a reduce sau delătura lipsele accentuate mai sus. La această întrunire s'a recunoscut :

1. Că cea mai arzătoare trebuință a școalelor acum la

început este prevederea lor cu manuale, hărți, tablouri și alte mijloace de învățământ românești.

2. Că înlesnim greaua chemare și uriașa muncă a celor dela resortul instrucțiunii publice a C. D. R. din Sibiiu, dacă și din *inițiativa* noastră *particulară* facem toți pașii de lipsă pentru procurarea lor, cerând dela ei tabloul manualelor celor mai bune.

3. Fiind acum cărțile foarte scumpe, iar unii părinți săraci, având mai mulți copii de școală, trebuiesc adunate și mijloace spre a pune la dispoziția celor săraci cărțile gratuit sau cu preț redus.

4. Pe lângă manualele de școală, trebuiesc adunate cărți de tot felul pentru bibliotecile școalelor și primare și mai ales secundare, precum și pentru librării, pe seama publicului mare.

5. În scopul adunării cărților de tot soiul se hotărăște a nu aștepta totul numai dela stăpânire, dela C. D. R., ci a solicita ajutorul tuturor, în deosebi

- a) a cere cărți dela autori,
- b) dela editori,
- c) dela Cassa școalelor din București,
- d) dela „Academia română“ etc,
- e) a cere ajutoare bănești dela ministeriul cultelor și instrucțiunii publice, dela bănci etc.

6. Dl. profesor Dr. Lalescu oferă în scopul acesta 5000 cor. și primește a da esmișilor noștri, cari în vechiul regat merg pe la toți, întreg sucursul său.

7. D-l revizor M. Stăncescu oferă peste 300 exemplare manuale de școle primare, cari s'au dovedit de mai bune în fața învățătorilor practici.

8. Se constituie un comitet, care să pregătească înființarea unei „Asociații culturale pentru Banat“.

Comitetul acesta e compus astfel : episcopul Dr. E. Miron Cristea, președinte.

Dr. Cornel Cornean, secretar.

Dimitrie Sgăverdia, cassar.

Profesorul Alex. Buțiu, bibliotecar.

Membrii : Protosincol Dr. Iosif Olariu, director sem. ; Sabin Evuțian, director al liceului „Traian Doda“ ; George Neamțu, director al școalelor primare de stat ; Dr. George Dobrin, prefectul județului Căraș-Severin ; Dr. Aurel Cosma, prefectul județului Timiș ; Ioan Oprea, protopopul Timișoarei și rev. șc. ; Dr. Ștefan Cioroian, paroh în Comloșul mare ; Ilie Orzescu, director al școlii normale din Caransebeș ; Dr. Dimitrie Nistor, referent școlar în Caransebeș ; Pavel Jumanca, învățător Caransebeș ; Dr. George Popovici, protopop Logoj ; Ioan Petrovici, director suprem regional pentru școlile secundare în Logoj ; Ioan Marila, revizor școlar al județului Căraș-Severin ; Dr. Traian Lalescu, prof. univ. București. Dela episcopia din Logoj se va cere să-și trimită delegatul său.

Membrii. cari nu-s din Caransebeș, vor fi rugați a face parte din acest comitet.

Prima încercare a și succes. Toți cei din vechiul regat, cărora ne-am adresat, au promis ajutorul lor. Mulți — autori editori, — au și dat din ce au avut. Asemenea și Cassa școalelor. Dealtă parte s'au cumpărat „Istoria Românilor“ de Aguletti în 600 ex. (à 20 lei) cu un preț mai redus. Ea se va împărți tuturor învățătorilor din Banat *gratuit*, ca să studieze învățătorii cuprinsul ei.

Cei-ce n'ar fi primit aceste cărți, le pot lua în primire dela bibliotecarul Alex. Buțiu, profesor în Caransebeș. Pentru județul Timiș, cartea se va trimite protopopului Ioan Oprea din Timișoara, iară pentru județul Torontal, administratorului protopopesc Dr. Cioroianu la Banat-Colmoș. De acolo li se va împărți.

Învățătorii dela școalele de stat mai nimerit fac, dacă trimit la Caransebeș un curier ocazional, care să primească toate exemplarele pentru învățătorii din câte o țară întreagă plasă.

„Foaia Diecesană“ No. 33 din 1914.

III.

VORBIRI LA DESCHIDEREA ADUNĂRII EPARHIALE

VORBIREA

la deschiderea adunării eparhiale din 1910

Cristos a înviat !

Onorați Domni deputați ai Sinodului eparhial :

Încă nu s'au împlinit nici 24 de ceasuri dela intrarea mea în acest oraș al reședinței mele episcopoești, deci nu pot cunoaște în amănunte și din intuiție nemijlocită eparhia, ce sânt chiebat a o conduce. Deci, Vă poftesc, să aveți fireasca răbdare în rezolvarea mai ales a afacerilor mai importante până când succesiv voi avea putința a le cunoaște și eu în amănunte.

Privind totuș cu experiențele generale, ce le am despre starea metropoliei noastre întregi, din înălțimea scaunului arhieresc — ca de pe o colină — peste plaiurile întinse ale eparhiei noastre, văd cu ochii sufletului meu deoparte câmpuri de mătase și holde cari surâd de departe și a căror holde bine cultivate și îngrijite de muncitori harnici și conștiențioși, promet roade frumoase; de altă parte multe locuri părăsite, părăginite, pline de scai și polomidă strică armonia întregului și așteaptă brațele puternice de numeroși plugari, cari să tragă brazde lungi în terenul înțelenit.

Ne așteaptă pe toți muncă încordată, dar aceasta n'are să ne descurajeze, din contră să ne întărească dorul de muncă izvorât și din conștiința, că nouă, generației de azi

și mâne, ne-a rezervat Dumnezeu acest teren de muncă, ca să ne putem cu toții validita mai ușor și să ne putem câștiga merite pentru biserică, popor și patrie și nume în fața celor de azi și a celor din viitor.

Ba mi se deșteaptă în suflet nădejdea de succese mulțumitoare, când privesc asupra membrilor acestui sinod, căci văd în sânul lui bătrâni venerabili, încărunțiți în muncă cinstită pentru biserică și așezămintele ei și cu bogate experiențe, pe care cu plăcere le vor pune la dispoziția celor mai tineri, călăuziți de dorul de a le călca în urmă; văd bărbați în puterea vieții, înțelepți și luminați, cari sunt stâlpi și sfetnici probați, nu numai ai acestei corporațiuni, ci și podoabe ale bisericii din metropolia întreagă; precum și o mulțime de tineri cu dor de muncă, gata a păși pe urmele celor binemeritați și a-și lua și ei partea lor din lucrările pentru progresul bisericii și al credincioșilor ei.

Dacă simțesc în suflet oarecare îngrijorare, aceasta mi-o provoacă numai împărecherile cu manifestațiuni, uneori chiar vehemente, ce s'au ivit anii premergători în acest venerabil Sinod și în această eparhie peste tot.

Acestea și la popoare cu mai multe mijloace și cu mai mari puteri strică și împiedică mersul normal al afacerilor obștești, — dară la un popor ca noi, cari suntem avizați la ajutorul și conlucrarea fiecărui om capabil de muncă!

Nu voi să scrutez acum cauzele acestor împărecheri, ci Vă rog numai pe toți, să lăsați să pătrundă în inima D-Voastră glasul mamei noastre, a bisericii, care deopotrivă iubește pe toți fiii săi, care ne roagă, să uităm neplăcerile din trecut, „**să iertăm toate pentru înviere**“, și în armonie frățească să contribuim fiecare cu ce putem la îndulcirea raporturilor și prin aceasta la progresul obștesc, căci — dacă toți vom trage în aceeași direcțiune — atunci și puteri mai slabe pot obține rezultate mulțumitoare.

Vă sfătuesc îndeosebi pe toți, împreună muncitorii în

câmpul vast al eparhiei, ca în toate afacerile activității publice, ce Vi s'a încredințat în organizmul bisericii, să căutați a fi **drepti** față de oricine, căci o purcedere dreaptă trebuie să mulțumească și pe cei eventual loviți cu strictetea meritată. Isus, fiul lui Sirah, ne îndeamnă ca „*până la moarte să ne luptăm pentru dreptate și Dumnezeu va birui în locul nostru pe contrari*“ (14, 17). Psalmistul zice: „*Dreptatea și pacea se sărută împreună*“ (Ps. 84, 11), iar Solomon în pildele sale constată un mare adevăr când zice: „*Dreptatea ridică neamul, iar greșala sărăcește popoarele*“ (Pild. 14, 34).

On. Domni deputați!

În natura fizică încă obvin furtuni. În cursul lor avem adeseori simțul, că să apropie sfârșitul lumii. După scurte minute urmează senin. Se ivește curcubeul armoniei și al păcii și aerul curat îți dă pare-că viață nouă. Asemenea furtuni sunt necesare pentru curățirea atmosferei. Așa și în viața socială. Furtuna ivită în dieceza Caransebeșului, deși va fi stricat mult în calea ei, în efectul final poate să aibă urmări bune — dacă va înceta la timp.

Doresc, ca ivirea mea între D-Voastră să fie ivirea curcubeului păcii și al frățesții împreună lucrări.

Cu acestea Vă zic, D-lor deputați „Hristos a înviat“ și deschid sesiunea sinodului eparhial din anul 1910.

VORBIREA

dela deschiderea adunării eparhiale din 1911.

Onoraților Domni Deputați!
Cristos a înviat!

Simțesc în sufletul meu o deosebită bucurie, văzându-Vă din nou întruniți în sesiune ordinară a sinodului eparhial, căci în aceste zile grele — când întâmpinăm pretutindenea piedeci mari la promovarea intereselor bisericești, culturale și economice ale eparhiei noastre — însăși prezența D-Voastră ne este o încurajare; iară sfaturile D-Voastră o bună călăuză în drumul, ce ne stă înainte.

Munca cârmuirii bisericești, a consistorului diecezan, din un nou period espirat, Vi să va prezenta spre binevoitoare examinare. Și — fiindcă o mare parte din activitatea acestui period s'a dezvoltat sub conducerea Noastră, și deci o cunoaștem, — cu deplină liniște putem accentua, că în multe direcțiuni s'a dezvoltat o activitate mulțumitoare, mai ales dacă suntem cu considerare la măsura puterilor, de cari dispunem, și la împrejurările grele, în cari trăim. Ici-colea au început a încolți rezultatele acestei munci și avem nădejdea, că aceste rezultate să vor desvolta tot mai mult.

Cu toate acestea mai există terene și afaceri, cari reclamă o muncă încordată, pentru de-a le aduce în curs deplin normal; dară — considerând prea modestele mijloace, ce ne stau la dispoziție, și numărul relativ mic al muncitorilor, ce-i avem, în proporție cu alte biserici și alte corporațiuni, — îmbunătățirile așteptate numai succesive și cu încetul le

vom putea introduce, nu precum am voi, ci precum vom putea.

Drept aceea nu mă îndoesc, că — apreciind și D-Voastră acest fapt — veți fi totdeauna cu deplină bunăvoință și obiectivitate la cernerea lucrărilor și la darea indigitărilor de lipsă pentru viitor.

*

Îndeosebi ținem să scoatem la iveală din șirul lucrărilor îndeplinite, că am preferit a da specială atențiune **cau-
lor școlare**, nu numai pentru că erau cele mai neglijate ci și pentru că la începutul anului școlar curent a intrat în vigoare noua lege școlară; și deci — spre a nu expune pericolului de-a fi închise multe din școalele noastre confessionale — a trebuit să ne întoțim toate puterile posibile pentru de-a aduce cât mai multe școale în stare corespunzătoare, atât în ce privește clădirile și înzestrarea lor, cât și învățământul. Am dat un șir întreg de circulare, instrucții și ordine; am esmis comisari la fața locului, ori am citat aicia organele parohiale, spre a le îndemna și încuraja întru susținerea școalelor bisericei noastre.

Astfel în timp relativ destul de scurt am inițiat facerea preperativelor pentru adaptarea radicală sau zidirea din nou a școalelor în preste 60 comune bisericești. În unele locuri clădirile s'au terminat și predat destinațiunii, în altele lucrările sunt acum în curgere. Spre a ușura sarcina popoului, am votat și noi din noul fond eparhial până acuma câteva zeci de mii ajutoare comunelor mai sărace, și — dacă în unele parohii începerea zidirilor întârzie — cauza este, că de-o parte unele organe parohiale nu desvoaltă destul zel întru salvarea așezămintelor bisericei, dela care trăiesc; iară de altă parte în unele parohii din sărăcie nu s'au putut asigura spesele recerute.

Lipsa mare de învățatori cualificați deasemenea este o

pedică însemnată în mersul normal al învățământului din eparhie.

*

Deasemenea Vă atrag luarea aminte asupra raportului pentru înființarea unui „**fond de penziune**“ al eparhiei, care de o parte să satisfacă cerințelor umanitare reclamate de clerul nostru pastoral, iar de altă parte să nu lipsească de minimul existenței nici pe membrii conzistorului, și pe oficialii așezămintelor bisericești, ajunși la neputință.

Cauza a fost cu temei studiată de o anchetă specială și de plenul conzistorial și dezbătută în trei ședințe lungi. Acceptând și Ven. Sinod principiile statorite pentru crearea unui fond unitar și momentele principale din proiectul de statute elaborat de Noi, avem nădejdea întemeiată pe experiențele noastre de fost referent al „fondului de penziune“ de arhidieceza Transilvană, că facem un lucru bun și **mulțumitor pentru toți**; iară — purcezând cu energie la exploatarea tuturor izvoarelor de venit — instituțiunea proiectată poate deveni una din cele mai puternice din eparhia întreagă.

*

Multe griji ne cauzează **deficitul** însemnat dela fondul general, care să susține statornic cu toate restricțiunile ce ni le impunem. Cu izvoarele din centru nu vom putea restabili echilibrul dorit; de aceea emit ideia, cu care Vă rog a Vă ocupa ca temeinici cunoscători ai tuturor ținuturilor episcopiei noastre: Nu cumva s'ar putea crea mijloacele de lipsă din **o mică dare eparhială** după numărul familiilor, ce aparțin bisericii noastre, care să ne acopere necazurile și până când ar veni și guvernul țării noastre în ajutor cu o sumă corespunzătoare trebuințelor, cum ajută și alte confesiuni din patrie?

*

Nu va fi de prisos să amintesc dela acest loc, ca și câțiva preoți ai eparhiei noastre au crezut a face un serviciu bisericeii noastre ierarhice și lor, când se întrunesc în așa numite „colegii preoțești“, fără știrea și încuviințarea prealabilă a arhiereului și a superiorității bisericești, spre a face preparativele pentru **o organizare** încă nelămurită a **întregului cler din mitropolie**.

Fără a prejudeca hotărârile forurilor metropolitane competente în asemenea chestiuni, trebuie să precizăm din bună vreme părerea Noastră în această privință. Anume: Ca orice organizație omenească, așa și organizația de azi a bisericii noastre ortodoxe române din provincia metropolitană, nu poate avea pretenția a fi pentru toate timpurile o **organizație desăvârșită**, care să nu mai aibă lipsă de vre-o amplificare. Deci poate veni vremea, când împrejurările să ceară și totodată să și admită desvoltarea unor noi ramuri în arborele organizmului de azi al bisericii noastre.

Dară o organizare exclusiv clericală cu atribuțiuni administrative, cum transpiră din unii articoli scriși de clerici, cari agită organizarea preoților — după părerea Noastră — **o ținem de absolut eschisă, întrucât biserica noastră se poate conduce și administra numai în cadrele legale ale organizației Marelui Andreiu, căreia nu să poate pune altă temelie, decât peatra cea din capul unghiului, pusă de Șaguna cu „statutul organic“.**

În cadrele acestei organizări, fiecare element, ce constituie biserica cea vie, fie cleric, fie mirean, poate lua parte la conducerea afacerilor, la îndreptarea scăderilor inerente oricărei lucrări și organizații omenești, și la promovarea intereselor obștești, în măsura, în care își știe desvolta și validita adevărata valoare sufletească, de care dispune.

Colecta pentru întemeierea unui nou fond eparhial și în deosebi pentru zidirea unui seminar episcopesc s'a inițiat prin pastorală-apel, emisă sub Nr. 1263/1911. Inceputul contribuțiilor e mult promițător; și — dacă organele bisericesti își vor face **toate** datorința și astfel însuflețirea să va generaliza — rezultatul va trebui să fie cât mai frumos. Cu acestea deschid sinodul.

VORBIREA

dela deschiderea adunării Sinodale din 1912

Venerabil Sinod Eparhial

Poporul românesc din patrie, din care o însemnată parte formează credincioșii eparhiei noastre, a Caransebeșului, a fost până bine de curând ușor de condus. Era blând, răbdător, cuviincios și ascultător de conducătorii săi firești. Fără de sfatul lor nu făcea nici un pas mai însemnat.

Intreg sufletul poporului era format sub influența binefăcătoare a unei vieți casnice proprii, deși patriahale, dară totuși frumoase și originale, și în deosebi sub înriurirea puternică a bisericeii, care în curs de veacuri i-a fost aproape singurul izvor de hrană sufletească. Tocmai de aceea din toate manifestațiunile vieții sale sufletești transpira același duh sănătos din jurul vetrei strămoșești, precum și mirosul sărbătoreesc al fumului de tămâie, care — străbătând printre bârnele altcum simplei bisericeuțe de lemn — umplea întreagă atmosferă idilică a satelor noastre.

Preoții acestor biserici — eșiți din elită țăranilor noștri dela sate — să deosebiau de ceilalți credincioși numai prin o cunoaștere mai temeinică a cărților sfinte, a tipicului și a cântărilor bisericești. Nu aveau oarecare înaltă cultură lumească; dară — în schimb — erau cu atât mai evlavioși, mai buni bisericieni și de-o cinste ireproșabilă. Totdeauna erau strâns legați de toate interesele poporului lor, și tocmai de aceea în nici o împrejurare nu să despărțiau de el.

Intre asemenea împrejurări raportul dintre preot și cre-

dîncioși era intim, familiar, întemeiat pe încrederea dintre un părinte și fiii săi. Era o legătură indisolubilă. Casa preoților era deschisă tuturor poporenilor, cari ieșiau mîngăiați de bunăvoință, cu care au fost împărțășiți de mîngăierea sufletească și li sau dat cuvenitele sfaturi și în daraverile lor de toate zilele.

Acest fapt întăria mult puterea bisericei noastre ca instituțiune socială.

*

Dar vremurile nouă au schimbat multe din față acestei icoane.

De o parte preoții s'au ridicat în cultură, fără ca prin aceasta se câștige ceva religiositatea și evlavia lor, ba — din potrivea — creșterea lor în institute străine — neținând cont de trebuințele credincioșilor și ale bisericei, căreia vor avea să-i slujească — i-a mai îndepărtat de vechile tradiții ale vieții noastre religioase.

Acest fapt i a îndepărtat pe mulți și de poporeni. Relația între preot și fiii săi s'a mai răcit. Casa preotului nostru din multe sate nu mai are aceeași intrare largă și deschisă pentru toți sătenii și pentru toate femeile fruntașilor, cari vin ca nașe cu finuții lor în brațe, ca să poftească pe „părintele“ la botez. Ușa caselor preoțești s'a mai închis, căci — chiar dacă preotul i-ar vedea bucuros pe poporeni săi în casele sale — n'o permite aceasta „doamna preoteasă“, căci mobilele și covoarele aduse ca zestre nu sunt pentru opincile poporenilor, față de cari creșterea ei, primită în institute străine de noi și cultura noastră, nu are nici un interes deosebit.

De altă parte mijloacele de comunicațiune atât de ușoare, și o mulțime de alți factori au produs oarecare conturbare sau chiar desechilibrare, în evoluția succesivă și naturală a desvoltării popoarelor. Curente extreme s'au ciocnit și bățut în capete, producând ca efecte niște extreme, adeseori chira ridicule.

Poporul nostru încă a fost atins de suflul acestor curente și mișcări sociale, și rezultatul este, că o foarte mare parte a credincioșilor noștri a ajuns în o stare de **semi-doctism**, care e încă tare departe de nivelul unei culturi adevărate, și în conformitate cu firea noastră etnică.

În această stare culturală, poporul este greu de condus; și ușor poate apuca în o direcție direct primejdioasă.

*

Acest semidoctism unilateral, miop și periculos își exercita apoi influința sa distrugătoare în toate direcțiunile și își face mendrele pe toate terenele, corcind toate din jurul său. Casa țărănească își pierde formele vechi originale; internul ei primește caracter de mahala; portul, dansurile, limba să împeștritează cu elemente străine, de nu le mai cunoști originalitatea.

Biserica — ca instituțiunea cea mai de frunte a poporului nostru — încă nu-i scutită de acest curent greșit. Arhitectura ei nu mai are nimic artistic în sine; pictura a pierdut orice legătură cu trecutul; podoabele ei interne înfățișează o caricatură a tuturor stilurilor. Până și băieții cei cu ripizile dela slujbele religioase primesc peste stiharul gulerul „administranților“ papistași.

Dela cele externe primejdia trece la convingerile religioase interne, pe cari cearcă a le zgudui și slabi.

*

Zilnic avem ocaziune a vedea **simbolul tipic** al acestui semidoctism. Eu am văzut nu de mult un exemplar clasic al unui asemenea tip în persoana unui țăran, venit pe la Caransebeș.

Avea în picioare ghete domnești, ciorapi până peste genunchi de-o culoare imposibilă, cioreci, cămașa scoasă, în loc de peptar o vestă nemțească, orologiu cu lanț gros, masiv, la grumaz cravată, și deasupra un preafrumos cojoc țărănesc cu croi și cusături originale.

V'am atras anume luarea aminte asupra acestei apar ca să vedeți amintitul semidoctism personificat într'un tip concret și caracteristic, și ca să vă conving, că — progresind în asemenea direcții — acuș nu ne vom mai cunoaște. Și cum obștea noastră are influența largă și pe terenul bisericesc, duhul greșit — care a produs asemenea caricaturi — va pătrunde tot mai tare pe terenul și în instituțiunile, ce le avem mai scumpe și vom pierde orice legătură cu tradițiile trecutului.

Semne îngrijitoare să ivesc destule.

Diferite secte își culeg și dintre ai noștrii prada lor, slăbindu-ne și destrămându-ne rândurile. Se ivesc și în parohiile noastre nazarineni, pocăiți, sâmbăteni și alți rătăciți, cari ne strică credința, ce ni-a susținut și ne profanează tainele, tradițiile și obiceiurile bisericești, cari ni-au întărit și binecuvântat. Ba unii d. e. — ignorând orice rugăciune și binecuvântare a bisericeii — țin că e deajuns ca o nuntă să fie validă, dacă mirii și nuntașii au fost fixați la un moment potrivit de un aparat fotografic.

Precum țaranul de mai sus și-a schimonosit prin înfățișarea sa exterioară originalul port al părinților săi, așa aceștia din urmă își batjocoresc convingerile interne religioase ale bisericeii strămoșești.

Și cum am ajuns la asemenea decadență? Cauzele pot fi multe; dară de sigur una principală este neglijarea din partea noastră a poporului și a tendențelor lui de dezvoltare continuă, și într'o direcție sănătoasă.

Conducătorii, ieșiți din sânul lui, l'au lăsat de sine; nu i-au dat îndrumările sănătoase, de cari avea lipsă, ca să nu rătăciască pe căi greșite. Cu destul de puține excepțiuni, cei mai mulți s'au interesat de popor, numai atunci când au avut lipsă de sprijinul lui, s'au au avut vr'un câștig în urma slujbei ce-o au.

Răul e constatat.

Deci ce-i de făcut pentru a împiedeca lățirea lui?

Să ne întoarcem la viața patriarhală din trecut, e cu neputință. Lumea ne împinge înainte vrând nevrând. Poporul e ca o apă vie, ce mereu vrea să curgă, să se miște să se desvolte.

Trebue deci să reluăm firul unei desvoltări normale încopiate de tradițiile trecutului. Aceasta se poate numai prin mijloacele unei culturi adevărate și temeinice, izvorâte din trebuințele proprii și scutite de curente, cari nu se potrivesc cu noi și cu țara noastră.

Clericilor și învățătorilor noștri, trebue să le dăm o cultură temeinică, din care să transpire ca un fir roșu duhul unei creșteri religioase, bisericesti, conștie de toate tradițiile trecutului și aspirațiile viitorului, care să deștepte în sufletul lor simțul misiunii apostolești, ce o au; altcum vor privi în oficiul lor o slujbă, ca toate slujbele, a cărui îndatoriri le îndeplinești de dragul unei plăți mai bune, sau mai rele.

De altă parte și catiheții noștri trebuie să-și deie silința a sufla și în inima elevilor lor un puternic duh bisericesc ca nici intelectualii mireni să nu iasă din ogașul tradițiilor bisericești părinților noștri, de care să țin și care de multe ori îi ușurează creșterea prin ajutoarele ei însemnate, ce le primesc de la ea. Este generală plângerea în potrive domnilor mireni, că nu să interesează desinteresati de biserică și că s'au înstrăinat de duhul bisericești strămoșești, care stăpâna atmosfera din casa părinților lor.

De acest duh bisericesc au cu atât mai mare lipsă, cu cât în urma principiilor constituționale, pe cari stă viața internă a bisericești noastre, fruntașii mireni — ajungând în corporațiunile bisericești, atât inferioare, cât și superioare — sunt chemați a fi un stâlp puternic al clerului și al arhierului întru conducerea bisericești noastre naționale și mai ales a instituțiunilor ei de tot soiul.

Iară de altă parte intelectualii trebue să premeargă cu

exemple bune poporului, pe care voim al ținea cât mai alipit din biserică și instituțiunile ei.

Având intelectualii noștri clerici și mireni în totalitatea lor o asemenea adevărată creștere, vor înțelege toți — și nu numai un număr restrâns din ei — că datorința sfântă au de a-și rupe o parte a timpului de muncă și pentru cauzele obștești și îndeosebi pentru întărirea și ridicarea în cele bisericesti și culturale a credincioșilor eparhiei noastre.

Pilda celor zeloși în această privință trebuie să se generalizeze.

*

Vă invit deci pe toți frunțașii eparhiei prezenți aici și pe cei de acasă — clerici și mireni — să studieze cu temei starea credincioșilor bisericii noastre, să le cunoască nevoile și aprofundeze trebuințelele. Se stăruie a găsi și mijloacele ducătoare la scop spre o îndrumare sănătoasă a dezvoltării lor ulterioare. Bine pregătiți să caute vreme cu privilegiu de a descăleca cât mai des în masele largi ale poporului, spre a le da — fiecare în sfera sa de competență și în bună înțelegere cu toți factorii competenți — îndrumări în **cele bisericesti și culturale**, curățind holda de burueni și neghină, ca astfel floarea unei înaintări sănatoase să se poată desvolta neîmpedecată.

Și fiindcă sărăcia și cultura formează 2 poli opuși, cari să resping unul pe altul — în interesul asigurării unui progres cultural mai vădit — trebuie să-i dăm poporului și îndrumări în **cele economice**, sprijinind — unde nu ne pricepem înși-ne — cel puțin pe toți acei factori, cari luca pentru progresul economic al cetățenilor.

Când poporeni eparhiei să vor convinge, că noi — frunțașii lor — ostenim și ne apropiem desinteresati de ei, spre ai lumina, spre ai întări și ale arăta căile, ce duc la binele lor — și că îi cercetăm nu numai când avem lipsă de ei

sau așteptăm dela ei un câștig, ba din contră chiar jertfim din al nostru — muncă și bani — pentru înaintarea lor: — atunci cu încredere să vor apropia și lipi de noi, de biserică și de așezămintele ei. Sfătuitoarii și îndrumătorii de încredere vom fi noi; iar — dacă nu — vom deveni culpabili a fi lăsat credincioșii pe mâna unor proroci mincinoși sau sĕctari, primejdioși deopotrivă pentru biserică ca și pentru stat. Cu aceste vă zic:

Christos a înviat!

Deputații răspund:

Adevărat ca 'nviat!

Iar Preasfinția Sa încheie astfel:

Să ne nizuim deci toți a reînvia la o nouă activitate, toate forțele de muncă din episcopia noastră, spre sporirea și întărirea bisericii și a instituțiunelor ei, spre înaintarea în toate privințele a credincioșilor ei și prin aceasta și spre binele iubitei noastre patrii, a cărei înălțare o dorim și o urmărim prin munca noastră.

CUVÂNTAREA

dela deschiderea sinodului eparhial din 1913.

Domnilor Deputați.

Cristos a înviat!

Anul trecut a fost un rău an economic. Calamitațiile, provocate de slabă recoltă, le-au mai mărit nemaipomenită criză financiară, care s'a înstăpânit preste întreagă țară de atâta timp.

Această situație au influențat mult și asupra stării sufletești a poporului — precum din toate părțile — așa și asupra credincioșilor din eparhia noastră, punându-ne o puternică stavilă în calea spre progres; ba în multe părți mai ales susținerea școalelor confesionale a întâmpinat mari greutăți, neputându-se încasa regulat contribuțiunile, ce comunele bisericești au fost luat asupra-le. Iară — dacă mai luăm în considerare, că noua lege școlară, care ridică în măsura însemnată salariile învățătorilor, stă la pragul sancționării preainnalte — trebuie să fim cuprinși de cea mai mare îngrijorare față de *soarta și viitorul școalelor noastre.*

Credincioșii eparhiei Caranșebeșului — însuflețiți de dorința de ași susține școalele lor proprii și cu limba de propunere românească — au adus din 1907 până acum mari jertfe impunânduși o dare de cult de 30-40-60-80-100, ba și mult prest 100%, exclusiv pentru acoperirea trebuințelor școalei. Astfel visteria țării a fost cruțată, și abia avem vr'o 26 parohii, cari beneficiază de întregire dela stat la salariul învățătoresc și acelea au sume mai mult mici și neîn-

semnate. Acestor frumoase jertfe este a să atribui îmbucurătorul fapt, că eparhia noastră n'a pierdut dela 1907 decât câteva din școalele sale, pelângă că unele au stat închise din lipsa de puteri didactice. Acum însă pentru multe din parohiile, cari susțin școale, sarcinile noi — fără ajutor din vistieria țării — ni să par însuportabile.

Drept aceea trag atențiunea ven. sinod asupra acestui îngrijotăr fapt, rugând pe domnii deputați — ca temeinici cunoscători ai referinților din parohiile noastre — ca să ne indice căile și mijloacele delipsă pentru salvarea școlilor, spre a pre'ntîmpina grava lovitură, — ce ar simți-o biserica întregă, dacă am pierde așezămintele noastre școlare atât de scumpe nouă tuturor.

Pelângă toată starea financiară precară, cu care am avut de luptat, ni-a succes a obține și'n anul expirat câteva rezultate frumoase. Așa de e. *fondul pentru ajutorarea văduvetor și orfanilor* de preoți a capitalizat 51.615 cor., iar din *colecta pentru zidirea seminarului* am încasat 38.837 cor., iar *fondul bisericesc clerical* a crescut cu aproape 30.000 cor., (în 1911 cu 7741 cor.) Asemenea rezultate am putut ajunge mulțumită zelului și conștiințiozității organelor noastre centrale, a membrilor și oficialilor conzistoriali, precum și energiei, cu care s'au regulat unele izvoare de venit.

De altă parte ni-a succes a aduce și *institutul seminarului*, care a cauzat în trecut bisericei atâtea greutăți, în stare normală, instituind și un corp profesoral tânăr și deplin calificat, care — sub controlul statornic, ce-l exercităm, — este îndreptat spre o îndeplinire tot mai succesă a chie-mării sale.

Dară — spre a susține atît la conzistoriu, cât și la seminaru o îmbunătățire continuă în mersul afacerilor, biserica este datoare a se îngriji acum fără amânare nu numai de *asigurarea existenței* tuturor muncitorilor ei din centru,

amenințate prin deficitul, ce de un șir de ani se menține la fondul general administrativ, ba chiar crește, ci și de-o posibilă *ameliorare* și regulare a plăților lor.

Aceasta prin colecte ocazionale și incidentale nu să poată ajunge, ci trebuie căutate și aflate izvoare sigure și permanente, e căror munificență să îngăduie acoperirea anuală a trebuințelor curente și urcate, mai ales că instituirea de câteva noi puteri de muncă (referent la „epitropie, exactor cassar speciali etc.) încă este reclamată de mari și simțite interese ale bisericei.

Onorații membri ai Ven. sinod sunt deci poftiți a supune unui amănunțit studiu *propunerea pentru o nouă regulare a competențelor diecezane conform referințelor și a necesităților urcate de azi*, ce am înaintat în această privință, cumpănind bine și temeinic tot ce poate fi în interesul realizării acestei regulări, căci izvorul, calea indicată în acea propunere ne pare cea mai favorabilă pentru viitorul bisericei noastre.

Asemenea să dați specială atenție proiectului de „*stădute pentru fondul de penziuni și ajutoare*“, despre care sperăm, că va deveni un așezământ nu numai de umanitate, ci și de mare folos pentru creșterea fiilor preoției noastre pastorale; precum și elaboratului conzistoriului privitor la *introducerea unei contabilități moderne — duple — la conzistoriul eparhial*.

*

În sfârșit nu i permis să ne scape din vedere — ca corporațiune bisericească — mai ales nici îngrijirea dea *întări sufleteste* poporul din eparhie, care în multe părți continuă a slăbi în dragostea cătră credința strămoșească, cătră biserica și așezămintele ei. Întru stavilirea acestui rău și întărirea credinței strămoșești, apelăm la sprijinul și conlucrarea tuturor, cerându-vă îndeosebi, că prin toate mijloacele posibile să ne ușurați astfel sarcinile, încât să ne fie cu putință a faoe nu numai cât mai dese *variațiuni arhieresti*,

ci ca și ceilalți *dignitari bisericești* să se poată coborî cu cât mai multe ocaziuni la poporul din parohii; iară *protopopii* și *preoții* dimpreună cu toți — cărora ne zace la inimă viitorul bisericei și poporului, precum și binele patriei — trebuie să dezvolte *mai mult zel* și mai înțetită activitate pastorală întru apărarea celor mai scumpe comori ale sufletului nostru și întru readucerea celor porniți pe căi greșite iară la staulul bisericei strămoșești și a tradițiilor ei.

În acelaș scop este de mare trebuință, să ne permiteți și până când vom dispune de mijloace mai însemnate, ca barem din unele cruțări bugetare să folosim ceva sume de bani pentru procurarea și *lățirea în popor și mai ales în tinerime a unor broșuri de cuprins bisericesc, moral și patriotic*, căci și pe această cale s'ar putea încâtva suplini lipsa de până acum a unei catehizări sistematice a tinerimei, cece e o principală cauză a slăbirii sentimentului religios și bisericesc în multe comune din eparhie.

Intrucât ne va succede a rezolvi în mod favorabil aceste chestiuni importante, vizate în cuvântul nostru prezidial precum și celelalte cauze transpuse în competența măritului sinod, vom avea mulțumirea a fi făcut un deosebit bine scumpei noastre biserici a credincioșilor ei și a patriei.

În această nădejde deschid sinodul.

CUVÂNTARE

de la deschiderea adunării sinodale din 1914

Precum în viața celorlalte popoare, așa și în viața poporului nostru românesc din patrie, **biserica** noastră ortodoxă română **după organizația ei** nu este exclusiv o instituțiune religioasă, ci și propoveduitoarea culturii românești în masele largi ale credincioșilor ei.

Considerând starea credincioșilor, a poporului nostru, misiunea culturală a bisericii a devenit deadreptul o **necesitate vitală**, căci știut este, că popoare mari și cu multă forță fizică și-au pierdut existența, fiind prefăcute de popoare mult mai mici, dară superioare în cultură. Multe popoare de acest fel, inculte, au dispărut din lume cu toată comoara sufletului lor specific; ba uneori — între alți factori — poate și însași credința comună cu a popoarelor conlocuitoare să contribuie la asimilarea unui popor, ce nu se știe ridica la nivelul cultural, să-i asigure individualitatea etnică.

Deci — în interesul asigurării credinței noastre strămoșești și a bisericii sale, și în interesul viitorului credincioșilor noștri și prin aceasta și în interesul iubitei noastre patrii — tuebue să facem tot ce ne stă în putință pentru întărirea nu numai a ortodoxismului credinței noastre, ci și pentru promovarea culturii noastre românești, infiltrate de duhul învățăturilor bisericești.

*

Cultura — în înțelesul modern al cuvântului — nu constă numai din o sumă de cunoștințe, de lipsă pentru instruirea

noastră individuală, ci **adevărat cult** se poate numi azi acel individ și acel popor, care are și o largă pricepere și un viu interes nu numai pentru trebuințele sale individuale și familiare — fie acelea de orice soiu — **ci și pentru afacerile obștești ale bisericei, neamului, patriei și omenirii în toate ramificațiunile lor multiple.** Iară acest interes nu-i iertat să rămâe **platonice**, ci să se manifesteze într'o **muncă** stăruitoare pentru progresul obștesc și într'un spirit de bogate **jertfe** pentru instituțiunile, cari mijlocesc acel progres în toate direcțiunile.

*

Aplicând acest culturo-metru la organizmul eparhiei noastre — constatăm, că poporul sau credincioșii eparhiei sunt — în general luat — încă departe de nivelul unei gradații mai însemnate. În unele locuri — ce-i drept — se fac frumoși pași înainte sub conducerea unor frunțași pricepuți, muncitori și desinteresăți, dar ne lipsește organizația conștientă a unei activități cu sistem și cu ramificațiuni productive în **toate** satele și cătunele locuite de credincioși de-ai noștrii. Cauza principală este a se căuta în faptul, că ne sunt prea slabe instituțiunile din centru.

Un pas înainte putem face în această privință în prima linie, dacă deoparte vom salva și asigura **așezămintele de cultură centrale ce le avem**, căci din ele trebuie să mănecă curentul dătător de viață, care să învieze parohiile noastre și școalele lor confesionale; apoi dacă ne vom da silința a crea **și alte instituțiuni culturale**, a căror trebuință o simțim de mai arzătoare.

Mărit sinod! Din rapoartele, ce vi-lea prezentat conzistorul eparhial an de an, v'ați putut convinge, că instituțiunile noastre centrale — atât conzistorul, dar mai ales seminarul cu ambele sale secțiuni — teologică și pedagogică — au să lupte cu multe greutăți și mizerii, cari le stingheresc activitatea, și cari nu mai **sufer amânare.**

În privința învățământului din ele s'au creat — ce-i drept — stări mai normale, dară acele nu se pot menține și desvolta, dacă nu vom regula cât mai curând într'un mod mai corespunzător și trebuințele urcate ale traiului de astăzi.

Oricât ar fi de frumoase vorbele, cu cari 'în anii din urmă cei mai hotărîtori și valoroși factori din înaltul guvern al țării noastre au recunoscut îndreptățirea poporului român din Ungaria la o cultură națională română cu toate fireștile ei condiții și urmări: — acelea nu ne vor aduce nici un folos real, dacă nu ne vom **însufleți înșine** — nu cu cuvinte, ci cu **fapte** — pentru cultura noastră națională.

Toți conducătorii cumiți ai țărilor și neamurilor susțin, „**că viitorul unui popor zace în rădăcinile sale**“, adică în puterile sale proprii.

Aceste rădăcini trebuie să le cultivăm și întărim; iară cu o cale puterile răzlețe trebuie să le închiegăm spre scopul unitar al cultivării masselor poporului, prin directiva apostolilor ieșiți din instituțiunile centrale și prin munca neobosită a așezămintelor din parohii, îndeplinind astfel și o însemnată muncă patriotică pentru o parte foarte considerabilă a cetățenilor patriei comune.

*

Cine cunoaște puterile parohiilor noastre, la cari am putea reflecta pentru echilibrarea finanțelor eparhiei și pentru sporirea resurselor, de cari **iminent** avem trebuință, acela trebuie să constate, că — deși unele parohii cu școale primare confesionale solvesc o dare de cult în procente atât de urcate, încât acele cu nici un preț nu se mai pot urca, mai ales că pentru zidiri de școale noi încă mai au și azi de achitat câteva sute de mii coroane luate ca împrumut: — totuși alte comune, — cari nu susțin școale proprii — au o dare culturală ne'nsemnată, minimală. O parte din aceste

comune bisericești este în stare bună materială, sau chiar foarte bună, încât o contribuie la fondul general al consistorului o pot suporta chiar fără să simță. Ba avem chiar și parohii, unde credincioșii nu plătesc nici un soi de dare bisericească. Deci — cu cruțarea celor prea însărcinați — mai există izvoare, cari pot augmenta fondul nostru general fără nici o greutate.

În deosebi mă simt însă dator, să atrag atențiunea intelectualilor poporului nostru asupra unei datorințe, a cărei împlinire biserica o așteaptă dela ei. Să știe, că strimtoarea, în care au ajuns așezămintele noastre culturale — școalele confesionale — în deceniul ultim, n'au avut de urmare descurajarea credincioșilor noștri din metropolie; din contră le-a mărit dragostea lor pentru ele; iară însuflețirea a produs **fapte și jertfe** ca nicidecum mai nainte în întreaga lor viață bisericească aproape bimilenară, încât nu la sute de mii, ci la milioane de coroane se evaluează jertfele, ce și le-a impus poporul nostru din patrie în timpul din urmă.

În arhidieceza Transilvaniei și'n eparhia Aradului intelectualii merg — precum li-să și cuvine — în fruntea poporului și 'n **privința** jertfelor pentru biserică și instituțiunile ei. De ani de zile și-au impus o specială **dare de cult**, care produce în bugetul consistorilor un spor anual de multe zeci de mii. În eparhia noastră pătura de sus a intelectualilor, nu are vr'o specială sarcină culturală, — afară de câteva parohii centrale și mai ales de Logoj — unde aduce jertfe foarte laudabile — solvind o familie chiar peste 600 cor., și alta aproape trei mii de cor. anual — iară — în comparație cu contribuția culturală, ce o plătește intelectualii altor confesiuni din patrie, — contribuiriile noastre sunt de tot minimale.

Deci a sosit timpul, ca se aplicăm fața de toți cărturarii noștrii, cari s'au ridicat din popor și trăesc dela el, cuvântul liturgic „ale tale, dintru ale tale“, adecă să decretăm —

după exemplul celorlalte eparhii surori ale mitropoliei noastre — pe bărbații din clasa intelectualilor noștri o dare culturală pentru eparhie și instituțiunile ei centrale.

Vă atrag deci **în special** luarea aminte asupra proiectului, ce-l v'a prezenta în această privință V. Conzistoriu. Acceptarea lui devine cu atât mai ușoară, cu cât abia se putea combina o dare mai modestă, încât o mică cruceare a cheltuelilor de prisos, ce toți adeseori le facem, ne dă puțință a o achita; iară de altă parte — spre lauda intelectualilor noștri fie zis — mulți membri din sânul lor Ni-au cerut ei înșiși cu insistență, ca să fie înrolați și ei toți în șirul, celor ce **cu drag** voesc să jertfească pentru biserica și cultura națională a poporului ei.

Domnilor deputați!

În așteptarea și nădejdea, că prin concluzele aduse în sesiunea aceasta nu numai veți pune capăt deficitului din bugetul Conzistorului, ci veți și spori veniturile lui, spre a putea face îmbunătățirile juste, — fie exclusiv din puterile proprii, fie și prin solicitarea înaltului guvern de-a urca dotația eparhiei — deschid sinodul, dorindu-Vă muncă rodnică și bineventându-Vă cu:

„Hristos a 'nviat!“

CUVÂNTAREA

dela deschiderea adunării sinodale din 1916

Hristos a înviat, Domnilor Deputați!

Această sesiune a sinodului nostru eparhial trebuia să se întrunească încă în anul trecut — 1915 — ceea ce nu s'a putut face, după-ce consistorul nostru — din cauza situațiunii esecțiionale, în care atunci se afla o mare parte a eparhiei — a decis a se **amâna** terminul alegerilor de deputați pentru sinod pe mai târziu. Ținutul de sud al eparhiei făcea adecă parte din însuș teritorul de **război sudic**, iară altă parte era declarată ca teritor de războiu, unde orice mișcare e supusă măsurilor militare esecțiionale.

De altă parte marea majoritate a bărbaților-membrii în sinoadele parohiale și cu dreptul de alegători în biserica noastră era și este și acuma concentrată la oaste, și pe toate fronturile de război își face datorința numai spre mulțumirea superiorilor comandanți, ci adeseori spre admirația lor, dovedind pretutindenea prin noi fapte atât tradiționala alipire și fidelitate a poporului nostru românesc către tron și patrie cât și un eroizm, recunoscut de factorii competenți și de mulțimea medaliilor și decorațiunilor împărțite la ordinul preainalt al însuș Maiestății Sale Regelui.

Regimentele 43 și 61 de infanterle și 8 de honvezi precum și celelalte Reg. recrutate de pe teritorul eparhiei noastre, — precum am cetit cu toții — au fost numărate între cele mai viteze din armata monarhieii.

Avem parohii, de unde sunt duși la oaste și la lucrări

militare 1000, 1500 și mai mulți bărbați. Lipsește floarea bisericii vii, partea cea mai conștientă a ei.

Cum atât în patrie cât și în alte țări corporațiuni lumești fără **conducători pe viață** au aflat de necesar și bine a-și „prelungi mandatul și responsabilitatea până după război“ era indicat și logic, ca mai ales biserica — în frunte cu factori și corporațiuni ierarhice pe viață — încă să evite a face alegeri, când fruntea alegătorilor își împlinește de parte de casă suprema datorință de cetățeni.

Dară în urma morții acum în Domnul decedatului nostru mitropolit Ioan — conzistorul mitropolitan a dispus facerea alegerilor pentru congresul național-bisericesc și astfel în eparhia noastră — care în restimpul acesta a rămas departe la zona războiului balcanic — s'au făcut și alegerile pentru acest sinod.

Venerat Sinod!

Bucurându-mă de reintrarea în cadrele constituționale a vieții noastre bisericești, am să vă atrag luarea aminte asupra faptului, că — deși în multe privințe am fost stingheriți de stările esecțiionale, ce domnesc pretutindenea, — totuș — pe lângă toate piedicile și greutățile elementare, ce mereu se ivesc — afacerile eparhiei au făcut în cei mai mulți rami de activitate pași spre progres. Indeosebi — după ce ni-au succes a salva școalele noastre populare, regulând tocmai în timpul acesta al crizelor financiare, al potopurilor și al războiului mondial, salariile învățătorilor și zidind edificii corăspunzătoare legii și cerințelor pedagogice, cum altă *dată în decenii întregi nu s'au făcut* — am început cu inzistență mai mare controlul și revizia **socoților bisericești** din parohii, ceea ce a dat mult de lucru, mai ales că în unele părți era de zeci de ani neglijat acest teren. Dar bunul început va trebui continuat cu toată energia în interesul administrării corecte a averilor din parohii.

Stăruințelor repetite ale celor dela conducerea eparhiei este a să mulțumi și îmbucurătorul fapt, că tocmai în aceste timpuri anormale ni-a succes a pune capăt **deficitului** dela fondul general, care de un șir lung de ani s'a menținut în socoțile conzistorului și încă un timp tot crescând. Echilibrarea aceasta promitea a fi statornică, dacă din cauza războiului nu ni s'ar fi redus cu zeci de mii venitele din pământul rămas neesarendat și nelucrat. Astfel nu din vina noastră boala deficitului iar ne amenință. Deci ni se impune până la reintrarea împrejurărilor normale cea mai posibilă cruțare.

Amintire merită mersul normal și îmbunătățit al afacerilor dela **librăria diecezană**, unde — pe lângă c'am cumpărat litere noi și o presă și cele aparținătoare cu 17.000 cor. plătite — am ajuns în situațiunea mulțumitoare de a achita anul acesta toată datoria la conzistoriul eparhial, solvind în anii din urmă în capital și interese aproape 28.000 cor.

În toiul multelor supărări și cazuri de jale, câte le resimt în anii din urmă toți cetățenii țării și cu ei fiii bisericii noastre, ne-a ajuns la începutul anului acesta și **moartea** I. P. S. nostru arhiepiscop și **metropolit** Ioan, care peste 40 de ani a condus ca arhipastor eparhia soră a Aradului și mai în urmă arhiedieceza Transilvaniei și metropolia ortodoxă română din patrie, întărind cu ajutorul conlucrătorilor și a credincioșilor săi în măsură însemnată așezămintele bisericii spre binele și progresul tuturor.

În asemenea timp de generale necazuri și de sufletească dogoreală, au simțit desigur toți credincioșii eparhiei noastre o răcoritoare și binefăcătoare rouare, când au aflat despre fapta plină de dragoste față de biserica noastră și de poporul ei a acum fericitului nostru **fundator Dr. Petru Borlovan** dela Bocșa-montană, carele a testat din întreaga sa avere de peste 195.000 cor. și din o frumoasă casă din

Bocșa montană spre scopuri bisericești și umanitare aproape tot, afară de circa 17.000 cor. date fratelui său Dumitru, un fruntaș din Sălbăgel. În absența referentului ordinar — luând însumi în mână regularea acestui lăsamânt, ni-a succedat cu ajutorul factorilor bisericii noastre și a altor fruntași din partea locului nu numai a evita orice proces cu rudele, ci a înșira și pe fratele fondatorului între bine făcătorii eparhiei, întrucât a acceptat transacțiunea de a renunța în schimbul unei potrivite rente anuale pe viață în favorul bisericii de capitalul ce-i competea. Astfel totul a decurs neted și averea am luat-o în primire, achitând unele legate conform dispozițiilor testamentare.

Cel mai îmbucurător însă din toate momentele vieții noastre obștești a ultimilor ani este, că acest lung și crâncen războiu a reînviat cu elementară forță **viața bisericească** în sufletul poporenilor noștri. În ziua necazului s'au întors mulți spre calea lui Dumnezeu, pe carele în zilele bune îl uitaseră. — Cei deacasă au început a trece mai des pragul bisericilor și a se ruga pentru cei duși la oaste; iar aceștia — atât cei din front cât și cei din spitale — în fața morții și a primejdiilor împreunate cu războiul — au fost cuprinși de-o sete nestămpărabilă după **cărți de rugăciuni** și lectura religioasă ca nicicând altă dată în tot trecutul lung al neamului nostru și al bisericii lui. Zilnic am trimis cei dela cârma bisericii în toate părțile ce-am avut și ce-am putut atât din mijloacele proprii cât și dela conzistoriu; dar e regretabil că nici biserica și nici asociațiunile noastre culturale n'au făcut cu un sistem binestabilit totul ce să cerea în această cauză importantă.

Decenii întregi ne-am nizuț și căznut a cultiva în poporeni noștri simțul de cetit și a le deștepta dragostea după lectură religioasă. Progresul era încetinel. Deodată însă războiul ne-a întrecut pe toți. Dar ce s'a făcut în scopul acesta, e mult prea puțin față de uriașele trebuințe ce să tot ivesc.

Deaceea Venerabilul sinod ar face și acum un mare bine filor eparhiei și ar stâmpăra mult sufletul lor însetat după mângâiere sufletească, dacă ne-ar indica sau chiar procura ceva mijloace mai potrivite, spre a satisface în măsură mai mare cererile, mai ales că te doare inima, când citești scrisorile ostașilor din diferite locuri și nu poți să le împlinești dorința așa precum ai voi, întărind astfel tot mai mult și legătura dintre ei și biserică, sau mângâindu-i poate tocmai în ultimele momente ale vieții lor.

Domnilor deputați!

Este o vechie dorință a clerului nostru pastoral, descoperită în atâtea rânduri în conferințele sale, și e totodată și o trebuință umanitară a bisericii, înființarea proiectatului **fond de penziune și de ajutorare**. În două anchete mari, iar mai la urmă în mai multe conferințe, preoțimea și-a spus dorințele sale, cari au culminat mai ales în cererea de-a să face îngrijire mai bună pentru văduve și orfani, ceea ce în proiect s'a acceptat pe o bază — ca început — nu numai largă, ci — putem zice — laudabilă chiar. Eu țin împreună cu preoțimea, că-i timpul suprem ca ideia să iee odată ființă. Va fi desigur greu, ca încă acum la început să se facă ceva desăvârșit, care să satisfacă dorințele tuturor. Va fi deajuns, să se facă numai un **început bun** și experiențele din viitor ne vor da putința a face la proxima revizie a statutelor îmbunătățirile de lipsă, perfecționând tot mai mult temeliiile acestei instituțiuni. — În numele clerului pastoral vă cer să vă ocupați cu de-adinsul de această cauză, cum să va putea și veți crede a fi mai în interesul bisericii.

Rugându-ne, să ne indicați și alte eventuale căi și mijloace de a înainta și în direcțiunile, în cari — fie din lipsa de putere, fie din cauza împrejurărilor — încă n'am putut progresa de-ajuns: declar sesiunea prezentă a sinodului eparhial deschisă.

CUVÂNTAREA

dela deschiderea sinodului eparhial din 1917.

Domnilor deputați.

Cristos a înviat !

Deputații răspund : „Adevărat c'a înviat !“

Da, aveți dreptate. Cristos a înviat. Ba dela eruperea acestui război, care s'a estins acum și asupra continentului al cincelea, chiar de 3-ori am prăznuit **învierea lui Cristos**; dar cu toate acestea sublimele lui învățături despre iubirea deaproapelui sânt cuprinse încă de o puternică eclipsă, încât pacea lui Cristos, sau după cuvântul apostolului neamurilor, **„pacea lui Dumnezeu, care covârșește toată mintea“**, încă nu are destulă lumină și căldură prielnică pentru de a putea prinde rădăcini statornice în inimile celorce conduc destinele **tuturor** popoarelor, ce să războiesc.

Când să va împlini acest cuvânt, bucuria va fi mare căci ea să va răsimiți pe toate continentele lumii ; iară poporul nostru — alături de celelalte popoare — va ajunge ca în așezămintele sale să înceapă o eră denouă activitate, de întărire și progres.

*

Indeosebi așteptăm noi — cei dela cârma eparhiei — aceste zile, — nu numai spre a vedea reînțorși la vetrele lor multele zeci de mii dintre iubiiții noștri fii sufletești, ci și pentruca atât munca dela conzistor cât și activitatea instituțiilor noastre de învățământ să poată reveni la cursul deplin normal, din carele multele piedeci și mizerii, pro-

vocate de război, le-a scos binișor, mai ales, că din 272 învățători 148 sânt înrolați.

Multe greutateți am simțit d. e. la oficiul cassei conzistoriale, unde încontinuu a trebuit să facem supliniri; iară încheierea socoților fondurilor și fundațiunilor centrale pe 1916 — și așa cum este — s'a putut face numai cu extreme încordări ale unor oficiali.

Asemenea a suferit și suferă mult seminarul nostru în ambele sale secțiuni, căci — abstrăgând dela durerile și jalea generală din aproape toate familiile, de cari nici familiile elevilor noștri seminariați n'au rămas cruțate — referințele lor de trai și locuințe, lipsele de tot soiul provocate de scumpetea nemai pomenită, multele îmbolnăviri și mai ales necorespunzătoarele sale de învățământ, în cari au fost siliți să se îndesuiască — recvirate fiind salele de prelegere pentru trebuințele militare: — au influențat în mod simțitor mersul învățământului, silind pe elevi ca să lupte cu greutateți multe întru satisfacerea îndatoririlor lor de școlari.

Secția pedagogică a fost și la noi — ca și în alte părți, — deadreptul deranjată prin război. Elevii cursurilor III și IV rând pe rând au fost înrolați aproape toți. Astfel silințele noastre și ale Conzistorului nostru, de a impopula mai bine secția pedagogică, au fost din nou zădărnice, fără vina noastră.

De altcum — în comparație cu seminarele din alte părți — pare-că totuș la noi, cu toate greutatețile au decurs învățământul relativ mai normal.

Cu revenirea păcii, Conzistorul eparhial va continua silințele sale de a suplini lipsele, ce se vor constata. În privința impopulării pedagogiei noastre confesional însă cerem de pe acum și sprijinul d-voastră și al tuturor factorilor noștri bisericești, îndemuând și sprijinind tinerii din partea locului, ca să se înscrie la cursurile lui, căci sporirea numărului elevilor și a învățătorilor este o chestiune de

existență a acestui institut și o trebuință, care — mai ales după război — va fi tot mai simțită.

*

Deasemenea se impune necesitatea de a da și clerului pastoral — ca și învățătorilor confesionali — mai multă ocazie întru a-și continua și după intrarea în viața oficială câștigarea de cunoștințe teoretice și practice din domeniul bisericesc și cultural, ca astfel toți preoții să înainteze cu timpul și să stea la înălțimea culturală a timpului; altcum — spre dauna activității păstorale — trebuie să vedem, cum după un șir de ani pe foarte mulți preoți îi absorb exclusiv preocupățiunile de ordin economic și material.

În scopul acesta organizația preoților într'o „**Asociație a clerului**“ cu ramiificațiuni de conferențe preoțești după protopopiate — cum sunt și azi — ar face bune servicii și ar împlini și o veche și îndreptățită dorință a preoților, care în alte biserici de mult s'a întrupat.

*

Iar cel mai neglijat teren din câmpul vast al misiunii bisericii este — fără îndoială — **educația religioasă a păturilor largi ale credincioșilor noștri**. Până acum în întreaga mitropolie nu s'a făcut destul în această direcțiune, care nu mai poate fi mult timp amânată, mai ales că cea mai mare parte a poporului nostru se învârtă încă și azi în cadrele „Visul Maicii Preceste“. Poporul de la țară a început să citească; mai ales s'au dedat cu cetitul țărani concentrați în cursul războiului de acum. Acest dor după lectură instructivă nu va înceta nici după război. Deci trebuie oferită țărânimei noastre lectură aleasă și de cuprins religios, căci nu ne poate fi indiferent **din ce izvor își astâmpără credința bisericii noastre setea sufletului lor**.

În această direcțiune va fi de mare folos **predica**. Amvoanele bisericilor noastre în multe locuri au început a

învia. Mulți preoți predică destul de des. Pilda acestora trebuie să îndemne pe toți, ca să-i urmeze. Deși nu aștept ca în biserica noastră cu rit plin de atâta sublimă, instructivă și edificatoare poezie religioasă, predica să devie aceea este d. e. la confesiunile reformate — fără rit — totuș apelez de astă dată dela acest loc la preoțimea noastră, ca — în educarea religioasă a credincioșilor — să cultive toți — barem în o anumită măsură — și predica, căci biserica noastră, tocmai spre a fi mântuitoare, este și trebuie să fie și **învățătoare**, adică după cuvântul evanghelistului Matei „**lumina**“ bisericii nu-i iertat a să pune sub obroc, ci trebuie „**să lumineze tuturor**“ și celele „**va învăța, să va chema mare întru împărăția cerurilor**“. Și — fiindcă nu fiecărui preot i s'a dat darul a fi și orator — să **reînvie** unii vechiul „Chiriacodromion“ și alte asemenea **colecții bune** de predici, revizuiuindu-le înainte de a să ceti. Anumite predici de autori mai noi, alese și trimise de superioritățile noastre bisericesti, încă vor fi de folos.

Un puternic mijloc de educație religioasă, pe care îl dorește și așteaptă credincioșii noștri, este o „**Foaie**“ de **cuprins religios, bisericesc și cultural** cu ceva instrucții de economie și cu spicuri din întâmplările zilei, scrisă anume pe seama țăranilor noștri de cei mai buni educatori, scriitori populari și folkloriști. O asemenea foaie ar reclama desigur cheltueli — la început chiar însemnate; dar acelea trebuiesc căutate, căci ea ar da cel puțin săptămânal poporului un echivalent mult mai de preț, anume hrana sufletească, care în înțelesul **învățăturilor bisericii dreptmăritoare** să-l crească și cultive, ferindu-l de veninul ce i-l imbie adeseori niște iresponsabile secte.

Probabil, că în eparhia noastră s'ar găsi oameni de ajuns cari să redacteze singuri o asemenea foaie; ori — spre a purcede unitar — poate că ar fi conzult a conveni toate eparhiile surori întru realizarea acestei idei, în care caz

succesul ar fi pe deplin asigurat; ba pentru mitropolie există chiar fundațiunea de circa 400.000 c. a valorosului și distinsului fiu al bisericii noastre **Emanoil Ungurianu** dela Timișoara, care — așa știu — admite și sprijinirea unor asemenea scopuri, cum e cel indicat mai sus.

În nădejdea, că ideea aceasta se va desvolta, să va coace și-și va deschide calea spre realizare — spre binele și folosul credincioșilor noștri — deschid această sesiune sinodală.

CUVÂNTAREA

dela deschiderea sinodului eparhial din 1918

Hristos a înviat !

Războiul atât de îndelungat — precum în toată lumea — așa și la noi a pus la grea încercare biserica și sublimele ei învățături. La începutul lui și în anii primi poporul întreg fusese cuprins de un puternic curent de sentimente religioase. Reînviase oarecum viața bisericească. Bisericile s'au umplut, căci cei concentrați — în fața datorinței, de a aduce pentru tron și patrie suprema jertfă — simțiau o adâncă trebuință, de a se apropia de Domnul și de casa Lui; iară rudeniile să grăbiau a cere ajutorul Celui de sus asupra celor plecați la război.

Astăzi însă ni-se pare, că această eylvavie a pierdut mult din intenzitatea sa; ba se ivesc chiar semne de însălăbătăcire a moravurilor. Cruzimele inerente oricărui război și mai ales războiului din zilele noastre, purtat cu cele mai rafinate mijloace, a produs și generalizat impresia, că glasul Evangheliei lui Christos este „glasul celui ce strigă în pustie“. Sublima învățătură a creștinismului despre „iubirea deaproapelui“ s'a prefăcut la unii în exploatarea deaproapelui; iară învățătura, care formează culmea moralei creștine și se resumează în sfatul „să arunci cu pâine în cel ce te lovește cu pietre“ pare o utopie naivă în fața patimilor, ce s'au deslănțuit între popoarele cele mai culte ale omenimei.

Intre astfel de împrejurări nu-i mirare, dacă **credința**

scade și biserica dă de greutateți mari întru împlinirea misiunii sale.

Cu toate acestea bisericii nu-i permis să resigneze; slujitorii ei nu-i iertat să peardă din zelul chemării lor. Din contra greutatea situațiunei trebuie să le întetească puterile urmând îndemnul Mântuitorului, carele le zice: „**Îndrăzniți. Eu am biruit lumea**“.

De mult nu s'a impus clerului sfânta datorință, de a fi la culmea activității sale apostolice, ca generației de azi a preoțimeii. Timpul cere dela toți o muncă conștiincioasă și cu plan pentru îndreptarea celor de acasă; iar când se va reîntoarce la vetrele sale și mulțimea celor concentrați și mai ales a prizonierilor, — cari toți au umblat peste „mări și țări“ și au convenit și conviețuit cu popoare deosebite și cu fel de fel de credințe și vederi: — Activitatea bisericii și a preoților ei trebuie să fie și mai întefiță. Sufletul acestora poate să fie inficiat de cine știe ce aberațiuni și vederi otrăvite, știut fiind, că de sufletul omului se leagă mai ușor *lucruri* slabe, dacă nu are conducător constant și neobosit întru stârpirea înclinărilor rele, întocmai cum în grădina, unde nu depui în continiu o muncă încordată, buruienile vânjoase înăbușă florile nobile și delicate, cari reclamă continuă îngrijire.

*

Deci **amvonul** trebuie să învie nu numai în unele biserici, ci pretutindenea, și duh convingător trebuie să iasă din gura lui. Preoții trebuie mai mult ca orișicând să se nizuiască a se înzestra cu toate cunoștințele de lipsă întru combaterea relelor, vițiilor și scăderilor, ce se vor ivi. Cei ce n'au înșiși darul și priceperea a-și pregăti cuvântările, să consulte colecțiile de cuvântări de ale scriitorilor noștri mai buni. Apoi întru sprijinirea muncii lor să procure și să ofere credincioșilor *scrieri religioase* sau cari conțin alte învățături sănătoase; cu un cuvânt să le deie *lectură bună*

care pe ce-i rătăciți să-i convingă despre calea greșită, pe care au apucat și să-i readucă la vederi sănătoase.

Complectă va fi în această privință activitatea preoțimei numai, dacă în toate comunele se va interesa de creșterea religioasă și a tinerimei, **catehizând regulat și cu succes**. Durere însă, că pe lângă toate străduințele noastre tot mai sunt comune, unde catehizarea se face numai așa, de mântuială; ba în unele locuri cu anul nu se ține de loc; și adeseori dela organe străine de biserică trebuie să aflăm despre asemenea gravă întrelăsare. Este un păcat strigător la cer, că în privința educării tinerimei, *mai ales pe viitor* să nu fie toate organele bisericeii la înălțimea chemării lor. Preoțimea **trebuie** să se preocupe în corporațiunile sale și de asemenea momente superioare ale chemării sale, căci acuși va trece și ora a II.

*

Un lucru mai recomand preoțimei și tuturor fruntașilor bisericeii noastre, pe care cu ușurință îl poate îndeplini ori și cine. Mulți dintre prizonieri, cari au petrecut timp mai îndelungat în alte țări, prin tabere etc., se vor fi dedat la *nelucrare*, sau chiar *lene* și trândăvie, mai ales dacă vor fi fost hrăniți rău și tratați neuman. Iară din lene se știe, izvoresc multe rele. Vestitul Carlyle zice: „*În lumea aceasta există numai o monstruoșitate, și acela e leneșul*“.

Gospodăriile celor mai mulți sunt acum de 4 ani pe mâna unor brațe slabe de femeie, sau de copil. Ele așteaptă brațele probate ale bărbaților absenți. Aceștia trebuiesc îndrumați la muncă înnoită, pe care Alexandri o numește „*muncă sfântă dela țară*“, întocmai precum și Carlyle afirmă „*că munca cuprinde în sine ceva sfânt*“. Munca va fi deci cea mai bună **conlucrătoare** a clerului întru împlinirea greii sale misiuni, căci mare adevăr cuprinde vorba lui Carlyle; „**Prin muncă se nobilitează omul**“. Unde-i **muncă** — continua Carlyle „**dispar buruenile și spinii**

sălbatici,—și lanuri frumoase se ridică în locul lor“. iară omul muncitor încă înceată a fi un agru plin de buruiene, sau o pustie deșertă. Se ne gândim numai la suflul celui ce se apucă de cel mai de rând soiul de lucru. Din momentul, când î-și începe munca, întreg suflul muncitorului i-l cuprinde un anumit grad de **adevărată armonie**. Sentimente de îndoială, poște, supărări, jale, descurajare, chiar disperare, stăpânesc adeseori suflul unui năimit sărac, precum și al altor oameni, ca și cum te-ar încunjiura niște câini cu dinții rânjiți. Dar îndată ce te dedici cu zel muncii tale, amuțesc câinii și se retrag la locurile lor. Atunci omul devine om cu adevărat. Iară sfânta căldură a muncii devine ca un foc curățitor, care arde toate veninurile, ce-i otrăvesc suflul“... și armonia binefăcătoare și plină de liniște din el se menține.

Deci în interesul îndreptării credincioșilor noștri îndemn și eu dela acest loc pe toți slujitorii bisericii noastre ortodoxe române din eparhie, că acum — când trăim zile grele — să înceapă și să dezvoalte o activitate intenzivă sub deviza vechilor călugări, cuprinsă în maxima : „Laborare et orare,“ adică **credință și muncă**.

CUVÂNTARE

ținută la „Izvorul Miron“, cu ocazia sfintei liturgii oficiate în liber, în prezența a zece mii credincioși din ținutul Făgetului (Bănat) la sfârșitul vizitei canonice de câte-va săptămâni în acel ținut. ¹⁾

Jubit Popor!

Clipele acestea — și preste tot vizita canonică din acest ținut, pe care l'am cercetat zilele și săptămânile trecute — sat cu sat și cătun de cătun, îmi reamintesc o dorință, ce am exprimat-o în cuvântarea mea din ziua sfințirii mele întru arhiereu. Mi-am dorit atunci, să am parte în timpul vlădiciei mele a fi înconjurat cu iubire și urmat de fii mei credincioși, cum urmează roiul de albine matca, ieșită din coșniță. Și iată că buñul Dumnezeu m'a învrednicit azi cu atâta belșug de această bucurie. Căci ce bucurie mai mare poate fi pe lume pentru un arhipăstor? decât așa o rară zi ca asta, când — înconjurat de mulțimea uriașă a credincioșilor săi — înnalță sub ceriul liber către Cel ce nevăzut plutește deasupra tuturor rugăciuni de mulțumită, pentru belșugul câmpurilor încărcate de bunătați și pentru

1) NOȚĂ: Slujba aceasta s'a oficiat lângă așa numita «Balta caldă», cu apa vindecătoare, pe care poporul — după ascultarea cuvântării — a botezat în semn de amintire și de pomenire a vlădicului, care i-a mângâiat și întărit sufletește în zile grele, «Izvorul Miron», ridicând lângă el în stilul bisericuței celei mi-i dela Cozia o mică mănăstire românească și făcând începutul unei sfinte mănăstiri, care a devenit pentru poporul din o parte a episcopiei Caransebeșului loc de mare pelerinagiu, pe la Sf. Ilie.

binele și mântuirea vremelnică și vecinică a fiilor săi, cari cu genunchile plecate și cu ochii ațintiți spre arhipăstor și cuprinși de-o adâncă evlavie însoțesc tot cuvântul rostit de gura lui. Clipele de față dovedesc, că nici poporul nu simte mai mare mulțumire și mângâiere, decât când vede pe vlădica lui — coborât în mijlocul lui — și rugându-se pentru el și împreună cu el. Și până când așa vom fi: dela opincă până la vlădică strâns legați prin legătura iubirii nestrămutate către biserica noastră și așezămintele ei, va fi bine de poporul nostru. Invățăturile unei biserici, care de 2000 ani au concrescut cu toate fibrele din organizmul poporului nostru, nu pot fi înlocuite, fără ca să nu nimicească însăși ființa poporului.

Deaceea nimic mai de folos pentru noi, decât să ținem cu tărie la povețele și învățăturile date de mine în tot drumul meu prin toate comunele din acest protopopiat în curs de aproape 30 zile, și cu atât mai mult, că nu sunt ale mele, ci ale Celuia ce m'a trimis pe mine și pe toți preoții, ale însuș Mântuitorului Iisus Hristos.

Clipele de față ne mai aduc aminte de momente biblice și mai ales de drumul Mântuitorului de pe munte și de cuvântul lui deacolo. Ca cel din urmă și cel mai smerit ucenic al lui Hristos, care nu sânt vrednic a deslega nici barem apostolilor lui curelele încălțămintelor, și după pilda Lui, propoveduesc numai învățăturile legii sale, când dau poporului meu aceste povețe și învățături.

1. Fericiți veți fi, dacă și pe viitor vă veți pune cu încredere sub scutul și adăpostul crucii creștinești, căci aceea apăra-ve-va de toate relele și nevoile.

2. Fericit va fi poporul, carele cu tărie nestrămutată ține la legea strămoșilor săi, că acela în veci nu va pieri; iară dimpotrivă „treptat se pierde a neamului ființă, când el se depărtează de-a bunurilor credință“.

3. Fericiți veți fi, dacă veți iubi și păstra limba, portul, datinile, obiceiurile, cântecile și toate cele bune, moștenite dela părinți, căci aceste sunt proptelele unei vieți proprii; iar poporul — care nu cunoaște și ține la aceste comori sufletești — nu poate avea viața trainică și proprie.

4. Fericit va fi poporul, carele își iubește vatra, unde s'a născut și pământul, pe care a crescut și în care zac osă-

mintele celor mai scumpi ai săi, căci numai acela își va iubi și limbă și ființa cu toate comorile ei sufletești, cari în jurul acelei vetre părințești i s'a format și pentru aceasta va ști prețui și păstra toate moștenirile dela părinții săi.

5. Fericit va fi poporul, carele are cei mai mulți copii voinici, sănătoși și cu minte, cari încă din casa părințească vor primi o creștere aleasă și bună, ca aceia oameni să vor face și spori moșia părinților lor și-i vor duce înaintea vieața din veac în veac.

6. Fericit este poporul, care iubește pacea și buna rânduială în casa sa și în treburile obștești, căci numai așa se poate asigura propășirea în cele bune.

7. Fericiti veți fi, când veți iubi munca — ocolind lenea și nelucrarea — căci atunci depărtase-vor dela voi toate lipsele.

8. Fericit va fi poporul, carele — ferindu-se de îmbuibări și patimi — are cumpet în toate și este cruțator, căci astfel își va spori în mare măsură moșia sa, avutul său și-și va păstra și sănătatea.

9. Fericit va deveni numai acel popor, carele are încredere în puterile sale proprii, și le sporește zilnic, căci numai acela stă pe temelie tare și sigură; dimpotrivă cine așteaptă binele său dela alții, acela își ridică casă pe temelie de nisip.

Aceste sfaturi și povețe să le primiți în sufletul vostru, cum primește pământul mănos semința cea bună, care răsare și produce roade. Invățăturile acestea să fie hrană sufletului vostru, să fie călăuza vieții voastre, și a urmașilor voștri printre celelalte popoare de altă lege și limbă, cu cari viețuim împreună și pe cari datori suntem ai privi ca frați, având toți aceiași maică iubitoare comuna, care ne ocrotește și ne apără avutul și viața.

Binecuvântarea Domnului preste voi — mulțimea aici de față — preste familiile voastre, copii voștri, rudeniile voastre, casele și hotarele voastre, dorind să vă deie vouă și urmașilor voștri sănătate, mulțumire, spor în toate cele bune și de folos, precum și mântuirea vremelnică și vecinică. Amin.

Poporul întreg îngenunchie și astfel primește binecuvântarea arhierescă.

TABLA DE MATERIE

	Pag.
1. Precuvântare	1
2. Cuvântarea ținută la hirotonirea de Arhiepiscop, săvârșită în Sibiu la 20 Aprilie st. v. 1910.	3
3. Cuvântarea ținută cu ocaziunea instalării sale în scaunul episcopesc, întâmplată la 25 Aprilie st. v.	13
4. Carte pastorală către toți ceterorii și ascultătorii din eparhia Caransebeșului dată în Lunea Sfințelor Rusalii 1910.	26
5. Circulară către toți protopopii, preoții și învățătorii și către poporul din eparhia ortodoxă română a Caransebeșului.	32
6. Carte pastorală către toți credincioșii din eparhia Caransebeșului dată în 6 Decembrie 1910.	36
7. Tuturor dignitarilor bisericești, deputaților sinodați, așezorilor consistoriali, protopopilor tractuali, comitetelor parohiale din singuraticile comune bisericești, întreg clerului pastoral și iubitului popor credincios din eparhia Caransebeșului, 1 Mărțișor, 1911.	45
8. Indemn către toate oficiile protopopești din eparhia ortodoxă-română a Caransebeșului, 12 Decembrie, 1911.	57
9. Cuvântarea rostită la 13/26 Noemvrie în Logoj, cu prilejul sfințirii nou ziditei școale.	70
10. Cuvântarea către popor la serenada din prilejul sfințirii școlii din Logoj.	78
11. Sfat către toți preoții, învățătorii confesionali și poporul dreptcredincios din eparhia ortodoxă-română a Caransebeșului, 1 Ianuarie 1912.	80
12. Indemn către toate oficiile parohiale și protopopești din eparhia ortodoxă-română a Caransebeșului. Ziua sfintei cruci, 1912.	85
13. Cuvântare rostită în biserica din Caransebes, la adresa sutenorilor de elevi români, dela școalele străine de acolo, la 16 Septembrie, 1912.	92
14. Pastorală de Crăciun, 1912.	101
15. Cuvântare rostită în biserica din Cadar la înmormântarea fruntașului român Baron G. Duca, 13 Februarie 1913.	111
16. Cuvântare la sfințirea bisericii din Vârșăf, 23 Mai, 1913.	118
17. Pastorală - Crăciun - 1913.	131
18. Pastorală de Crăciun, 1914.	138
19. Pastorală de Crăciun, 1915.	145
20. Sfat Arhiepiscopesc către iubitul cler și popor din eparhia dreptcredincioasă română a Caransebeșului.	152
21. Vorbirea rostită în catedrala din Sibiu, Luni seara 25 Ianuarie 1916, cu ocaziunea serviciului divin oficiat pentru adormitul în Domnul Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, Ion Meșianu	155
22. Pastorală de Paști, 1916.	160
23. Pastorală de Crăciun, 1916.	165
24. Pastorală de Crăciun, 1917.	171
25. Pastorală de Crăciun, 1918.	178
26. Schița cuvântării rostită în biserica din Biserica-Albă la înmormântarea fruntașului Ioan M. Roșiu.	183

CUVÂNTĂRI LA DIFERITE OCAZII

27. Cuvântare la anul nou 1911.	186
28. Vorbirea dela încheierea anului școlar în seminarul teologic-pedagogic din Caransebeș, 1911.	189
29. Cuvântare la hirotesirea noului protopop al Bocșei Mihail Gaspar 1911.	193
30. Conferința cîștită cu ocaziunea ședinței festive a Societății pentru adunarea unui fond de teatru român, Blaj. 1911.	196
31. Cuvântarea la anul nou 1912.	203
32. Vorbirea dela deschiderea primei adunări a proșilor chemați la centrul episcopiei din Caransebeș pentru consultare în chestiuni bisericești, 16 Martie, 1912.	205
33. Cuvântarea dela începutul anului școlar — în seminarul 1912	209
34. Cuvântare la anul nou 1913.	212
35. Cuvântare la deschiderea anului școlar, 1913.	215
36. Vorbirea dela deschiderea adunării festive a Societății pentru adunarea unui fond de teatru român, 8 Noembrie, 1913.	218
37. Abecedarul și Ceaslovul, Cuvântare rostită la deschiderea adunării generale a Asociațiunii învățătorilor ortodoksi români din eparhia Caransebeșului, la 9 Noembrie 1913.	223
38. Cuvântare de anul nou 1914.	227
39. Cuvântare dela începutul anului școlar 1914.	229
40. Dintr'un discurs ocazional.	233
41. Ordin pentru întrebuițarea drapelului român, 1915.	235
42. Ordin cu privire la pomenirea binefăcătorului Dr. Petre Borlovan.	238
43. Cuvântare la încheierea anului școlar, 1918.	244
44. Ordin pentru a se pomeni în biserică stăpânirea noastră națională.	247
45. Ordinul Prea Sfințitului Sinod Episcopesc din Ardeal pentru pomenirea primului sfat al Națiunii române.	249
46. Memoriu către Consiliul dirigent din Sibiu în chestiunea unei mari nedreptăți față de biserica română din foasta Ungarie.	253
47. Asociația culturală din Banat.	260

III

VORBIRI LA DESCHIDEREA ADUNĂRII EPARHIALE

48. Vorbirea la deschiderea adunării eparhiale din 1910.	266
49. Vorbirea dela deschiderea adunării eparhiale din 1911.	269
50. Vorbirea dela deschiderea adunării sinodale din 1912.	274
51. Cuvântarea dela deschiderea sinodului eparhial din 1913.	281
52. Cuvântarea dela deschiderea adunării sinodale din 1914.	285
53. Cuvântarea dela deschiderea adunării sinodale din 1916.	290
54. Cuvântarea dela deschiderea sinodului eparhial din 1917.	295
55. Cuvântarea dela deschiderea sinodului eparhial din 1918.	300
56. Cuvântare ținută la „Izvorul Miron”, cu ocazia sfintei liturghii oficiate în liber, în prezența a zece mii credincioși din ținutul Făgăului (Banat) la stărușitul vizitei canonice de câteva săptămâni în acel ținut.	304

